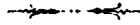

احمدھادی مقصودی.

استکمال

بو کتابدہ نحو عربی قاعدہ لری آوروپا لسانلرینک
گرامر لری اسلوبندہ جمع وترتیب ایدلہ شدہ.

قریمدہ باغچہ سرای شہزادہ تالیف ایدلہ شدہ.

طبعہ تاتار

س ۱۳۲۷
۱۹۰۹

КАЗАНЬ.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова.

Уголъ Воскресенск. и Казанск. ул., соб. домъ.

1909 г.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

۱ § علوم عربیه

لسان عربی بی گوزل بیلیمک ایچون جمیع علوم عربیه بی تحصیل ایتمک لازمدر. علوم عربیه بی بخش بیلمه یهن کیسه عربجه سویله شمه یه عربجه یازما یه و عربی کتابلری مطالعه ایدوب مضمونلرینی آکلاما یه مقننر اوله مز. علوم عربیه نڭ مشهورلری و پک لازم اولانلری بیش فننر : علم لغات ، علم صرف ، علم نحو ، علم کتابت ، علم معانی (یا که علم بلاغت) (*)

علم لغات

علم لغات : لسان عربده مستعمل اولان جمیع الفاظک لغتده نه معنایه موضوع اولدقلرینی و نه معناده استعمال ایدلدکلرینی بیان ایدهن علمدره . علم لغات ایچون تألیف اولنان کتابلر چوقنر ، مشهورلری : لسان العرب ، المغرب ، اللباب ، الدستور ، صحاح الجوهری ، القاموس المحيط ، قاموس عربی واختری نام کتابلردر .

تنبیه : معلم افندی بوراده بر ایکی در لو لغات کتابلری آلوب لغت باقمق اصولنی مبتدیله عملا کوسته ره لی ، و بر نچه لغاتی صورمالی که ، مبتدیله کندیلری کتابدن آراشدیروب طابوب معانلرینی بیان قیلسونلر .

علم صرف

علم صرف : کلمه لرک صیغه لرینی یعنی هر وف و حر کاتینڭ نه روشده تعبیر اولدیقینی و شو تغییرات سببیله کلمه لرک معنالریده ، تغییر ایتدکنی بیان ایدهن علمدر . مثلاً مصدر دن نه قدر مشتقلر اشتقاق ایدلدیکی و شو مشتقلر نه وزنده و نه معناده اولدقلری هر بری علم صرفده بیان ایدلورلر . ودخی کلمه لره

(*) علوم ادبیه عربیه نڭ جموعی اون بش فننر : لغات ، صرف ، نحو ، قرأت ، کتابت ، مشق خط ، معانی ، بیان ، بدیع ، عروض ، قافییه ، انشائتئر ، قرض شعر ، محاضرات و آداب مکالمه .

ادغام و اعلال سببیلہ عارض اولان تغییرات ده علم صرفده بیان ایدلمکده در . ایمی سزلر شاید علم صرفی اوقومشسوز : یغشی اوقومش ایسه کز ، علم صرفده نهار بیان فیلمدیغنی اوز کزده بیلورسوز . شمیدی سزار (علم نحو) اوقویه چقسوز . ایشته اوشبو اوقومایه باشلادیغوز کتاب (علم نحو) کتابیدر . قواعد کتابت و علم معانی فنلری ایسه علم نحوی تمام ایتدکنن سوکزه اوقولورلر .

علم نحو

علم نحو : کلمه لردن کلاملر نه روشده ترکیب فیلمدیغینی و کلام ایچنده ذکر اولنان کلمه لرنک آخراری نه روشده سویله نه چکینی بیان ایدن علمدره . اعلم نحوی تعصیلدن غرض : عربجه درست سویله مک و عربی کتاباری درست وقوب مضمونلرینی طوغری آ کلامقدر . لسان عربده کلمه لرنک آخرلری هر کلامده بر درلو سویله نوزار . مثلا ، (رَأَى زَيْدٌ) ، (رَأَيْتُ زَيْدًا) ، (نَظَرْتُ إِلَى زَيْدٍ) جمله لرنده گی (زید) لفظینک آخری کی ، که اوچ جملهده اوچ درلو سویله نمشدر . بر کلمه ننگ آخرینی تغییر ایتمک ایله کلامک معناسی ده تغییر ایدر : مثلا ، (رَأَى زَيْدًا بَكْرًا) دییلسه ، زید بگری کوردیکی آ کلاشلور ، (رَأَى زَيْدًا بَكْرًا) دییلسه ، بکر زیدی کوردیکی آ کلاشلور . کلمه لری بر برینه فوشوب (کلام) ترکیب فیلمقدهده مخصوص قاعده لر واردر . قاعده سز ترکیب فیلمنان کلامک مضمونی آ کلاشاماز و کلامی قاعده سز ترکیب ایدوب سویله یهن متکلمک مرادی مفهوم اولماز .

فرضا (اِنَّ زَيْدًا جَالِسًا فِي الْحَدِيقَةِ) دییلسه ، زیدنگ باغچهده اوطوردیغی مفهوم اولور . اگرده (زَيْدًا فِي جَالِسٍ الْحَدِيقَةِ اِنَّ) دییلسه ، هیچ بر فائده لی معنی مفهوم اولماز . ترکیب کلامک قاعده لری وهم کلامده گی کلمه لرنک آخرلرینک قاعده لری هربری (علم نحو) ده بیان فیلمشدر . علم نحوک قاعده لرینی بیانه قدر ، اولا عربی کلمه لر قاچ قسم اولدیغینی بیلمک و هر بر درلو کلمه ننگ کندبزه مخصوص حکم لرینی بیاهک لازمدر . شوسبیدن بو کتابک باشنده اولا کلمه لرنک قسه لری بیان فیلمنا چقدر .

۲ § لفظ و کلمه

(لفظ) ديمك سوز ديمكدر. (كلمه) ديمك معنالى برسوز ديمكدر. (ديزبين)
 كى معناسز سوزلره (كلمه) دييلمز، بلكه (لَفْظٌ مَهْمَلٌ) دييلور (بوش-سوز)
 ديمكدر. لسان عربده مستعمل اولان كلمه لر اوج نسه در لر: اسم، فعل، ادا ت
 (ادا ت) - باشقه بر كلمه يه قوشاما د قچه (اوزندن گنه) معناسى بخشى مفهوم اولمايان
 كلمه در: (ب، ل، ك، مَن، اِلى، فى) كى. ايله، ايچون، كى، دن، گه، ده) ديمك.
 (فعل) - معناسنده بر زمانده بر ايشك فيلنديقى ياقيلناجقى مفهوم اولان
 كلمه در:

(فتح، ما فتح، يفتح، لايفتح، ليفتح، لايفتح، افتح، لاتفتح) كى.
 آچدى، آچمادى، آچار، آچماز، آچسون، آچماسون آچ، آچما.
 (اسم) - بر نسنه نك آدى اولان كلمه در:

(زيد، رجل، انسان، فرس، حيوان، حجر، شجر) كى.
 اسم، ابر، كشى، آت، جانور، طاش، آغاچ
 لسان عربده فعل و حرف دن باشه كلمه لر ك هر برى اسم جملهن سندن صاييلور لر.
 (فتح، فاتح، مفتوح، فتاح، افتح، مفتح، مفتاح، ليل،
 آچبق، آچوچى، آچلش، بيك آچوچى، زياده آچوچى، آچوق مكنى، آچوق آلتى، كيچ
 خمسة، هو، هذا، اللى) كى كلمه لر هر برى اسم جملهن سندن معدود در لر.
 بش، اول، اوشبو. شو كيسه كه

۳ § باب اسماء

(اسم) بر نسنه نك آدى اولان كلمه در. اسم سكر نوعدر:

اسم ذات، اسم صفت، اسم وصف، اسم ظرف،
 اسم عدد، اسم ضمير، اسم اشاره، اسم موصول

(اسم ذات) - نسنه نك ذاتينه دلالت ايدن كلمه در:

(زيد، رجل، انسان، فرس، حجر بغداد) كى.

اسم ذات ایکی قسمدر: اسم خاص واسم عام. فقط بر نسنهیه مخصوص اولان
 اسم ذاتلر (اسم خاص) نامنده اولورلر: (زید، احمد، زینب، دلدل
 بغداد، دجلة) کبی. چوقشیلری شامل اولان اسم ذاتلر (اسم عام) نامنده
 اولورلر: (رجل، انسان، فرس، حیوان، بلدة، نهر) کبی.
 اسم حاصلره (علم) واسم عاملره (اسم جنس) دخی دییلور.

§ ۴ اسم خاص (علم)

(علم) ایکی قسمدر: (علم مرتجل) (علم منقول)

اول استعمالنده بر نسنهیه مخصوص اسم ایدوب تعیین ایدیلن علملر (علم
 مرتجل) نامنده اولورلر: (غطفان، عمران، فقعیس) کبی. اواده علملکن
 باشقه بر معناسی اولوبده سوکره دن بر نسنهیه اسم ایدوب نقل ایدیلن
 علملر (علم منقول) نامنده اولورلر.

منقول اولان علملرک

- ۱) بعضاری اسم جنسندن منقولدر: (جعفر، حیدر) کبی که اصلده بری
 کچوک یرمق معناسنده و دیگری آرسلان معناسنده ایدیلر.
- ۲) بعضاری اسم صفتدن منقولدر:
 (عارف، محمود، حماد، احمد، حسن، حمدی) کبی.
- ۳) بعضاری اسم مصدردن منقولدر:
 (عرفان، رشاد، صلاح، فضل، هدایه، مدحة) کبی.
- ۴) بعضاری اسم مکان صیغه نندن منقولدر: (مظهر، مشهد، مسقط) کبی
- ۵) بعضاری اسم آلت صیغه نندن منقولدر: (مفتاح، منہاج، مصباح) کبی.
- ۶) بعضاری فعلدن منقولدر: (شمر، یزید، یشکر، ینیع) کبی.
- ۷) بعضاری لسان جمیدن یعنی عربجه دن باشقه بر دیلدن منقولدر:
 (ابراهیم، یعقوب، اسکندر، سلیمان) کبی.

۸) وبعضلری ایکی کلمه دن مرکب سوزلردن منقولدر:

عبدالله، عبدالرحمن، محمداحمد، شمس قمر، خضر موت، بعلبک، کبی
بیر اسمی شهر اسمی

اسم، لقب و کنیه

انسانه الك اؤل وضع اولنان اسم (علم) نامنده اولور: (احمد، هارون، جعفر) کبی مدح یا ذم ایچون انسانه اؤلگی اسمندن صوگره اطلاق اولنان علم (لقب) نامنده اولور. (الهادی، الرشید، الصادق) کبی.

(أبو، أم، ابن) کلمه لری ایله وضع اولنان عاملر (کنیه) نامنده اولورلر:

(أبو القاسم، ابوبکر، ابو حنیفة، ام کلثوم، ابن عباس) کبی

قاعده: اسم اولان علملره الف ولام داخل اولماز؛ مثلا (الزید، البکر، العمر والمريم) دیلمز.

§ مگر اصلده مصدر یا اسم صفت اولان علملره گاه الف ولام داخل اولور: (الرشاد، الفضل، الحارث، الحسن، الحسين، العباس) کبی.

§ لقب اولان علملره الف ولام داخل اولور: (الرشید) کبی.

§ ودخی تنبیه وجمیع ایدیلن علملرک هر برینه الف ولام داخل اولمق جائزدر: (الزیدان، الزیدون، البکران، البکرون، المریمان، المریمات) کبی.

۵ § اسم عام (اسم جنس)

معلومکزدرکه، اسم جنس چوق شیلره اطلاق ایدیلن اسم ذاتدر: (رجل) کبی. اسم جنس اطلاق ایدیلن شیلر (فرد) دیو تسمیه ایدلورلر. مثلا (رجل) اسم جنسدر، (زید، بکر، عمرو) (رجل) ک افرادیدر.

معرف و منکر

اسم جنس ایکی درلو استعمال ایدلور: گاه الف ولام ایله گاه الف ولامسز.

الف ولاملى اولان اسم جنسلره (معرفة) دييلور؛ الف ولامسى اولانلارينه (منكر) دييلور. (معرفة) اولان اسم جنسدن اكثر يا معلوم بر فردى مراد اولور: (الرَّجُلُ غَنِيٌّ، الْفَرَسُ صَغِيرٌ) جمله لرنده گى (الرجل والفرس) كى كه (شو معلوم اير) ، (شو معلوم آت) دييكدر. بعض وقت معرفدن ده معلوم بر فردى اراده قيلنماز، بلكه مجرد معناسينك جنسى اراده قيلنور: (الرَّجُلُ أَقْوَى مِنَ الْمَرَاةِ) ، (الفرس احسن من الحمار) جمله لرنده گى (الرَّجُلُ وَالْفَرَسُ) كى كه (اير جنسى، آت جنسى) دييكدر. بر معلوم اير وبر معلوم آت ديك دگلدر. بعض معرفة اسم جنسلر ك جمله لرندن جنسلر ينك جميع افردى اراده قيلنور: (الرَّجَالُ أَقْوِيَاءُ) ، (الافراس حسان) جمله لرنده گى (الرَّجَالُ وَالْأَفْرَاسُ) كى كه (جميع ايرلر، جميع آت لر) دييكدر. (منكر) اولان اسم جنسلردن اكثر يا معلوم ومعين اولمايان بر فردى اراده قيلنور: (رجل، فرس) كى كه (بر اير وبر آت) دييكدر. قاير اير وقاير آت ايديكى معلوم ومعين دگلدر قاعده: معرفة اولان اسم جنسلر ك آخرنده هيچ تنوين اولماز؛ مثلا هيچ بر وقتده (الرجل والفرس) دييلمز.

٦ § اسم صفت

(اسم صفت) - بر نسنه نك بر وصف ايله موصوف اولماسينه دلالت ايدهن اسمدر: (عالم، معلوم، علام، اعلم، حسن، بغدادى) كى. علم صرفده بيان قيلنان اسم فاعل، اسم مفعول، اسم فعال، اسم تفضيل وصفت مشبهه صيغله رى ودخى ((بغدادى)) ، (قرانى) كى اسم منسوبلر هر برى (اسم صفت) جمله سندن درلر. اسم مكان واسم آلت صيغله رى مصدر دن مشتق اولسه لرده، اسم صفت جمله سندن دگل، بلكه اسم ذات حكمنده درلر.

اسم صفتلرک معنالی فعل معنالیینه یاقن اولدیغندن (شبهه فعل) دیوبده تسمیه ایدلورلر. اسم صفتلرک وزنلری وتصریفلری قواعد صرفیه کتابلرنده بیان قبلنه شد. (کلام) ایچنده اسم صفتلر اکثر یابر موصوفه تابع اولورق موصوفلرینی توصیف وتعرف ایچون مذکور اولورلر.

❖ قاعده: اسم صفتلر مذکر ومؤنث اولمقده وهم مفرد، تثنیه وجمع اولمقده دائما موصوفلرینه تابع اولورلر:

(الرجلُ العالمُ. الرجالُ العالمانِ الرجالُ العلماءُ المرأةُ العالمَةُ، المرأتانِ العالمتانِ، النساءُ العالماتُ) کبی.

اسم وصفی (مصدر)

(اسم وصفی) – برایشی ایشله مک وبر حالده اولمق معناسنده اولان اسمدر: (الفتح، الضرب، الجلوس) کبی که آچمق، اوزمق، واطورمق دیمکدر لر. ❖ مصادر عربیه ننگ وزنلری چوقدر. علم صرف کتابلرنده (۷۰) قدر اوزان مصادر صایلمشدر. مصدرک درلو نوعلری ده عام صرفده مبنیدر.

اسم ظرف

(اسم ظرف) – برایشک ایشله ندیکی زمانه یابر ایشک ایشله ندیکی مکانه دلالت ایدن کلمه در: (متی) و (این) کبی که (نه زمان؟) و (نه ره ده؟) دیمکدر لر (یعنی قایچان؟ قایده؟)

زمانه دلالت ایدن اسم ظرفلره (ظرف زمانی) دییلور:

متی؟؟، آیان؟، آلیوم، غدا، آمس، قبل، بعد.

نه زمان، نه وقت قایچان، بوگون، یارین ایزنه گه، دون، کیچه، آلگه ری، موثره

مکانه دلالت ایدن اسم ظرفلره (ظرف مکانی) دییلور:

آین، آنی، ههنا، هنالک، ثم، بین بین، حیث.

قایده، بونده بیر، آند، آری تنگند، ایکی آراد، شوله مکانده

۷ § اسم عدد

(اسم عدد) - بر صانه و عدده دلالت ایدن کلمه در :

واحد، اثنان، ثلاثة، اربعة، خمسة ستة، سبعة، ثمانية، تسعة، عشرة،
 عشرون، ثلاثون، اربعون، خمسون، ستون، سبعون، ثمانون،
 تسعون، مائة، الف، مائة الف، الف الف كبرى .

اسم عدد ايكي درلودر: عدد مذکر و عدد مؤنث .

مذکر اولان شيلرك عددرلي (عدد مذکر) نامنده اولورلر .

مؤنث اولان شيلرك عددرلي (عدد مؤنث) نامنده اولورلر .

عدد مذکر ايله عدد مؤنث بر برينه في الجمله باشقه جه درلر . نفاونلريني
 و بر برينه نه خصوصلرده مخالف اولدقلريني كيل چكده (تعداد) بيشنده مثاللرنك

كورورسر

تعداد

(تعداد) صاييق ديكر .

ايمدى بونده بردن ميلبونه قدر عدد مذکرلري تعداد ايدوب كوسته ره چگز .
 بعض عددلر آراسنده نقطه لر يازلمشدر او نقطه لر يازلمايوب فالان عددلره
 اشاره ايجون يازلمشدر . مبتديلر نقطه اولان يرلرده ماقبلينه مقايسه ايله
 يازلمايوب فالان عددلري ده صاييالي درلر . بو كتابده (خادم) كلمه سي تعداد
 ايديلوب كوسته ريله چكدر . (خادم و خادم) كلمه لريني تعداد ايتمه به
 ملكه له ندكدن صوكره مبتدى مقايسه ايله (رَجُلٌ رِجَالٌ، اِبْنٌ اَبْنَاٌ، فَرَسٌ اَفْرَاسٌ
 جَمَلٌ جَمَالٌ، كِتَابٌ كُتُبٌ) كلمه لريني ده تعداد ايله بيلمك لازمدر .

اعداد مذكرة

خادم واحد، خادمان (اثنان)، ثلاثة خدام، اربعة خدام، خمسة خدام

سِتَّةُ خَدَامٍ ، سَبْعَةُ خَدَامٍ ، ثَمَانِيَةُ خَدَامٍ ، تِسْعَةُ خَدَامٍ ، عَشْرَةُ خَدَامٍ ❀
أَحَدُ عَشَرَ خَادِمًا ، اثْنَا عَشَرَ خَادِمًا ، ثَلَاثَةَ عَشَرَ خَادِمًا تِسْعَةَ عَشَرَ خَادِمًا ❀
عِشْرُونَ خَادِمًا ، أَحَدُ وَعِشْرُونَ خَادِمًا ، اثْنَانِ وَعِشْرُونَ خَادِمًا ، ثَلَاثَةَ وَعِشْرُونَ
خَادِمًا تِسْعَةَ وَعِشْرُونَ خَادِمًا ❀ ثَلَاثُونَ خَادِمًا ، أَرْبَعُونَ خَادِمًا ، خَمْسُونَ
خَادِمًا ، سِتُونَ خَادِمًا ، سَبْعُونَ خَادِمًا ، ثَمَانُونَ خَادِمًا ، تِسْعُونَ خَادِمًا ❀
مِائَةُ خَادِمٍ ، مِائَةُ وَخَادِمٍ مِائَةٌ وَخَادِمَانِ ، مِائَةٌ وَثَلَاثَةُ خَدَامٍ مِائَتَا خَادِمٍ ،
مِائَتَانِ وَخَادِمٍ ، مِائَتَانِ وَخَادِمَانِ ، مِائَتَانِ وَثَلَاثَةُ خَدَامٍ ثَلَاثُمِائَةِ خَادِمٍ .
سَبْعُمِائَةٍ وَتِسْعَةٍ وَتِسْعُونَ خَادِمًا ❀ ❀ أَلْفُ خَادِمٍ ❀ ❀ أَلْفٌ وَخَادِمٌ ، أَلْفٌ وَخَادِمَانِ ،
أَلْفٌ وَثَلَاثَةُ خَدَامٍ ، أَلْفٌ وَتِسْعُمِائَةٍ وَتِسْعَةٍ وَتِسْعُونَ خَادِمًا ، أَلْفَانِ وَخَادِمٍ ،
أَلْفَانِ وَخَادِمَانِ ، أَلْفَانِ وَثَلَاثَةُ خَدَامٍ ثَلَاثَةُ أَلْفٍ خَادِمٍ ، ثَلَاثَةُ أَلْفٍ وَخَادِمٍ
. ثَلَاثَةُ أَلْفٍ وَتِسْعُمِائَةٍ وَتِسْعَةٍ وَتِسْعُونَ خَادِمًا ، عَشْرَةُ أَلْفٍ خَادِمٍ ،
إِثْنَا عَشَرَ أَلْفٍ خَادِمٍ ، ثَلَاثَةَ عَشَرَ أَلْفٍ خَادِمٍ مِائَةُ أَلْفٍ خَادِمٍ ، أَلْفٌ خَادِمٍ ❀
وَهَلُمَّ جَرًّا إِلَى غَيْرِ النِّهَايَةِ .

أَعْدَادُ مَوْجِنَّةٍ

خَادِمَةٌ وَاحِدَةٌ: خَادِمَتَانِ (إِثْنَتَانِ) ثَلَاثُ خَادِمَاتٍ ، أَرْبَعُ خَادِمَاتٍ ، خَمْسُ خَادِمَاتٍ
سِتُّ خَادِمَاتٍ ، سَبْعُ خَادِمَاتٍ ، ثَمَانِ خَادِمَاتٍ ، تِسْعُ خَادِمَاتٍ ، عَشْرُ خَادِمَاتٍ ❀
أَحَدِي عَشْرَةَ خَادِمَةً ، اثْنَا عَشْرَةَ خَادِمَةً ، ثَلَاثَ عَشْرَةَ خَادِمَةً ، تِسْعَ عَشْرَةَ خَادِمَةً ❀
عِشْرُونَ خَادِمَةً ، أَحَدِي وَعِشْرُونَ خَادِمَةً ، اثْنَتَانِ وَعِشْرُونَ خَادِمَةً ، ثَلَاثَ وَعِشْرُونَ
خَادِمَةً تِسْعَ وَعِشْرُونَ خَادِمَةً ❀ ثَلَاثُونَ خَادِمَةً ، أَرْبَعُونَ خَادِمَةً ،

خمسون خادمة، ستون خادمة، سبعون خادمة، ثمانون خادمة، تسعون خادمة ﴿﴾
 مائة خادمة، مائة وخادمة، مائة وخادمتان، مائة وثلاث خادمت
 مائتا خادمة، مائتان وخادمة، مائتان وخادمتان، مائتان وثلاث خادمت
 ثلثمائة خادمة تسعمائة وتسع وتسعون خادمة ﴿﴾ الف خادمة، الف وخادمة،
 الف وخادمتان، الف وثلاث خادمت، الف وتسعمائة وتسع وتسعون خادمة،
 الفا خادمة، الفان وخادمة، الفان وخادمتان، الفان وثلاث خادمت .
 ثلاثة آلاف خادمة، ثلاثة آلاف وخادمة، ثلاثة آلاف وتسعمائة وتسع وتسعون
 خادمة، عشرة آلاف خادمة، أحد عشر الف خادمة، اثنا عشر الف خادمة،
 ثلاثة عشر الف خادمة، مائة الف خادمة، الف الف خادمة الخ *

تنبيه: مبتدى (خادمة وخادمت) كلمه لرینى میلیونه قدر تعداد ایدیه بیلدگن
 سوکره آنلره قیاس ایل (امرأة نسوة، رمكة رمكات، ناقه نوق، صحيفة صحف)
 كى موءنث كلمه لریده میلیونه قدر تعداد ایدیه بیلمه لی .

٨ § قواعد اسماء اعداد

قاعده: (ثلاثة، اربعة، خمسة ستة، ثمانية، تسعة، عشرة) عدلری خلاف
 قیاس مذکر شیلر ایچون تائی تانیث ایله استعمال اولنورلر .

موءنث شیلر ایچون تاسز استعمال ایدلورلر .

قاعده: (عشرون . . . تسعون، مائة، الف) عدلری مذکر شیلر ایچون ده
 موءنث شیلر ایچون ده هب بردرلو استعمال ایدلورلر .

قاعده: (ثلاثة . . . عشرة) و (ثلاث . . . عشر) عددارینک معدودلری هر زمان
 جمع صیغهسى اوله رق (مجرور) اولور، یعنی آخرلری مکسور اولور :

(ثلثة خدام ... عشرة خدام) و (ثلث خادمت ... عشر خادمت) كى
 قاعده : (احد عشر .. تسعة وتسعون) و (احدى عشرة .. تسع وتسعون)
 عدلرينك معدولرى هر زمان مفرد صبغهسى اولارق (منصوب) اولور ،
 يعنى آخرلرى مفتوح اولور : اَحَدَ عَشَرَ خَادِمًا ... تِسْعَةً وَتِسْعُونَ خَادِمًا)
 (احدى عشرة خادمة ... تسع وتسعون خادمة) كى .
 قاعده : (مائة والى) عدلرينك معدولرى هر زمان مفرد صبغهسى اولارق
 (مجرور) اولورلر ، يعنى آخرلرى مدكسور اولور :

(مائة خادم ، الى خادم) كى

تنبيه : يوفارده تعداد ابدامش مثاللرى بافسه كز اوشبو قاعدهلره موافق
 اولدقلىرىنى كورورسز . اسماء عددك بو هكلردن باشقه هكلرى
 مثاللرندن تفتيش ايدلسون .

اعداد ترتيبيه

يوفارده يازلش اسم عدلرك معدولرى آراسنده ترتيب ودرجه اعتبار ايدلمز .
 اگرده معدود شيلرك آراسنده (برنجى ، ايكنچى ، او چنچى) ديمك كى
 ترتيب ودرجه اعتبار ايتمك اراده قيلنسه ، اسم عدلرك اكثرى اسم فاعل
 وزينه تعويل ايدلورلر : (الثانى ، الثالث ، الثانىة ، الثالثة) كى .
 بويله اسم فاعل وزينه تعويل ايدلن اسم عدلر اسم عدلكدن چيقوب
 اسم صفت هكلنده اولارق (اعداد ترتيبيه) دبو تسميه ايدلورلر .

مذكر ايچون اولان اعداد ترتيبيه :

الاول ، الثانى (ثانى) ، الثالث ، الرابع ، الخامس ، السادس ، السابع ، الثامن
 التاسع ، العاشر . الحادى عشر ، الثانى عشر ، الثالث عشر . العشرون .
 الحادى والعشرون ، الثانى والعشرون ، الثالث والعشرون . الثلاثون . . .

التسعون، المائة (يوزنچی ديمك) الحادى والمائة، الالف (بيكنجى ديمك). الخ *

مؤنث ايچون اولان اعداد ترثبيه

الأولى، الثانية، الثالثة، الرابعة، الخامسة، السادسة، السابعة، الثامنة،
التاسعة، العاشرة، الحادية عشر، الثانية عشر، الثالثة عشر، العشرون،
الحادية والعشرون، الثانية والعشرون، الثالثة والعشرون... التسعون،
المائة، الحادية والمائة، الالف. الخ *

اعداد نسبيه

الأحادى (الوحدانى) الثنائى، الثلاثى، الرباعى، الخماسى، السادسة،
السابعى، الثمانى، التساعى، العشارى *
برلى، ايكىلى، اوچلى
موحد، مثنى، مثلث، مربع، محمس، سدس، مسبع، مثن، متسع، معشر *
برلانش، اونلانش

اعداد تكراريله:

أحاد، ثناء، ثلاث، رابع، خماس، سداس، سباع، ثمان، تساع، عشار *
اونار اونار
بره بره
يا كه: موحد، مثنى، مثلث، مربع، محمس، سدس، مسبع، مثن، متسع، معشر *
اونار اونار
بره بره

كسور تسعه مشهوره

النصف، الثلث، الربع، الخمس، السادس، السابع، الثمن، التسع، العشر *
 $\frac{1}{2}$ ، $\frac{1}{3}$ ، $\frac{1}{4}$ ، $\frac{1}{5}$ ، $\frac{1}{6}$ ، $\frac{1}{7}$ ، $\frac{1}{8}$ ، $\frac{1}{9}$ ، $\frac{1}{10}$

§ 9 اسم ضمير (مضمر)

(اسم ضمير) يا غيب يا مخاطب يا متكلمك ذاتينه دلالت ايدن كلمه در :

(هُوَ، أَنْتَ، أَنَا) كبی که (اول، سن، بن) دیمکدر.
 ضمیرلر ده فعللر کبی (۱۴) صیغه اوزره اولورلر: آلتی صیغه غائبلر ایچون،
 آلتی صیغه مخاطبلر ایچون وایکی صیغه منکملر ایچون اولور.
 اسم ضمیر ایکی درلودر: ضمیر منفصل و ضمیر متصل
 باشقه بر کلمه به متصل اولمایاراق کندی باشنه استعمال ایدلهن اسم ضمیرلر
 (ضمیر منفصل) نامنده اولورلر.

مشهور ضمائر منفصله:

هو، هما، هم، هی، هما، هن، انت، انتما، انتم، انت، انتما، انتن، انا، نحن *
 گاه اوشبو ضمیرلر فاعللری مذکور اولمایان فعللرک تختنده منوی و مستنر اولورلر:
 فتح، فتحا، فتجوا، فتحت، فتحتا، فتحن، فتحت،
 هو، هما، هم، هی، هما، هن، انت،
 فتحنما، فتحنتم، فتحت، فتحنما، فتحنن، فتحت، فتحننا *
 انتما، انتم، انت، انتما، انتن، انا، نحن.

ضمائر منفصله مفعولیه:

اوشبو ضمیرلر ضمیر منفصل مفعولی نامنده اولورلر:
 ایاه (آی) ایاهما، ایاهم، ایاها، ایاهما، ایاهن، ایاک (سنی)
 ایاکما، ایاکم، ایاک، ایاکما، ایاکن، ایاای (بنی) ایاانا *
 باشقه بر کلمه به متصل اولورق استعمال اولنان اسم ضمیرلر (ضمیر متصل)
 نامنده اولورلر.

ضمائر متصله:

ها، هما، هم، ها، هما، هن، ک، کما، کم، ک، کما، کن، هی، نا *

اسمه متصل اولان ضمیرلر:

کتابه، کتابهما، کتابهم، کتابها، کتابهما، کتابهن، کتابک،
 (اولا ایرنک کتابی) (سینک کتابک)

کتابکما، کتابکم، کتابک کتابکما، کتابکن، کتابی، کتابنا*
بنم کتابم

فعله متصل اولان ضمیرلر:

ضربه، ضربهما، ضربهم، ضربها، ضربهما، ضربهن، ضربك،
(اولايرنى صوفدى) (سنى صوفدى)
ضربكما، ضربکم، ضربك، ضربكما، ضربکن، ضربنى، ضربنا*
(بنى صوفدى)

اداته متصل اولان ضمیرلر:

به، بهما، بهم، بها، بهما، بهن، بك، بکما، بکم، بك، بکما، بکن، بی، بنا*
(آنڭ ایله) (ساڭ ایله) (بنم ایله)

ننبیه: اوشبو ضمیرلرک قایولری غائب ضمیرلری وقایولری مخاطب
ضمیرلری وقایولری متکلم ضمیرلری اولدقلری شاید معلومکنذر.

۱۰ § قواعد ضمائر

قاعده: مذکور ضمیر متصل (الی، علی، لدی) حرفارینه متصل اولسه لر،

اومرفلرک آخرلرنده گی الفلری بایه قلب اولنورلر:

الی، الیک، الی. علیه، علیک، علی. لدی، لدیک، لدی کبی.

قاعده: ضمیر متصل غائب اولان (ه، هما، هم، هن) نڭ ما قبللری

حرف مکسور یا که پای ساکنه اولسه، هالری مکسور اولورلر:

(به، بهما، بهم، بهن. الیه، الیهما، الیهم، الیهن) کبی.

قاعده: مذکور ضمیرلرک ما قبللری پای ساکنه اولمسه و حرف مکسورده

اولمسه دایما مضموم اولورلر: (منه عنه کتابه، ضربه) کبی.

قاعده: ضمیر متصل مفرد غائب اولان (ه) نڭ ما قبلی مکسور اولسه یا

ایله مد قبلنور: (به کتابه) کبی که (بهی. کتابهی) دیلور.

قاعده اگرده مذکور (ه) نڭ ما قبلی مضموم یا مفتوح اولسه و او ایله مد

قبلنور. (کتابه. کتابه) کبی که (کتابهو، کتابهو) دیلور.

(هُوَ ، أَنْتَ ، أَنَا) كیبی كه (اول ، سن ، بن) دېمكدر .
 ضميرلر ده فعللر كیبی (۱۴) صیغه اوزره اولورلر : آلتی صیغه غائبلر ایچون ،
 آلتی صیغه مخاطبلر ایچون وایكى صیغه متكلملر ایچون اولور .
 اسم ضمير ایكى درلودر : ضمير منفصل و ضمير متصل
 باشقه بر كلمه به متصل اولما یاراق كندی باشنه استعمال ایدلن اسم ضميرلر
 (ضمير منفصل) نامنده اولورلر .

مشهور ضمائر منفصله:

هو ، هما ، هم ، هي ، هما ، هن ، أنت ، انتما ، انتم . أنت ، انتما ، انتن ، أنا ، نحن *
 گاهما اوشبو ضميرلر فاعللری مذکور اولما یان فعللرک تحتنده منوی و مستتر اولورلر :
 فتح ، فتحا ، فتحوا ، فحت ، فتحنا ، فتحن ، فتح ،
 هو ، هما ، هم ، هي ، هما ، هن ، أنت ،
 فتحتما ، فتحتم ، فحت ، فتحتما ، فتحن ، فتحنا ، فتحنا *
 انتما ، انتم ، أنت ، انتما ، انتن ، انا ، نحن .

ضمائر منفصله مفعولیه:

اوشبو ضميرلر ضمير منفصل مفعولی نامنده اولورلر :
 اياه (آئی) اياهما ، اياهم ، اياها ، اياهما ، اياهن ، اياك (سنی)
 اياكما ، اياكم ، اياك ، اياكما . اياكن ، اياى (بنى) ايانا *
 باشقه بر كلمه به متصل اولورق استعمال اولنان اسم ضميرلر (ضمير متصل)
 نامنده اولورلر .

ضمائر متصله :

ها ، هما ، ها ، هما ، هن ، ك ، كها ، كم ، ك ، كها ، كمن ، هي ، نا *

اسمه متصل اولان ضميرلر :

كتابه ، كتابها ، كتابهم ، كتابها ، كتابها ، كتابهن ، كتابك ،
 (اوله ابرنگ كتابي) (سينك كتابك)

کتابکما، کتابکم، کتابک کتابکما، کتابکن، کتابی، کتابنا*
بنم کتابیم

فعل متصل اولان ضمیرلر:

ضربه، ضربهما، ضربهم، ضربها، ضربهما، ضربهن، ضربک،
(اولايرنى صوفدى) (سنى صوفدى)
ضربکما، ضربکم، ضربک، ضربکما، ضربکن، ضربنى، ضربنا*
(بنى صوفدى)

اداته متصل اولان ضمیرلر:

به، بهما، بهم، بها، بهما، بهن، بك، بکما، بکم، بک، بکما، بکن، بی، بنا*
(آنک ايله) (سنگ ايله) (بنم ايله)

تنبیه: اوشبو ضمیرلرک قایولری غائب ضمیرلری وقایولری مخاطب
ضمیرلری وقایولری متکلم ضمیرلری اولدقلری شاید معلومگردد.

۱۰ § قواعد ضماير

قاعده: مذکور ضمیر متصللر (الی، علی، لدی) حرفلرینه متصل اولسه لر،

او حرفلرک آخرلنده گى الفلری پایه قلب اولنورلر:

الی، الیک، الی. علیه، علیک، علی. لدی، لدیک، لدی کبی.

قاعده: ضمیر متصل غائب اولان (ه، هما، هم، هن) نڭ ما قبللری

حرف مکسور یا که پای ساکنه اولسه، هالری مکسور اولورلر:

(به، بهما، بهم، بهن. اییه، ایهما، ایهم، ایهن) کبی.

قاعده: مذکور ضمیرلرک ما قبللری پای ساکنه اولمسه و حرف مکسورده

اولمسه دائما مضموم اولورلر: (منه عنه کتابه، ضربه) کبی.

قاعده: ضمیر متصل مفرد غائب اولان (ه) نڭ ما قبلی مکسور اولسه یا

ایل مد قبلنور: (به کتابه) کبی که (بهی. کتابهی) دیلور.

قاعده اگرده مذکور (ه) نڭ ما قبلی مضموم یا مفتوح اولسه و او ايله مد

قبلنور. (کتابه. کتابه) کبی که (کتابهو، کتابهو) دیلور.

قاعدہ۔ ضمیر متصل مفرد متکلم اولان (یا) اکثر یا ساکن اولور۔

(لِي كِتَابِي) كَبِي گاهما مفتوحده اولور۔ (لِي كِتَابِي) كَبِي۔

قاعدہ۔ مذکور یای متکلمک ماقبلی الف ساکن اولسه دائما مفتوح اولور :

(عَصَايَ، فَتَايَ وَرَحَايَ) كَبِي۔ (طَايَاغَم، يَغْتَم، تَغْرَمَن طَاشَم، دِيَهَك)

قاعدہ۔ مذکور یای متکلمک ماقبلی یای ساکن اولسه دائما مفتوح اولور۔

ابکی یا مجنوع اولدیغندن اولگی یا صوگفی یایه ادغام ایدلور :

(الِي، عَلِيٍّ، لَدِيٍّ، فِيٍّ، مُعَلِّمِيٍّ) كَبِي كِي اصلده ...

قاعدہ۔ یای متکلمک ماقبلی واوسا کنه اولسه شوواو یایه قلب اولنورده یای

متکلمه ادغام ایدلور : (مُعَلِّمِيٍّ) كَبِي كِي اصلده (مُعَلِّمُوِيٍّ) در۔

قاعدہ : اوشبو یای متکلم فعللره متصل اولدقده ودخی (مِنْ ، عَنْ ، اِنْ)

کبی حرفلره متصل اولدقده برنون مکسوره ایله استعمال ایدلور :

(ضَرْبِنِي، ضَرْبَانِي، ضَرْبُونِي، مَنِي، عَنِّي، اِنَّنِي) كَبِي

گاهما اوشبو یای متکلم مخدوف اولورده متصل اولدیغی کلمه نك آخری مکسور

اولوب قالور : (ضَرْبُونِ ، رَبِّ) كَبِي كِي اصلده : (ضَرْبُونِي، رَبِّي) در۔

مَرَجِعٌ ضَمِيرٌ

ضمیر غائبلر ایچون هر وقت سابقا مذکور اولان بر (مَرَجِعٌ) لازمدر .

مرجع ديمك ضمير دن مراد اولان شی ديمكدر .

(رَايْتُ زَيْدًا وَهُوَ رَاكِبٌ) جملہ سنده (زيد) كَبِي كِي (هُوَ) نك مرجعيلر .

(هُوَ) ضميری (زيد) ه راجعدر .

گاهما ضمير غائبك مرجعی لفظده مذکور اولماز، بلکه معناده مفهوم اولور :

(تَصَدَّقُوا هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ) جملہ سنده گي (هُوَ) نك مرجعی اولان (تَصَدَّقُوا) كَبِي كِي

لفظده مذکور دگل، بلکه (تَصَدَّقُوا) نك معناسنده مفهومدر .

قاعدہ : ضميرك مرجعی هر زمان ضمير دن مقدم مذکور اولور .

(اضمار قبل الذکر) یعنی ضميری مرجعندن اول ذکر ايتمهك جائز دگلدر .

مثلاً، (ضَرَبَ زَيْدًا خَادِمَهُ) ديبلور (ضَرَبَ خَادِمَهُ زَيْدًا) ديهك جائز دگلدن تنبيه: (ضَرَبَ خَادِمَهُ زَيْدًا) جمله سنده ظاهراً (اضْمَارُ قَبْلِ الذِّكْرِ) وارکبی ايسه ده اصلده يوقدر . چونکه او جمله اصلده (ضَرَبَ زَيْدًا خَادِمَهُ) در . § بعض جمله لردن مقدم مذکر يامؤنث غائب ضمير لری مذکور اولورلر : (هُوَ زَيْدٌ كَتَبَ) (هِيَ زَيْدٌ كَتَبَ) جمله لری کبی .

بوکبی ضمير لرك مذکرينه (ضَمِيرُ الشَّائِنِ) وموئنثينه (ضَمِيرُ الْقِصَّةِ) ديبلور ، چونکه بو ضمير لرك مذکرى حکما مذکور اولان (الشَّائِنِ) به وموئنثي حکما مذکور اولان (الْقِصَّةِ) به راجعدر . بو سوزلر اصلده : (الشَّائِنُ هُوَ زَيْدٌ كَتَبَ الْقِصَّةَ هِيَ زَيْدٌ كَتَبَ) در .

يعنى ايش شوکه ياکه فسه شوکه : زید يازمشدر ديهکدر . قاعده : ضمير لر مذکر وموئنث اولمقده هم مفرد ، تنبيه وجمع اولمقده مرجع لرينه تابع اولورلر .

الرَّجُلُ هُوَ الْعَاقِلُ ، الرَّجُلَانِ هُمَا الْعَاقِلَانِ ، الرَّجَالُ هُمُ الْعُقَلَاءُ ، الْمَرْأَةُ هِيَ الْعَاقِلَةُ ، الْمَرْأَتَانِ هُمَا الْعَاقِلَتَانِ ، النِّسَاءُ هُنَّ الْعَاقِلَاتُ * کبی . قاعده : اگرده ضمير لرك مرجعی بنی آدمدن باشقه شيلرك جمع صيغه سی اولسه ، اوزمان ضمير مفرد مؤنث صيغه سی اولور . - زيرا بنی آدمده باشقه شيلرك جمع صيغه لری (مفرد مؤنث) حکمنده عد ايدلورلر :

(الْكَتُبُ هِيَ الْمَفِيدَةُ الْمَسَاجِدُ هِيَ الشَّرِيفَةُ ، الْعِبَادَاتُ هِيَ الْوَاجِبَةُ) کبی .

۱۱ § اسم اشاره

(اسم اشاره) - بر نسنه بی اشاره ايله کوسته رمك ايچون ذکر اولنان کلمه در : (ذَا) (ذَلِكَ) ، (اُولَئِكَ) (اُولَئِكَ) کبی که (بو ، شو ، بونلر ، شونلر) ديهکدرلر .

اسماء اشاره اوشبولر در :

مفرد:	تثنيه:	جمع:
(ذَا) ،	(ذَانِ ، ذِي)	(اَوْلَاءِ)
بو بر اير،	بو ايكي اير	بو كوپ ايرلر .
(تَا) ،	(تَانِ ، تَيْنِ)	(اَوْلَاءِ) .
بو بر خانون،	بو ايكي خانون،	بو خانو نلر .

§ مونث ايجون گاها (ذه ، ته ، ذى ، تى) استعمال اندلور .

§ گاها مخاطبى تنبيه ايتمك ايجون اوشبو اسما اشاره نك اوللرينه (هاى تنبيه) نامنده اولان بر (ها) زياده قيلنور :

(هَذَا ، هَذَانِ ، هَذَيْنِ ، هَؤُلَاءِ ، هَآتَا ، هَآتَا ، هَآتَانِ ، هَآتَيْنِ ، هَؤُلَاءِ) كى
 § ودخى بعض وقت اسماء اشاره نك آخرلرينه (كاف خطاب) نامنده اولان
 بر كاف متصل اولور :

(ذَاكَ ، ذَانِكَ ، ذَيْنِكَ ، اُولَئِكَ ، تَاكَ ، تَانِكَ ، تَيْنِكَ ، اُولَئِكَ) كى .
 § اسما اشاره نك تنبيه صيغه لر نندن باشقه لر ينه يعنى مفر دو جمع صيغه لر ينه گاها
 كاف خطاب دن مقدم (لام بعد) نامنده اولان بر (لام مكسوره) ده زياده قيلنور :
 ذَٰلِكَ ، تَٰلِكَ ، (تَٰلِكَ) اُولَٰئِكَ) كى .

§ كاف خطاب گاها سوز نك مخاطبينه تبعاً تنبيه و جمع صيغه لر ننده استعمال ايدلور .
 (ذَٰلِكَ خَيْرٌ ، ذَٰلِكُمَا خَيْرٌ ، ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ) كى هر برى (بوخير) در ديمكدرلر .
 لكن بر نهيسنده سكا سويل بورم ، صوگبيلرنده سزه سويل بورم مضمونلرى
 اشاره قيلنمشدر . (ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ) عبارسى سوره بقره ده قرآن كريمده
 وارد اولمشدر .

§ اوشبو اسماء اشاره كاف خطاب دن ولام بعد دن باشقه ذكر ايدلسه لر ، قريبه
 اشاره ايجون اولورلر : (ذَا ، اَوْلَاءِ) كى كه (اوشبو، و اوشبولر) ديمكدرلر .
 كاف خطاب ايله ذكر ايدلسه لر ، بعیده اشاره ايجون اولورلر :
 (ذَاكَ ، اُولَئِكَ) كى كه (شول ، شونلر) ديمكدرلر .

لام بعد و کافی خطابك هر ايكسى ايله ذكر ايدلسه لر، ابعده اشاره
ايچون اولور لر :

(ذَلِكَ، اُولَٰئِكَ) گبی که (تگی، تگیلر) دیه کدر لر .

تنبيه: لسان کناييده (ذَلِكَ) (بو واوشبو) معناسنده قريبه اشاره
ايچون ده چوق استعمال ايدله کده در .

§ ۱۲ اسم موصول

(اسم موصول) - شول کسه که ياشول شی که يا که فايوشي که (آنچه لاین
من که يا آنچه لاین نرسه که يا قايو نرسه که) معناسنده اولان کلمه در .
اسماء موصوله مجوعی سکن کلمه در :

الَّذِي، الَّتِي، مَنْ، مَا، أَيُّ، آيَةٌ، ذَا، ذُو.

(۱) (الَّذِي) آنچه لاین من که يا آنچه لاین نرسه که معناسنده اولوب مفرد مذکر ايچوندر .

تنبيه سی (اللّٰذَانِ، اللّٰذِيْنَ) کلور، جمعى (اللّٰذِيْنَ) کلور: (*)

(الَّذِيْ خَرَجَ هُوَ عَالِمٌ، اللّٰذَانِ خَرَجَا هُمَا عَالِمَانِ، اللّٰذِيْنَ خَرَجُوا هُمُ عُلَمَاءُ) کبی .

(۲) (الَّتِي) بوده (الَّذِي) معناسنده در ، مفرد مؤنث ايچون استعمال ايدلور .

تنبيه سی (اللّٰتَانِ، اللّٰتِيْنَ) و جمعى (اللّٰتِي) کلور: (*)

(الَّتِي ذَهَبَتْ هِيَ عَالِمَةٌ، اللّٰتَانِ ذَهَبَتَا هُمَا عَالِمَتَانِ، اللّٰتِي ذَهَبَتْ هُنَّ عَالِمَاتٌ) کبی

(۳) (الَّذِيْنَ) بيزنده (اللّٰوْنِ، اللّٰئِيْنَ، اَلْأُوْلَى) کلمه لر ده

استعمال فيلنور لر ،

(*) (اللّٰتِي) بيزنده (اللّٰوَاتِي، اللّٰئِي، اللّٰي) کلمه لر ده

استعمال فيلنور لر .

(۳) (مَنْ) شونچه لاین منکه یا شونچه لاین منلر که معناسنده اولر ق مفرد ایچون ده جمع ایچون ده هم مذکر ایچون ده مؤنث ایچون ده استعمال ایدلور: (من قرا هو عالم، من قراوهم علما، من قرأت هی عالمة، من قرآن من عالمات) کبی § اوشبو (من) بنی آدمه وذوی العقول مخصوصدر. الله تعالی، ملائکه و انسانلر ایچون استعمال ایدلور، باشقه ذاتلر ایچون استعمال ایدلمز.

(۴) (ما) شونچه لاین نرسه که معناسنده مفرد مذکر ایچوندر. تثنیه و جمع صیغه سی یوقدر: (ما رأیته شیء عجیب) کبی. § اوشبو (ما) بنی آدمدن غیر شیلره یعنی غیر ذوی العقول مخصوصدر، بنی آدم ایچون استعمال ایدلمز.

(۵) (أَيُّ) مانگیسی که، فایوسی که معناسنده مفرد مذکر ایچوندر: أَيُّهُمْ يَعْلَمُ فَهُوَ حَسَنٌ * أَيُّ الرِّجَالِ يَكْتَسِبُ فَهُوَ مَحْبُوبٌ * کبی. (۶) (آيَةٌ) أَيُّ نَكِّ مَوْتِيْدِر:

أَيُّهُنَّ لَا تَتَعَلَّمُ فَهِيَ جَاهِلَةٌ، آيَةُ الْبِنَاتِ تَجْتَهِدُ فَهِيَ حَسَنَةٌ * کبی، (۷) (ذَا) الذی معناسنده در، دائما (ما استفهامیه) دن صوکه یعنی ادات سؤال اولان (ما) دن صوکه استعمال اولنور: (مَاذَا تَفْعَلُ؟) کبی که (مَا الَّذِي تَفْعَلُ؟) ديهك، یعنی (نه در شوشی که سن آنی قیلورسک) ديهكدر.

(۸) (ذُو) (الَّذِي) یا (الَّتِي) معناسنده (طِي) قبیل سی لغتنده استعمال ایدلور: (رَأَيْتُ ذُو خَرَجٍ) کبی که (رَأَيْتُ الَّذِي خَرَجَ) ديهكدر. ودغی: (رَأَيْتُ ذُو خَرَجٍ) کبی که (رَأَيْتُ الَّتِي خَرَجَتْ) ديهكدر.

قواعد

قاعده: اسم موصولن مراد اولان ذاتی تعریف و بیان ایتمک ایچون هر زمان ما بعدنده بر جمله ذکر ایدلور:
(الَّذِي خَرَجَ الْآنَ) رَجُلٌ عَالِمٌ (جمله سنگی (خَرَجَ الْآنَ) جمله سی کبی.

یوفارده یازلمش اسم موصول المرفک هر برینک مثال لر زنده اوشبو فاعده رعایه قیلنمشدر .
§ اسم موصولک معناسینی تعریفی و بیان ایچون ذکر اولنان اوشبو جمله

(صلہ موصول) یا که (جمله موصولیه) نامیله تسمیه ایدلور .

فاعده: جمله موصولیه ده اسم موصوله راجع اولان بر ضمیر اولمق لازمدر .

(الَّذِي (خَرَجَ الْآنَ) رَجُلٌ عَالِمٌ جَمَلَسَنَدَهْ گِی (خَرَجَ) نَكْ تَحْتَنَدَهْ اولان (هُو)
کبی که (الَّذِي) به راجعدر .

ودفی (الَّذِي (ضَرَبْتَهُ) رَجُلٌ جَاهِلٌ) جَمَلَسَنَدَهْ (ضَرَبْتَهُ) نَكْ آخَرِنَدَهْ اولان

(هُ) کبی، که اوده (الَّذِي) به راجعدر .

§ بعض جمله موصولیه لر ک ضمیری محذوف اولور:

(الَّذِي (ضَرَبْتَهُ) رَجُلٌ جَاهِلٌ) جَمَلَسَنَدَهْ اولدیغی کبی که اصلده

(الَّذِي (ضَرَبْتَهُ) رَجُلٌ جَاهِلٌ) دیه کدر .

§ (من ، ما ، ای ، ایه ، ذا ، ذو) کلمه لر ی هر زمان اسم موصول اولماز لر .

بعض وقت بابشقه محللرده و باشقه معنالرده ده استعمال ایدلور لر .

فاچ در لو معناده استعمال ایدلر ک لری آخرده کلمات شتی قسمهک بیان قیلنمشدر .

§ ۱۳ باب افعال

(فعل) - معناسنده بر زمانه بر ایشک قیلندیغی یا قیلناجی مفهوم اولان کلمه در .

زمان اوچ نوعدر: زمان ماضی، زمان حال، زمان مستقبل .

(۱) (زمان ماضی) - کچمش زمان دیه کدر؛ معناسنده زمان ماضی

مفهوم اولان فعلک مثالی:

(فَتَحَ ، مَفْتَحَ) کبی که (آچدی ، آچمادی) دیه کدر .

(۲) (زمان حال) - حاضرگی زمان دیه کدر . معناسنده زمان حال مفهوم

اولان فعلک مثالی: (يَفْتَحُ ، مَا يَفْتَحُ) کبی که (آچادر ، آچمیدر) دیه کدر .

(۳) (زمان مستقبل) - کیلچک زمان دیه کدر ، معناسنده زمان مستقبل مفهوم

اولان فعلک مثالی:

(يَفْتَحُ ، لَا يَفْتَحُ) كَبِي كَه (آچار و آچماز) ديه كدر .

معلومكز در كه هر مصدر دن آلتى نوع فعل مشتق اولور : (ماضى ، نفى ماضى ، مضارع ، نفى مضارع ، امر ونهى) اوشبو فعللرك هر برينك ، معنالرنده مذكور اوچ زمانك برى مفهوم اولمقده در .

(فعل ماضى) ايله (نفى ماضى) صيغه لرن دن هر زمان زمان ماضيه بر ايشك قيلنديغى يا قيلنماديغى مفهوم اولور :

(فَتَحَ ، مَا فَتَحَ) كَبِي كَه (آچدى ، آچمادى) ديه كدر .

§ مگر دعا ايچون اولان جمله لر ده (فعل ماضى) صيغه سندن (امر غائب) معناسى و (نفى ماضى) صيغه سندن (نهى غائب) معناسى مفهوم اولور : (غُفِرَ اللهُ) كَبِي كَه (لِيُغْفِرَ اللهُ) ديه كدر .

ودخى (لَارِزْقَةَ اللهُ) كَبِي كَه (لَارِزْقَهُ اللهُ) ديه كدر . ودخى :

رَحِمَهُ اللهُ ، سَلَّمَ اللهُ ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ . صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جمله لرى كَبِي .

§ (فعل مضارع) زمان حال ايله زمان مستقبله مشتركدر . بناء عليه فعل مضارع صيغه سندن يازمان حالده يازمان مستقبله بر ايشك قيلناچقى مفهوم اولور :

(يَفْتَحُ) كَبِي كَه بعض وقت (آچا يعنى حاضر آچوب طورادر) معناسنده اولور و بعض وقت (آچار و آچاجق) معناسنده اولور .

زمان حال ايچونهمى يازمان مستقبل ايچونهمى ايديكى قرينه ايله بيلنور .

§ فعل مضارع بعض وقت جميع زماندن عام اولور ، يعنى زمان ماضيه ده زمان حالده ده زمان مستقبلده بر ايشك قيلنوب طورديغنى آكلانهق ايچون استعمال ايدلور :

(يَتَجَرَّ) كَبِي كَه تجارت ايله كسب قيلمقده ديه كدر .

ودخى . (يَدْرِسُ) كَبِي كَه درس ايتمك ايله شغللنمكده ديه كدر .

§ (نفى مضارع) ايكى درلودر : نفى حالى و نفى استقبالى . زمان حالده بر ايشك قيلنماب ، طو ، ديفنه دلالت ايدن ، نف ، مضارع (نف ، حال) نامنده اولور :

(مايفتَح) كىبى كە (آچمى و آچمايور) دىمكدر .
 زمان مستقبلىدە بر ايشك فېلنماياچىينە دلالت ايدىن نفى مضارع (نفى استقبالى)
 نامندە اولور : (لايفتَح) كىبى كە (آچماز و آچماياچق) دىمكدر .
 دغى (لن يفتَح) كىبى كە (البته آچماز ، البته آچماياچق) دىمكدر .
 (نفى حالى) نك اؤلندە هر زمان (مانافىيە) اولور . (نفى استقبالى) صيغە سىنك اولندە
 هر زمان يا (لانافىيە) يا (لن نافىيە) اولور .

اولندە (لن نافىيە) اولان (نفى استقبالى) نك معناسندە تا كېد مفهوم اولدىغى
 ايچون (نفى استقبالى) تا كىدى) نامىلە نسميە ايدلور .
 فعل مضارعك اولينە (لم، لما) هر فلرى داخل اولوب معناسىنى پك چوق تغيير
 ايدەرلر . شويىل كە فعل مضارعك زمان حالده يا زمان مستقبلىدە وجودى اولان
 معناسى اوشبو ايكى حرف داخل اولمق سببيلە زمان ماضىدە عدمى اولور .
 يعنى زمان حالده يا زمان مستقبلىدە بر ايشك اولدىغى دلالت ايتمكده اولان فعل
 مضارع (لم، لما) داخل اولمق سببيلە زمان ماضىدە بر ايشك اولما دىغىنە دلالت ايدىر :
 (لم يفتَح) كىبى كە (آچمادى) دىمكدر و دغى (لما يفتَح) كىبى كە
 (هيچ آچمادى) دىمكدر .

§ (امرونىي) صيغەلرى زمان مستقبلىدە مخصوصدرلر . هر برى اكثر يتل زمان
 مستقبل قريبدە استعمال ايدلورلر :

(لِيفتَح) . (افتَح) كىبى كە (آچسون) ، (آچ) دىمكدرلر . و دغى (لايفتَح)

، (لافتَح) كىبى كە (آچماسون) ، (آچما) دىمكدرلر .

نحويين عندندە فعل ايكى قسم صايلور : فعل ماضى و فعل مضارع . آنلر عندندە
 نفى ماضى فعل ماضى حكمنده . و دغى نفى مضارع ، امر و نهي صيغەلرى
 هر برى فعل مضارع حكمنده درلر .

امر صيغەسىدە اصلدە فعل مضارعدىن حاصل اولمشدر :

مثلا (افتَح) اصلدە (لِفتَح) در ، محاورده پك چوق مستعمل

اولدىغىدۇر ، تخلف ، ايتنك ايچون هر بر امر حاضر صيغەسىدە لام امر اولمشدر .

مضارعت اولان، تابعنی (لِتَ) حذف ایدلمشدر . حرف مضارعت اولان تادن
 صوڭقى حرفى ساکن اولان امر لر ده ابتدا بالساکن متعذر اولدیغندن يابر
 همزه مڪسوره ، يابر همزه مضمومه ايله ابتدا اولنمشدر .

(اَفْتَحْ) ، (اَضْرِبْ) ، (اَنْصُرْ) كى . حرف مضارعتدن صوڭقى حرفلرى متحرك اولان
 امر حاضرلر ، لام امر ايله حرف مضارعت محذوف اولدقدن صوڭقره همزه
 سزده ابتدا مېکن اولدیغندن همزه سز استعمال ايدلورلر :

(عَلِّمْ) ، (تَعَلَّمْ) ، (جَالِسْ) ، (تَبَاعَدْ) كى . اما افعال بابندن اولان امر حاضر
 صيغه لر نده ، كرك مابعد حرف مضارعت ساکن اولسون ، كرك متحرك اولسون ،
 هر برنده همزه مفتوحه ايله ابتدا ايدلمك عمومى قاعده در : (اَكْرِمْ ، اَقِمْ) كى .

۱۴ § فاعل و مفعول

(فاعل) ديمك بر فعلى قیلوچى ديمكدر . جمل و كلامده هر فعلك بر فاعلى ذكر
 ايدامك لازمدر ، فاعلسز فعل اولماز . غائب صيغه سى اولان فعللرك فاعللىرى
 يافعندن اول باصوڭ مذکور اولورلر : (زيد ذهب) (ذهب زيد) كى ، مخاطب
 و متكلم صيغه لر ينك فاعللىرى نچنلر نده منوى اولان ضميرلرى اولور :

ذهب ، ذهبتما ، ذهبتم ، ذهبت ، ذهبتما ، ذهبتن ، ذهبت ، ذهبنا ، ذهبنا كى .
 انت انتما انتم انت انتما انتن انننا نحن

(مفعول) ديمك . كنديسينه بر ايش قيلنمش ذات ديمكدر .

بعض فعللرك فاعلى ده مفعولى ده اولور :

(فَتَحَ زَيْدٌ بَابًا ، جَمَعَ بَكْرٌ مَالًا ، مَدَحَ عُمَرُ وَخَالِدًا) جمل لر نده گى فعللر كى ،

بعض فعللرك مفعولى هيچ اولماز فقط فاعلى ايله ذكر ايدلور :

(جَلَسَ زَيْدٌ ، قَدِمَ بَكْرٌ ، حَسَنَ خَالِدٌ) جمل لر نده گى فعللر كى .

لازم و متعدی.

فقط فاعلی اولوب، مفعولی هیچ اولمایان فعللره (فعل لازم) دییلور :

(جَلَسَ زَيْدٌ) جملہ سندہ گی (جَلَسَ) کبی

فاعلی ده مفعولی ده اولان فعللره (فعل متعدی) دییلور .

(فَتَحَّ زَيْدٌ أَبَاً) جملہ سندہ گی (فَتَحَّ) کبی .

بعض فعللرک فقط بر مفعولی اولور : (مَدَحْتُ زَيْدًا) کبی.

بعض فعللرک ایکی مفعولی اولور : (أَعْطَيْتُ زَيْدًا ثَمَنًا) کبی .

اسباب تعدیه

لازم اولان فعللری متعدی ایتمک اراده ایدلدکده یا افعال بابینه کتورمہلی یا تفعیل بابینه کتورمہلی یا کہ اوفعلدن سوکڑه حرف جر لر جملہ سندن اولان (ب) یعنی باء جارہلی بر مفعول کتورمہلی .

مثلاً (ذَهَبْتُ) لازمدر، (أَذْهَبْتُ زَيْدًا) دییلدکده متعدی اولور .

ودخی (فَرِحْتُ) لازمدر، (فَرِحْتُ زَيْدًا) دییلدکده متعدی اولور .

ودخی (خَرَجْتُ) لازمدر، (خَرَجْتُ زَيْدًا) دییلدکده متعدی اولور .

فقط بر مفعولی اولان فعل متعدیلر افعال یا تفعیل بابینه کتوراسه لر ایکیشر مفعولی

اولور لر : (عَلِمْتُ الْوَأَقِعَةَ - أَعَلِمْتُ الْوَأَقِعَةَ زَيْدًا) ،

عَلِمْتُ الْمَسْئَلَةَ - عَلِمْتُ الْمَسْئَلَةَ زَيْدًا) کبی .

قواعد فعل و فاعل .

قاعده : مذکر و مؤنث صیغہ سی اولمقده فعل هر زمان فاعلینه تابع اولور .

الرَّجُلُ، كَتَبَ الْمَرْأَةَ كَتَبْتُ كَبِي.

قاعده : مفرد، تثنيه و جمع صیغہ سی اولمقده هم فعللر فاعلرینه تابع اولور لر .

الرَّجُلُ كَتَبَ الرَّجُلَانِ كَتَبَا ، الرَّجَالُ كَتَبُوا .

المرأة كتبت، المرأتان كتبتا ، النساء كتبن ❀ كبی .

قاعده : فاعل بنی آدمدن باشقه شیلرک جمع صیغه سی اولسه فعلی دائم مفرد مؤنث صیغه سی اولور :

الکتب نفعت ، الايام طالت ، الطيور طارت ❀ کبی .

قاعده : فعل فاعل دن مقدم ذکر ایدلسه، هر زمان مفرد صیغه سی اولور .

کتب الرجلان ، كتبت المرأتان ، كتب الرجال ، كتبت النساء ،

دخل المسلمون . دخلت المسلمات ❀ کبی

تنبيه : فعللرک علم صرفده بیان قیلنان اقسام واحوالی شاید معلومکزدر. آنلری بو کتابده بیانه حاجت یوقدر .

۱۵ § انواع افعال

فعل مدح و ذم .

فعل مدح ایکی فعلدر : (نعم، حبذا) هر ایکسی (نه گوزهلدر) ذیمکدرلر .

(نعم الرجل زيد) کبی که (زيد نه گوزل ایردر) ذیمکدر ،

(نعمت المرأة هند) کبی که (هندنه گوزل خاتوندر) ذیمکدر ،

(حبذا الرجل زيد) کبی که (زيدنه گوزل ایردر) ذیمکدر .

فعل ذم هم ایکی فعلدر : (بئس ، ساء) هر ایکسی (نه ایماندر) ذیمکدرلر :

(بئس الرجل بكر) = (بکر نه ایمان ایردر) .

(بئست المرأة هند) = (هندنه ایمان خاتوندر) .

(ساء الرجل بكر) = (بکر نه ایمان ایردر) .

(سائت المرأة هند) = (هندنه ایمان خاتوندر) .

افعال تعجب .

لسان عربده بر فعلی تعجب ایله تعبیر ایتمک اراده ایدلدکده اوفعلی

اوشبو ایکی وزن ایله تعبیر ایدلور :

مَا أَفَعَلَ فُلَانًا ، أَفَعَلَ بِفُلَانٍ .

(مَا أَحْسَنَ زَيْدًا) کبی که ظاهر معناسی (زیدی نه گوزل ایتمش) دیمکدر . اما مراد

اولان معناسی (زید نه عجب گوزلدر) دیمکدر . ودخی : (أَحْسَنُ بَزِيدٍ)

کبی که ظاهر معناسی (زیدی گوزل ایت) دیمکدر . اما مراد اولان معناسی

(زید نه عجب گوزلدر) دیمکدر .

تنبيه : اوشبو ایکی صیغه نك بری افعال بابندن ماضی صیغه سیدر ، دیگری کنه

افعال بابندن امر حاضر صیغه سیدر .

اوشبو تعجب صیغه لری هیچ تصریف ایدلمزلر ، دائما مفرد صیغه سی اولورق

استعمال ایدلورلر . امثلہ سی :

مَا أَجْهَلَ زَيْدًا = أَجْهَلُ بَزِيدٍ . مَا أَعْلَمَ زَيْدًا = أَعْلَمُ بَزِيدٍ .

مَا أَسْمَعَ زَيْدًا = أَسْمِعُ بَزِيدٍ . مَا أَبْصَرَ زَيْدًا = أَبْصُرُ بَزِيدٍ .

مَا أَعْجَلَ زَيْدًا = أَعْجِلُ بَزِيدٍ . مَا أَصْبَرَ زَيْدًا = أَصْبِرُ بَزِيدٍ .

افعال مقاربه

اوشبو فعللر (فعل مقاربه) نامنده اولورلر :

عَسَى ، كَادَ ، أَوْشَكَ ، قَارَبَ ، أَخَذَ ، طَفِقَ ، أَقْبَلَ ، جَعَلَ *

عَسَى زَيْدٌ أَنْ يَخْرُجَ * كَادَ زَيْدٌ يَضْرِبُ *

زید چفارغه یا قنلاشدی ، چا یازدی * زید صوغه یازدی *

أَوْشَكَ زَيْدٌ أَنْ يَذْهَبَ * قَارَبَ زَيْدٌ أَنْ يَغْضِبَ *

زید کیتەرگه یا قنلاشدی * زید آجولانورغه یا قنلاشدی *

⊗	طَفِقَ زَيْدٌ يَشْرَبُ	⊗	أَخَذَ زَيْدٌ يَأْكُلُ
⊗	زید اچہ باشلادی	⊗	زید آشی باشلادی
⊗	جَعَلَ زَيْدٌ يَقْرَأُ	⊗	أَقْبَلَ زَيْدٌ يَكْتُبُ
⊗	زید اوقی باشلادی	⊗	زید یازا باشلادی

§ ۱۶ افعال حُكْمِيَّة (اسماء افعال)

لسان عربده ظاهرا فعل صیغه لرینه مشابه اولماسه ده، فعل حکمنده استعمال ایدلمکده اولان کلمه لر وارد کرکه آنلره (فعل حکمی) دییلور.

مشهور افعال حکمیہ (۲۵) در:

بَسَ ، بیتدی	أَفَّ ، طویدم	سَرَعَانَ ، آشقدی	شَتَانَ ، آیرلدی	هَيْهَاتَ ، بعید اولدی
كَلًّا ، بوق، بوق	إِيَّاكَ ، صاقلان	تَعَالَ ، بیری کیل	رَوَيْدَ ، مهلت ویر	حَاشَا ، احتمال بوق
هَاءَ ، آل	هَاتَ ، کیتیر	هَلُمَّ ، سور، کیتیر	حَى ، آشق	حَيْهَلَّ ، کیتیر
لَوْلَا ، اگر بولماسه ایدی	أَمِينَ ، قول ایت	بَلَّهَ ، طاشلا، قوی	دَخَيْلَكَ ، زینهار	هَبْ ، فرض ایت
فَعَالَ ، فیل	دُونَكَ ، طوت	إِلَيْكَ ، کیت	عَلَيْكَ . لازم اول	عَلَى ، کیتیر

امثله سی.

هَيْهَاتَ الْوَصُولُ * شَتَانَ لِلْأَمْرَانِ * سَرَعَانَ الْفَرَسِ * أَفَّ لَكُمْ *
مِائَةَ أَلْفِ دِينَارٍ بَسَ * حَاشَا أَنْ أَخُونِ * رَوَيْدِ زَيْدَا * تَعَالَ هُنَا * إِيَّاكَ مِنَ الْغَيْبَةِ *
كَلًّا ، لِأَنْ تَنْظِمَ أَحَدًا * حَيْهَلَّ الطَّعَامَ * حَى عَلَى الصَّلَاةِ * هَلُمَّ شَاهِدَكَ * هَاتِ دَلِيلَكَ

هَاءَ أَفْرَأِ الْكِتَابَ * هَبْ أَنْكَ غَنَى * دَخَيْلِكَ عَامَنَى * بَلَّ الْجِدَلَ * آمِنَ بِأَمْعِينِ *
 عَلَى زَيْدًا * عَلَيْكَ بِالْعِبَادَةِ * إِلَيْكَ عَنِّي * دُونَكَ زَيْدًا * تَرَكَ الذُّنُوبَ *
 § (فَعَالٌ) وَزَنْدَهُ أَوْلَانِ فَعَلَ حَكِيمٌ هَرَبْرَى أَمْرٌ حَاضِرٌ مَعْنَا سِنْدَهُ أَوْلُورَلِرْ
 (دَخَالَ = أَدْخَلَ) ، (نَزَالَ = أَنْزَلَ) كَبِي.

§ ۱۷ باب ادوات. (حرفلر)

(ادات) - باشقه برکامه به قوشمادفچه اوزندن گنه معناسی بخشى مفهوم اولمايان کلمه در. (بزید) لفظنده گى (ب) کبى که (ایله) دیککر، لسان عربده یوزه قریب درلو اداتلر واردر.

حروف جاره (حرف جرلر)

حروف جراسمنده اولان حرفلر (۱۶) در
 (ب) ایله، (ل) ایچون، (ک) کبى، (فی) ده، (من) دن، (عن) دن،
 (الی) به، گه، (علی) اوزرینه، (حتی) به قدر، (مذمند) دنبرو،
 (حاشا، خلا، عدا) دن باشقه، (وات) ایله (آند ویمین ایتمک ایچون)
 اوشبو حرفلر هر زمان براسمک اولنه داخل اولورق اواسمى (مجرور) یعنی
 آخربنى مسکور ایدرلر.
 شوسبیدن بو حرفلر (حروف جاره) و (حروف جر) نامیل تسمبه ایدلورلر.
 حرف جرک مدخولى (ذوالجار) نامنده اولور.

امثله ذوالجار (جار و مجرور)

بَزِيدٌ ، لَزِيدٌ ، كَزِيدٌ ، فِي الْمَسْجِدِ ، مِنَ الْبَلَدِ
 زید ایله، زید اوچون، زیدکبى، مسجدده، شهر دن،

عَنِ الْبَيْتِ ، إِلَى الْقَرْيَةِ ، عَلَى الْبَيْتِ ، حَتَّى الرَّأْسِ ،
 خانه دن ، قریه به ، خانه اوزرینه ، باشه قدر
 مَذْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ ، مَذْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ ، حَاشَا زَيْدٍ . خَلَا زَيْدٌ ،
 جمعه کوندن بیرو . جمعه کوندن بیرو ، زیددن باشقه ، زیددن باشقه ،
 عَدَا زَيْدٌ . وَاللَّهِ ، تَاللَّهِ *
 زیددن باشقه ، قسم ویمین .

ملحقات حروف جارہ.

متأخرین عندہندہ اوشبوکلمہ لردہ حروف جارہ حکمنده اعتبار اولنورلر ،
 مَعَ ، سَوَى ، دُونَ ، بِلَا ، بَغَيْرِ . لَدَى ، لَدُنْ ، مِّنْ لَدُنْ *
 برگه، برابر دن باشقه قارشندہ طرفندن

امثلہ سی.

مَعَ زَيْدٍ ، سَوَى زَيْدٍ ، دُونَ زَيْدٍ ، بِلَا أَدَبٍ ،
 بَغَيْرِ أَدَبٍ ، لَدَى زَيْدٍ ، لَدُنْ زَيْدٍ ، مِّنْ لَدُنْ زَيْدٍ *

تنبیہ : (بعض کثیر) معناسنده اولان (رَبِّ) حرف جردگلدنر، بلکه اسم
 مبنیدر . (رَبِّ صَدِيقٍ خَيْرٍ مِّنْ شَقِيقٍ) جملہ سنده اولدیغی کبی .

§ ۱۸ حروف عطفی

برکلمہ بی باشقه برکلمہ حکمینہ تابع فیملق ایچون استعمال اولنان حرفلره .
 (حروف عطفی) دیبلور . مشهور حروف عطفی (۱۲) در .
 (وَ) ، وَدَخَى (فَ) صَوَّكْرَهُ (ثُمَّ) صَوَّكْرَهُ (حَتَّى) حَتَّى (أَوْ) بَاكَه
 (أَمْ) بَاكَه (لَا) دَگَل (وَلَا) هَمْ . . دَگَل (وَأَمَّا) يَا (بَلْ) بَلَكِه (لَكِنْ)
 لیکن (أَيْ) یعنی .

امثلہ سی :

جَاعِنِي زَيْدٌ وَيَبْكُرُ * جَاعِنِي زَيْدٌ فَيَبْكُرُ * جَاعِنِي زَيْدٌ ثُمَّ يَبْكُرُ *
 بَکَا زَيْدٌ وَدَخِيَ ، بَکَا زَيْدٌ صَوْتُهُ . . . بَکَا زَيْدٌ آذِنٌ صَوْتُهُ رَاقِ
 بَکَرُ کَلْدِي بَکَرُ کَلْدِي بَکَرُ کَلْدِي .
 مَاتَ النَّاسُ حَتَّى الْاَنْبِيَاءُ * هُوَ عَالِمٌ اَوْ جَاهِلٌ * اَزَيْدٌ اُمُّ بَکَرٍ هُوَ *

جملہ انسانوں حتی کہ، او عالم اور جاہل، زید میدر
 انبیاء اولدی یا کہ جاہلدر یا کہ بکر میدر او *
 جَاعِنِي زَيْدٌ لَا بَکَرٌ * لَمْ يَجِيْ زَيْدٌ وَلَا بَکَرٌ * الْاِنْسَانُ اِمَّا صَالِحٌ وَاِمَّا طَالِحٌ *
 بَکَا زَيْدٌ کَلْدِي زَيْدٌ کَلْمَةٌ هِيَ اِنْسَانٌ يَّا صَالِحُ رَاقِ يَّا فَاسِقُ
 بَکَرٌ دَکَلٌ . هُمُ بَکَرَةٌ کَلْمَةٌ هِيَ .

لَمْ يَجِيْ زَيْدٌ بَلْ بَکَرٌ * لَمْ يَجِيْ زَيْدٌ لٰكِنْ بَکَرٌ * جَاعِنِي الْمَعْلَمُ اَيُّ مُحَمَّدٍ
 زَيْدٌ کَلْمَةٌ هِيَ ، زَيْدٌ کَلْمَةٌ هِيَ ، کَلْدِي بَکَا مَعْلَمٌ
 بَلْ كِه بَکَرُ کَلْدِي ، لٰكِنْ بَکَرُ کَلْدِي ، يَعْنِي مُحَمَّدٌ اَفْنَدِي .

بعض جملہ لردہ (اَيُّ) محذوف اولور : (جَاعِنِي حَبِيْبُكَ . . . زَيْدٌ) جملہ سنده
 اولدیغی کبی کہ اصلده : (جَاعِنِي حَبِيْبُكَ اَيُّ زَيْدٌ) دیمکدر (عطفی بیان) .
 ودخی (رایت زیداً راسه) جملہ سندن اولدیغی کبی اصلده : (رَايْتُ زَيْدًا
 رَاسَهُ) دیمکدر . (بدل) .

۱۹ § حروف مشبَّهه بالفعل

حروف مشبَّهه بالفعل نامنده اولان حرفلر بیددر :
 اِنَّ ، اَنَّ . كَانٌ ، لٰكِنَّ ، لَيْتٌ ، لَعَلَّ ، لَا (جنسیه) *
 تحقیق ، گویا ، لکن ، کاشکه ، شاید ، دگلددر .
 اِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ * سَمِعْتُ اَنَّ زَيْدًا عَالِمٌ * كَانَّ زَيْدًا اَسَدٌ *
 لٰكِنَّ زَيْدًا فَقِيْرٌ * لَيْتَ زَيْدًا غَنِيٌّ * لَعَلَّ زَيْدًا سَخِيٌّ *
 لَا خَيْرًا مِنْ زَيْدٍ مَوْجُوْدٌ *

تنبيه . (لكن) ابكى درلو استعمال ايدلور : نونى ساكن اولسه حروف عطفدن اولور . نونى مشدد اولسه حروف مشبهه بالفعل دن اولور .

۲۰ § حروف شتى .

حروف ندا

دعوت اينتمك وندا قبلق ايچون استعمال ايدلن حرفره (حرف ندا) دييلور كه آلتى حرفدرلر : (يا ، آيا ، هيا ، آى ، آ ، وا) هر برى (اى!) ديمكدرلر . (وا) اكثر يا اظهار محزونيت ايچون استعمال ايدلور : يا عبد الله ، آيا عبد الرحمن ، هيا عبد الرحيم ، آى عبد الحميد ، آ عبد الغفور . واوبلا ، واسرنا كى .

استفهام حرفلرى

سؤال واستفهام ايچون استعمال قيلنمقده اولان حرفلر ايكيدير (آ، هل):
آزيد كالب * آكئب زيد * هل زيد كئب * هل كئب زيد *

حروف جواب

بر سؤال واستفهامه فارشو جوابده استعمال قيلنمقده اولان حرفلر دورندر:
(نعم) ايبو، نهوت (لا) يوق، اوبله دگل (بلى) يوق دگل، وار (اى) البته اويل
آجاء زيد؟ - (نعم) نهوت كلدى
آجاء زيد؟ - (لا) يوق كلمه دى .
الا تعلم؟ - (بلى) يوق بيلمز دگل، بيلورم،
هل رأيت السلطان؟ (اى والله) نهوت والله كوردم . (ترخيما آيو دييلور) .

حروف ترغيب

بر ايشه ترغيب وتشويق ايچون استعمال قيلنمقده اولان حرفلر دورندر:
(آلا ، هلا ، لولا ، لوما) ؛ امثلهسى :

الَّا تَقْرَأُ الْقُرْآنَ ❖ هَلَّا تَحْصِلُ الْعُلُومَ ❖ لَوْ لَا تَعَلَّمْنِي ❖ لَوْ مَا تَأْتِينَا ❖
 های قرآن اوقوسه کئ * های علوم تحصیل * های بنی * های بزه کلسه کئ *
 قبلسه کئ اوگره تسه کئ *

حروف نفی

نفی ایچون یعنی یوقلق معناسنی نفهیم ایچون استع ال قبلنمقده اولان حرفلر
 التیدر: (لَمْ ، لَمَّا ، مَا ، لَا ، لَنْ ، إِنْ) امثلسی:

لَمْ يَفْتَحْ ، لَمَّا يَفْتَحْ ، مَا يَفْتَحْ ، لَا يَفْتَحْ ، لَنْ يَفْتَحْ ، إِنْ زَيْدٌ الْكَاذِبُ ❖
 حروف تنبيه.

مخاطبی تنبيه ایچون اوشبو دورت حرف استعمال قبلنور: (الَّا، اَمَّا، هَا، يَا):
 اَلَا اَنْتُمْ لَغَافِلُونَ ❖ اَمَّا اَنْتُمْ لَجَاهِلُونَ ❖ هَا اَنْتُمْ اَخْرَجُوا ❖ يَا اَيْتَنِي كُنْتَ غَنِيًّا ❖

اصوات

لسان عربده اسم، فعل و حرفه باشقه دها بر درلو کلمه لر واردرکه (صَوْتُ)
 ناميله ياد اولنور لر . (صوت) ديمک (طاوش و آواز) ديمکدر .
 صوتلر، يا مخاطبی تنبيه ایچون، يا تعجب و تأسفی و محزونیتی اظهار ایچون ،
 يا حیواناته بر مرادی آکلانمق ایچون، يا بر نسنه نك آواز بنی حکابه ایتمه
 ایچون تلفظ ایدلمکده اولان آواز لر در .

مشهور اصوات اوشبولر در:

(وَيَّ!) (زُه!) اظهار تعجب ایچون. (آه، اوه، واه) اظهار تأسف ایچون.
 (وَيَّهَا) نیز اول. (ایهیی) ینه سویله. (ایه، اَصه) طوختا سویله مه.

(مَه) طوختا، قیلما. (هاها) طوت طوت. (هاهاها) ضحکدن حکابه ایچون
 (أَخْ أَخْ) یونکرودن حکابه. (بس بس) حیوانی چاغرمق ایچون .

(استکمال)

(بَسْبَس) حیوانی طوختانمق ایچون . (نَخ نَخ) دوهیی چوگر مک ایچون .
(حَبَطَطِقْ) آت آباغی آوازی، (جَلْبَلِقْ) فابقا آوازی .

۲۱ § مذکر و مؤنث .

اسم ایکی قسمدر: مَذْكَرٌ و مؤنث .

آخرنده تأنیث علامتی اولمایان اسمہ (اسم مذکر) دییلور .

(رَجُلٌ، جَمَلٌ، عَالِمٌ، اصْغَرٌ، اَحْمَقٌ) کبی

تأنیث علامتی ارچدر: (ة، ی، آء) یعنی ناعمدوره، الف مقصوره، الف ممدوده .

آخرنده اوشبو علامت تأنیثلرک بری اولان اسمہ (اسم مؤنث) دییلور .

(اِمْرَاةٌ، نَائِقَةٌ، عَالِمَةٌ، صَغْرَى، حَمِيقَةٌ) کبی .

مذکر اولان اسملرک معنالی ده اکثر یا (مذکر) (یعنی اِرْكَكْ)

اولور . بعض مذکر اسملرک معناسی حقیقی (مذکر و اِرْكَكْ) اولماز .

معناسی ده مذکر اولان اسم مذکره (مذکر حقیقی) دییلور:

(رَجُلٌ، جَمَلٌ، حِصَانٌ، خَادِمٌ) کبی .

معناسی مذکر اولمایوب فقطلفظی مذکر اولان اسمہ (مذکر حکمی) دییلور .

(کِتَابٌ، ذَهَبٌ، رَأْسٌ، نُورٌ) کبی

مؤنث اسملر هم مذکر اسملر کبی بعضلری مؤنث حقیقی و بعضلری مؤنث

حکمیدر . مؤنث حقیقی (اِمْرَاةٌ، نَائِقَةٌ، رَمَكَةٌ، خَادِمَةٌ) کبی .

مؤنث حکمی: (صَحِيفَةٌ، فَضَّةٌ، رُكْبَةٌ، ظَلْمَةٌ) کبی .

مذکر معنوی

بعض اسملرک آخزلرنده تأنیث اولسهده، معنالی حقیقی اِرْكَكْ

اولدیغندن اسم مذکر جملهسندن صابولرلر: (حَمْزَةٌ، خَلِيفَةٌ، عَلَامَةٌ)

کبی . بو کبی اسملره (مذکر معنوی) دییلور .

مؤنث معنوی

بعض اسملرک آخرا رنده علاه-ت تانیث اوله اسهده، معنالری دیشی اولدیغندن اسم مؤنث جهله سندن صایلورلر: (هند، زینب، مریم) کبی. بوکبی اسمله (مؤنث معنوی) دییلور.

مؤنث سماعی.

لسان عربده دها شویله اسملرده واردرکه آخرا رنده علامت تانیثده یوقدر، معنالریده حقیقی دیشی دگلدر، شویله ایسهده کلامده مؤنث اسملر حکمنده صایله قده درلر. اوبله اسمله (مؤنث سماعی) دییلور. مؤنث سماعی اولان اسملرک مشهورلری (۳۰) در:

عَقْرَبٌ ، عَنكَبُوتٌ ، ثَعْلَبٌ ، اِبِلٌ ، اَرْضٌ ، سَمَاءٌ ، شَمْسٌ ، نَارٌ ، جَهَنَّمُ ، رِيحٌ ، خَمْرٌ ، عَصَاٌ ، بَثْرٌ ، دَلْوٌ ، كَأْسٌ ، دَارٌ ، فُلُكٌ ، نَفْسٌ ، عَيْنٌ ، اَذُنٌ ، يَدٌ ، ذِرَاعٌ ، اَصْبَعٌ ، رِجْلٌ ، فَخْذٌ ، سَاقٌ ، عَقَبٌ ، نَعْلٌ ، سَرَاوِيلٌ ، شِمَالٌ * § (بغداد، مصر، شام، دمشق، بخاری، جرجان) کبی ارض بلد وقریه اسملرده مؤنث حکمنده جاری اولورلر. § (کتب، افراس) کبی بنی آدمدن باشقه شیلرک جمع صیغله ریده مؤنث حکمنده درلر

§ ۲۲ علامات تانیث.

تاء تانیث

اسم مؤنثک مفرد صیغه لرنده اولان تاء تانیث حالت وقفده هایه قلب اولدیغی ایچون (ة، ة) صورتنده یعنی (ها) صورتلرنده یازلور: (امرأة، عالمة، رحمة و قدرة) لفظلرنده اولان تالر کبی. بویله یازیلان تالره (تاء مؤنث) دییلور.

امام مؤنث اسملرک جمع صیغه لرنده ودخی فعل ماضیده اولان تاء تانیث لر وقف هالنده (ها) به قلب فیلنمادقلری ایچون (ت) صورتنده یازلورلر.

رِ عَالَمَاتٌ ، مَسَلَمَاتٌ ، فَتَحَتْ) كَبِي . بَوِيْلَه يَازِلَان تَالَرَه (تَا طَوِيْلَه)
دِيْلُور .

كَلِمَه نَكْ آخِرِنْدَه حَرْفِ اَصْلِي اَوْلَان تَالَر تَا تَأْنِيْثِ دِگْلِرْلِر .

بِنَاءِ عَلَيْهِ اَنْلِرْ هِرْ زَمَانِ اَوْزُونِ يَازِلُورْلِر ؛ (وَقْتٌ ، نَبَاتٌ ، سَكُوْتُ ، ثُبُوْتُ) كَبِي

بَعْضِ اسْمَلِرْدَه تَا تَأْنِيْثِ وَحْدَتِي يَعْنِي بِرْ لِگِي اَفَادَه اِيْدِر : (تَدْوَةٌ ، عِنْبَةٌ ،

ضَرْبَةٌ) كَبِي كِه (بِرْ خِرْمَا ، بِرْ يُوْزُوم ، بِرْ اُوْرْمُق) دِيْبِكْدِرْلِر .

اَمَّا اِگْرَدَه (تَمْرٌ ، عِنْبٌ ، ضَرْبٌ) دِيْبِلْسَهْلِر ، مُطْلَق (خِرْمَا ، يُوْزُوم ، اُوْرْمُق)
مَعْنَا سِنْدَه اَوْلَرَقِ وَاحِدَه هِمْ كَثِيْرَه اَطْلَاقِ اِيْدِلُورْلِر .

الف مقصوره

الف مقصوره حرف رابع اولديغندن هر زمان (ي) صورتنده يازلور

(عُلْمِي ، حَبْلِي ، لَيْلِي ، فَتْوِي) كَبِي . مِگْر (دُنْيَا ، عَلِيَا) كَبِي سوزلرده الف

مقصوره الف صورتنده يازلور . بعض مذکر اسملر كنده آخرلر نده گي الفلري

اصلده يا اولدقلري ايجون يا خود حرف رابع يا حرف خامس اولدقلري ايجون

(ي) صورتنده يازلورلر ، لَكِن اِوَالْفَلْرِي عَلَامَتِ تَأْنِيْثِ دِگْلِرْلِر :

(اَلْهَدْيِ ، الرَّحْمٰى ، مُوسَى ، عِيسَى ، مُصْطَفٰى) كَبِي .

الف ممدوده

الف ممدوده دائما (آء) صورتنده الف وهمزه ايله يازلور . (عَذْرَاءٌ ،

حَمْرَاءٌ ، صَحْرَاءٌ) كَبِي (كِسَاءٌ ، رِدَاءٌ ، قِرَاءٌ) كَلِمَه لَرِنْدَه اَوْلَان (الف

ممدوده) عَلَامَتِ تَأْنِيْثِ دِگْلِرْلِر . چُونَكِه اَنْكْ هِمَزَه سِي حَرْفِ اَصْلِيْدِر .

عَلَامَتِ تَأْنِيْثِ اَوْلَان (الف ممدوده) نَكْ هِمَزَه سِي حَرْفِ زَائِدِ اَوْلِيْقِ لَازِمْدِر .

§ اِسْمِ فَاعِلٍ ، اِسْمِ مَفْعُولٍ ، اِسْمِ فِعَالٍ وَ اِكْثَرِيَا صِفَتِ مَشْبَهَةٍ لِرْكَ مَوْثِ

صِيغَه اَرِي تَا تَأْنِيْثِ اِيْلَه اَوْلُورْلِر ، (عَالِمَةٌ ، مَعْلُومَةٌ ، رَقَاصَةٌ ، جَمِيْلَةٌ) كَبِي

(فَعْلَانٌ) وَ زَنْنِدَه اَوْلَانِ صِفَتِ مَشْبَهَةٍ نَكْ مَوْثِ صِيغَه سِي اِكْثَرِيَا (فَعْلِيٌّ)

وَ زَنْنِدَه كَلُور ؛ نَادِرَا (فَعْلَانَةٌ) وَ زَنْنِدَه دَه كَلُور . (سَكْرَانٌ - سَكْرِيٌّ ،

سكرانته) و (عطشان - عطشى، عطشانة) كى.

۲۳ § بعضى اوزان

(افعل) وزنده اولان اسم ابكى درلودر. بعضى اسم تفضيل اولور، بعضى صفت مشبهه اولور. اسم تفضيل اولانلرينك مؤنثى الف مقصوره ايله (فعللى) وزنده كلور. (اعلم - علمى)، (اكبر - كبرى) كى.

صفت مشبهه اولانلرينك مؤنثى (الف ممدوده) ايله (فعللا) وزنده كلور. (احمر - حمر آء)، (احمق - حمقاء) كى.

(فعليل) وزنده اولان اسم بش درلودر: بعضى صفت مشبهه اولور، بعضى اسم فعال اولور. بعضى اسم مفعول اولور، بعضى اسم مصدر اولور، بعضى اسم ذات اولور. (جميل، علم، قتيل، صهيل، سبيل)، كى (فعليل) وزنده اولان اسم مفعوللر مذكر ايله مؤنث آراسنده مشتركدرلر مؤنث ايچون تاثيريت زياد قيلنماز: (رجل قتيل، امرأة قتيل) كى. (امرأة قتيلة) دييلير.

(فعلول، مفعال، مفعيل) وزنده اولان (اسم فعال) صيغه لرى ده مذكر ايله مؤنث بيننده مشتركدرلر. هر برى مذكر ايچون ده مؤنث ايچون ده استعمال ايدلورلر. مؤنث ايچون هيچ برينه علامت تاثيريت زياده قيلنماز: (رجل صبور، امرأة صبور)، (رجل منكاح، امرأة منكاح).

نكاحچان

صبرى

(رجل معطير، امرأة معطير) دييلدى كى.

خوشبوى سورنوچن

مؤنثلر ايچون (صبوزة، منكاحة، معطيرة) ديمك خطادر.

ودخى (زوج، عروس، بكر، ثيب) لفظلرى ده مذكر ايله مؤنث بيننده مشتركدرلر.

(حائض، حامل، طالق، عاقر) كى، مذكرلرده هيچ متصور اولمايوب

خاتونلره مخصوص اولان اسم صفتلره مؤنثلر ایچون اولدقلری حالده دخی نائزانیث دن باشقه استعمال ایدلورلر. (امرأة، حائض، امرأة حامل، امرأة، طالق، امرأة عاقر) کبی.

اوشبو اسم صفتلری (حائضة؛ حامله، طالقة، عاقرة) دیک لازم دگدر.

§ ۲۴ مفرد تثنیه و جمع

اسملر اوج درلو صیغهده استعمال ایدلورلر: مفرد، تثنیه و جمع. (۱)

مفرد (واحد)

اگرده اسمدن فقط بر ذات اراده ایدلسه او اسمه (مفرد) صیغهسی دیلور: (عالم، عالمة، مکتب، فرس) کبی.

تثنیه (مثنی)

اگرده اسمدن ابکی شی اراده قیلنسه او اسمه (تثنیه) صیغهسی دیلور (عالمان، عالمتان، مکتبان، فرسان) کبی.

قواعد تثنیه

(۱) قاعده: هر بر تثنیه صیغهلری بر مفرد صیغهسندن حاصل اولورلر. هانگی مفرد اولسهده بر مفرد صیغهسینک آخرینه بر الف ایله بر نون مکسوره کتورلسه، تثنیه صیغهسی اولور: (عالم-عالمان، فرس-فرسان) کبی
تنبیه: تثنیه صیغهسینک الفی بعض وقت یای ساکنه یه قلب قیلنور:

(عالمین، عالمتین، مکتبین، فرسین) کبی،

(۲) قاعده اگرده مفرد اسمک آخرینده اصلنده وار اولان الفی اولسه: تثنیه صیغهسنده شو الفی واوه قاب قیلنور (عصا - عصوان) کبی.

(عصا) اصلده (عَصَوُ) در.

(۳) قاعده: مفرد اسمک آخرینده اصلده یا اولان الفی اولسه، تثنیه صیغهسنده شوالفی یابه قلب قیلنور. (فتنی - فتیان) کبی. (فتنی) اصلده (فتنی) در.

(۱) فعللرک مفرد، تثنیه و جمعلری علم صرفده مبین اولدیغندن بوراده بیان قیلنما یاچقدر.

٤) قاعده: آخر لرنده الف مقصوره اولان مؤنث اسملر ك الفلرى تشنيه صيغه سنده يايه قلب فيلنور لر: (صُغْرَى - صُغْرَيَان، حُبْلَى، حُبْلَيَان،) كىي.
 ٥) قاعده: آخر لرنده الف ممدوده اولان مؤنث اسملر ك همزه لرى تشنيه صيغه لرنده واوه قلب فيلنور لر: (حَمْرَاءُ - حَمْرَاوَان، صَحْرَاءُ صَحْرَاوَان) كىي.
 ٦) قاعده: آخر لرنده غى همزه لرى حرف اصلى اولان اسملر ك همزه لرى تشنيه صيغه لرنده يايه ده واوه ده قلب فيلنماز لر:

كَسَاءٌ - كَسَاآن، رِدَاءٌ - رِدَاآن، قَرَاءٌ - قَرَاآن (كىي

٧) قاعده: (آب) لفظى كىي مفرد اسملر ك آخر لرنده محذوف اولان واو اري تشنيه صيغه لرنده محذوف اولماز لر: (آبٌ - أَبَوَان، أَخٌ - أَخَوَان، حَمٌّ - حَمَوَان) كىي
 (آب، أَخ، حَم) لفظلرى اصلده (أبو، أخو، حمو) در لر.

٨) قاعده: تشنيه صيغه لرى بر كلمه يه (اضافه طريقيله) فوشلوب سويله نده كده آخر لرنده غى نونلر ساقط اولور لر:

(مَكْتَبَاتُكُمْ، مَكْتَبَيْكُمْ، فَرَسَاتُكُمْ، فَرَسَيْكُمْ) كىي (مَكْتَبَاتِكُمْ) دييلمز.

٢٥ § جمع (جموع)

اگر ده اسمدن ايكى دن زياده چوق شيلر اراده فيلنسه، او اسمه (جمع) صيغه سى دييلور: (عَالَمُونَ، عَالِمَاتٌ، مَكَاتِبٌ، اَفْرَاسٌ) كىي .

قاعده: جمع صيغه لرى ده، تشنيه صيغه لرى كىي، بر (مفرد) صيغه سندن حاصل اولور لر: بعض مفرد صيغه لرينى جمع صيغه سينه تحويل ايتمهك ايجون آخري نه بر واو ساكنه ايله بر نون مفتوحه زياده فيلنور: (عَالِمٌ - عَالِمُونَ) كىي
 بعضلرينه الف ايله بر تازياده فيلنور: (عَالِمَةٌ - عَالِمَاتٌ) كىي .

بعض مفرد صيغه لرينى جمع صيغه سينه تحويل ايدلده كده وزنى تغيير ايدلور.
 (مَكْتَبٌ - مَكَاتِبٌ، فَرَسٌ - اَفْرَاسٌ) كىي .

جمع صيغه لرى ايكى درلودر لر: جَمْعُ سَالِمٍ وَجَمْعُ مَكْسُرٍ .

مفرد صيغه سينك حروف وحر كائنى تغيير ايدلمبه رك آخري نه بر ايكى حرف زياده فيلمق ايله حاصل اولان جمعلره (جمع سالم) دييلور:

(عَالَمٌ عَالَمُونَ، عَالِمَةٌ - عَالِمَاتٌ) کبی.

مفرد صیغه سینک حروف و مرکابتینی تغییر ایله حاصل اولان جمعله (جَمْعٌ مَكْسَرٌ) دیپلور: (مَكْتَبٌ، - مَكَاتِبٌ، فَرَسٌ، اَفْرَاسٌ) کبی .

۲۶ جمع سالم مذکر (جمع نونی)

آخرنده و او ایله نون اولان جمع سالمه (جمع سالم مذکر) هم جمع (نونى) دیپلور: (عَالِمٌ - عَالِمُونَ، مَسْلِمٌ - مَسْلِمُونَ، عَلِيٌّ - عَلِيُّونَ) کبی .

(۱) قاعده: اوشبو جمع نونی بنی آدمک مذکر لرینک اسم صفتلرینه و علملرینه مخصوصدر. باشقه اسملرده هیچ اولماز: (عَالِمٌ - عَالِمُونَ، مَعْلُومٌ - مَعْلُومُونَ، كَذَّابٌ - كَذَّابُونَ، اَعْلَمٌ - اَعْلَمُونَ، حَسَنٌ - حَسَنُونَ، مِصْرِيٌّ - مِصْرِيُّونَ، زَيْدٌ - زَيْدُونَ) کبی

۴۰ § مؤنث اسملرده واسم جنسلرده (جمع نونی) هیچ اولماز؛ مثلا (زَيْنَبٌ - زَيْنَبُونَ، رَجُلٌ رَجُلُونَ) دیپلمز بلکه (زَيْنَبَاتٌ وَرَجَالٌ) دیپلور .
ودخی (اَحمَرٌ ، سَكَرَانٌ) کبی مؤنثی (فَعْلَاؤُ وَفَعْلَاوُ) وزنده اولان صفت مشبهه لرك جمعلى ده (جمع نونی) اولماز :
مثلا (أَحْمَرُونَ، سَكَرَانُونَ) دیپلمز . بلکه (حَمْرٌ، سَكَرَانِيٌّ) دیپلور .
تنبيه (أَرْضٌ - أَرْضُونَ، عَالِمٌ - عَالِمُونَ، أَهْلٌ - أَهْلُونَ، سَنَةٌ - سِنُونَ) کبیلر شاذ و نادردر لر .

(۲) قاعده: (جمع نونی) لرك و اولرى بعض وقت ماقبلى مكسور اولان يايه قلب قيلنور: (عَالِمُونَ - عَالِمِينَ، مِصْرِيُّونَ - مِصْرِيِّينَ) کبی .
(۳) قاعده: جمع نونیلر بر کلمه به (اضافه طریقیله) قوشلوب سسویله ندکده آخزلر ندهغی نونلری ساقط اولور لر: (عَالِمُوکُمْ - عَالِمِيکُمْ، عَلِيُوکُمْ - عَلِيِيکُمْ) کبی

۲۷ § جالغ سم موعنث (جمع نائى)

آخرنده (ات) يعنى الف ايله نا اولان جمع سالملره (جمع سالم مؤنث) هم (جمع نائى) دييلور: (عالمه - عالمت ، كلمه - كلمات ، جدّه - جدات) كىي (۱) قاعده: آخرنده نائىث اولان اسملرك جمعلى هر زمان (جمع نائى) اولور: عالمه - عالمت ، حمزة - حمزات ، علامه - علامت كىي .

(۲) قاعده: (فعله ، فعلة ، فعلة) وزننده اولان اسملرك عينلى مقابلنده اولان حرفلى اكثر يا جمعلى فالى مقابلنده اولان حرفلى ينگ حرکهسى ايله متحرك اولور: (تمرة - تمرات ، سدره - سدرات ، حجرة - حجرات) كىي تمرات ، سدرات ، سدرات ، حجرات ، حجرات (ديمك ده جائزدر .

(۳) قاعده: مذکور وزنلرده اولان اسملر معتل العين اولسالر، جمعلى عىنلى دائما ساكن اولور: (عورة - عورات ، بيضة - بيضات ، صورة - صورت) كىي .

(۴) قاعده: مذکور وزنلرده اولان اسملر (صفت مشبهه) صيغهسى اولسالر، جمعلى عىنلى مطلقا ساكن اولمق لازمدر: (صعبة - صعوبات ، صرفه - صرفات ، حرة - حرّات) كىي .

(۵) قاعده: مذکور صيغهسنده اولان اسم صفتلردن بنى آدمدن باشقه ذاتلر اراده قىلندقه جمعلى نائى اولور: (صافن - صافنات ، مكتوب - مكتوبات ، مأكول - مأكولات) كىي .
آ ت خط

۲۸ § جمع اكبر (صيغه منتهى جموع)

(فَعَالِلٌ وَفَعَالِلٌ) وزنلرينه مشاكل اولان جمع صيغهلرينه (جمع اكبر) دييلور: (دفتر - دفاتر ، قرطاس - قرطيس) كىي

جمع اكبرك اون وزنى واردر: فَعَالِلٌ ، مَفَاعِلٌ ، مَفَاعِلٌ ، فَوَاعِلٌ ، فَوَاعِلٌ ، اَفَاعِلٌ ، اَفَاعِلٌ ، فَعَائِلٌ ، تَفَاعِلٌ

- (۱) فعالل : دَفْتَرٌ - دَفَاتِرُ سَفَرَجُلٌ - سَفَارِحُ كَبِيٌّ .
- (۲) فعاليل : قَرَطَايُسُ - قَرَاطِيْسُ دُكَّانٌ - دُكَاكِيْنُ كَبِيٌّ .
- (۳) مفاعل : مَكْتَبٌ - مَكَاتِبُ ، مَدْرَسَةٌ - مَدَارِسُ كَبِيٌّ .
- (۴) مفاعيل : مَكْتُوبٌ - مَكَاتِيْبُ ، مَفْتَاْحٌ - مَفَاتِيْحُ كَبِيٌّ .
- (۵) فواعل : فَائِدَةٌ - فَوَائِدُ ، قَاعِدَةٌ - قَوَاعِدُ كَبِيٌّ .
- (۶) فواعيل : قَانُونٌ - قَوَانِيْنُ ، قَارُوْرَةٌ - قَوَارِيْرُ كَبِيٌّ .
- (۷) أفعال : أَفْضَلُ - أَفَاضِلُ ، أَكْرَمٌ - أَكْرِمُ كَبِيٌّ .
- (۸) افاعيل : اُسْبُوْعٌ - اَسَابِيْعُ ، اَعْجُوْبَةٌ - اَعَاجِيْبُ كَبِيٌّ .
- (۹) فعائل : رِسَالَةٌ - رَسَائِلُ ، صَحِيْفَةٌ - صَحَائِفُ كَبِيٌّ .
- (۱۰) تفاعيل : تَرْوِيْحَةٌ - تَرَاوِيْحُ ، تَمَثَالٌ - تَمَاتِيْلُ كَبِيٌّ .

۲۹ § جمع اصغر

جمع اكبردن باشقه جمع مكسرلره (جمع اصغر) دييلور جمع اصغرلك و زنلري چوقدر ، بو اوزان حقنده قاعده مكايله بوقدر .

هر اسمك جمع اصغري عربلردن سماع طريقيله معلوم اولمشدر .

جمع اصغرلك مجموع اوزان مسهوعه سي (۳۲) در .

فَعْلٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلَةٌ ، فَعْلَةٌ ، فَعْلَةٌ ، فَعْلَةٌ ، اَفْعَلٌ ،

اَفْعَالٌ ، اَفْعَالَةٌ ، اَفْعَلَاءٌ ، فَعْلَاءٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلٌ ، فَعْلَةٌ ، فَعَالَةٌ ، فَعَالٌ ، فَعَالٌ ، فَعْوَالٌ ، فَعْوَالَةٌ ،

فَعِيْلٌ ، فَعِلَانٌ ، فَعِلَانٌ ، مَفْعَلَةٌ ، مَفْعُولَاءٌ ، فَعْلِيٌّ ، فَعَالِيٌّ ، فَعَالِيٌّ ، فَعَالِيٌّ ، فَعَالِيٌّ ، فَعَالِيٌّ ، فَعَالِيٌّ ،

(۱) فَعْلٌ : صَاحِبٌ - صَحْبٌ ، طَائِرٌ - طَيْرٌ .

(۲) فَعْلٌ : اَحْمَرٌ - حَمْرٌ . اَبْيَضٌ - بَيْضٌ (اصلده بيض در)

- (۳) فعل: قصة - قصص، حلقة - حلق.
- (۴) فعل: فرقة - فرق، نعمة - نعم.
- (۵) فعل: أولى - اول، اخرى - اخر.
- (۶) فعل: كتاب - كتب، رسول - رسل.
- (۷) فعلة: غلام - غلّمة، صبى - صبيّة.
- (۸) فعلة: طالب - طلبة، خادم - خدّمة.
- (۹) فعلة: قرد - قردة، فيل - فيلة.
- (۱۰) فعلة: هادى (ى) - هداة. (اصلده «هدية») قاض (ى) - قضاة.
- (۱۱) افعل: رجل - ارجل، شهر - اشهر.
- (۱۲) افعال: فرس - افراس، حكم - احكام.
- (۱۳) افعله: سؤال - اسئلة، جواب - اجوبة.
- (۱۴) افعلاء: نبي - انبياء، ولي - اولياء.
- (۱۵) فعلاء: عالم - علماء، امير - امراء.
- (۱۶) فعل: راع - راع، ساجد - سجد.
- (۱۷) فعال: تاجر - تجار، حاكم - حكام.
- (۱۸) فعال: جبل - جبال، صغير - صغار.
- (۱۹) فعالة: حجر - حجارة.
- (۲۰) فعال: انسان - اناس (الناس).
- (۲۱) فعول: علم - علوم، امر - امور.

- (۲۲) فَعُولَةٌ : بَعُولٌ - بَعُولَةٌ ، خَيْطٌ - خَيْطَةٌ .
- (۲۳) فَعِيلٌ : حِمَارٌ - حَمِيرٌ ، عَبْدٌ - عَبِيدٌ .
- (۲۴) فَعْلَانٌ : غُلَامٌ - غُلَامَانٌ ، صَبِيٌّ - صَبِيَّانٌ .
- (۲۵) فَعْلَانٌ : بَلَدٌ - بِلْدَانٌ ، أَحْمَرٌ - حِمْرَانٌ .
- (۲۶) مَفْعَلَةٌ شَيْخٌ - مَشِيخَةٌ (اصلده مَشِيخَةٌ) .
- (۲۷) مَفْعُولَاءٌ : شَيْخٌ - مَشِيخَاءٌ ، كَبِيرٌ - مَكْبُورَاءٌ .
- (۲۸) فَعْلَى : مَرِيضٌ - مَرَضَى ، شَتِيتٌ - شَتَى .
- (۲۹) فَعَالَى : صَحْرَاءٌ - صَحَارَى ، خَطِيئَةٌ - خَطَايَا .
- (۳۰) فَعَالَى : سَكْرَانٌ - سُكْرَارَى ، أَسِيرٌ - أُسَارَى .
- (۳۱) فَعَالَى : أَمَلٌ - أَمَالٌ (الاهالى) أَرْضٌ - أَرَاضٍ .
- (۳۲) فَعَالِلَةٌ : مَلِكٌ - مَلَائِكَةٌ ، تَلْمِذٌ - تَلَامِذَةٌ .

۳۰ § جَمْعُ الْجَمْعِ

بعض اسملر پك چوقلفى تفهيم ايچون ايكى دفعه جمعه نورلر :
 مثلاً (كَلْبٌ) كَلْبٌ جمعى (اَكْلَبٌ) كلور (اَكْلَبٌ) كَلْبٌ جمعى (اَكْلَابٌ) كلور . ودخى
 سَوَارٌ - اَسْوَرَةٌ ، اَسَاوِيرٌ وَاَسَاوِرَةٌ . خَبْرٌ - اَخْبَارٌ ، اَخْبَارَاتٌ .
 رَجُلٌ - رَجَالٌ ، رَجَالَاتٌ . صَاحِبٌ - صَوَاحِبٌ ، صَوَاحِبَاتٌ *
 جَمَلٌ - جِمَالٌ ، جِمَالَةٌ ، جِمَالَاتٌ كَبِيٌّ .

جموع كثيرة

بعض اسملر ك ايكى اوچ ودهاز ياده درلو درلو جمعهلى اولور :
 صَبِيٌّ - صَبِيَّةٌ ، صَبِيَّانٌ * غُلَامٌ - غِلْمَةٌ ، اِغْلِمَةٌ ، غِلْمَانٌ *

دار - دور ، آدر ، ديار * ريع - رياح ، ارياح ، ارواح *
 سنة - سنون ، سنوات سنهات * بحر - بحار ، بحور ، ابحر ، ابحار *
 شيخ-شيوخ ، اشياخ ، شيخة ، شيخان مشيخة ، مشيخاء ، مشائخ ، مشيوخا *
 عباد ، عبيد ، عبود ، اعبد ، اعباد ، اعبدة ، اعباد ،
 عبد : معبدة ، معبودى ، معبوداء ، معابد ، عبد ، عبيد ، عبدان ،
 عبدان ، عبدان . عبيدى ، عبيداء ، عبيدون ، عبيدون *
 جموع مغيره شتى
 (ابو - ابون ، ابا ، ام - امهات) ، (انثى - اناث) ، (ابن - ابناء ، بنون)
 (ابنة - بنات) ، (اخو - اخوة . اخوان (يولد اشلر) (اخت - اخوات) ،
 (امراة - نسوة ، نساء ، نسوان) ، (امة - اماء) ، (ماء - مياه) ، (شاة - شياه) ،
 (شفة - شفاه) ، (ثوب - ثياب) (فم - افواه) (حوت - حيتان) ، (نار - نيران) ،
 (ميت - موتى ، اموات) ، (بغر - ابار) (آن - آناء) (ادب - اداب) ،
 (قوس - قسى) ، (داو - دلى ، ادل (الادلى) (يد - ايد (الايدي)
 (عدو - اعداء) ، (امام - ائمة) ، (قياس - اقيسة) ، (حلى - حلى) ،
 (قرية - قرى - لقرى) ، (حال - احوال) ، (يوم - ايام) (لحى - لحى اللحى) ،
 (اناء - انيه) ، (بائع - باعة) ، (حسن - محاسن) ، (شافعى - شافعية)
 (حنبلى - حنابلة) ، (عبدالله - عبادلة) ، (نصرانى - نصارى) ، (عربى - عرب) ،
 (يهودى - يهود) ، (تركى - ترك) ، (عسكرى - عسكر) *

جمع قَلَّتْ وجمع كَثُرَتْ

لسان عربك جمعك ايكى درلودرلر: بعضلى اوندن آز شيلر ايچون استعمال ايدلورلر و بعضلى اوندن چوق شيلر ايچون استعمال ايدلورلر. اوندن آز شيلر ايچون استعمال ايدلن جمعك (جمع قلت) دييلور:

افلس ، ايتام ، صبية ، اغلمة كى

اوندن زياد شيلر ايچون استعمال ايدلن جمعك (جمع كثرت) دييلور:

فلوس ، يتامى ، صبيان ، غلمان كى

طوفوز باقر آفجهسى اولان عرب (لى افلس) دييلور (بنم پوللرم وار) ديمكدر (لى فلوس) ديهز. اگرده بر عربك باقر آفجهسى اوندن زياده اولسه (لى فلوس) دييلور (لى افلس) ديهز.

قاعده: (افعال، افعال، فعلة، فعلة) وزنده اولان جمع اصغرلر و دخی جمع نونى و جمع نائيلر هر برى جمع فلتدرلر. بونلردن باشقه جمع اصغرلر هر برى جمع كثرتدرلر.

§ ۳۱ اسم مصغر

بر شئى كوچكگينه اشاره ايله تعبير قيليق اراده ايدلسه ، اسمينك حرف اولينى مضموم و حرف ثانبسينى مفتوح ايدلوب حرف ثانبسيندن سوگره بر ياي ساكنه زياده ايدرك تغيير ايدلور:

(رجل) لفظينى (رجيل) ديهك كى كه (كوچك اير) ديمكدر .

بويله تغيير ايله تعبير ايدلن اسملره (اسم مصغر) و (اسم تصغير) دييلور

اوزان مصغر

اسم مصغرلر اوشبو اوچ وزن شكلنده اولورلر:

(ا) فعيل : رجيل ، فريس ، قليم ، رؤيس كى .

- (۲) فعیعل : دریهٔ . مکتیب ، مسیجد ، احمیر کبی .
 (۳) فعیعل : مسیکن . قنیدیل ، ایبریق ، سکیکن کبی .
 قواعد تصغیر .

(۱) قاعده : حرف ثالثی الف یا که واو اولان اسملرک الف واولری تصغیرلرنده یایه قلب فیلهرق تصغیر یاسی ایله ادغام ایدلورلر :
 کتاب - کتیب ، رسول - رسیل کبی .

(۲) قاعده : (فاعل) وزنده اولان اسمک الفی تصغیرنده واوه قلب فیلهنور :
 شارب - شویرب ، حاجب - حویجب کبی .

(۳) قاعده : (فاعول) زونده اولان اسملرک الفلری تصغیرلرنده واوه قلب و واولری یایه قلب فیلهنور :
 قانون - قونین جاسوس - جویسیس کبی .

(۴) قاعده : (مفعول و مفعال) وزنلری شکلنده اولان اسملرک آخر طرفلرنده اولان واو والفار یایه قلب فیلهنورلر :
 مکتوب - مکتیب ، مفتاح - مفیتیح ، کبی

(۵) قاعده : آخرلرنده تائینت اولان اسملرک تالری تصغیرلرنده حذف ایدلزلر : بلده - بلیده ، قریه - قریه ، قاروره - قویریره کبی .

(۶) قاعده ، (دابة ، خاصة) شکلنده اولان اسملرک تصغیرلری (دویبه ، خویصه) شکلنده اولورلر .

(۷) قاعده : علامت تائیندن باشقه وؤنث سماعی اولان ثلاثی اسملرک تصغیرلرنده آخرلرینه بر تائینت زیاده فیلهنور :
 ارض - اریضه ، رجل - رجیله ، عصا - عصیه کبی .

(۸) قاعده : خماسی اولان اسملرک حرف آخرلری تصغیرلرنده ساقط اولورلر :
 سفرجل - سفیرج ، جهمیرشی - جهمیر ، هندلیب - هنیدیل کبی ،

۹) قاعده: ادغام یا اعلال سببیل، تغییر ایدیلان اسملرینه اصللرینه ارجاع ایدللمکدن سوگره تصغیر ایدلورلر:

سد - سدد - سدید، خط - خطط - خطیط، خف - خفف - خففی، باب - بوب - بویب، ناب - نیب - نییب، میزان - موزان - مویزین کبی،

۱۰) قاعده: آخرلرنده بر حرف علتلری محذوف اولان اسملرک حرف علتلری تصغیرلرنده ارجاع ایدلوب تصغیر یاسی ایله ادغام ایدلورلر.

اب - ابی، اخ - اخی، ابن - بنی، ید - یدیة، امة - امیة کبی. اوشبو اسملرک اصللری: (ابو، اخو، بنو، یدی، امیة) در.

۱۱) قاعده: (انسان، دینار، دیوان) شکللرنده اولان اسملرک تصغیرلری خلاف قیاس: (انیسیان، دینییر، دویوین) شکللرنده اولورلر.

۱۲) قاعده (حبلی، عذراء، سکران) شکللرنده اولان اسملرک تصغیرلری (حبیلی، عذیراء، سکیران) شکللرنده اولورلر.

۱۳) قاعده: ذا، تا، اللی، اللتی (کلمه لرینگ تصغیرلری) ذیا، تیا، اللدیا، اللتیا (اولور).

۱۴) قاعده: بعض اسملرک اولاه حرف زائدلری حذف ایدلورده سوگره تصغیر ایدلورلر.

احمد - حمید، حارث - حریث، فاروق - فریق کبی. بو کبی تصغیرلره (تصغیر ترخیم) دیبلور.

فائده تصغیر

اسمی اکثریا معناسینگ حقیقه کوچوکلکنی اشعار ایچون تصغیر ایدلور:

(قلیم) کبی. کچکنه قلم دیمک.

بعض وقت معناسنی تعقیر وتنقیص ایچون تصغیر ایدلور:

(رجیل) کبی ایله کبسه گی دیمک

بعض وقت تعظیم یا اظهار محبت ایچون تصغیر ایدلور:

(ابی، بنی) کبی. انکام، اوغلقایم دیمک.

§ ۳۲ اسم منسوب

بر نسنه بی بر اسمك معنا سینه نسبت ایتەك اراده ایدلد كده شو اسمك آخرینه
بر یای مشدده الحاق ایدوب تعبیر ایدلور.

(مِصْرِيّ) ديهك كى كه (مصر ديارينه منسوب ، مصرلى ، مصرلىق ،
مصر دن، مصرنقى اولان كيمسه) ديمكدر. ودخى (بَغْدَادِيّ وَقَزَائِيّ) كى.
بويله اسملره (اسم منسوب) دييلور.

قواعد نسبة

(۱) قاعده: اسم منسوب مؤنث ایچون اولد فده آخرینه بر تاء تأنیث الحاق
ایدلور: (مِصْرِيَّة ، بَغْدَادِيَّة ، قَزَائِيَّة) كى.

(۲) قاعده: آخرینه تاء تأنیث اولان اسملره نسبت ایدلد كده اكثريا
نالرى محذوف اولور: (عَادَة - عَادِيّ ، تَجْرِبَة - تَجْرِبِيّ ، مَكَة - مَكِيّ ، كُوفَة -
كُوفِيّ) كى.

(۳) قاعده: (فَعِيلَة فَاعِلَة) وزنده اولان اسملرك منسوبلرنده ، نالرى
ونالرى محذوف اولورق (فَعَلِيّ) وزنده فالورلر: (مَدِينَة - مَدَنِيّ ،
جَزِيرَة - جَزَرِيّ ، بَادِيَة - بَدَوِيّ ، عَلِيّ - عَلَوِيّ) كى.
(طَبِيعَة - طَبِيعِيّ ، حَقِيقَة - حَقِيقِيّ) كیلر نادر درلر.

(۴) قاعده: آخرلرنده الف اولان اسملرك منسوبلرنده الفلرى واوه
منقلب اولور: (مَوْسَى - مَوْسَوِيّ ، عِيسَى - عِيسَوِيّ ، مِصْطَفَى - مِصْطَفَوِيّ
مَعْنَى - مَعْنَوِيّ ، دُنْيَا - دُنْيَوِيّ ، اُخْرَى - اُخْرَوِيّ) كى.
(عِيسَى ، مَوْسَى ، مِصْطَفَى) ديهك و (بخارى) امثالى نادر درلر.

استكمال ۴

(۵) قاعده: آخرنده الف مبدوده وهمزه اولان. اسملرک همزه لری
منسوبلر نده واوه منقلب اولور لر: (صحراء - صحراوي، عذراء - عذراوي

سمااء - سماوي، شتاء - شتاوي) کبی. (ماء - مائي) کبيلر مستثنادر لر.

(۶) قاعده: (سنة، شفة، لغة، كورة) کبی اسملرک تالری منسوبلر نده
واوه منقلب اولور لر: (سنوي، شفوي، لغوي، كروي) کبی.

(۷) قاعده: (كرسي، قاضي، مفتي) کبی اسملرک منسوبلر نده
آخر لرنده غی بالری محذوف اولور: (كرسي، قاضي، مفتي) کبی.

(۸) قاعده: جمع صیغه سنده اولان بر اسمی منسوب ایتمک اراده ایدلدکده
مفردینه ارجاع ایدلور (کتب - کتابي، خدمة - خادمي) کبی.

§ جمع صیغه لری جمع حالنجه منسوب ایدلدلر. (اخلاقي، فرائضي)
کبيلر نادر دلر.

(۹) قاعده: (أحد، اثنان، ثلاثة... عشرة) کبی اسماء اعدادک منسوبلری
(أحادي، ثنائي، ثلاثي،... عشاري) شکلنده اولور لر.

(۱۰) قاعده: بعض اسملرک منسوبلر نده یای نسبتدن اول برالف و بر
زون. مکسوره زیاده فیلنور:

(نفس - نفساني، روح - روحاني، جسم - جسماني، حق - حقاني) کبی.

§ اسم منسوب باشقه اسم صفتلر کبی آلتی صیغه اوزره تصریف اولنور:
(مصري، مصريان، مصريون، مصرية، مصريتان، مصريات) کبی.

ودغی (اشعري، اشعريان، اشعرة) نصرائي، نصرائيان، نصرائي) کبی.

صیغہء منسوب

بعض اسموں کو منسوب بلرینہ یا نسبت الحاق ایدامز، بلکہ آنلر منسوب ایدلمک ایچون (فاعلُ یا فاعلٌ) وزینہ تحویل ایدلور لر :

۱) فاعل : لابن ، ناعل ، راجل ، فارس کبی .
سوتچی ، باشمچی ، بیاولی ، آتلی

۲) فعال : حداد خباز ، بقال ، عطار کبی
تیرچی ، ایکمچی ، باذہچی ، عطرچی .

اوشبو اسموں کو امثالینہ (صیغہء منسوب) دیبلور . مذکور اسموں اسم فاعل و اسم فعال صیغہ لری دگلدلر . چونکہ (اسم فاعل) و (اسم فعال) صیغہ لری دائما اسم مصدر دن مشتق اولور لر . بو اسموں ایسہ ، اسم ذاتن حاصل اولمشلر در .

§ ۳۳ معرفہ و نکرہ

اسم ایک قسمدر : معرفہ و نکرہ . مخاطبی معلوم و معین اولان نسنہ بہ دلالت ایدن اسموں (معرفہ) دیبلور : (زید ، الفرس ، هذا) کبی .
مخاطبی معلوم و معین اولہ ایان بر نسنہ بہ دلالت ایدن اسموں (نکرہ) دیبلور : (فرس ، رجل ، کتاب) کبی .

معارف آلتیدر

- ۱) علملر : زید ، بکر ، عمرو ، علی ، احمد کبی .
- ۲) معرف بالاملر : الفرس ، الرجل ، الكتاب ، العالم ، المعلوم کبی .
- ۳) اسم ضمیرلر : هو ، هما ، هم ، ہی ، هما ، هن ، انت الخ کبی .
- ۴) اسم اشارہ لر : هذا ، هذان ، هاتا ، هاتان ، هؤلاء ، ذاك ، اولئك کبی .
- ۵) اسم موصولر : الذی ، اللذان ، اللذین ، اللتی ، اللتان ، اللاتی ، من ما کبی .
- ۶) مضافلر : فرس زید ، فرس الرجل ، فرسه ، فرس هذا ، فرس الذی ، فرس خادم زید کبی .

تنبیه: مضاف دیمک بر اسمہ نسبت ایدیلرک شو اسمہ ضم ایدلوب ذکر
 قیلنان اسم دیمکدر (بر آز سوکره تفصیلی کله جکدر.) هر مضاف معرفه
 اواماز: بلکه فقط معرفه اولان اسمہ مضاف اولان اسملر معرفه اولورلر.
 (نکره) اولان اسمہ مضاف اولان اسملر معرفه اوامازلر، بلکه آنلر
 (نکره مخصصه) اولورلر: (فَرسُ رجلٍ، کِتَابُ عالمٍ) کبی.

§ (غیر، مثل، شبه) انظاری معرفه به مضاف اولسه ارده معرفه اولمازلر:
 (غیر زید، مثل بکر، شبه عمرو) کبی. چونکه بو اسملر نکره لکنه پک زیاده
 (متوغل) اولمش یعنی چومشدر.

§ مذکور معارف سته دن باشقه اسملر هر بری نکره درلر.
 قاعده: نکره اولان بر اسم عامی (معرفه) قیللق اراده ایدلدکنه یا معرف
 باللام ایدلور، یا باشقه بر معرفه اولان اسمہ اضافه ایدلور.
 مثلا (فَرسُ) نکره در: آنی معرفه ایتمک اراده ایدلسه، یا (الفَرسُ)
 دیمک، یا (فَرسُ زید) دیمک لازم اولور. بر معرفه به مضاف اولان اسمہ
 مضاف اولان اسملرده (معرفه) اولورلر: (فَرسُ خادمِ زیدِ)، کبی.

§ ۳۴ الفاظ مترادفه و مشترکه

ایکی کلمه ایکسی ده بر معناده اولسه لر، آنلره (مترادفان) دیلور:

(انسان = بشر) کبی که هر ایکسی (کشی) دیمکدرلر ودخی
 (رجل = قدم) آباق، (قعود = جلوس) اوطور مق،
 (عروج = صعود) بینمک، (هبوط = نزول) اینمک، (دخول =
 ولوج) کبیرک، (قطع = جزم) کبسمک، (هر = سنور) ماچی
 کدی، (صحراء = بریه = بادیه) چول، (اسد = لیث = حیدر =
 عباس = غضنفر) ارسلان کبی.

بر لفظ ایکی معادہ یادہا چوق معنارندہ استعمال ایدلسہ اولفظہ (مشترک)
 دیبلور : (عین) کبی کہ (کوز ، چیشمہ ، کندی اوزی ، آلتون ، دیز
 کوزی، انسان، شریف، اخ لاب وام، جاسوس ، معاینہ، جماعت) معنارندہ
 مشترکدر ودغی (الضرب) کبی (اور مق، سفر ایتمک، تمثیل کوسترمک
 ونوع) معنارندہ مشترکدر ودغی (الشارب) (مبیق وایچی) معنارندہ
 مشترکدر . (الحاجب) (پر ده وفاش) معنارندہ مشترکدر . (السبع)
 (یرتیچی حیوان ویسدی) معنارندہ مشترکدر .

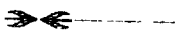

۳۵ § معرب و مبنی

کلمه لر ایکی قسمدر : معرب و مبنی .
 آخری در لو حر که بادر لو حرف ایله مختلف اولوب استعمال ایدلن کلمه یه
 (معرب) دیبلور : (زید ، زیداً ، زید ، ابوه ، اباه ، ابیه) کبی .
 آخری مختلف اولمایوب دایما بر در لو حر که یاسکون ایله استعمال ایدلن کلمه یه
 (مبنی) دیبلور : (أنت ، هولاء ، حیث ، هل) کبی .

آلتی در لو کلمه لر معربدر لر : اسم ذاتلر ، اسم صفتلر ، اسم مصدر لر ، اسم
 ظرفلر ، اسم عددلر و فعل مضارعلر .

- ۱) اسم ذات : رجل ، رجلاً ، رجل * ۴) اسم ظرف : يوم ، يوماً ، يوم * ۵)
- ۲) اسم صفت : عالم ، عالماً ، عالم * ۵) اسم عدد : خمسة ، خمسة ، خمسة * ۶)
- ۳) اسم مصدر : فتح ، فتحاً ، فتح * ۶) فعل مضارع : يفتح ، أن يفتح ، أن يفتح * کبی .

§ ۳۶ مَبْنِيَّات

اون ايكي درلو كلمه لر مبنى درلر: فعل ماضيلر، فعل حكيميلر، حرفلر، صوتلر، اسم ضميرلر، اسم اشاره لر، اسم موصوللر، مركب اسم عددلر، بعض اسم طرفلر، (فعال) وزنده اولان اسملر، استفهام كامه لري و شرط كامه لري ❖

(۱) فعل ماضيلر: فَتَحَ، فَتَحَا، فَتَحُوا. الخ كى ❖

(۲) فعل حكيميلر: هَيَّاتَ، شَتَّانَ، سَرَعَانَ، أُفَّ .. الخ كى ❖

(۳) حرفلر: فِي، مِنْ، عَنْ، إِلَى، حَتَّى ... الخ كى ❖

(۴) صوتلر: وَى، زَهْ، آهْ، آخْ، اِيهَى .. الخ كى ❖

(۵) ضميرلر: هُو، هُمَا، هُم، هِيَ، هُمَا، هُنَّ، أَنْتَ .. الخ كى ❖

(۶) اسم اشاره لر: هَذَا، هَاتَا، هَذِهِ، هُوَآءٌ، ذَاكَ، ذَلِكَ، اُولَئِكَ كى ❖
§ اسماء اشاره دن (هَذَا، هَذَا، هَذَيْنِ، هَاتَانِ، هَاتَيْنِ) خلاف قياس معر بدرلر.

(۷) اسم موصوللر: الَّذِي، الَّتِي، الَّذِينَ، اللَّاتِي، مَنْ، مَا كى.

§ اسم موصوللر دن (الَّذَانِ اللَّذَيْنِ، اللَّتَانِ، اللَّتَيْنِ، أَيُّ، آيَةٌ) خلاف

قياس معر بدرلر.

(۸) مركب اسم عددلر: أَحَدُ عَشَرَ، ثَلَاثَةُ عَشَرَ، أَرْبَعَةُ عَشَرَ، خَمْسَةُ عَشَرَ،

سِتَّةَ عَشَرَ، سَبْعَةَ عَشَرَ، ثَمَانِيَةَ عَشَرَ، تِسْعَةَ عَشَرَ ❖

أَحَدِي عَشْرَةَ وَدَخِي: ثَلَاثَ عَشْرَةَ أَرْبَعَةَ عَشْرَةَ * .. ، تِسْعَةَ عَشْرَةَ *

الْحَادِي عَشَرَ، التَّاسِعَ عَشَرَ، الْحَادِيَةَ عَشْرَةَ، التَّاسِعَةَ عَشْرَةَ * كى.

§ اسم عددلر ك بونده مذكورلر ندىن باشقه لري هر برى معر بدرلر

(اِثْنَا عَشَرَ، اِثْنِي عَشَرَ، اِثْنَا عَشْرَةَ، اِثْنِي عَشْرَةَ) تركيبلر ينك جزء اوللر

معر ب جزء ثانيا لري مبنى درلر.

۹) بعض اسم ظرفلر: هنا، حیث، امس، قط، عوض، یومئذ، ربما کبی.

ودخی (قبل، بعد، امام، خلف، فوق، تحت، یمین، یسار) کبی اسم
ظرفلر باشقه بر اسمه مضاف اولماسلر، مبنی اولورلر. اما بر اسمه
مضاف اولسهلر معرب اولورلر.

۱۰) (فعال) وزنده اولان اسملر: فساق، خباث، فجار، جماد کبی.

§ اوشبو اسملر کبعضاری اسم صفتدر: (فساق خباث) کبی، فاسقه و خبیته
دیک. بعضاری اسم مصدردر: (فجار، جماد) کبی، فجور و جهود معنالرنده.
۱۱) کلمات استفهامیه:

کاین؟ کم؟، کیف؟، من؟، ما؟، متی؟، ایان؟، این؟، آنی کبی
نه قدر، نیچه؟، نهروشد؟، کم؟، نه؟، نه زمان؟، نه زمان؟، نه رده؟، نه رده؟
۱۲) کلمات شرطیه: مهما، اذما، اذا، لما کبی.

نه قدر شول زمانکه

§ ۳۷ اَعْرَابِ اَسْمَاءِ

معرب اولان اسمک اوچ درلو حالی وارددر: رفع، نصب و جر *
معرب اسمک آخرنده اوشبو اوچ حالک هر برینه مخصوص علامتلی اولور.
اسم معرب کلامده اوشبو اوچ حالک قنقیسنده ایدکی آخرنده اولان
علامتلرندن بیلنور.

عَلَامَاتِ اَعْرَابِيَّةِ

معربک آخرنده (رفع، نصب، جر) حاللرینه دلالت ایدن علامتله
(اعراب) و (علامت اعرابیه) دیبلور.

آخرنده رفع علامتی اولان اسمه (مرفوع) دیبلور، آخرنده نصب علامتی
اولان اسمه (منصوب) دیبلور، آخرنده جر علامتی اولان اسمه (مجرور)
دیبلور، علامت اعرابیه باحرکه اولور. یا حرف علت اولور.

حرکات اعرابیه اوچدر: (ضمه، فتحة، کسره).
حروف اعرابیهده اوچدر: (واو، الف، یا).

اکثر یارفع علامتی (ضمه)، نصب علامتی (فتحه) جر علامتی (کسره) اولور .
 بعض وقت (واووالفی) ده رفیع علامتی اولور . وبعض وقت (کسره،
 الفی، یا) ده نصب علامتی اولور، وبعض وقت (فتحهویا) ده جر علامتی اولور .
 اسملرک آخرا لرنده نه وقت رفیع علامتی اولدیغی ونه وقت نصب علامتی
 اولدیغی ونه وقت جر علامتی اولدیغی ، بر آز صوکره (قواعد ترکیب)
 بابنده تفصیل فیلنا چقدر .

شمدی هر درلو اسماء معربه نك علامت اعرابه سی بیان ایدلر جکدر .

§ ۳۸ اعراب مفردات

قاعده: معرب اولان اسملرک رفیع علامتی ضمه، نصب علامتی فتحه ،
 جر علامتی کسره در .

کبی		عالم، عالمة، رجل، مکتب		مرفوعلری
		العالم، العالمة، الرجل، المکتب		

کبی		عالمًا، عالمةً، رجلًا، مکتبًا		منصوبلری
		العالم، العالمة، الرجل، المکتب		

کبی		عالم، عالمة، رجل، مکتب		مجرولرف
		العالم، العالمة، الرجل، المکتب		

§ مگر (ابوه، اخوه، حموها، هنوه، فوه، ذومال) کبی (اسماء سته

آنک آتاسی برادری، قائم فرداشی، عیبی، آغزی، مال صاحبی

معتله) نامنده اولان مشهور آلتی مفردک اعرابی باشقه مفردلر کبی حرکات
 ایلر دگل بلکه آخرا لرنده گی حروف علت ایلدر .

قاعده: شوپله که اوشبو آلتی مفردک رفیع علامتی (واو) در، نصب
 علامتی (الف) در، جر علامتی (یا) در .

مرفوعلری: (ابوه، اخوه، حموها، هنوه، فوه، ذومال، وابوبکر) کبی .

منصوبلری: (اباه، اخاه، حماها، هناه، فاه، ذامال، وآبابکر) کبی .

مجرور لری: (ایبه، اخیه، حمیه، هنیه، فیه، ذی مال، وابی بکر) کبی.
 § اوشبو آلتی اسمک اعرابی حروف علت ایله اولمقلقی براسمه مضاف اولمالری ایله مشروطدر.

اگرده اوشبو اسمار هیچ براسمه مضاف اولمابوب یالکز مذکور اولسه لر، اعراب لری حروف علت ایله اولماز، بلکه باشقه اسملر کبی حرکات ثلث ایله اولور، (اب، ابا، اب، اخ، ائا، اخ... الخ) کبی (ذو هیچ یالکز ذکر ابدلمز)

تنبیه: (احمد) کبی غیر منصرف اولان مفرد لری اعرابی صوکره بیان قیلنا جقدر.

§ ۳۹ اعراب تثنیات و جموع

قاعده: تثبیه صیغه سنده اولان اسملرک رفع علامتی (الف) در. نصب علامتی ده جر علامتی ده (یای ساکنه) در.

v

مرفوع لری: (عالمان، عالمتان، رجلان، مکتبان) کبی.
 منصوب و مجرور لری: (عالمین، عالمتین، رجلین، مکتبین) کبی
 قاعده: اوشبو تثبیه صیغه لری بنک نصب علامتی اولان یای ساکنه ننگ ماقبلی مفتوح اولوق وما بعدنده گی نونی مکسور اولوق لازمدر.

ملحقات تثبیه

ودخی (کلاهما، کلتاهما، اثنان، اثنتان، ثنتان) کبی تثبیه معناسنده
 هر ایکسی ایکی

اولان اسملرک اعراب لری ده تثبیه اعرابی کبیدر. یعنی رفع علامت لری (الف ساکن) نصب و جر علامت لری (یای ساکنه) در.

مرفوع لری: (کلاهما، کلتاهما، اثنان، اثنتان، ثنتان) کبی.
 منصوب و مجرور لری: (کلیهما، کلیتھما، اثنین، اثنتین، ثنتین) کبی

اعراب جمع سالم مذکر (جمع نونی)

قاعده: جمع سالم مذکر، یعنی جمع نونی صیغه لرینک رفع علامتی (واو ساکنه) در، نصب علامتی ده جر علامتی ده (یای ساکنه) در.
مرفوعلری: (عالمون، معلومون، مسلمون، اجمعون) کبی.

منصوب و مجرورلری: (عالمین، معلومین، مسلمین، اجمعین) کبی.
قاعده: اوشبو جمع سالم مذکر صیغه سینک نصب و جر علامتی اولان (یای ساکنه) ننگ ماقبلی مکسور اولمق و مابعدنده گی نونی مفتوح اولمق لازمدر.

ملحقات جمع سالم مذکر

ودخی (اولوعلیم، ذووفضل، عشرون .. تسعون) کبی جمع شکلنده اولان اسملرک اعرابلری ده جمع سالم مذکر اعرابی کبیدر. یعنی رفع علامتی (واو ساکنه) نصب و جر علامتلی (یای ساکنه) در.

مرفوعلری: (اولوعلیم، ذووفضل، عشرون ... تسعون) کبی.
منصوب و مجرورلری: (اولی علم، ذوی فضل، عشرين ... تسعين) کبی.

اعراب جمع سالم مؤنث (جمع نائی)

قاعده: جمع سالم مؤنث ننگ یعنی جمع نائی صیغه لرینک رفع علامتی ضمه، نصب علامتی ده جر علامتی ده کسره در.
مرفوعلری: (عالمات، معلومات، مسلمات) کبی.
منصوب و مجرورلری: (عالمات، معلومات، مسلمات) کبی.

اعراب جمع اکبر

قاعده: (فَعَالِلْ، وَفَعَالِلِ) وزنلرینه مشا کل اولان جمع اکبر صیغه لرینک رفع علامتی ضمه، نصب علامتی ده جر علامتی ده فتحه در.
مرفوعلری: (مکاتب، مفاتیح، قواعد) کبی.

منصوب و مجرور لری: (مکاتب، مفاتیح، قواعد) کبی.

اعراب جمع اصغر

قاعده: جمع اصغر لر مفر د حکم نده در لر. مفر دلر کبی آنلر نك ده رفع علامتی ضمه، نصب علامتی فتحه، جر علامتی کسره در.

مرفوع لری: (رجال، افراس، ملائكة) (الرجال، الافراس، الملائكة) کبی.

منصوب لری: (رجالاً، افراساً، ملائكةً) (الرجال، الافراس، الملائكة) کبی.

مجرور لری: (رجال، افراس، ملائكة) (الرجال، الافراس، الملائكة) کبی.

تنبيه: (علماء اصدقاء) کبی غیر منصرف اولان جمع اصغر لر نك اعرابی بو

قاعده دن مستثنادر، چونکه آنلر نك اعرابی باشقه غیر منصرف لر نك اعرابی کبیدر.

اعراب غیر منصرف

لسان عربده بر در لو اسم لر واردر، آنلر نك آخر لر ینه کسره و تنوین دخولی

جائز دکلدر. آنلر نك آخر لری هیچ بر وقتنده مکسور و منون اولماز لر.

بو یله چه اسم لره (غیر منصرف) دییلور. «غیر منصرف» دیمک باشقه لر

کبی عرفه نصر ف ایلمه یهن دیمکدر. آخر لر ینه کسره و تنوین قبول

ایتمه یهن اسم لر عادی اسم لر کبی نصر ف ایسدامه دکلرندن اوشبو نام ایله

تسمیه ایدامش لر در.

فاچ در لو اسم لر غیر منصرف اولدیغی آشاغیده بیان قیلنه جقدر.

قاعده: غیر منصرف اولان اسم لر نك رفع علامتی ضمه، نصب علامتی ده، جر

علامتی ده فتحه در.

مرفوع لری: (احمد، مکاتب، علماء) کبی.

منصوب و مجرور لری: (احمد، مکاتب، علماء) کبی.

قاعده: معرف باللام و مضاف اولان غیر منصرف لر نك جر علامتی کسره اولور:

(الاحمد، المكاتب، العلماء، باحمدکم، الی مکاتبکم، من علمائنا) کبی.

۴۰ § اسماء غیر منصرفہ

اون ابکی درلو اسملر غیر منصرف او اورلر:

(۱) (احمد واعلم) کبی

(افعل) ورنده اولان علم واسم صفتلر:

(احمد، اعلم، افضل، احمر، اسود) کبی

تنبيه: (ارنب) کی علم ده اسم صفت ده اولامایان اسملر غیر منصرف دگلدرلر.

(۲) (دراهم ودنانیر) کبی

(فعالل وفعالیل) وزنلر بنه مشاکل اولان جمع اکبرلر:

(دراهم، دنانیر، قواعد، مساجد، مصابیح) کبی.

تنبيه: (ملائکة، تلامنة) کبی نالی اولان جمع لر بونلر کبی دگلدرلر،

آنلر غیر منصرف اولمازلر.

(۳) (مرضی وعلما) کبی

آخرلرنده الف مقصوره یا الف ممدوده اولان جمع اصغرلر:

(مرضی، علما، اصداقاء، صحاری، سکاری) کبی

تنبيه: (اسماء، ابناء) کبی جمع اصغر صیغه لری آخرلرنده الف ممدوده

اولسه ده، همزه لری حرف زائد اولما دیغندن غیر منصرف دگلدرلر.

§ (شیء) کجعی (اشیاء) نك همزه سی حرف اصلی اولسه ده، خلاف

قیاس غیر منصرفدر.

(۴) (صغری، صحراء) کبی

آخرلرنده الف مقصوره یا الف ممدوده اولان مؤنث اسملر:

(صغری، فتوی، احدی، حمر آء، صحراء، عاشوراء) کبی

(۵) (فاطمه وزینب) کبی

مؤنث بالناء و مؤنث معنوی اولان علملر:

(فاطمه، خدیجة، عائشة، زینب، مریم، سعادت) کبی

تنبيه: تاء تاء نيلى مذکر معنوی اولان عاملر ده اولوب حکمه داخلدر لر:
(طلحة، حمزة، معاوية) کبی.

تنبيه: (هندورعد) کبی ساکن الوسط اولان مؤنث علملر غیر منصرف
دگلدر لر .

٦ (عمران و سکران) کبی

آخر لر نده الف و نون زائدتین اولان علم و صفت مشبهه لر:

(عمران، سکران، عثمان، رمضان) کبی .

تنبيه: آخر لر نده الف و نون زائدتین اولوب ده مؤنث لر ينه تأنیث داخل

اولان صفت مشبهه لر غیر منصرف اولما زار: (ندمان، ندمانه، عریان، عریانه) کبی.

٧ (ابراهیم و اسماعیل) کبی

عجمی بر لساندن منقول اولان علملر: (ابراهیم، اسماعیل، یعقوب،

یوسف، داود، سلیمان، اسکندر، جبرائیل) کبی.

تنبيه: (نوح، هود، لوط) کبی ساکن الوسط اولان عجمی علملر غیر

منصرف اولما زار لر.

٨ (شمر و یزید) کبی.

بر فعلدن منقول اولان علملر:

(شمر، بندر، یزید، یشکر، یشرب، ینبع، تبوک) کبی.
آتاسمی، برصواسمی، اسم، اسم، مدینه، شهر، شهر

٩ (بعلبک و خضرموت) کبی.

اصلده ایکی کلمه دن مرکب اولوب صورته برکله، حکمنده استعمال ایدیلن

علملر: (بعلبک، خضرموت، بختنصر، شمس قمر) کبی.

تنبيه: (عبدالله، محمد الامین) کبی کلامده ایکی کلمه حکمنده استعمال

ایدلمکده اولان مرکب علملر غیر منصرف اولما زار لر.

(۱۰) (عَمْرٍوَاخِرٌ) کبی.

(فعل) وزننده اولان عملر و بعض جمع صیغه اری:

(عمر، زفر، مضر، زحل، قزح - آخر، اول، جمع، کتعم) کبی.

تنبيه: (دول، دور، رتب) کبی مذکور جمعه ایه باشقه (فعل) وزننده گی
جمعلر غیر منصرف دگلدلرلر.

(۱۱) (اِحَادٌ، مَوْحَدٌ) کبی.

تکرار لقی ایچون اولان اسم عددلر:

(اِحَادٌ، مَوْحَدٌ، ثِنَاءٌ، مِثْنِي، ثَلَاثٌ، مِثْلَثٌ... عَشَارٌ، مَعْشَرٌ) کبی.
بربر بربر، ایکیشهر ایکیشهر اوچهر اوچهر، ... اونار اونار

(۱۲) (مِصْرٌوَبَغْدَادٌ) کبی.

مملکت و شهر اسملری:

(مصر، قریم، بلغار، بغداد، بابل، بیروت) کبی.

قاعده: اوشبو غیر منصرف اولان اسملره (کسره و تنوین) داخل اولماز،
یعنی آخر لری هیچ مکسور و منون اولماز. شو سبیدن غیر منصرف اولان
اسملرک چر علامتی ده، نصب علامتی کبی فتحه در.

قاعده: غیر منصرف اولان اسملر معرف باللام اولسهر، یا که بر اسمه
مضای اولسهر، چر علامتلری کسره اولور: (الْأَحْمَرُ، أَحْمَدُكُمْ) کبی.

قاعده: رعایه وزن شعر ایچون گاه غیر منصرفه کسره بانوین داخل اولور:
صَبَّتْ عَلَيَّ مَصَائِبٌ لَوْ أَنَّهَا ❖ صَبَّتْ عَلَيَّ أَيَّامٌ صَرَنَ لِيَالِيَا ❖

نظمنده شعرک وزنی کامل اولسون ایچون (مَصَائِبٌ) مَنُون اولدیگی کبی

ودخی: سَلَامٌ عَلَيَّ خَيْرِ الْإِنَامِ وَسَيِّدِ ❖ حَبِيبِ آلِهِ الْعَالَمِينَ مُحَمَّدٍ ❖

بشیر نذیر هاشمی مَكْرَمٍ ❖ عَطُوفٍ رَوْفٍ مَنِ يَسْمَى بِأَحْمَدٍ ❖

بظمنده قافیه بی رعایه قیلحق ایچون یعنی بیتارک آخراری بر برینه موافق اولسون ایچون (بأحمد) مکسور اولدیغی کبی .

قاعده: غیر منصرف اولان علملردن خصوصی بر شخص معین اراده ایدلمه یوب معنای عام اراده ایدلسه (غیر منصرفلقلری زائل اوله رق) آخرارینه کسره وتنوین دخولی جائز اولور :

(لِکْلِ فِرْعَوْنِ مُوسَى) ترکیبنده کی (فرعون) و (موسی) لفظلری

کبی که آنلردن فرعون مصر و موسی پیغمبر مراد اولمایوب مطلقاً (مبطل)

و (محق) معنالی اراده ایدلدکندن آخرلرینه کسره وتنوین داخل اولمشدر .

ودخی (بعض أحمد عالم و لیس کل أحمد بعالم) ترکیبارنده گی (احمد)

لفظلری کبی که آنلردن خصوصی (احمد) ناملو بر آدم اراده ایدلدکندن

بلکه هر برندن مطلقاً (مسمی باحمد) معناسی اراده ایدلدکنندن هر

ایکیسینک آخراری مکسور و منون اولمشدر .

§ ۴۱ اعراب لفظی و تقدیری .

معرب اسملرک اعرابلری اکثریا لفظلرنده ظاهر اولور :

(زید ، زیداً ، زید ، ابوه ، اباه ، ایبه) کبی .

اوشبو اسملرک اعرابی کبی افظده ظاهر اولان اعرابه (اعراب لفظی) دییلور .

بعض معرب اسملرک اعرابلری تعذر یا استثقال ایچون لفظده ظاهر اولماز ، شویل ایسه ده او اسملرده ده اعراب وارافی فرض و تقدیر قیلنور .

لفظده اولمایوب فرض و تقدیرده اولان اعرابه (اعراب تقدیری) دییلور .

بش درلو اسم معربک اعرابی تقدیری اولور :

(العصا ، الفتی ، موسی ، حبلی) کبی آخرلرنده الف ساکن اولان

اسملرک اعرابی رفع ، نصب و جر حاللرینک هر برنده تقدیری اولور .

چونکه الف هیچ بر حرکه ایله متحرک اولمز .

§ (العصا، الفتى) لفظلى الف ولا مسز (منكّر) اولسه لر منون اوله رق
آخزلرنده گى الفلرى محذوف اولور : (عصا، فنى) كى .

۲ (القاضى، المفتى) كى آخزلرنده (يا) اولان اسملر ك اعرابلى
رفع وجر حاللرنده تقدىرى اولور : چونكه يا اوزرینه ضمه وكسره ثقلیدر .
مثلا ، (القاضى ، القاضى ، المفتى ، المفتى) دىك لسانه بىك آغردر .
فتحه يا اوزرینه ثقیل اولمادیغدن مذکور اسملر ك اعرابلى نصب حالنده
تقدىرى دگل ، لفظیدر : (القاضى ، المفتى) كى .

اشبو اسملر الف ولا مسز يعنى (منكّر) اولسه لر رفع وجر حاللرنده يالرى
بالكیه محذوف اولور : (قاضى ، مفتى) كى ، زیرا منكّر اولدقه
آخزلرى منون اولدیغدن يا وتونین بیننده ساكنین مجتمع اولمدهدر .
اجتماع ساكنین ایسه جائز دگلدر .

• امانصب بالنده منكّر اولسه لرده يالرى محذوف اولماز ، بلكه مفتوح اوله رق
مذکور اولور : (قاضى ، مفتى) كى .

۳ (المرمى والجارية) نك جمعلى اولان (المرمى والجوارى) كى
(الفعالى) وزنده آخزلرنده يا اولان جمع صیغه لرینك اعرابلى ده رفع
وجر حاللرنده تقدىرى اولور . اما نصب حالنده تقدىرى اولماز ، بلكه
لفظى اولور . بو جمعلر ك حكى ده بعینه (قاضى) لفظیك حكى كیدر :
معرفلرى رفع وجر حاللرنده : (المرمى والجوارى) كى ، نصب حالنده
(المرمى والجوارى) كى . منكرلى : رفع وجر حاللرنده (مرام وجوار)
كى . نصب حالنده (مرامى وجوارى) كى .

§ اگر اسمك آخزنده (واو) بلكه (يا) اولوبده ما قبللرى ساكن
اولسه او اسمك اعرابى اوچ حالدهده لفظى اولور ، تقدىرى اولماز . زیرا ما
قبلى ساكن اولان حرف علتیه ضمهده كسرهده ثقیل دگلدرلر :

(دَلَّوْ ، دَلَّوَا ، دَلَّوْ ، سَعَى ، سَعِيًّا ، سَعِي) كَبِي .

٤) بای متکلمه مضاف اولان اسملرک اعرابی ده اوج حالدهه تقدیری اولور:
(کَتَابِي ، قَلَمِي ، فَرَسِي) کَبِي . اوشبو اسملرک آخرلری یابه مناسب اولوق
ایچون مکسور اولوق کسره ایله مشغول اولدیغندن اوکسره اوزرینه باشقه بر
اعراب علامتی کنورمک متعذردر، بناءً علیه اوشبو اسملر هر حالده بر درلو
استعمال ایدلورلر:

٥) آخری مفتوح اولوق منون اولمایان اسملرک اعرابلری حالت وقفدههم
تقدیری اولورلر: (جَاءَ زَيْدٌ * جَلَسَتْ مَعَ زَيْدٍ *) کَبِي .

¶ اما آخری مفتوح اولوق منون اولان اسملرک اعرابی حالت وقفدهه
تقدیری اولماز؛ بلکه لفظی اولور: (رَأَيْتُ زَيْدًا * ضَرَبْتُ بَكْرًا *) کَبِي .
عوام لساننده اکثر کلماتک اعرابی اظهار قبلنماز . چونکه عوام اکثر
کلماتی وقف ایله تلفظ ایدر: (الْيَوْمُ يُخْرَجُ حِجَابٌ مِنْ مَكَّةَ إِلَى مَدِينَةٍ) کَبِي .
ودخی (اَيْشٌ تَطْلُبُ ؟) و (مَا فَيْشٌ) کَبِي که اصلده: (اَيَّ شَيْءٍ تَطْلُبُ ؟)
و (مَا فِيهِ شَيْءٌ) درلر

اعراب حکمی

جمله وکلام ایچنده مذکور اولان اسملرک معرب اولانلری اکثریا
اعراب لفظی ایله ونادراً اعراب تقدیری ایله معرب اولورلر . اگرده جمله
ایچنده مبنی اولان اسملر ذکر ایدلسه لر، اعراب لفظیلری ده اولماز اعراب
تقدیریلری ده اولماز، زیرا حقیقه اعرابی اولوق معرب اسملره مخصوصدر .
شوبله ایسه ده فاعده لره موافق اولسون ایچون جمله ده مذکور اولان مبنی
اسملردهه بر اعراب وار کبی حکم ایدلور . محله کوره بعضلری (حکماً مرفوع) ،
بعضلری (حکماً منصوب) و بعضلری (حکماً مجرور) صایدورلر .
مبیلرک مذکور اعراب اعتباریلرینه (اعراب حکمی) دیلور .

§ ۴۲ اعراب فعل مضارع.

فعل مضارعك اعرابی اوچ درلودر : (رفع ، نصب ، جزم).
اکثر یا رفع علامتی ضمه، نصب علامتی فتحه، جزم علامتی سکون اولور.
فعل مضارعك بونلره باشقه علامت اعرابی بیه سی علامت اعرابی بهئنده بیان
ایدل جکدر.

رفع ، نصب و جزم ایله فعل مضارع اوچ درلو اولورق یا مرفوع ، یا
منصوب یا مجزوم اولور.

مضارع مجزوم .

قاعده: اگرده فعل مضارعك اولنك (حروف جازمه) نامنك اولان حرفلرك
بری اولسه مجزوم اولور، حروف جازمه بشدر : (لَ ، لاَ ، لَمْ ، لَمَّا ، اِنَّ)

امثله سی

لِيَفْتَحْ ،	لَا يَفْتَحْ ،	لَمْ يَفْتَحْ ،	لَمَّا يَفْتَحْ ،	اِنَّ يَفْتَحْ
امر غائب ،	نهی غائب ،	جحد، طلق ،	جحد مستغرق ،	مضارع شرطی .

§ (اَفْتَحْ) کبی امر حاضر صیغه لری محذوف اولان (اِ) ایله مجزوم اولورلر .
چونکه (اَفْتَحْ) اصلده (لَتَفْتَحْ) در .

§ مذکور حروف جازمه دن اولگی دوردی فقط بره فعل مضارعی مجزوم ایدرلر .
اما ابك صوتی اولان (اِنَّ) هر زمان ایکی شمر فعل مضارعی مجزوم ایدر :
(اَنْ تَضْرِبَ - اَضْرِبْ) کبی که (اَگرسن اورسه کئ بن ده اورورم) دیمکدر .
اوشبو (اِنَّ) ده (شَرْطِيَّة) معناسی مفهوم اولدیغندن (اِنَّ شَرْطِيَّة)
ناميله تسمیه ایدلور .

قاعده : (اِنَّ شَرْطِيَّة) ایله مجزوم اولان فعل مضارعه (معطوف) اولان ،
یعنی حروف عطفك بری ایله تابع اولان فعل مضارعه لره مجزوم اولورلر :
(اِنَّ تَجْتَهِدَ وَتَعْلَمَ - تَفْزُ فَتَكُنْ مَسْعُودًا) کبی .

قاعدہ: امر ونہی واستفہام دن صوکرہ مذکور اولان مضارع لمحدوف اولان

(اِنْ مَّقْدَرَةً شَرْطِيَّةً) ایل مجزوم اولورار: (زُرْنِي ، اُكْرِمَكَ) كَبِي

كه اصلده: (زُرْنِي ، اِنْ تَزُرْنِي - اُكْرِمَكَ) ديمكدر .

و(لَا تَدْخُلْ ، اَطْرُدْكَ) كَبِي كه اصلده: (لَا تَدْخُلْ ، اِنْ تَدْخُلْ - اَطْرُدْكَ) ديمكدر .

و (هَلْ لَكُمْ مَاءٌ - اَشْرَبَهُ) كَبِي كه اصلده: (هَلْ لَكُمْ مَاءٌ ؟ اِنْ يَكُنْ

لَكُمْ مَاءٌ - اَشْرَبَهُ) ديمكدر .

كلمات جازمه .

قاعدہ: فعل مضارعك اولنده (ان شرطيه) معناسيني متضمن اولان اوشبو

اون ايكي (كلمات جازمه) نك بري اولسه ده مجزوم اولور :

مَا ، مَنْ ، اَيُّ ، مَتَى ، اَيَّانَ ، اَيْنَ ، اَنَّى ، مَهْمَا ، كَيْفَمَا ، حَيْثُمَا ، اِذَا ، اِذَا مَا

(كلمات جازمه) ده (ان شرطيه) كبي ايكيشهر فعل مضارعي مجزوم ايدرلر:

١ (مَا تَصْنَعُ - اصْنَعُ) * ٧ (اِنِّي تَأْخُذُ - اخذ) *

نهبي سن قيلسهك - (بنده آنى) فيلورم . نه بيردن سن آسدك - (بنده اويپردن) آلورم .

٢ (مَنْ يَجْتَهِدْ - يَعْلَمْ) * ٨ (مَهْمَا تَطْلُبْ - تَجِدْ) *

كم اجتهاد ايتسه - اوييلور . نهقدر طلب ايدرسك - (اوقدر) طابارسك .

٣ (اَيُّهُمْ يَضْحَكُ - يَضْرِبُ) * ٩ (كَيْفَمَا تَسِرْ - اَسِرْ) *

قنخيسى كولسه - او اورور . سن نه كيفيتده گيزسهك - (بنده اويله) گيره رم .

٤ (مَتَى تَخْرُجْ - اَخْرُجْ) * ١٠ (حَيْثَمَا تَجْلِسْ - اجْلِسْ) *

سن نه زمان چيقارسك - (بنده اوزمان) چيقارم . سن نه بيرده اوطورسهك - (بنده اويپرده) اوطورورم .

٥ (اَيَّانَ تَمْرِيضُ - امْرِضْ) * ١١ (اِذَا مَا تَأْكُلْ - اَكُلْ) *

سن نه زمان خه ته اواسك - (بنده اوزمان) خسته اولورم . سن نه زمان آشاسك (بنده اوزمان) - آشارم .

٦ (اَيْنَ تَجْلِسُ - اجْلِسْ) * ١٢ (اِذَا مَا تَقْرَأْ - اسْتَمِعْ) *

سن نه بيرده اوطورسهك - (بنده اويپرده) اوطورورم . سن نه زمان اوقوسهك - شوزمان بن دكلارم .

§ بعض وقت (ان شرطيه) ايل (كلمات جازمه) نك بعضرى فعل ماضى به داخل اولورلر: (اِنْ ضَرَبَ - قَتَلَ * مِنْ عَابَ - عَيْبَ *) كى.

اوشبو جمللرده گى فعل ماضيلر مبنى اولدولرندن مجزوم اولمازلر.
قاعده: ان شرطيه و كلمات جازمه داخل اولان فعللر ك اولى فعل ماضى اولوب صوكتفيسى فعل مضارع اولسه، اوزمان فعل مضارعده لفظا مجزوم اولماز بلكه مرفوع اولور:

اِنْ ضَرَبَ - يَقْتُلُ * مِنْ ضَحَكَ - يَضْحَكُ عَنْهُ * كى.

مضارع منصوب

قاعده: فعل مضارعك اولنك (حروف ناصبه) نامنده اولان حرفلردن برى اولسه منصوب اولور، حروف ناصبه دورت حرفدر: (اَنْ ، كَى ، لَنْ ، اِذَنْ):

۱ (اَنْ يَفْتَحُ ، اَنْ تَفْتَحُ ، اَنْ اَفْتَحُ) (مضارع مصدرى) .
آچمقلى ، آچمقلاغك ، آچمقلاغم .

۲ (كَى يَفْتَحُ ، كَى تَفْتَحُ ، كَى اَفْتَحُ) (مضارع تعليلى) .
آچمقلى ايچون ، آچمقلاغك ايچون ، آچمقلاغم ايچون .

۳ (لَنْ يَفْتَحُ ، لَنْ تَفْتَحُ ، لَنْ اَفْتَحُ) (نفي استقبالى تاكيدى) .
البنه آچماياچق ، البنه آچماياچقسك ، البنه آچماياچقم .

۴ (اِذَنْ اَقْرَأْ) شوزمان بن اوفورم ديمكدر .

تنبیه: فعل مضارعك (اِذَنْ) ايل منصوب اولمقلى بك نادر در. اكنربا (اِذَنْ) دن صوكره كلن مضارعلر مرفوع اولورلر: (اَنَا اِذَنْ اَقْرَأْ) كى .
بونك احكامى (كلمات شتى) بابنده تفصيل قيلنمشدر.

بعض وقت فعل مضارع (لام جاره) و (حتى) بعدنده (اَنْ مقدره) ايل منصوب اولور:

(اَجْتَهِدُ لِأَكُونَ عَالِمًا) كى كه اصلده (اَجْتَهِدُ لِأَنَّ اَكُونَ عَالِمًا) ديمكدر .

ودخى (أَجْتَهَدُ حَتَّىٰ أَجْمَعَ الْعُلُومَ) كىبى كه اصلده (أَجْتَهَدُ حَتَّىٰ أَنْ أَجْمَعَ الْعُلُومَ) دىبكدرد.

§ مروف عطفدن برىل منصوب اولان بر فعل مضارع معطوف اولان فعل مضارعلرده (ان مقدره) ايله منصوب اولور لر:
(أُرِيدُ أَنْ أَجْتَهَدَ وَأَعْلَمَ فَاتَفَنَّنَ ثُمَّ أُدْرِسُ) كىبى كه اصلده (أُرِيدُ أَنْ أَجْتَهَدَ وَأَنْ أَعْلَمَ فَإِنْ أَتَفَنَّنَ ثُمَّ أَنْ أُدْرِسَ) دىبكدرد.

مضارع مرفوع

قاعده: فعل مضارعك اولنده حروف جازمهده كلمات جازمهده حروف ناصبهده اولماسه مرفوع اولور: (يَفْتَحُ، تَفْتَحُ، افْتَحُ، نَفْتَحُ) كىبى.
§ فعل مضارعك اولنده حروف جازمه و حروف ناصبهده باشقه حرفلر اولسهده مرفوع اولور:
(لِيَفْتَحُ، سَيَفْتَحُ، مَا يَفْتَحُ، لَا يَفْتَحُ، وَيَفْتَحُ، فَيَفْتَحُ، اِيَفْتَحُ، قَدِ يَفْتَحُ) كىبى.

§ ٤٣ فعل مضارعك علامات اعرابيهسى

معلومكدر كه فعل مضارعك (١٤) صيغهسى واردرد: (٦ غائب، ٦ مخاطب، ٢ متكلم) (يَفْتَحُ، يَفْتَحَانُ، يَفْتَحُونَ، تَفْتَحُ، تَفْتَحَانُ، تَفْتَحُونَ، نَفْتَحُ، نَفْتَحَانُ، نَفْتَحُونَ، افْتَحُ، افْتَحَانُ، افْتَحُونَ، قَدِ يَفْتَحُ، قَدِ يَفْتَحَانُ، قَدِ يَفْتَحُونَ) كىبى.
اوشبو (١٤) صيغهده بش دانه سىبىك آخرلرنده نونلرى بوندر. اوصيغه لره (مفردات) دىبلور: (يَفْتَحُ، تَفْتَحُ، تَفْتَحَانُ، تَفْتَحُونَ، افْتَحُ، نَفْتَحُ، نَفْتَحَانُ، نَفْتَحُونَ) كىبى.
(نَفْتَحُ) جمع صيغهسى ايسهده آخرنك نونى اولما ديغندن مفردكه منده اعتبار ايدلمشدر. بىدى دانه سىبىك آخرلرنده بر حرف زائىدن سوكره برهر نونلرى واردرد؛ اوصيغه لره (صيغ نونيه) دىبلور؛
(يَفْتَحَانُ، يَفْتَحُونَ، تَفْتَحَانُ، تَفْتَحُونَ، نَفْتَحَانُ، نَفْتَحُونَ) كىبى.

اوشبو صیغه لرك اكثرى تثنیه و جمع صیغه لر بیدر. فقط بر دانه سی یعنی (تفتحین) مفرد مؤنث صیغه سیدر.

دها ایکی صیغه فالدی که آنلرک آخرلرنک نونلری اولسه ده، حرف زائددن سوکوره دگلدر. یعنی بیدی نونیه صیغه لری کبی نونلر نندن مقدم بر حرف علتاری یوقدر، آنلر ایکی (جمع مؤنث) صیغه لر بیدر: (یفتحن، تفتحن) کبی.

جمع مؤنث صیغه لری

فعل مضارعک ایکی جمع مؤنث صیغه لری معرب دگل مبنیدر لر؛ آخرلری دائما بر حالده استعمال ایدلور. نونلری جمعیت علامتی اولدیغندن هیچ ساقط اولماز.

اوشبو ایکی صیغه نك اؤلنك حروف جازمه اولسه ده، حروف ناصبه اولسه ده یا که هیچ بر حرف اولماسه ده، آخرلری دائما بر حالته اولور لر، هیچ تغییر اینمز لر: (ان یفتحن، ان تفتحن)، (ان یفتحن، ان تفتحن)، (یفتحن، تفتحن) کبی.

اعراب صیغ نونید

نونیه صیغه لرینک اؤلنده حروف جازمه اولسه ده حروف ناصبه اولسه ده آخرلرنده گی نونلری ساقط اولور لر: (ان یفتحا، ان یفتحوا، ان تفتحا، ان تفتحوا، ان تفتحی، ان تفتحی) کبی که بونلر حروف جازمه ایله مجزومدر لر.

ودخی: (ان یفتحا، ان یفتحوا، ان تفتحا، ان تفتحوا، ان تفتحی، ان تفتحی) کبی که بونلر حروف ناصبه یله منصوبدر لر.

اگرده نونیه صیغه لرینک اؤلرنک حروف جازمه ده حروف ناصبه ده اولماسه، نونلری ساقط اولماز لر، بلکه ثابت و مذکور اولور لر:

(یفتحان، یفتحون، تفتحان، تفتحان، تفتحون، تفتحین، تفتحان) کبی که بونلر ثبوت نون ایله مرفوعدر لر.

قاعدہ: آکلاشیلور که اوشبو بیدی نونیه صیغه لری مرفوع اولدقلری زمان

نونلری ثابت اولور، اما منصوب و مجزوم اولدقلری زمان نونلری ساقط اولور. اوایل ایسه نونیه صیغه لرینگ رفع علامتی ثبوت نوندر، نصب و جزم علامتی سقوط نوندر.

۴۴ § اعراب مفردات

فعل مضارعك بش مفرد صیغه لری آخرلری اعتبارله اوج درلو اولورلر:

صَحِيحٌ ، مَدْعُمٌ ، مَعْتَلٌ

آخرلری حرف صحیح اولان صیغه لره (صحیح) دییلور:

(یفتح ، تفتح ، تفتح ، تفتح ، نفتح) کبی.

آخرلری مشدد اولان صیغه لره (مدغم) دییلور:

(یمر ، تمر ، تمر ، امر نمر ، یفر ، تفر ، تفر ، تفر ، افر ، نفر) کبی.

(یمس ، تمس ، تمس ، امس ، نمس) کبی.

آخرلرنده حرف علت اولان صیغه لره (معتل) دییلور:

(یدعو ، تدعو ، تدعو ، ادعو ، ندعو) یرمی ، ترمی ، ترمی آرمی ،

نرمی (یخشی ، تخشی ، تخشی ، آخشی نخشی) کبی.

اعراب مفردات صحیحه

صحیح اولان مفرداتك رفع علامتی ضمه، نصب علامتی نحه، جزم علامتی

سکوندر:

مرفوعلری: (یفتح . . .) کبی، منصوبلری (آن یفتح . . .) کبی،

مجزوملری: (ان یفتح . . .) کبی.

§ صحیح الاخر اولان مفرد صیغه سینک ماقبل آخری ساکن بر حرف علت

اولسه اجتماع ساکنین اولماسون ایچون جزم حالنده شو حرف علت محدود اولور:

(ان یقل . . . ان یبع . . . ان یخف . . .) کبی که رفع حالنده:

(یقول . . . یبع . . . یخاف . . .) ایدیلر.

اعراب مفردات مدغمه

مدغم اولان مفرد صيغه لرينك رفع علامتى ضمه، نصب علامتى فتحه، جزم علامتى سكوندر:

مرفوعلىرى: (يَمْرُ . . . يَفِرُّ . . . يَمْسُ . . .) كىي.

منصوبلىرى: (اَنْ يَمْرُ . . . اَنْ يَفِرَّ . . . اَنْ يَمْسَ . . .) كىي.

مجزوملىرى: (اِنْ يَمْرُ . . . اِنْ يَفِرُّ . . . اِنْ يَمْسُ . . .) كىي.

اوشبو مدغم اولان مفرد صيغه لرينك جزم علامتى سكون ايسهده، جزم حالده اكرتيا آخرلىرى مدغم اولارق فتحه يا كسره ايله استعمال ايدلمكده درلر: (اِنْ يَمْرُ اِنْ يَمْرُ، اِنْ يَفِرَّ اِنْ يَفِرَّ، اِنْ يَمْسُ اِنْ يَمْسُ) كىي.

اعراب مفردات معتله

معتل اولان مفرد صيغه لرينك رفع علامتلىرى اصلده ضمهدر، لىكن اعلال سببيله ضمه لىرى لفظده ظاهر اولماز تقدىرى اولوب قالور:

(يَدْعُو ، يَرْمِي ، يَخْشَى) كىي كه اصلده:

(يَدْعُو ، يَرْمِي ، يَخْشَى) ايدىلر. هر برى فواعدا اعلال موجبچه اعلال ايدىلر:

(يَدْعُو ، يَرْمِي ، يَخْشَى) اولوب قالمشلىدر

معتل اولان مفرد صيغه لرينك نصب علامتلىرى فتحهدر:

(اَنْ يَدْعُو ، اَنْ يَرْمِي ، اَنْ يَخْشَى) كىي .

(يَخْشَى) نك آخرنده گى حرکه يى قابل اوامادىغندن فتحه سى تقدىرىدر.

معتل اولان مفرد صيغه لرينك جزم علامتلىرى سقوط حرف علتدر:

(اِنْ يَدْعُ ، اِنْ يَرْمِ ، اِنْ يَخْشَ) كىي.

قاعده: نون تَأَكِيدُ مَلْعَقٍ اَوْلَانِ مَفْرَدٍ صِبْغَةٍ لِرَى عَمُوْمًا مَبْنِي اَوْلَاقٍ
اَخْرَارِي دَائِمًا مَفْتُوحٍ اَوْلُورِ:

(لَيْفَتَحَنَّ، لَيْمَرَنَّ، لَيْفَرَنَّ، لَيْمَسَنَّ، لَيْدَعُونَ، لَيْرِمِينَ، لِيخْشِينَ) كَبِي.

§ ٤٥ قواعد ترکیب کلمات

بَسِيْطٌ وَمَرْكَبٌ

بِالْاَكْزَرِ بِرَكْمَهَبِه (بَسِيْطٌ) وَ (مَفْرَدٌ) دِيْبِلُورِ: (كِتَابٌ، زَيْدٌ، رَجُلٌ،
عَالِمٌ، نَفْسٌ، كَتَبَ) كَبِي.

مَعًا مَذْكُورِ اَوْلَانِ اَبْكِي كَلْمَهَنَّاكَ مَجْمُوعِيْنَه (مَرْكَبٌ) وَ (تَرْكِيْبٌ) دِيْبِلُورِ:

(كِتَابُ زَيْدٍ) ، (الرَّجُلُ الْعَالِمُ) ، (زَيْدٌ نَفْسُهُ) ، (زَيْدٌ عَالِمٌ) ،

(كَتَبَ زَيْدٌ) كَبِي

تَرْكِيْبِ اَبْكِي نَوْعِدِرِ: تَرْكِيْبِ نَاقِصٍ وَ تَرْكِيْبِ تَامٍ.

مَعْنَا سَنَدَه (فَلَانِ شِي شُوْبِيْلَه دِرِ يَاشُوْبِيْلَه قَبْلِمَشْدِرِ) دِيْبِكِ كَبِي بِرِ حَكْمِ

مَفْهُوْمِ اَوْلِيَايَانِ تَرْكِيْبِيْلَرِه (تَرْكِيْبِ نَاقِصٍ) دِيْبِلُورِ:

(كِتَابُ زَيْدٍ) ، (الرَّجُلُ الْعَالِمُ) ، (زَيْدٌ نَفْسُهُ) كَبِي .

مَعْنَا سَنَدَه (فَلَانِ شِي شُوْبِيْلَه رِ يَاشُوْبِيْلَه قَبْلِمَشْدِرِ) دِيْبِكِ كَبِي بِرِ حَكْمِ

مَفْهُوْمِ اَوْلَانِ تَرْكِيْبِيْلَرِه (تَرْكِيْبِ تَامٍ) دِيْبِلُورِ:

(زَيْدٌ عَالِمٌ) ، (زَيْدٌ جَاهِلٌ) ، (كَتَبَ زَيْدٌ) ، (زَيْدٌ كَتَبَ) كَبِي.

تَرْكِيْبِ زَامِلِرِ (جَمْلَه) وَ (كَلَامِ) دِيْبُو تَسْمِيَه اَبْدِلُورِلَرِ.

§ ٤٦ تراکیب ناقصه

تَرْكِيْبِ نَاقِصِ لِرِ كَلَامَه بِرِ كَلْمَه حَكْمِنْدَه دِرِلَرِ: زِيْرَا جَمْلَه اِچْنَدَه اَنْلَرِكْ

فَقْطِ جِزْءِ اَوَّلِرِي مَعْتَبِرِدِرِ، جِزْءِ ثَانِيْلَرِيْنَه چُوْقِ اَعْتِبَارِ بُوْفِدِرِ. چُوْنِكِه اَنْلَرِكْ

جزء ثانيلرى فقط جزء اوللر ينى تعيين او چون ضم اولنورلر. شو سببندركه تركيب نافصاك جزء اولينه (اصل) و جزء ثانيسينه (فرع) دييلور.
 تراكيب نافصاده جزء اولى تعيين او چون ضم اولنان فرعلر، يعنى جزء ثانيلر، اوچ نوعدرلر: (مضاف اليه، صفت و تاكيد).

مضاف اليه

اصللري نك كيمه ونهيه منسوب اولدولر ينى بيان او چون ضم اولنان فرعلره (مضاف اليه) دييلور:

(كتاب زيب) و (باب المدرسه) جهله لرنده گى (زيد) و (المدرسة) كى.
 بونلر (زيدك كتابى) و (مدرسه نك قاپوسى) ديمكدرلر.
 مضاف اليهك اصلينه (مضاف) دييلور. مضاف و مضاف اليهك مجموعهينه (تركيب اضافى) دييلور.

مضاف اليه گوبا (كيمك؟ ونه نك؟) ديمك كى برسؤاله جواب حكمنده مذكور اولور. مضاف و مضاف اليه لسان تركى به ترجمه ايدلنكده مضاف اليهك معناسى مضافدن مقدم ذكر ايدلور و دخی مضاف اليهك معناسينه (ك و نك) حرفلرى قوشلور. مذكور مثاللرك معنالرنده (زيدك كتابى) و (مدرسه نك قاپوسى) دييلدېكى كى.

قواعد تركيب اضافى

١) قاعده: مضاف اليه اولان اسملر هر برى مجرور اولورلر:
 (كتاب بكر، قلم علي؛ باب الحديقة، مطبخ المدرسة، بيت الرجلين،
 حجرة الطالبين، مكاتب الصبيان، مجامع العلماء، مسجد المسلمين،
 دار المعلمين، دار المعلمات، لباس احمد، طلباء مكاتب) كى.

٢) قاعده: اسم ضمير واسم اشاره لى كى مبنى اولان اسملر مضاف اليه اولسلر، افلا مجرور اولمازلر، بلكه حكما مجرور اولورلر:

(کتابه، کتابک، کتابی، کتابُ هذا، کتابُ هذه، کتابُ هؤلاء) کبی.

۳) فاعده: مضاف اولان اسملر هیچ (معرف باللام) اولماز، بلکه دائماً (منکر) یعنی الف ولامدن خالی اولورلر:

مثلاً (کتابُ زید) و (بابُ المدرسة) دیلور،

(الکتابُ زید) و (البابُ المدرسة) دیلور.

§ مگر غیر افطی بو حکمدن مستثنادر، چونکه نکره لگی پک

فونلی اولدیغندن، آی معرفه قیلوق اوچون مضاف اولسه ده، معرف باللام

ایدلور: (الغیرُ المقبول، الغیرُ المشهور) دیک کبی

۴) فاعده: مضاف اولان اسملر هیچ (منون) اولماز، مثلاً

(کتابُ زید، بابُ المدرسة) دیلور.

۵

تتابع اضافات

§ بعضا مضافلر تتابع ایدرلر، یعنی بر نیجه اسم بر برینه مضاف اولوق

مرتب اولورلر: (خادمُ بکر، یدُ خادمِ بکر، اصبعُ یدِ خادمِ بکر، ظفرُ اصبعِ

یدِ خادمِ بکر) کبی (تتابع اضافات فصاحت جهنندن پک مقبول دگلدن).

§ بعضا بر اسمه ابکی اسم مضاف اولور:

(کتابُ و قلمُ بکر) کبی که اصلده (کتابُ بکر و قلمُ بکر) دیکدر.

§ گاما مضارع مصدری جمله سی مضاف الیه اولور:

زمان (ان یسیر)، جواز (ان یا کل)، من (ان یشرع) کبی.

اصللرینی توصیف و تعریف ایچون ضم اولنان فرعلره (صَفَتْ) دییلور:
 الرجلُ العاقلُ، الانسانُ الكاملُ، الكتابُ الكبيرُ، القلمُ الطریلُ کبی.
 صفتلرک اصللرینه (مَوْصُوفٌ) دییلور. موصوف و صفتک مجموعینه
 (ترکیب توصیفی) دییلور. صفتلر گویا (فغی و فابوسی) دیک کبی بر
 سؤاله جواب حکمنده ذکر اولورلر.

موصوف و صفت لسان ترکی به ترجمه ایدلدکده صفتک معناسی موصوفک
 معناسندن مقدم ذکر اولور. صفتک معناسینه (اولیجی یا اولان) کله لری
 قوشلور، (الرجلُ العاقلُ) عقلی اولیجی ابر (الانسانُ الكاملُ) کامل اولان
 آدم دیک کبی.

قواعد صفات.

(١) فاعک: صفتلر، مذکریا مؤنث صیغه سی اولمقک موصوفلرینه تابع اولورلر:
 الرجلُ العاقلُ، المرأةُ العاقلةُ، الكتابُ الكبيرُ، الصحيفةُ الكبيرةُ کبی.
 (٢) فاعده: صفتلر، مفرد، تشبیه و جمع صیغه سی اولماقده ده، موصوفلرینه
 تابع اولورلر:

الرجلُ العاقلُ، الرجلانِ العاقلانِ، الرجالُ العقلاءُ، المسلمونَ
 العاقلونَ، المرأةُ العاقلةُ، المرأتانِ العاقلتانِ، النساءُ العاقلاتُ، المسلماتُ
 العاقلاتُ کبی.

(٣) فاعده: بنی آدمدن باشقه شیلرک جمع صیغه لرینگ صفتلری دائما
 مفرد مؤنث صیغه سی اولورلر:

الاشجارُ الطويلةُ، الافراسُ السائمةُ، الحيواناتُ الصغيرةُ، العلومُ
 الاسلامیةُ، الفنونُ الجندیةُ، الکتبُ المفیدیةُ، الاخلاقُ الحسنیةُ کبی.

٤) قاعده: معرفه ونكره اولمقدمه هم صفتلر موصوفلرينه تابع اولورلر:
معارف: الرجلُ العاقلُ، العلمُ النافعُ، الكتابُ الكبيرُ، المدرسهُ الجديدهُ
نكرات: رَجُلٌ عاقلٌ، عِلْمٌ نافعٌ، كِتَابٌ كبيرٌ، مَدْرَسَةٌ جَدِيدَةٌ كَبِيٌّ.

٥) قاعده: مرفوع، منصوب، ومجرور اولمقدمه هم صفتلر موصوفلرينه
تابع اولورلر:

مرفوعات: المسلمُ العاقلُ، المسلمانِ العاقلانِ، المسلمونَ العاقلونَ،
المسلماتُ العاقلاتُ.

منصوبات: المسامَ العاقلَ. المسلميْنَ العاقلِيْنَ، المسلمِيْنَ العاقلِيْنَ،
المسلماتِ العاقلاتِ.

مجرورات: المسلمِ العاقلِ، المسلمِيْنَ العاقلِيْنَ، المسلمِيْنَ العاقلِيْنَ،
المسلماتِ العاقلاتِ كَبِيٌّ

§ حاصل كلام صفت ايله موصوف آراسند، اون امرده بر برينه مطابقت
لازمدر: مذکر ومؤنث اولمقدمه، مفرد، تثنيه وجمع اولمقدمه، معرفه ونكره
اولمقدمه مرفوع، منصوب ومجرور اولمقدمه.

§ اسماء اشاره اكثر يا بر صفت ايله موصوف اولورلر:

هَذَا الخَادِمُ، هَذَانِ الخَادِمَانِ، هَؤُلَاءِ الخَادِمَاتُ

هذه الخادمةُ، هاتانِ الخادمتانِ، هؤلاءِ الخادماتُ كَبِيٌّ.

٤٨ § تَأْكِيد

اصللري حقنده بر نوع شبيهه بي دفع ايجون ذكر اولنان فرعلره (تأکید)

ديبلور: (امري الاستاذ نفسه) جمل سنده گي (نفسه) كبي كه امر ابدن

کیمسه استاذک کندیسی اولمقلقی حقنده شبیهی دفع اینمک ایچون ذکر اولنمشدر تا کیدک اصلینه (موکد) دیبلور.

تأکید ایچون استعمال ایدلن افظطر اوشبو بییدی لفظدر :
نفسه، عینه، کلاهما، کلتاهما، کله، جمیعہ، اجمع

الاستاذ نفسه، المعلم عینه، الرجلان کلاهما، المرأتان کلتاهما،
الرومان کله، الرومان جمیعہ، الرومان اجمع کبی.
قواعد تأکیدات.

(۱) قاعدة: نفسه، عینه واجمع افظطری مفرد، تشبیه وجمع اولمقلده
موکدلرینه تابع اولورلر:

الاستاذ نفسه، الاستاذان انفسهما، الاساتید انفسهم، المعلمة نفسها،
المعلمتان انفسهما، المعلمات انفسهن. الاستاذ عینه... الخ القوم اجمع،
الطائفة جمعاء، الطلبة اجمعون، الطالبات جمع کبی.

§ (انفسهما) اصلده (نفساهما) اولمق لازم ایسهده، خلاف قیاس (انفسهما)
دیپامکله شایع اولمشدر.

(۲) قاعدة: مرفوع، منصوب وجرور اولمقلده ده تا کیدار موکدلرینه
تابع اولورلر: الاستاذ نفسه، الاستاذ نفسه، الاستاذ نفسه کبی.

(۳) قاعدة: (کلاهما، کلتاهما) لفظلرینک اعرابلری اخلاف اینسهده
صیغهلری وضمیرلری هیچ مختلف اولمازلر:

الرجلان کلاهما، الرجلین کلّیهما، المرأتان کلتاهما، المرأتین کلتیهما
(۴) قاعدة: (کله وجهیعه) لفظلری تشبیه وجمع ایدمازلر، اما آخرلرنده گی

ضمیرلری تشبیه وجمع ایدلور: القوم کله، القومان کلّهما، الاقوام کلّهم،
الطائفة کلّها، الطائفتان کلّهما، النساء کلّهن، القوم جمیعہ... الخ کبی.

§ (اجمع) دن باشقه تا كيد افظلرينك هر برينك آخرنده مؤكدلرينه راجع اولان بررضيبرلري اولور. اما (اجمع، جمعاء، اجمعون، جمع) ضيرسز استعمال ايدلورلر. (أجمع) معناسنده اولان (اكنع، ابتع، ابصع) ده (اجمع) حكمنده درلر.

§ ٤٩ تراكيب تامه.

جمله و كلام

تركيب تاملره (جمله) و (كلام) دييلور. هر جمله اوچون ايكي كلمه لازمدر، فقط بر كلمه دن جمله حاصل اولماز. جمله ده مذكور اولان ايكي كلمه نك رينه (محكوم) و ديگرينه (حكيم) دييلور، يا كه (مسند اليه و مسند به) دييلور.

مثلاً (زيد - عالم) جمله سنده (زيد) محكومدر (عالم) حكيمدر.

ودخى (كتب - زيد) جمله سنده (كتب) حكيمدر (زيد) محكومدر (*). محكوم اكثر يا اسم ذات اولور، حكم ايسه اكثر يا اسم صفت يا فعل اولور. جمله ايكي نوعدر: جمله اسميه و جمله فعليه.

حكيم اسم اولان جمله يه (جمله اسميه) دييلور: (زيد - عالم) كيمي.

حكيم فعل اولان جمله يه (جمله فعليه) دييلور: (كتب زيد) كيمي.

§ ٥٠ جمله اسميه

جمله اسميه نك محكومينه (مبتدا) دييلور، حكيمينه (خبر) دييلور.

مثلاً مذكور (زيد - عالم) جمله سنده (زيد) مبتدا (عالم) خبردر.

جمله اسميه لسان تركي يه ترجمه ايدلر كده خبر نك معناسينه (در).

اداننى ضم اولنور، (زيد - عالم) جمله سنك ترجمه سنك (زيد بيليچيدر) دمك كيمي.

(* اوشبو جمله لرك محكوم و حكملرينه قياس ايله باشقه جمله لرده مذكور اولان كلمه لرك

قايسه، محكوم و قايسه، حكم ايتكتم، شايد كندگز بينور سگن.

قواعد

(۱) قاعدہ: مبتدأ، خبرہ ہر ایکسی مرفوع اولورلر:
 الرَّجُلُ غَنِيٌّ، الرَّجُلَانِ غَنِيَانِ، الرَّجَالُ اغْنِيَا، الْمَسْلُومُونَ
 مَفْلُحُونَ كَبِيٌّ.

(۲) قاعدہ: اگر وہ مبتدأ اسم ضمیر واسم اشارہ کبی مبنی اسم لردن
 اولسہ، لفظا مرفوع اولماز، بلکه حکما مرفوع اولور:
 هُوَ عَالِمٌ، هُمَا عَالِمَانِ، هُمُ عِلْمًا، هِيَ عَالِمَةٌ، هُمَا عَالِمَتَانِ، هُنَّ عَالِمَاتٌ،
 أَنْتَ عَالِمٌ، أَنْتُمَا عَالِمَانِ، أَنْتُمْ عِلْمًا، أَنْتِ عَالِمَةٌ، أَنْتِنَّ عَالِمَاتٌ،
 أَنَا عَالِمٌ، نَحْنُ عِلْمًا، هَذَا عَالِمٌ، هَؤُلَاءِ عِلْمًا، هَذِهِ عَالِمَةٌ، هَؤُلَاءِ عَالِمَاتٌ كَبِيٌّ.

(۳) قاعدہ: مذکر وموئنث اولمقده خبر مبتدایہ تابع اولور:
 الرَّجُلُ عَالِمٌ، الْمَرْأَةُ عَالِمَةٌ، الْكِتَابُ كَبِيرٌ، الرَّسَالَةُ صَغِيرَةٌ كَبِيٌّ.
 (۴) قاعدہ: مفرد تثنیہ وجمع اولمقده ده خبر مبتدایہ تابع اولور:
 الرَّجُلُ عَالِمٌ، الرَّجُلَانِ عَالِمَانِ، الرَّجَالُ عِلْمًا، الْمَسْلُومُونَ مَفْلُحُونَ،
 الْمَرْأَةُ عَالِمَةٌ، الْمَرْأَتَانِ عَالِمَتَانِ، النِّسَاءُ عَالِمَاتٌ مُسْلِمَاتٌ مُخَدَّرَاتٌ كَبِيٌّ.

(۵) قاعدہ: اگر وہ مبتدأ بنی آدمدن باشقه شیلرک جمع صیغہ سی
 اولسہ، خبر دائما (مفرد موئنث) صیغہ سی اولور:
 الْعُلُومُ لَازِمَةٌ، الْكُتُبُ مُفِيدَةٌ، الْمَكَاتِبُ صَغِيرَةٌ، الْمَدَارِسُ كَبِيرَةٌ كَبِيٌّ.
 (۶) مبتدأ اکثریا معرفہ اولور، خبر ایسہ، اکثریا نکرہ اولور.
 امثلہ سابقہ بہ نظر فیلسہ کوز، ہر بری اوشبو قاعدہ بہ موافق اولدقلرینی
 کورورسز.

§ بعضا مبتدأ نکرہ اولور: (عَدُوٌّ عَاقِلٌ - خَيْرٌ مِنْ صَدِيقٍ جَاهِلٍ)

جملہ سندہ گی (عَدُوٌّ) کَبِيٌّ

§ بعض جملہ لڑدہ مبتدأ، خبر دہ ہر ایک سی ہر ایک :
 (اللَّهُ - إِلَهَانَا) ؛ (مُحَمَّدٌ - نَبِينَانَا) ؛ (الْجَاهِلُ - أَعْدَاءُ الْعُلَمَاءِ)

مضاف الیہ الی مبتدأ:

(خَادِمٌ بَكْرٍ - طَوِيلٌ ؛ وَجْهٌ زَيْدٍ - حَسَنٌ ؛ أَسِيرٌ - مَدِيدٌ ؛
 قَلَمٌ وَلِيٌّ - قَصِيرٌ) کبی۔

مضاف الیہ الی خبر لہ:

(الرَّجُلُ - خَادِمٌ بَكْرٍ ؛ زَيْدٌ - صَدِيقٌ خَالِدٍ ؛ عَمْرٌو - عَدُوٌّ مَحْمُودٍ ؛
 هَذَا - كِتَابٌ زَيْدٍ) کبی۔

مبتدأ الیہ الی خبر لہ مضاف الیہ الی اولان جملہ لہ:

(اَخْتُ زَيْدٍ - زَوْجَةٌ بَكْرٍ ؛ زَوْجَةٌ عَلِيٍّ - بِنْتُ وُلِيِّيْ ؛ حَبِيبٌ بَكْرٍ - عَدُوٌّ زَيْدٍ) کبی۔

صفتی مبتدأ:

(الرَّجُلُ الْعَالِمُ - صَاحِبٌ ؛ الْمَرْأَةُ الْمَخْذِرَةُ - حَسَنَةٌ ؛ الرَّجَالُ الْاَغْنِيَاءُ -
 مُتَكَبِّرُونَ) کبی۔

صفتی خبر لہ:

(التَّمْرُ - طَعَامٌ لَدِيدٌ ؛ الْمَالُ - شَيْءٌ عَزِيزٌ ؛ الْمَدِينَةُ - بَلَدَةٌ طَيِّبَةٌ) کبی۔

تأکید الی مبتدأ:

(زَيْدٌ نَفْسُهُ سَخِيٌّ ؛ الْاَبْوَانُ كِلَاهِمَا - مُشْفِقَانِ ؛ الطُّلُبَاءُ كُلُّهُمْ - فُقَرَاءٌ) کبی۔

§ بعض جملہ اسمیہ لڑدہ خبر لہ ہر جملہ فصرہ اولہ:

(زَيْدٌ - اَنْفُهُ طَوِيلٌ) ؛ (بَكْرٌ - اَبُوهُ غَنِيٌّ) ؛ (عَمْرٌو - خَادِمُهُ جَاهِلٌ) ؛

(مریم - وجهها حسن) ؛ (زینب - قمیصها طویل) ؛ (الرجالان - لباسهما مزینان) ؛ (الرجال - اذقانهم ملتحاة) ؛ (المسلمون - اخلاقهم حسنة) ؛ (المجوسیون - عقائدهم باطله کبی .

§ قاعدہ: امثلہ مذکورہ کبی، خبر اولان جملہ لردہ مبتدالرینہ راجع اولان بر ضمیر اولمق لازمدر .

§ قاعدہ: خبر اولان مبتدالر لفظا مرفوع اولامالزر، حکما مرفوع صایلا بلورلر .

۵۱ § جملہ فعلیہ

جملہ فعلیہ هر زمان بر فعل ایله بر اسمدن مرکب اولوب، فعلی (حکم) اسمی (محکوم) اولور: (کتَبَ زیدُ) جملہ سی کبی که (کتَبَ) حکمدر، (زیدُ) محکومدر .

فاعل

جملہ فعلیہ ده محکوم اولان اسمہ (فاعل) دیلور: (کتَبَ زیدُ) جملہ سندگی (زید) کبی .

قواعد

(۱) قاعدہ: فاعل اکثریا فعلدن مؤخر اولور وبعض وقت مقدمده اولور:

کتَبَ زیدُ؛ زیدُ کتَبَ؛ یکتَبُ زیدُ؛ زیدُ یکتَبُ کبی. (۱)

(۲) قاعدہ: هر فاعل مرفوع اولور:

الرجلُ کتَبَ؛ الرجالانِ کتَبَ؛ الرجالُ کتَبُوا؛

المرأةُ کتَبَتْ؛ المرأتانِ کتَبَتَا؛ النساءُ کتَبْنَ؛ کبی.

تنبیہ: مذکر و مؤنث اولمقدہ وهم مفرد، تثنیہ و جمع اولمقدہ فعل فاعلینه تابع اولدیغی فعل بابنده بیان قبلنیش ایدی.

(۱) تنبیہ: (زید کتَبَ) جملہ سندگی (زید) متعلقین عندنده مبتدا جملہ سندن عدا ایدلمش

ایسه ده تسویل مقصدیله متاخرین هندنده فاعل جملہ سندن صایلدشدر .

۳) قاعده: مخاطب و متکلم صیغه سنده اولان فعللرک فاعلری نحتلر نده معنوی اولان ضمیرلر اولور:

فَتَحْتُ، فَتَحْتُمَا، فَتَحْتُمْ، فَتَحْتِ، فَتَحْتُمَا، فَتَحْتُنَّ، فَتَحْتِ، فَتَحْنَا (۲) کبی.
انت، انتما، انتم، انت، انتما، انتن، انا، نحن.

§ گاهما فعلک فاعلی کندیسندن مقدم مذکور اولان بر ضمیر اولور:
هو فَتَحَ، هما فَتَحَا، هم فَتَحُوا، هی فَتَحَتْ، هما فَتَحْتَا، هن فَتَحْنِ،
انت فَتَحْتَ، انتما فَتَحْتَمَا، انتم فَتَحْتُمْ، انت فَتَحْتِ، انتما فَتَحْتَمَا، انتن فَتَحْتُنَّ، انا فَتَحْنَا، نحن فَتَحْنَا کبی.

۴) قاعده: فاعل مبنی اسملردن اولسه لفظاً مرفوع اولماز، بلکه حکما مرفوع اولور:

هو فَتَحَ؛ انت فَتَحْتَ؛ انا فَتَحْتُ، هذا كَتَبَ؛ هؤلاء كتبوا کبی.

§ بعض جمله فعلیه لرک فعللری مجهول صیغه سی اولورلر:

(كُتِبَ الْكِتَابُ، ضُرِبَ زَيْدٌ، قُتِلَ بَكْرٌ) جمله لر نده اولدیغی کبی.

§ اوشبو فعللر کبی مجهول صیغه سنده اولان فعللرک محکوملری حقیقه (فاعل) یعنی قیلیجی دگل ایسه لرده، نحو بین اصطلاحنده (فاعل) جمله سندن حساب فیلمنشلر در.

§ بعض جمله فعلیه لرک فعللری، نفی ماضی، نفی مضارع، حجد کبی منفی صیغه لر دن اولورلر:

ما دخل زيد، لا يدخل زيد، لن يدخل زيد، لم يدخل زيد کبی.

§ اوشبو فعللر کبی منفی اولان فعللرک محکوملری ده حقیقه (فاعل)

وقیلیجی دگلدرلر، شویله ایسه ده نحو بین اصطلاحنده فاعل هد ایدلمکده درلر.

(۲) (فتحت فتحت) کبی مخاطب و متکلم صیغه لرینگ آغر لر نده اولان تالری متأخرین

عندنده ضمیر فاعل دگل، بلکه فقط فاعلک مخاطب و متکلم اولدیغینه بر علامتدر.

۵۲ § اسم صفتلرک فاعلری

فاعل فقط فعللره مخصوص دگل، بعض وقت (اسم فاعل، اسم مفعول، اسم فعال، صفت مشبهه واسم منسوب) کبی اسم صفتلرکده، فاعلری ذکر ایدلمکده در؛ زیرا اسم صفتلر (شبه فعل) اولدقلرندن فعل حکمنکدرلر: (زید - عالم ابوه)؛ (زید - مسروق مال)؛ (زید - آکال خادمه)؛ (زید - کبیر راسه)؛ (زید - حسن وجهه)؛ (زید - شرعی عمل) کبی. قاعده: اسم صفتلرک فاعلری دائما موصوف مجازیلرینه راجع اولان بر ضمیره مضاف اولورلر (امثلہ مذکورہ به نظر قبل).

§ بعض وقت مذکور اسم صفتلر فاعلرینه مضاف اولورلر. اوزمان فاعلری البته مرفوع اولمازلر؛ بلکه مضاف الیه اولدقلرندن مجرور اولورلر. آخراونده گی ضمیرلری مخدوف اولوب کندیلری معرف باللام اولورلر:

(زید - عالم الاب)، (زید - مسروق المال)، (زید - آکال الخادم)، (زید - کبیر الرأس)، (زید - حسن الوجه). (زید - شرعی العمل) کبی.

اسم صفتلرک متعدیاری گاما مفعوللرینه ده مضاف اولورلر:

(آکل الخبز، قاتل الذئب، عالم الاسرار) کبی.

اضافه لفظیه و اضافه معنویه.

اسم صفتلرک فاعلرینه یا مفعوللرینه مضاف اولمقلری فقط لفظی و ظاهریدر. معناده مضافلق و منسوبک یوقدر. شو سببدن اسم صفتلرک بویل اضافه لری «اضافه لفظیه» نسیمه ایدلور. اضافه حقیقیه - اضافه معنویه درکه بر اسمک ایکنچی بر اسمه فاعلک یا مفعولک مناسبتندن باشقه بر مناسبت ایل انضمامندن عبارتدر:

(کتاب زید، باب المدرسه، خادم محمود، محبوب عمرو) کبی.

اضافهٴ معنويه نك علامتى شودر كه او اضافه ايله مضاف و مضاف اليه اولان اسملى لسان تركى به ترجمه ايدلدكده، مضاف اليه نك آخرينه نك يانك) حرفلى ضم قيلنور: (كتاب زيد)، (باب المدرسه) كى كه (زيدك كتابى) و (مدرسه نك قاپوسى) ديهكدرلر.

§ اضافهٴ معنويه ايله مضاف اولان اسملى معرف باللام اولماز ايسه لرده، اضافهٴ لفظيه ايله مضاف اولان اسملى بعض وقت معرف باللام اوله بيلورلر؛ چونكه اضافهٴ لفظيه ايله مضاف اولان اسم صفتلى «معرفه» صايلمازلر: (الصائب الفكر، المسروق المال، الحسن الوجه، الأكل الحزين) كى.

مصدرلر نك فاعلى

§ بعض وقت مصدرلر نكده فاعلى مرفوع اولور ايمش:

(أعجبنى أكل زيد) جمله سنده گى (زيد) كى.

لكن بوبك نادر، اكثر يا مصدرلر فاعللىرینه مضاف اولدنلرندن

فاعللىرى مجرور اولورلر:

أعجبنى أكل زيد؛ علمت صداقة بكر؛ تعجبت من سخاوة علي) كى.

مصدرلر گاهما مفعوللىرینه ده مضاف اولورلر:

(أكل الطعام، جمع المال، اكرام الفقراء، زيارة الاخوان) كى.

قاعده: فاعللىرینه يا مفعوللىرینه مضاف اولان مصدرلر معرف باللام

اولمازلر، چونكه معرفه صايلورلر:

(الاكل الطعام، الجمع المال، الاكرام الفقراء، الزيادة الاخوان)

ديه - جائز دگلدنر.

§ ۵۳ تزيينات جمله

جمله ايچنده مذكور اولان كلمه لردن ايكيسى، يعنى محكوم ايله حكم،

جمله نك باش و رئيس اولان جزلر بيدرلر. محكوم ايله حكمدن باشقه، جمله هيچ

تمام اولماز. شو سببدن آنلره جمله نك (عمده) لرى دييلور. جمله ايچنده

محكوم و حکمدن باشقه، کنه جمله بی تزیین و تکمیل ایچون ذکر اولنان لفظلرده بولنور که آنلره (تَزْوِينِ جُمْلَه) دبیلور.

مثلا (اَکَل زَيْدٌ، الْيَوْمَ، تَفَاحًا، فِي الْبُسْتَانِ) جمله سنده (اَکَل) حکمدر،

(زید) محکومدر، بونلر جمله نڭ (عمده) لریدرلر. اما (الْيَوْمَ)، (تَفَاحًا)، (فِي الْبُسْتَانِ) لفظلری جمله نڭ (عمده) لری دگل، بلکه (فَضْلَه) لریدرلر. آنلر ذکر ایدلمه سهرده جمله تمام اوله چقدر. آنلر فقط جمله بی تزیین ایچون ذکر ایدلمه شلدر.

بعض جمله لر تزیینسز اولر ق فقط (محکوم و حکم) ایله ذکر ایدلورلر.

بعض جمله لرده محکوم و حکمدن باشقه بر نیچه تزیینلرده ذکر ایدلور.

فقط محکوم ایله حکمدن مرکب اولوب هیچ بر تزیینی اولمایان جمله لره

(جمله مجرده) دبیلور: (اَکَل زَيْدٌ) کبی.

تزیینلی جمله لره (جمله مُزَيَّنَه) دبیلور:

(اَکَل زَيْدٌ الْيَوْمَ، تَفَاحًا، فِي الْبُسْتَانِ) کبی.

جمله مجرده پک آزدر، چونکه جمله لر ک اکثری بر یا بر نیچه تزیین

ایله مزین اولورلر، زیرا هر کلامده جمله نڭ حکمینی مخاطبه گوزله تفهیم

ایتمک ایچون اکثر یا بر نیچه تزیینسز ممکن دگلدر. مثلا (اَکَل زَيْدٌ)

دیلسه، فقط زیدک بیدکی مفهوم اولور. مخاطب بونڭ ایله هیچ قناعات ایتمز.

البته: (نه زمان بیدی؟ نه بی بیدی؟ نه بیرده بیدی؟) دیو سوال ایسر.

بناء علیه (الْيَوْمَ، تَفَاحًا، فِي الْبُسْتَانِ) لفظلرینی ذکر ایله جمله بی تزیین

ایتمک لازم اولور.

تزیینات جمله نڭ اکثری جمله نڭ حکمینه متعلق اولور؛ شو سببدن

(تزیینات جمله) عام معانیده (متعلقات حکم) دیو نسیمه ایدلمه شدر.

۵۴ § اقسام تزینات

لسان عربہ مشہور اون یکی درلو تزینات جمل واردر:
 مفعول مطلق، مفعول بہ، ظرف زمانی، ظرف مکانی، حال، تمییز،
 مستثنیٰ، ذوالجار، محذوف الجار، متم فعل ناقص، متم فعل قلبی،
 تزینات شتی.

مفعول مطلق

(۱) (مفعول مطلق) کندی فعلندن سوکڑه مذکور اولان اسم مصدر در:

(فَتَحْتُ فَتْحًا، ضَرَبْتُ ضَرْبًا، جَلَسْتُ جُلُوسًا) کبی.

آچدی آچدم، اورمق اوردم، اوطورمق اوطوردم.

فاعده: هر مفعول مطلق منصوب اولور:

(جَلَسْتُ جَاسَةً، جَلَسْتُ جَلَسْتَيْنِ، جَلَسْتُ جَلَسَاتٍ) کبی.

§ بعض مفعول مطلق فعلک مرادفینک مصدری اولور: (قَعَدْتُ جُلُوسًا) کبی.

§ بعض مفعول مطلق بر اسمہ مضاف اولور: (ضَرَبْتُ ضَرْبَ الْجَلَادِ، نِمْتُ

نَوْمَ الْعَرُوسِ، سِرْتُ سِيرَ الْكِبَارِ) کبی.

§ بعض مفعول مطلق بر صفت ایل موصوف اولور:

(قَرَأْتُ قِرَاءَةً جَيِّدَةً، ضَرَبْتُ ضَرْبًا شَدِيدًا، سِرْتُ سِيرًا كَثِيرًا) کبی.

§ مفعول مطلق فعللره (گنه) مخصوص دگلار. بعض وقت اسم صفتلردن

سوکڑهده مفعول مطلقلری ذکر ایدلمکده در:

(زَيْدٌ ضَارِبٌ ضَرْبًا شَدِيدًا، الْمَالُ مَسْرُوقٌ سَرَقَةً عَجِيبَةً، زَيْدٌ حَسَنٌ

حَسَنًا مَقْبُولًا) کبی.

§ ۵۵ مفعول به

(۲) (مفعول به) - کندیسینه برایش قیلنیش ذاتاڭ اسمیدر که کلامده گویا (کیمی؟ یا نهیی؟) دیهک کبی بر سواله جواب حکمنده مذکور اولور. لسان ترکی به ترجمه ابدلده مفعول بهک ترجمه سینک آخرینه (بی یانی) حرفلری ضم قیلنور:

(قَتَلْتُ عَقْرَبًا؛ رَأَيْتُ ذَبَّابًا؛ أَكَلْتُ طَعَامًا؛ جَمَعْتُ مَالًا) کبی.

§ نادره: مفعول به لریک ترجمه سینه (یه یا که گه) حرفلری ضم قیلنور: (اَعْبُدُ اللَّهَ، لَقَيْتُ زَيْدًا فِي السُّوقِ، اَعْطَيْتُ زَيْدًا دَرَهَمًا) جهل لرنده گی (لفظه الله وزیداً) کبی.

قاعدہ: هر مفعول به منصوب اولور:

اَكْرَمْتُ مُسْلِمًا؛ اَكْرَمْتُ مُسْلِمَيْنِ؛ اَكْرَمْتُ

مسلماٲ کبی.

قاعدہ: فعللره متصل اولان ضمیرلرک هر بری حکما منصوب اولورق

مفعول به اولور لر:

ضَرَبَهُ ضَرِبَهُمْ ضَرَبَهَا ضَرَبَهُنَّ ضَرَبَكَ ضَرَبَكُمْ ضَرَبَكِ ضَرَبَكُنَّ

ضربنی ضربنا کبی.

قاعدہ: مفعول به معلوم صیغه سی اولان فعللره مخصوصدر.

مجهول صیغه سی اولان فعللرک مفعول به لری ظاهر اولماز، زیرا مجهول

فعللرک حقیقی فاعللری مذکور اولما دیغندن، مفعول به لری مرفوع اولورق

فاعل مقامینه قائم اولور:

(فُتِحَ الْبَابُ؛ ضُرِبَ زَيْدٌ؛ أُكِلَ الطَّعَامُ؛ قُتِلَ ذَبُّبٌ) کبی.

§ اكثر يا مفعول به لر فعلدن مومخر اولور لر .

انحصارى تفهيم ايجون بعض وقت فعلدن مقدمده اولور لر :

(الله اعبد؛ زيداً ضربت؛ نصيبك تنال) كى .

الله تعالى كه گنه عبادت قىلامن . فقط زيد كه اوردم . فقط اوز نصيبك نائل اولور ساك .

مضاف اليه لى مفعول به لر :

رَأَيْتُ فَرَسَ بَكْرٍ؛ اَكَلْتُ لَحْمَ الْبَقْرِ؛ اَخَذْتُ رَقِيمَ الْحَبِيبِ؛ اَكْرَمْتُ

فَقْرًا الْبَلَدِ كى .

صفتلى مفعول به لر :

رَأَيْتُ رَجُلًا عَالِمًا؛ اَكَلْتُ لَحْمًا مَشْوِيًّا؛ كَتَبْتُ مَكْتُوبًا عَرَبِيًّا؛ قَنَلْتُ حِيَةً

كَبِيرَةً كى .

تاء كيدلى مفعول به لر :

رَأَيْتُ زَيْدًا نَفْسَهُ؛ رَأَيْتُ الرَّجُلَيْنِ كِلَيْهِمَا؛ اَكَلْتُ الرُّمَانَ كُلَّهُ؛ رَأَيْتُ

الْاِحْبَابَ اَجْمَعِينَ كى .

§ بعض فعللرك ايكيشر مفعول به لرى اولور :

اعطيتُ زيداً درهماً؛ علّمتُ بَكْرًا علوماً؛ اطعمتُ زيداً لحماً؛ اَلْبَسْتُ

زيداً جُبَةً كى .

اوشبو جمله لرده گى تزيينات ده مفعول به لر در :

اجتهدتُ كُلَّ الاجتهادِ؛ عزّرتُه بعضَ التعزيرِ؛ جَلَسْتُ احسنَ الجلوسِ؛

عَمِلْتُ خَيْرَ الْعَمَلِ؛ تَفَعَّلْتُ شَرَّ الْفِعْلِ؛ نَفَعَلْتُ اَسْهَلَ الْاَفْعَالِ كى .

§ بعض نعويين اوشبو تزييناتى (مفعول مطلق) جمله سندن عدايت مشلدر .

§ مفعول به ده، فعللره (گنه) مخصوص دگلدر؛ بعض وقت اسم فاعل واسم

فعال كى اسم صفتلرك ده مفعول به لرى ذكر ايدلور :

(زيدُ صارُ بَعْرًا؛ بَكْرٌ آكَلُ خَبْرًا؛ خَالِدٌ طَالِبُ عِلْمًا؛ عَمْرٌو آكَلُ لَحْمًا) كى .

§ بعض وقت اسم فاعل ایل، اسم فعال مفعول لرینه مضاف اولور لر؛ اوزمان مفعول لر ی منصوب اولماز، بلکه مجرور اولور: (زید ضارب عمر؛ بکر

آكلُ الخبز، خالدُ طالبُ العلم؛ عمروُ آكلُ اللحم) کبی.

اسم صفتلرک مفعول لرینه اضا فه سی (اضا فه لفظیه) در، بناء علیه مضاف اولسه لر ده معرفه اولماز لر. معرفه اولمق ایچون مضاف اولدقلری حالده بیل، معرف باللام ایدلور لر: (الآكلُ الخبز، الطالبُ العلم، الاكلُ اللحم) کبی (بو خصوصه اضا فه لفظیه بابنه بر آرسو یل نه مش ایدی).

قاعده: مضاف الیه اولان مفعول لر ی معرف باللام اولمایان اسم صفتلره الف لام داخل اولماز:

مثلا (الضاربُ عمرو، الآكلُ خبز، الطالبُ علم، الاكلُ لحم) دیلوز.

مفعول لی مصدر لر:

§ بعض وقت مصدر لرک ده مفعول لر ی ذکر ایدلور:

(حُبْنَا العلمَ اشدُّ من حُبِّنا المالَ) کبی.

§ گاه اوشبو مصدر لر مفعول لرینه مضاف ده اولور لر:

(حُبُّ العلمِ اشدُّ من حُبِّ المالِ) کبی.

§ ۵۶ ظرف زمانی

(۳) (ظرف زمانی) - بر حکمک زمانینی بیان ایچون ذکر اولنان اسم ظرف ندرکه گویا (نه زمان؟ فایجان؟) دیمک کبی بر سوئاله جواب حکمنده مذکور اولور.

لسان ترکی به ترجمه ایدلرکده ظرف زمانی نك ترجمه سینک آخرینه اکثریا (ده) حرفی ضم فیلنور: (متى تَأْكُلُ؟ - آكلُ نهاراً) (نه زمانده بیه جکسک؟ - کوندر ده بیه جکم) دیمکدر.

قاعده: هر ظرف زمانی منصوب اولور؛ شو یله که معرب اولانلری لفظاً منصوب اولور لر، مبنی اولانلری حکما منصوب صایلور لر.

مشهور ظروف زمانیه.

- (۱) (مَتَى) (نه زمانه، فایچان؟): (هَتَى تَأْكُلُ الطَّعَامَ؟ مَتَى تَخْرُجُ؟) کبی.
- (۲) (أَيَّانَ) (نه زمان؟): (أَيَّانَ أَحْتَرِقُ الْبَيْتَ؟ أَيَّانَ تَبَارِزُونَ) کبی.
- (۳) (قَبْلُ) (اؤاده، ایلک زمانده): (نَحْنُ لَمْ نَعْلَمْ لِسَانَ الْعَرَبِ قَبْلُ) کبی.
- (۴) (بَعْدُ) (سوکره) (نَأْكُلُ قَبْلُ وَنَشْرَبُ بَعْدُ) کبی.
- (۵) (قَبْلُ) (اؤول ایلک): (تَتَوَضَّأُ قَبْلَ الْآذَانِ) کبی.
- (۶) (بَعْدُ) (سوکنده): (نَدْعُو بَعْدَ الصَّلَاةِ) کبی.
- (۷) (قَطُّ) (هیچ بر زمان) (ماضیده): (لَمْ نَفْعَلِ الشَّرَّ قَطُّ) کبی.
- (۸) (عَوْضُ) (هیچ بر زمان) (مستقبنده): (لَا نَفْعَلُ الشَّرَّ عَوْضُ) کبی.
- (۹) (رُبَّمَا) (بعض وقت، گاها): (رُبَّمَا تَتَصَدَّقُ مَالًا كَثِيرًا) کبی.
- (۱۰) (إِذْنُ) (ایمدی اوشبو زمانده): (إِذْنُ أَظُنُّكَ كَاذِبًا) کبی.
- (۱۱) (أَمْسٍ) (دون، کیچه): (أَشْتَرَيْتُ أَمْسٍ كُتُبًا كَثِيرَةً) کبی.
- (۱۲) (الآنَ) (شمدی، حاضر): (الآنَ خَتَمْتُ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ) کبی.
- (۱۳) (الْيَوْمَ) (بوگون): (الْيَوْمَ أَبْتَدِئُ قِرَاءَةَ الْقُرْآنِ) کبی.
- (۱۴) (غَدًا) (بارین، ابرته گه): (نَخْرُجُ غَدًا إِلَى الصَّحْرَاءِ) کبی.
- (۱۵) (اللَّيْلَةَ) (بوکونگی کیچه): (أُطَالِعُ اللَّيْلَةَ كِتَابًا مَفِيدًا) کبی.
- (۱۶) (الْبَارِحَةَ) (دونگی کیچه): (سِرْنَا الْبَارِحَةَ فِي الْإِرْقَةِ) کبی.
- (۱۷) (نَهَارًا) (کوندزده): (نَأْكُلُ الطَّعَامَ نَهَارًا) کبی.
- (۱۸) (لَيْلًا) (کیچهده، تونله): (نَضْطَجِعُ فَنَامُ لَيْلًا) کبی.

- (۱۹) (صَبَاحًا) (اڀرتہ ٻرلہ) : (شَرِبْنَا الشَّايَ صَبَاحًا) ڪيی .
- (۲۰) (مَسَاءً) (ڪيجهه لهين، ڪيچ ٻرلہ) : (جَاءَ الاضيافُ مَسَاءً) ڪيی .
- (۲۱) (أَوْلًا) (اؤلده) : (نَتَوَضَّأُ أَوْلًا ثُمَّ نُصَلِّي) ڪيی .
- (۲۲) (آخِرًا) (آخردہ، سوکڙو) : (نَأْكُلُ أَوْلًا وَنَشْرُبُ آخِرًا) ڪيی .
- (۲۳) (دَائِمًا) (هر زمانده) : (نَحْنُ نَتَنَفَّسُ دَائِمًا) ڪيی .
- (۲۴) (غَالِبًا) (چوق وقت، کوبسنجهه) : (نَطَالِعُ الكِتَابَ غَالِبًا) ڪيی .
- (۲۵) (بَعْضًا) (گاه وقتده) : (نَذْهَبُ إِلَى القُرْيِ بَعْضًا) ڪيی .
- (۲۶) (كَثِيرًا) (چوق وقتده) : (كَثِيرًا مَا نَشْتَغَلُ بِامورِ الدنْيَا) ڪيی .
- (۲۷) (قَلِيلًا) (آز وقتده) : (قَلِيلًا مَا نَذْكَرُ الاخرَةَ) ڪيی .
- (۲۸) (مُدَّةً) (بر مدت) : (سافرتُ مُدَّةً ثُمَّ رَجَعْتُ) ڪيی .
- (۲۹) (سَاعَةً) (بر ساعت) : (قَرَأْتُ القُرْآنَ سَاعَةً) ڪيی .
- (۳۰) (يَوْمًا) (بر ڪون) : (صَمْتُ يَوْمًا وَأَفْطَرْتُ يَوْمًا) ڪيی .
- (۳۱) (أَسْبُوعًا) (بر هفته، بر آنا) : (كَتَبْتُ الكِتَابَ اسْبُوعًا) ڪيی .
- (۳۲) (شَهْرًا) (بر آي) : (صَمْتُ شَهْرًا وَأَفْطَرْتُ شَهْرًا) ڪيی .
- (۳۳) (سَنَةً) (بر سنه) : (سافرتُ سَنَةً) ڪيی .
- (۳۴) (يَوْمِيًّا) (شول ڪونده) : (يَوْمِيًّا نَذْهَبُ إِلَى الصَّحْرَاءِ) ڪيی .
- (۳۵) (حِينَئِذٍ) (شول زمانده) : (حِينَئِذٍ نَأْكُلُ الطَّعَامَ فِي الصَّفَةِ) ڪيی .
- (۳۶) (حِينَ) (زماننده) : (رَأَيْتُ زَيْدًا حِينَ كَوْنِهِ فِي السُّوقِ) ڪيی .

ظروف زمانيه موصوله

بعض ظرف زمانيلر بر جملہ ايلہ موصول اولورلر. آنلرہ (ظرف زمانی موصول) ديبلور، ما بعدندہ اولان جملہ به (صلہ ظرف) ديبلور.

مشهور ظروف زمانیه موصولہ (۱۲) در:

- ۱) (اِذْ) (شول زمانده که): (جَاسَتْ اِذْ جَلَسَ زَيْدٌ) کبی.
- ۲) (اِذَا) (شول زمانده که): (نَخْرُجُ اِلَى السَّفَرِ اِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ) کبی.
- ۳) (لَمَّا) (شول زمانده که): (لَمَّا اَكَلْتُ - شَرِبْتُ) کبی.
- ۴) (كَلَّمَا) (هر زمانده که): (صَلَّيْتُ كَلَّمَا تَوَضَّأْتُ) کبی.
- ۵) (مَنْذُ) (شول زمانده که): (دَخَلْتُ مَنْذُ دَعْوَتِ، خَرَجْتُ مَنْذُ خُرُوجَتِ) کبی.
- ۶) (مَنْذُ) (شول زمانده که): (جِئْتُ مَنْذُ دَعْوَتِ، فَعَلْتُ مَنْذُ اَمْرَتِ) کبی.
- ۷) (يَوْمَ) (شول کونده که): (يَوْمَ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ) کبی.
- ۸) (حِينَ) (شول حینده که): (دَعْوَتِ حِينَ رَأَيْتُ الْهَلَالَ) کبی.
- ۹) (حِينَمَا) (شول حینده که): (كَتَبْتُ حِينَمَا قَرَأْتُ كِتَابَكَ) کبی.
- ۱۰) (بَيْنَمَا) (شول زمانده که): (بَيْنَمَا فَتَحْنَا الْبَابَ رَأَيْنَا سَبْعًا) کبی.
- ۱۱) (قَبْلَمَا) (شول زماندن اولکه): (تَوَضَّأْتُ قَبْلَمَا اَذِنَ الْمَوْذِنُ) کبی.
- ۱۲) (بَعْدَمَا) (شول زماندن سوگره که): (صَلَّيْتُ بَعْدَمَا اَذِنَ الْمَوْذِنُ) کبی.

§ ۷۵ ظرف مکانی

- ۴) (ظرف مکانی) - بر حکمک مکانینی بیان ایچون ذکر اولمان اسم ظرفدر که گویا (نه بیرده، ؟ فایده؟) دیمک کبی بر سوآله جواب حکمنده منکور اولور. ظرف زمانی لسان ترکی به ترجمه ایدلدکده ترجمه سیندهده) حرفی ضم قبلنور: (اَیْنِ جَلَسْتَ؟ - جَلَسْتُ هُنَا) کبی که (نه بیرده اوطوردک؟ - بو بیرده اوطوردم) دیمکدر.
- قاعدہ: هر ظرف مکانی منصوب اولور. فقط مبنی اولاناری (غنه) لفظا منصوب اولماز، بلکه حکما منصوب اولورلر.

مشہور ظروف مکانیہ

(۱) (اَیْن) (نہ پیردہ، فایدہ): (اَیْنُ تَجَلَسُ؟ اَیْنُ تَأْكُلُ؟) کبی.

(۲) (اِنِی) (نہ پیردن، فایدن): (اِنِی تَاخُذُ؟ اِنِی تَجِدُ؟) کبی.

تنبیہ: (اَیْن) بعض وقت حرف جر ایله استعمال ایدلور: (من اَیْن؟)

الی (اَیْن) کبی اوزمان (ذوالجار) جملہ سندن اولور.

(۳) (هَیْنَا، هَیْنَا) (بویپردہ، بوندہ): (أَكَلْتُ هُنَا وَشَرِبْتُ هَیْنَا) کبی.

(۴) (هِنَاكَ هِنَاكَ) (اول پیردہ، تگندہ): (تَوَضَّأْتُ هِنَاكَ وَصَلَّيْتُ هِنَاكَ) کبی.

(۵) (ثُمَّ) (اورادہ، تگندہ): (أَكَلْتُ هُنَا وَشَرِبْتُ ثُمَّ) کبی.

(۶) (عِنْدَ) (فارشنده، حضورنده): (قَرَأْنَا عِنْدَ الْأَسْتَاذِ) کبی.

(۷) (حَوْلَ) (اطرافنده، ٹهیلنه سنده): (طُفْنَا حَوْلَ الْكَعْبَةِ) کبی.

(۸) (بَیْنِ) (آراسنده): (تَوَقَّفْنَا بَیْنَ الْجَبَلَيْنِ) کبی.

(۹) (بَیْنِ بَیْنِ) (اورنالقده، ابکی آرادہ): (أَكَلْتُ مَعَهُمَا وَجَلَسْتُ بَیْنِ بَیْنِ) کبی.

(۱۰) (حِذَاءً) (مقابلنده): (جَلَسْتُ حِذَاءَ زَيْدٍ) کبی.

(۱۱) (فَوْقَ) (اوستنده): (نَمْتُ فَوْقَ السَّطْحِ) کبی.

(۱۲) (تَحْتَ) (آستنده): (جَلَسْتُ تَحْتَ السَّطْحِ) کبی.

(۱۳) (أَمَامَ) (آلدنده): (جَلَسْتُ أَمَامَ زَيْدٍ) کبی.

(۱۴) (خَلْفَ) (آرندہ): (صَلَّيْتُ خَلْفَ الْأَمَامِ) کبی.

(۱۵) (يَمِينًا) (اوک طرفنده): (صَلَّيْتُ يَمِينًا زَيْدٍ) کبی.

(۱۶) (يَسَارًا) (صول طرفنده): (صَلَّيْتُ يَسَارًا بَكْرًا) کبی.

(جهان ست = الٹی طرف)

قاعدہ: اوشبو جہات سنڱ مضاف الیہ لری ذکر ایدلمہ سہ، آخر لری
مضموم اولارق مبنی اولور لر:

(جَلَسَ زَيْدٌ فَوْقَ، تَحْتِ، اِمَامٍ، خَلْفَ، يَمِينِ، يَسَارِ) کبی

ظرف مکانی موصول

شو بیرده که معناسنده اولان (حَيْثُ) لفظی ده ظرف مکانیدر، لکن

آکا هر زمان بر جهله ایله موصول اولوق لازمدر:

(جَلَسْتُ حَيْثُ جَلَسَ زَيْدٌ، اَكَلْتُ حَيْثُ زَيْدٌ جَالِسٌ) کبی.

(حَيْثُ) بعض وقت تعلیل ایچون (لِأَنَّهُ) معناسنده استعمال ایدلور:

(سَبَبْتُ زَيْدًا، حَيْثُ سَبَبْتَنِي) کبی که

(زیدی سوکدم، چونکه او بنی سوکدی) دیمکدر.

§ ۵۸ حال

(۵) جهله فاعلک یا مفعولک هیئت و کیفیتینی بیان ایچون ذکر ایدلن

اسمه (حال) دییلور: (جَاءَ زَيْدٌ رَاكِبًا؛ رَايْتُ بَكْرًا جَالِسًا) کبی.

بر جهله ده (حال) مذکور اولسه، فعل فیلندیقی زمان فاعل یا مفعول نه

هیئنده اولدیقی مفهوم اولور.

حاللر گویا (نه هیئنده ونه کیفیتنده) دیمک کبی بر سوآله جواب

حکمنده مذکور اولور لر، ودخی لسان ترکی یه ترجمه ایدلنکده (اولوب،

اولدیقی حالده) دیمک کبی تعبیر لر ایله تعبیر ایدلور لر:

(كَيْفَ جَاءَ زَيْدٌ؟ - جَاءَ زَيْدٌ رَاكِبًا) جهله لرنده اولدیقی کبی.

قاعدہ: هر حال منصوب اولور:

جَاءَ الرَّجُلُ رَاكِبًا؛ جَاءَ الرَّجُلَانِ رَاكِبَيْنِ؛ جَاءَ الرَّجَالُ رَاكِبِينَ؛

جَاءَتِ الْمَرْأَةُ رَاكِبَةً؛ جَاءَتِ الْمَرَاتَانِ رَاكِبَتَيْنِ؛ جَاءَتِ النِّسَاءُ رَاكِبَاتٍ کبی.

§ حالک موصوفینہ (صاحب حال) دیلور، مثلاً مذکور (جاء زید را کباً) جملہ سندہ (زید) صاحب حالدر۔

قاعدہ: مذکر وموئنث صیغہ سی اولمقدہ حال صاحبینہ تابع اولور:

جاء الرجل را کباً؛ جاءت المرأة راجلة کبی.

قاعدہ: حاللر هر زمان نکره اولور لر. (رایت زیداً وحده) ، (فعله زید جهده) جملہ لر نده (وحده وجهده) ظاهراً معرفه ایسه لر ده، اصلده: (منفرداً) و (مجتهداً) ایله موئلدر لر۔

حال یا فاعلک یا مفعولک حالی اولمق اعتباریله ایکی نوعدر: حال فاعل و حال مفعول۔

امثله احوال فاعل:

ذهب زید را کباً؛ جاء زید ماشياً؛ اكل زید جالساً؛ جلس زید منفرداً؛ نظر زید متبسماً؛ ضرب اللص مغلولاً؛ ذهب زید محزوناً؛ رجع زید مسروراً؛ تكلم زید فرحاً؛ نام زید عریاناً؛ ذهب زید مفیقاً؛ رجع زید سكراناً؛ سار زید سریعاً؛ ذهب زید فقيراً؛ رجع زید غنیاً ☸
امثله احوال مفعول:

رايت زیداً را کباً؛ ضربت زیداً جالساً؛ زوجت زیداً كهلاً شربت الماء بارداً؛ اكلت الخبز يابساً؛ لقيت زیداً مغموماً؛ داويت زیداً مغموماً؛ اعنت زیداً فقيراً؛ ربیت زیداً صبیاً؛ رایت زیداً عریاناً؛ قتلت الحیة نائمة؛ ركبت الفرس مسرجاً؛ لا تاكل الطعام حاراً ولا تشرب الماء بارداً؛ لا تمش رویداً (بطیئاً)۔

§ بعض حاللر اسم مصدر صیغہ سندہ اولور لر، لکن اول مصدر لرک هر برندن اسم فاعل معناسی مراد اولور:

أَفْطَرْتُ سَهْوًا (سَاهِيًا)؛ أَكَلْتُ خَطَا (خَاطِئًا)؛ قَرَأْتُ جَهْرًا (جَاهِرًا)؛
 قَرَأْتُ خَافِتَةً (خَافِتًا)؛ دَعَوْتُ عَلَنًا (مُعَلَّنًا)؛ فَرَرْتُ خَوْفًا (خَائِفًا)؛
 سَعَلْتُ تَكَرَّرًا (مَكْرَرًا)؛ قَبَضْتُ الثَّمَنَ تَمَامًا (تَامًا)؛ أَعْطَيْتُ الدِّينَ كَمَالًا (كَامِلًا).
 § حال، فاعل ايله مفعول به (گنه) مخصوص دگلدر؛ گاها فاعلك
 بامفعولك مضاف الیه لری اولان اسملكده حال لری ذكر ایدلور:
 (تَدَمَعْتُ عَيْنَا الْإِمَامِ وَأَعْظَا؛ سَمِعْنَا صَوْتَ الْمَدْرِيسِ مُقَرَّرًا) كَبِي.
 § نادرا مبتدا وغبرلكده حالی اولور:

زَيْدٌ آكُلُ جَالِسًا؛ هَذَا زَيْدٌ قَائِمًا كَبِي.

§ حال لرا كثر يا اسم صفتدن اولور ايسه لرده، نادراً اسم ذات لركده حال
 اولديغى كور لمكده در: أَكَلْتُ التَّمْرَ رُطْبًا؛ أَكَلْتُ التَّمْرَ بُسْرًا؛
 هَذَا بُسْرًا أَطِيبٌ مِنْهُ رُطْبًا كَبِي.

§ (جَمِيعًا، كَافَّةً، قَاطِبَةً، عُمومًا، كُلًّا، طَرًّا، مَعًا) لفظ لرى ده (مَجْتَمَعِيًا

مَجْتَمِعِينَ) معناسنده اوله رق حال اولور لر:

(أَكْرَمْتُ الْقَوْمَ جَمِيعًا، كَافَّةً، قَاطِبَةً، عُمومًا، كُلًّا، طَرًّا، مَعًا) كَبِي.

§ (ثَلَاثٌ، مِثْلٌ... عِشَارٌ، مَعْشَرٌ) لفظ لرى ده (ثَلَاثَةٌ ثَلَاثَةٌ)...

(عِشْرَةٌ، عِشْرَةٌ) معناسنده اوله رق حال اولور لر:

(دَخَلَ الْقَوْمُ ثَلَاثًا؛ دَخَلَ الْقَوْمُ مِثْلًا؛ دَخَلَ الْقَوْمُ عِشَارًا؛ دَخَلَ

الْقَوْمُ مَعْشَرًا) كَبِي.

§ بعض جهه لرده (غیر) لفظى منصوب اوله رق حال اولوب مدغولى

مضاف الیه اوله رق مجرور اولور: (ذَهَبَ زَيْدٌ غَيْرَ رَاكِبٍ؛ أَكَلَ زَيْدٌ غَيْرَ

جَالِسٍ؛ رَأَيْتُ زَيْدًا غَيْرَ قَائِمٍ؛ لَقِيتُ زَيْدًا غَيْرَ مَسْرُورٍ) كَبِي.

§ ۵۹ تَمْيِيزُ

۶) بر جملہ ناک محکومندن یا بر اسم مقدار بدن ، مراد نہ اولدیغینی بیان ایچون ذکر اولنان اسملره (تمییز) دییلور ؛ جملہ ناک محکومینک تمییزلرینه (تمییز محکومی) دییلور . اسم مقدارینک تمییزلرینه (تمییز مقدارلی) دییلور . فاعده : هر تمییز ، محکومی اولسه ده مقدارلی اولسه ده ، منصوب و مفرد اولور .

امثله تمییز محکومی :

زید احسن خلقاً؛ زید افضل علماً؛ زید اشرف نسباً؛ زید اکثر مالاً؛
زید اقل ولداً؛ زید اصدق قولاً؛ زید طیب نفساً؛ هذا اشد حمرة .

اوشبو جملہ لرده گی تمییزلر اصلک هر بری محکومدرلر ؛ زیرا بو جملہ لر صلک :
(خلق زید احسن ؛ علم زید افضل ؛ نسب زید اشرف ؛ مال زید
اکثر ؛ ولد زید اقل ؛ قول زید اصدق ؛ نفس زید طیب ؛ حمرة زید اشد)
دییکدرلر .

اسم مقدارینک تمییزلرینه (تمییز مقدارلی) دییلور .

(اسم مقدارلی) دیمک (عدد ، وزن ، کیل ، مساحه ، مثل) اسملری
یاکه بونلرنک کنایه سی دییکدر :

(عشرون ، رطل ، صاع ، ذراع ، قدر ، کم ، کاین ، کذا) لفظلری کبی .

امثله تمییز مقدارلی :

عددیات :

قیمة هذا الكتاب عشرون درهماً؛ اشتریت ستین کتاباً بثلاثین دیناراً؛
صمنا ثلاثین یوماً؛ عمره سبعون سنةً واحد عشر شهراً وخمسة عشر
یوماً واحدی عشرة ساعةً وخمسة وخمسين دقيقةً؛ خرجت عن البلدة فی
احدی عشرة ساعةً وثلاثین دقيقةً .

كَمْ دِينَارًا مَالِكٌ؟ - مَالِي تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ دِينَارًا؛ كَأَيْنُ دَرَهْمًا تَعْطَى لِي؟ - أُعْطِيَ لَكَ تِسْعُونَ دَرَهْمًا؛ مَالُهُ كَذَا غُرْشًا.

وزنيات:

اشْتَرَيْتُ رَطْلِينَ زَيْتًا؛ بَعْتُ مَنُوبِينَ سَمْنًا؛ هَذَا قَنْطَارٌ عَسَلًا؛ زِدْتُ عَلَى السَّمْنِ قَدْرَهُ عَسَلًا؛ زِدْتُ عَلَى الْعَسَلِ مِثْلَهُ مَاءً.

كيليات:

اشْتَرَيْتُ صَاعِينَ تَمْرًا؛ وَرَاقُودًا خَلًّا؛ وَقَفِيرًا بَرًّا؛ وَصَاعِينَ شَعِيرًا.

مساحيات:

اشْتَرَيْتُ ذِرَاعِينَ حَرِيرًا؛ بَعْتُ جَرِيْبِينَ مَزْرَعَةً؛ اِغْطَيْتُ ذِرَاعًا بَزًّا .
§ تمييز مقدارينك عددياتدن باشقه لريني ممبرلرينه مضاف اليه ايدوب ضم قبلهقي هم جائز اولور:

اشْتَرَيْتُ رِطْلِيَّ زَيْتٍ وَصَاعِيَّ تَمْرٍ وَذِرَاعِيَّ حَرِيرٍ وَذِرَاعَ بَزِّ كَبِي .
§ ودخى هر تمييزنى هر وف جردن (من) ايله مجرور ايدوب سويله مك هم جائز اولور:

اشْتَرَيْتُ سِتِّينَ مِنْ كِتَابٍ وَرِطْلِينَ مِنْ زَيْتٍ وَصَاعِينَ مِنْ تَمْرٍ وَذِرَاعِينَ مِنْ حَرِيرٍ كَبِي .

تنبيه: (امتلاءً الأناؤ ماءً؛ هذا مملوٌ خلاً) جملارنده گى (ماءٌ وخالاً) تمييز دگل؛ بلکه محذوف الجار درلر؛ چونکه آنلرک اصللری:

(بالماء، بالخل) ديبكدرلر. حرف جرلری محذوف اولديفندن اوزلری منصوب اولوب قالملشر. (محذوف الجار بابنده بونك امثالى بيان قبلناچقدر).

§ ٦٠ مَسْتَثْنِي

(٧) كلمات استثنائڪ برندن سوڪره مذڪور اولان اسمہ (مستثنى) ديپلور .
كلمات استثنا سڪردر: الا، حاشا، خلا، عدا، ماخلا، ماعدا، ليس،

لايكون .

جائى القوم الا زيذا؛ جائى القوم حاشا زيذا؛ جائى القوم خلا
زيذا؛ جائى القوم عدا زيذا؛ جائى القوم ماخلا زيذا؛ جائى القوم
ماعدا زيذا؛ جائى القوم ليس زيذا؛ جائى القوم لايكون زيذا.

(استثنا) ديڪ - بر نسنه بى حكم سابقدن چيقار مق ديڪدر .

(مستثنى) ديڪ - ما قبلنده گى حكمدن چيقار لمش كلمه ديڪدر .

مستثنى نڪ ما قبلنده مذڪور اولان امر عامه (مستثنى منه) ديپلور .

مثلا: (جائى القوم الا زيذا) جهلسنده (القوم) مستثنى منه در: (الا)

كلمه استثنادر: (زيذا) مستثنادر .

قاعدہ: دائما مستثنى نڪ حكمى مستثنى منه نڪ حكمينه مخالف اولور .

جهله مذڪوره ده (القوم) نڪ حكمى كلمه (زيذا) نڪ حكمى كلمه مك

اولدبغى كى .

مستثنى مؤخر ومستثنى مقدم

مستثنى منه دن سوڪره مذڪور اولان مستثنايه (مستثنى مؤخر) ديپلور:

(جائى القوم الا زيذا) كى .

مستثنى منه دن اول مذڪور اولان مستثنايه (مستثنى مقدم) ديپلور:

(جائى الا زيذا القوم) كى .

مستثنى متصل ومستثنى منقطع

مستثنى مستثنى منه جهلسندن اولوب، استثنا ايدلمزسه، آنڪ حكمينه داخل

اوله جق اولسه، او مستثنايه (مستثنى متصل) ديپلور: (جائى القوم الا زيذا)

جهلسنده گى (زيذا) كى كه (الا) ايله استثنا ايدلمزسه (قوم) حكمينه داخل

اوله جقدر . يعنى قوم اچنده اوده كلمش صايل اچقدر .

مستثنى، مستثنى منه جمله سندن اولما: يفتندن، استثننا ايدلمديكى
تقديرده ده؛ آنڭ حكيمنه داخل اوله جق اولمازسه، آڭا (مستثنى منقطع) دييلور:
(جائى القوم الاحماراً) جمله سىڭ گى (حماراً) كى كه استثنائيدلمزسه ده،
(قوم) حكيمنه داخل اوله جق دگلدور.

قاعده: هر مستثنى منصوب اولور (مثاللى كچمش ايدى)
مگر كه بر جمله عدميه بعدنده (الا) ايله مذكور اولان (مستثنى مؤخر
متصل) بو قاعده تعننده دگلدور؛ چونكه اويله مستثنالرك اعرابلى مستثنى
منه لرينك اعرابلى رينه تابع اولورلر:

(ما جائى احد الازيد؛ ما رايت احد الازيداً؛ ما جلست باحد
الابزيد) كى .

اوشبو مثاللر كى جمله عدميه بعدنده مذكور اولان مستثنالرك هر
برى بر (جمله خفيه وجوديه) نك جزلر يدرلر .

بناء عليه آنر شو جمله خفيه ايچنده اولمق اعتباريله اعرابلا نورلر:

- (ما جائى احد الازيد) اصلده: (. . . الازيد جائى) دىمكدور .
- (ما رايت احد الازيداً) اصلده: (. . . الازيداً رايت) دىمكدور .
- (ما جلست باحد الابزيد) اصلده: (. . . الابزيد جلست) دىمكدور .
- (لا اله الا الله) اصلده: (لا اله موجود، الا الله موجود) دىمكدور .

مستثنى مفرغ

بعض جمله لرده مستثنى منه محذوف اولور:

- (ما جائى . . . الازيد) كى كه (ما جائى احد الازيد) دىمكدور .
- (ما رايت . . . الازيداً) كى كه (ما رايت احد الازيداً) دىمكدور .
- (ما جلست . . . الابزيد) كى كه (ما جلست باحد الابزيد) دىمكدور .
- (قرات . . . الايوم الجمعة) كى كه (قرات كل يوم الايوم الجمعة) دىمكدور .

حَاشَا. خَلَا، عَدَا.

اوشبو كلمه لارك ما بعدنده اوچ درلو اعراب جائز اولور:

(رفع، نصب، جر)

(۱) فعل اولوق اعتبارلريله مابعدلری فاعل اولارق مرفوع اولورلر:

(جائى القوم حاشا زيد؛ خلا زيد؛ عدا زيد) كبی.

(۲) حرف استثنا اولوق اعتبارلريله مابعدلری مستثنى اولارق منصوب

اولورلر:

(جائى القوم حاشا زيدًا؛ خلا زيدًا؛ عدا زيدًا) كبی.

(۳) حرف جر اولوق اعتبارلريله مابعدلری مجرور اولورلر:

(جائى القوم حاشا زيد؛ خلا زيد؛ عدا زيد) كبی.

غَيْرٌ؛ سِوَاءٌ.

گاما(غیر و سِوَاء) لفظلری ایل استثنا ایدلور؛ اسکن بونلرک مستثنالری

مضاف الیه اولرق دائماً مجرور اولورلر؛ کندیلری ایسه (جهله وجودیه)
بعدنده اکثریا منصوب اولورلر:

جائى القوم غیر زيد؛ جائى القوم سِوَاء زيد کبی.

جهله عدمیه بعدنده صفت حکمنده اولرق اکثریا مستثنى منه لرینه

تابع اولورلر:

ما جائى احد غیر زيد؛ ما جائى احد سِوَاء زيد.

ما رايتُ احدًا غیر زيد؛ ما رايتُ احد سِوَاء زيد.

ما جلستُ باحد غیر زيد؛ ما جلستُ باحد سِوَاء زيد کبی.

۶۱ § ذُو الْجَارِ

(۸) جمله ده باب حرفه بیان قبلنمش جرلرک بری ایله مذکور اولان اسملره (ذوالجار) دیبلور؛ ذوالجار دیمک - حرف جر صاحبی دیمکدر.

حروف جاره ۱۶ در: پ، ل، ک، فی، من، عن، الی، علی، حتی، مذ،
مذ، حاشا، خلا، عدا، و، ت، ❀

قاعده: ذوالجار اولان اسملرک هر بری ما قبللرنده گی حرف جرسبیلی مجرور اولورلر:

کَتَبْتُ بِالْقَلَمِ؛ ضَرَبْتُ لِلتَّأْدِيبِ؛ كَتَبْتُ كَالْحَطَّاطِ؛ جَلَسْتُ فِي الْمَسْجِدِ؛
رَجَعْتُ مِنَ السَّفَرِ؛ خَرَجْتُ عَنِ الْبَيْتِ؛ خَرَجْتُ إِلَى السَّفَرِ؛
كَتَبْتُ عَلَى الصَّحِيفَةِ؛ اجْتَهَدْتُ حَتَّى الصَّبَاحِ؛ لَا أَرَى زَيْدًا مِنْ يَوْمِ
الْجُمُعَةِ؛ لَا أَرَى زَيْدًا مِنْ يَوْمِ السَّبْتِ؛ جَاءَنِي الْقَوْمُ حَاشَا زَيْدًا؛ جَاءَنِي
الْقَوْمُ خِلَافَ زَيْدٍ؛ جَاءَنِي الْقَوْمُ عِدَا زَيْدٍ؛ وَاللَّهِ لِنَصِيبِنَا تَالَهُ لِنَصُومَنَّ ❀
ملحقات ذی الجار.

سِرْتُ مَعَ زَيْدٍ؛ جَاءَنِي الْقَوْمُ سِوَى زَيْدٍ؛ جَاءَنِي زَيْدٌ دُونَ بَكْرٍ.
جَاءَنِي زَيْدٌ بَدُونَ بَكْرٍ؛ جَاسَ زَيْدٌ بِلَا اِدْبٍ؛ جَلَسَ زَيْدٌ بِغَيْرِ اِدْبٍ.
جَلَسْتُ لَدَى الْاِسْتَاذِ؛ جَلَسْتُ لَدُنْ زَيْدٍ؛ جِئْتُ مِنْ لَدُنْ زَيْدٍ.
قاعده: هر ذوالجار مجرور اولور:

جِئْتُ بِزَيْدٍ؛ جِئْتُ بِزَيْدَيْنِ؛ جِئْتُ بِزَيْدَيْنِ؛ جِئْتُ بِأَبِي بَكْرٍ كَبِي.

تعلق ذی الجار.

قاعده: ذوالجارلر هر زمان جمله ایچنده گی بر فعله یا بر اسم صفتنه متعلق

اولورلر.

ذوالجار فغنی فعله، و فغنی اسم صفته متعلق اولدیغی لسان ترکی به ترجمه
 ابدلده کرده ترجمه سنده ظاهر اولور: مثلاً (كَتَبْتُ بِالْقَلَمِ) جهله سنده (بالقلم)
 لفظی ترجمه ایدلسه (قلم ایله یازدم) دییلور. بوندن آکلاشلورکه (بالقلم)
 (کتبت) فعلینه متعلقدر.

فعله متعلق اولان ذوالجارلر:

کتبتُ بِالْقَلَمِ؛ جَلَسْتُ فِي الصَّفَةِ؛ ذَهَبْتُ مِنَ الْبَلَدَةِ إِلَى الْقَرْيَةِ كَبِي.

اسم صفته متعلق اولان ذوالجارلر:

زَيْدٌ كَاتِبٌ بِالْقَلَمِ؛ زَيْدٌ جَالِسٌ فِي الصَّفَةِ؛ زَيْدٌ ذَاهِبٌ مِنَ الْبَلَدَةِ إِلَى
 الْقَرْيَةِ كَبِي.

§ (بِاللَّهِ تَائِبٌ وَاللَّهِ) كَبِي فَسَمَلِرْ مَحذُوفِ اَوْلَانِ (أُقْسِمُ) فَعْلِينِهْ مَتَعْلُقِ
 اولورلر؛ چونکه (بِاللَّهِ لِأَصُوْدَنَّ) اصلده: (أُقْسِمُ بِاللَّهِ لِأَصُوْمَنَّ) ديمکدر...
 § بعض ذوالجارلر محذوف اولان بر اسم صفته متعلق اولورلر: (زيد...
 فِي الدَّارِ) كَبِي كِهْ اصلده: (زَيْدٌ كَاتِنٌ فِي الدَّارِ) ديمکدر.
 ودخى (مَرِيْمٌ... فِي الدَّارِ) كَبِي كِهْ اصلده: (مَرِيْمٌ كَاتِنَةٌ فِي الدَّارِ) ديمکدر.
 § گاما (أَنَّ) جهله لر ده ذوالجار اولورلر: (أَعْطَيْتَكَ لِأَنَّكَ فَقِيرٌ) كَبِي.

٦٢ § مَحذُوفِ الْجَارِ (١)

(٩) حرف جرلری محذوف اولان ذوالجارلره (محذوف الجار) دییلور:

(إِمْتَلَأَ الْإِنَاءَ مَاءً) جهله سنده گی (مَاءً) كَبِي كِهْ اصلده (بِمَاءٍ) ديمکدر.

§ (١) اوشبو (محذوف الجار) كتب مقدمين ده (البنصوب بنزع الخافض) ناميله

تسميه ايدلمشدر.

فَاعِدَهُ: مَحذُوفُ الْجَارِ أَوْلَانِ اسْمِ لِرُكْنِهِ هَرَبْرِي مَنْصُوبٌ أَوْلُورِلِرِ.
اسْتَقْرَأَ اِبْلَهُ أَوْشَبُو سَكَزَ حُرُوفَ جَارِهِنَّكَ مَحذُوفٌ أَوْلِدِيغِي مَعْلُومٌ أَوْلَمِشْدِرِ:

بِ؛ لِ؛ كَ؛ فِي؛ مِنْ؛ اِلَى؛ عَلَى؛ مَعَ؛ ❁

(١) ب:

اَمْتَلَاءُ الْاِنَاءِ مَاءً (بِمَاءٍ)؛ هَذَا مَمْلُوءٌ عَسَلًا (بِعَسَلٍ)؛
الْخَبزُ حَلَالٌ اِتِّفَاقًا (بِاتِّفَاقٍ)؛ الْاَكْلُ لَازِمٌ ضَرُورَةً (بِضَرُورَةٍ)؛
طَيَّرَانِ الْاِنْسَانَ مُمَكِّنٌ فَرَضًا (بِفَرَضٍ)؛ كُسِرَ الْاِنَاءُ عَمْدًا (بِعَمْدٍ)؛
اَنْتَ غَنِيٌّ نَظْرًا (بِنَظْرٍ)؛ اِلَى ثِيَابِكَ سُرِقَ الْمَالُ قَصْدًا (بِقَصْدٍ)؛
مَاتَ زَيْدٌ فُجَاءَةً (بِفُجَاءَةٍ)؛ ضَرَبْتُ زَيْدًا بَغْتَةً (بِبَغْتَةٍ) ❁

(٢) ل: (مفعول له) .

ضَرَبْتُ زَيْدًا تَأْدِيبًا (لِتَأْدِيْبٍ)؛ اَكْرَمْتُ الْيَتِيْمَ شَفَقَةً (لِشَفَقَةٍ)؛
سَرْتُ فِي الْحَدِيْقَةِ تَفَرُّجًا (لِتَفَرُّجٍ)؛ ضَرَبْتُ زَيْدًا تَعْزِيْرًا (لِتَعْزِيْرِ)؛
اَكْرَمْتُ الْاِسْتَاذَ تَعْظِيْمًا (لِتَعْظِيْمِ)؛ طَرَدْتُ الْفَاسِقَ تَحْقِيْرًا (لِتَحْقِيْرِ)؛
لَمْ اُضْرِبِ الْعَدُوَّ جُبْنًا (لِجُبْنٍ)؛ لَا اَذْنِبُ مَخَافَةً (لِمَخَافَةِ اللهِ تَعَالَى)؛
كَفَى لِلْمَرْءِ فَخْرًا (لِفَخْرٍ)؛ الْعِلْمُ كَفَى الْمَرْءَ عِزًّا (لِعِزِّ الْمَالِ) ❁

(٣) ك:

اُكْتُبُ مِثْلَ الْخَطِّاطِ (كَمِثْلِ الْخَطِّاطِ)؛ كَتَبْتُ خَطَّ الْمَعْلَمِ (كَخَطِّ الْمَعْلَمِ)؛
زَيْدٌ شَجِيْعٌ مِثْلُ الْاَسَدِ (كَمِثْلِ الْاَسَدِ)؛ بَكْرٌ جَبَانٌ مِثْلُ الْاَرْنَبِ (كَمِثْلِ الْاَرْنَبِ)؛

(٤) فِي:

هذا مقبول عادة (في العادة)؛ هذا جَائِزٌ عُرْفًا (في العُرْفِ)؛
هذا حلالٌ شرعًا (في الشرع)؛ هذا ممنوعٌ نظامًا (في النظام)؛
زيدٌ صديقٌ ظاهرًا (في الظاهر)؛ زيدٌ عدوٌّ باطنًا (في الباطن)؛
زيدٌ سخيٌّ حقيقةً (في الحقيقة)؛ زيدٌ طيبٌ زوجًا (في الزوجية)؛
نعم زيدٌ رجلاً (في الرجولية)؛ حبذا زيدٌ رفيقًا (في الرفيعة)؛
هما متشابهان وصفاً (في الوصف) ومتخالفان ذاتًا (في الذات)؛
نَأْكُلُ كُلَّ يَوْمٍ (في كُلِّ يَوْمٍ) وَنَصُومُ كُلَّ اسْبُوعٍ (في كُلِّ اسْبُوعٍ) ❁

(٥) مِنْ:

ارجو زيداً (من زيد)؛ أخاف زيداً (من زيد)؛
عَجِبْتُ زيداً (من زيد)؛ اخشى السَّبْعَ (من السَّبْع)؛
اخْتَارَ زيدٌ أَحِبَّاهُ (من أَحِبَّاهِ) رَجُلَيْنِ؛ اسْتَغْفِرُ اللهَ الذَّنُوبَ
(من الذنوب)؛ أَيَاكَ وَالشَّرَّ (من الشَّرِّ)؛ أَيَاكُمْ وَالْغَيْبَةَ (من الغَيْبَةِ)؛
الطَّرِيقَ الطَّرِيقَ (اتَّقُوا من الطريق) ❁

§ او شبو سوکفی محدوف الجار لردہ گی (واو) محدوف اولان (من) مقامینہ قائمدر.

(٦) إِلَى:

هَدَيْتُ الطَّرِيقَ (إلى الطَّرِيقِ)؛ أُرْسَلْتُ الْكِتَابَ زيداً (إلى زيد)؛
أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ (إلى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ) ❁

(۷) عَلِيٌّ

صَعَدَ زَيْدٌ جَبَلًا (علی جبل)؛ كَتَبَ زَيْدٌ أَوْرَاقًا (علی اوراق)؛
أَعْطَيْتُ زَيْدًا حَسَبَ طَلَبِهِ (علی حسب طلبه)؛ تَعَامَلُوا حَسَبَ الْقَوَانِينِ
(علی حسب القوانین)؛ اِقْرَأِ الْقُرْآنَ كَثِيرًا خُصُوصًا (علی الخصوص) فی رمضان ﴿

(۸) مَعَ (مفعول معه)

جِئْتُ وَزَيْدًا (مَعَ زَيْدٍ)؛ مَا تَصْنَعُ وَأَبَاكَ (مَعَ أَبِيكَ)؛
طَالَعْتُ الْكِتَابَ وَالْمُصْبِحَ (مَعَ الْمُصْبِحِ)؛ اسْتَوَى الْمَاءُ وَالْخَشْبَةَ (مَعَ الْخَشْبَةِ) ﴿
§ اوشبو محذوف الجارلرده گی (وار) محذوف اولان (مع) مقامینه فائدر (۱).

۶۳ § مُتِمِّمٌ فِعْلٍ نَاقِصٌ

۰۷

(۱۰) فعل ناقص لرک معناسینی کاملله مک ایچون ذکر ایدلن اسمله
(متمم فعل ناقص) دییلور: (كَانَ زَيْدٌ عَالِمًا) جهل سنده گی (عالما) کبی که
(كان) نك معناسینی کاملله مک ایچون ذکر ایدلمشدر.

مشهور أفعال ناقصه (۱۲) فعلدر:

كَانَ، صَارَ، أَصْبَحَ، أَمْسَى، أَضْحَى، ظَلَّ،

بَاتَ، مَا زَالَ، مَا انْفَكَ، مَا فَتِيَ، مَا بَرِحَ، مَا دَامَ ﴿

- (۱) (كَانَ) (اولدی): كَانَ زَيْدٌ عَالِمًا كَبِيٌّ .
- (۲) (صَارَ) (أورلدى): صَارَ زَيْدٌ غَنِيًّا .
- (۳) (أَصْبَحَ) (صبح وقتنك اولدى): أَصْبَحَ زَيْدٌ يَقْضَانًا .

(۱) اوشو مثاللر کبی اولنده (مع) محذوف اولوب و او ایله ذکر ایدلن تزیینلری متقدمین

(مفعول معه) نامیله تسمیه ایتمشدر.

- ٤ (أَمْسَى) (كېچەلەين اولدى): امسى زيدٌ نائماً. كىي.
- ٥ (أَضْحَى) (ضحى وقتىك اولدى): اضحى زيدٌ آكلًا. «
- ٦ (ظَلَّ) (كوندزين اولدى): ظَلَّ زيدٌ مغمومًا. «
- ٧ (بَاتَ) (تونده اولدى): بَاتَ زيدٌ مريضًا. «
- ٨ (مَا زَالَ) (دائىم اولدى): ما زال زيدٌ غنياً. «
- ٩ (مَا انْفَكَّ) (دائىم اولدى): مَا انْفَكَّ زيدٌ سخياً. «
- ١٠ (مَا فَتِيَ) (دائىم اولدى): مَا فَتِيَ زيدٌ سخياً. «
- ١١ (مَا بَرِحَ) (دائىم اولدى): مَا بَرِحَ زيدٌ بغياً. «
- ١٢ (مَا دَامَ) (اولدىغى زمانىك): اجلس مادام زيدٌ جالسًا. «

§ (صار) معناسنده اولان (آل، تحوّل، ارتد، تم، كمل) كىي

فعللرك هر برى أفعال ناقصه نك ملحقانندن اولورلر:

آل زيدٌ غنياً؛ تحوّل الجمد ماءً؛ ارتد زيدٌ بصيراً؛ تمّ الدارهم عشرين؛
كملّ الدنياير ألفاً كىي.

قاعده: أفعال ناقصه نك متمماتى هر زمان فاعللرينك أوصافندن اولورلر:

(كان زيدٌ عالماً) جملهنده (عالماً) زيدك وصفى اولدىغى كىي.

قاعده: مذكر وموئنث اولمقده هم مفرد، تثنيه وجمع اولمقده أفعال

ناقصه نك متمماتى فاعللرينه تابع اولورلر:

كان الرجلُ عالماً؛ كان الرجلانِ عالمين؛ كان الرجالُ عالمين (علماء)

كانت المرأةُ عالمةً؛ كانت المرأتانِ عالمتين؛ كانت النساءُ عالمات كىي.

قاعده: أفعال ناقصه نك متمماتى هر برى منصوب اولورلر (مثالره باقى).

§ أفعال ناقصه نك مصدرلرى ده بر متممه محتاج اولورلر:

كونُ زيدٌ عالماً - عجيبٌ؛ صيرورةُ الهواءِ ماءً - ممكنٌ كىي.

§ افعال ناقصه نڭ ماضى صيغه لرندن باشقه صيغه لرى ده منمىسز ذكر ايدلمزلىر:

(يكونُ زيدُ عالماً؛ لم يكنُ زيدُ عالماً؛ كُنْ متواضعاً) كى.

(كانَ) گاھا (وُجِدَ) معناسنده فعل تام اولور: (كانَ اللهُ ولم يكنْ معه

شَيْءٌ؛ كانَ زيدٌ هنا وكانَ عمرو هناك) كى.

أصبحَ؛ أمسى؛ أضْحَى؛ ظَلَّ؛ باتَ.

اشبو فعللر گاھا (صار) معناسنده استعمال ايدلورلر:

أصبحَ زيدٌ غنياً؛ أمسى زيدٌ فقيراً؛ أضْحَى زيدٌ عالماً؛ ظَلَّ زيدٌ

سخياً؛ باتَ زيدٌ بخيلاً كى.

§ ٦٤ مُتَمِّمُ فِعْلِ قَلْبِي

(١١) فعل قلبيلرڭ معناسينى تكميل ايچون ذكر ايدلن اسملره

(متمم فعل قلبى) دييلور:

(ظَنَنْتُ زيداً عالماً) جملسنده گى (عالماً) كى كه (ظَنَنْتُ) نڭ معناسينى تكميل

ايچون ذكر ايدامشدر.

مشهور افعال قلبيه (١٢) در:

ظَنَنْتُ، زَعَمْتُ، خَلْتُ، فَرَضْتُ، حَسِبْتُ، عَدَدْتُ،

عَلِمْتُ، دَرَيْتُ، رَأَيْتُ، وَجَدْتُ، تَعَلَّمْتُ، هَبْتُ

(١) (ظَنَنْتُ) (گمان فيلدم): ظَنَنْتُ زيداً عالماً كى

(٢) (زَعَمْتُ) (گمان فيلدم): زَعَمْتُ الشمسَ صَغِيرَةً. «

(٣) () (خيال فيلدم): خَلْتُ الامرَ سَهْلاً. «

٤ (فَرَضْتُ) (فرض فيلدم) : فَرَضْتُ نَفْسِي غَنِيًّا . «

٥ (حَسَبْتُ) (حساب فيلدم) : حَسَبْتُ الشَّرَابَ مَاءً . «

٦ (عَدَدْتُ) (صايدم) : عَدَدْتُ زَيْدًا لَيْبِيًّا . «

٧ (عَلِمْتُ) (بيلدم) : عَلِمْتُ زَيْدًا سَخِيًّا . «

٨ (دَرَيْتُ) (بيلدم) : دَرَيْتُ زَيْدًا جَاهِلًا . «

٩ (رَأَيْتُ) (كوردم) : رَأَيْتُ الْعِلْمَ نَافِعًا . «

١٠ (وَجَدْتُ) (طايدم) : وَجَدْتُ الْحَاسِدَ مَغْمُومًا . «

١١ (تَعَلَّمْتُ) (بيل) : تَعَلَّمْتُ الصَّنْعَةَ لِازِمَةً . «

١٢ (هَبَّ) (فرض ايت) : هَبَّ زَيْدًا قَائِلًا . «

قاعده: أفعال قلبيه نك متمماتي هر زمان مفعوللرينك أوصافندن اولمق

طريقيله سويل نورلر؛ مثلاً، (ظننت زيدا عالما) جمله سنده (عالما) زيدك وصفي اولمق طريقيله سويل نمشدر.

قاعده: مذكر وموؤنث اولمقده مفرد، تثنيه وجمع اولمقده أفعال قلبيه نك متمماتي مفعوللرينه تابع اولورلر:

ظننت الرجل عالماً؛ ظننت الرجلين عالمين؛ ظننت الرجال عالمين (علماء)؛

ظننت المرأة عالمة؛ ظننت المرأتين عالمتين؛ ظننت النساء عالمات كبي.

قاعده: أفعال قلبيه نك متمماتي هر برى منصوب اولورلر: (مثاللرينه باق).

§ أفعال قلبيه نك مصدرلرى ايچونده بره متمم لازمدر:

(ظن زيدا جاهلاً - ممكن)؛ (فرض الفقير غنياً - غير مفيد) كبي.

§ أفعال قلبيه نك ماضى ومنكلم صيغه لرندن باشقه صيغه لرى ده متممه

محتاج اولورلر:

يظنُّ زيدٌ عمراً جاهلاً؛ أظنُّكَ كاذباً؛ يزعمُ الناسُ الشمسَ صغيرةً؛ خال

زيدُ الفجرِ طالعاً؛ أفرُضُ مالى كثيراً؛ تحسبُنِي غافلاً... الخ كبي.

§ بعض وقت (ظننت - أتهمت) معانسنده، (علمت - عرفت) معانسنده،
(رأيت - أبصرت) معانسنده، (وجدت - أصبت) معانسنده اولورلر؛ اوزمان
هيچ برى متممه محتاج اولمازلر:

ظننت زيدا فى السرقة؛ علمت زيدا؛ رأيت زيدا؛ وجدت الضالة كبرى.
§ بعض وقت افعال قلبيه نك متممى محذوف اولور:

ظننت زيدا . . . عندك و ظننت زيدا . . . فى الدار) كبرى كه اصله

(ظننت زيدا كائنا عندك و ظننت زيدا كائنا فى الدار) ديمكدرلر.

(علمت، دريت، رأيت) فعللرينك مزيدلرى اولان (أعلمت، أدريت،

أريت) فعللرى ده افعال قلبيه جمل سندن اولارق برر متممه محتاج اولورلر:

(أعلمت زيدا عمرا حليما؛ أدريت زيدا عمرا سخيا؛ أريت زيدا

الحرفة لازمة) كبرى.

§ افعال قلبيه بعض وقت مبتدا ايل خبردن صوكره باكه مبتدا ايل خبر

بيننده مذكور اولور؛ اوزمان مفعوللرى ده اولماز متمملرى ده اولماز:

(زيد غنى (أظن)، زيد غنى (أعلم)؛ زيد (أظن) غنى؛ زيد (أعلم)

غنى) كبرى.

اوشبو فعللرده افعال قلبيه كبرى برر متممه محتاج اولورلر:

جعلت؛ اتخذت؛ صيرت؛ سميت؛ هيئت؛ أعددت.

جعلت البيت مكتبا؛ اتخذت الشريك صديقا؛ صبرت الطريق واسعا؛

سميت الولد عليا؛ هيئت الطعام جيدا؛ أعددت البيت مزينا للاضياف.

§ ۶۵ تَزْيِينَاتِ شَتَّى

۱۲) آشاغیده گی لفظلرده، جهله لری تزیین ایچون استعمال ایدلورلر. آنلرک مخصوص اسملری اولمادیغندن وپک مختلف لفظلردن عبارت اولدقلرندن جموعی بر فصله جمع ایدلوب تزیینات شتی عنوانیه تعبیر قیلندیلر. تزیینات شتی نك بعضلری منصوبدر، بعضلری هیچ بر اعرابه صالح دگلدلرلر:

- ۱) (جِدًّا) (پک زیاده): زیدٌ غنیٌّ جِدًّا کبی.
- ۲) (حَقًّا) (حقیقه): زیدٌ عالمٌ حَقًّا.
- ۳) (قَطْعًا) (شبهه سز): زیدٌ جاهلٌ قطعًا. (جزماً).
- ۴) (الْبَتَّةَ) (شبهه سز): زیدٌ عالمٌ البتَّةَ.
- ۵) (مَرَّةً) (بر کره): رایتُ زیدًا مَرَّةً. (مِرَارًا، مرات).
- ۶) (تَارَةً) (بر مرتبه): رایتُ زیدًا تَارَةً.
- ۷) (ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) (اوج کره): رایتُ زیدٌ ثلاثَ مَرَّاتٍ.
- ۸) (مطلقًا) (نیچک اولسه ده): أَذْهَبُ غَدًا إِلَى البستانِ مطلقًا.
- ۹) (أَيْضًا) (ینه، کنه، دخی): رایتُ زیدًا أَيْضًا.
- ۱۰) (فَصَاعِدًا) (دها. زیاده): أَعْطَنِي خَمْسَةَ دراهمٍ فَصَاعِدًا.
- ۱۱) (فَضْلًا) (...): اِکْرَمْتُ الاجانبَ فَضْلًا عَنِ الاقاربِ (فَضْلًا فَضْلًا).
(اقاربدن فضله اجانبی ده اکرام ایتدم. اقارب دگل اجانبی ده اکرام ایتدم).
- ۱۲) (لَا شَكَّ) (شکسز): لَا شَكَّ أَنَّكَ غَنِيٌّ.
- ۱۳) (كَيْفَ) (نه کیفیتده): كَيْفَ جِئْتَ؟ - جِئْتُ رَاكِبًا.
- ۱۴) (كَيْتَ وَكَيْتَ) (شویله شویله): قَالَ كَيْتَ وَكَيْتَ (ذیت وذیت).
- ۱۵) (كَنْدًا) (بوyle؛ اوشانداق): جَلَسَ زیدٌ كَنْدًا.

۱۶) (كَذَلِكَ) (شونك كبی): كَذَلِكَ تَفَعَّلَ، وَكَذَلِكَ يَفْعَلُونَ ﴿۱۶﴾

۱۷) (فَقَطُّ) (بالکز شو، باشقه یوق): جَاءَ فِي زَيْدٍ فَقَطُّ؛ رَأَيْتُ زَيْدًا قَطُّ،

۱۸) (فَحَسْبُ) (بالکزشو باشقه یوق): جَاءَ فِي زَيْدٍ فَحَسْبُ رَأَيْتُ زَيْدًا حَسْبُ.

۱۹) (أَمَّا) (آنجق، فقط): أَمَّا قَرَأَ زَيْدٌ؛ عَامَتُ أَمَّا زَيْدٌ كَاتِبٌ.

۲۰) (كَأَمَّا) (گویا که، نق): رَأَيْتُ زَيْدًا (كَأَمَّا) هُوَ مُسْكِينٌ.

۲۱) (كَمَا) (نیته که): عَظَمُوا أَبُوَيْكُمْ (كَمَا) يَعِظُمُ الْعَبْدُ سَيِّدَهُ.

۲۲) (وَأَلَّا) (یوقسه): أَنَا فَقِيرٌ (وَأَلَّا) أَطَعَمْتُ الْمَسَاكِينَ كُلَّ يَوْمٍ.

۲۳) (إِلَّا) (لیکین): نَامَ أَهْلُ الْبَلَدَةِ (إِلَّا) أَنَّ بَعْضَ الْعُلَمَاءِ تَهَجَّدَ.

۲۴) (لَكِنَّ) (لیکین): سِرَّ أَيْنَمَا شِئْتَ (لَكِنَّ) لَا تَدْخُلِ الْبَسْتَانَ.

۲۵) (لَكِنَّمَا) (لیکین): زَيْدٌ عَالِمٌ (لَكِنَّمَا) هُوَ خَفِيفُ الْعَقْلِ.

۲۶) (بَيِّدٌ) (لیکین): زَيْدٌ غَنِيٌّ (بَيِّدٌ) أَنَّهُ بَخِيلٌ.

۲۷) (حَتَّى) (شو قدر که): زَيْدٌ لَثِيمٌ (حَتَّى) لَا يُطْعَمُ أَوْلَادَهُ.

۲۸) (أَصْلًا) (هیچ): لَمْ يَسْرِقْ زَيْدٌ (أَصْلًا)؛ لَا نَسَبُ أَحَدًا (أَصْلًا).

§ ۶۶ مَعْطُوفَات

جمله ار ایچنده، نزییناندن ماعدا، (حروف عطف) دن بری ایله مذکور اولان بر درلو اسملرده بولنور که آنلره (معطوف) دییلور:

(جاءنی زید و بکر) جمله سنده گی (بکر) کبی.

معطوفلر دائما کندیلر نندن مقدم مذکور اولان دیگر بر اسمه تابع

اولورلر، آنلرک متبوعارینه (معطوف علیه) دییلور.

قاعده: معطوفلر معطوف علیهاری ایله بر حکمه اولورلر، یعنی جمله

ایچنده معطوف علیهار، فی خصوصه مذکور کس اولار، معطوفلر ده، شول

استکماله

خصوصه ذکر ایدلورلر.

قاعدہ : مرفوع، منصوب و مجرور اولمقدمہ معطوفلر معطوف علیہ لرینہ
تابع اولورلر :

(جائنی زید و بکر؛ رایت زیداً و بکراً؛ جلست مع زید و بکر) کبی .

امثلہ معطوفات :

جائنی زید و بکر؛ رایت زیداً فبکراً؛ لقیئت زیداً ثم بکراً؛ مات
الناس حتی الانبیاء؛ هو عالم اوجاهل؛ ازید ام بکر هو؟؛ جائنی زید
لا بکر؛ لم یجی زید ولا بکر؛ الانسان اما صالح واما طالع؛ لم یجی زید
بل بکر؛ لم یجی زید لکن بکر؛ جائنی المعلم ای محمود

§ بعض متاخرین (لاسیما) لفظی بعدندہ ذکر اولمان اسملریده

معطوفاندن عد ایدوب (لاسیما) بی ملحقات حروف عطفدن صایمشلردر :

سر القوم لاسیما زید؛ اکرمت القوم لاسیما زیداً؛ جالست مع

کل ضیف لاسیما زید (کبی

§ بعض معطوفلر محذوف اولان (ای) واسطه سبل معطوف اولورلر :

(جائنی الحیب . . زید) کبی که اصله : (جائنی الحیب ای زید) دیمکدر . (۱).

و (نفعنی الأستاذ . . وعظه) کبی که اصلده : (نفعنی الاستاذ ای

وعظه) دیمکدر (۲).

و (رایت زیداً . . راسه) کبی که اصله : (رایت زیداً ای راسه) دیمکدر (۳).

و (وجدت درهما . . دیناراً) کبی که اصلده : (وجدت درهما ای

دیناراً) دیمکدر (۴).

جمل معطوفه

بعض وقت جمل لرده حرف عطف ایله بربرینہ معطوف اولورلر :

زید عالم وعمرو جاهل * زید کتب وعمرو قرا * دخل زید فقام

(۱) عطف بیان . (۲) بدل اشتغال . (۳) بدل بعض . (۴) بدل غلط .

عَمْرُو * دَخَلَ زَيْدٌ ثُمَّ خَرَجَ عَمْرُو * اِمَّا زَيْدٌ سَخِيٌّ اَوْ عَمْرُو سَارِقٌ *
 اَزَيْدٍ اَعْطَى اُمَّ عَمْرُو سَرَقَ * زَيْدٌ سَخِيٌّ لَاعَمْرُو سَارِقٌ * لِاَزَيْدٍ سَخِيٌّ
 وَلَا عَمْرُو سَارِقٌ * اِمَّا زَيْدٌ سَخِيٌّ وَاِمَّا عَمْرُو سَارِقٌ * لَمْ يَأْكُلْ زَيْدٌ بَلْ
 شَرِبَ * تَطَهَّرَ زَيْدٌ اَيَّ اَغْتَسَلَ * ضَبِي.

§ ٦٧ مُنَادِي

بعض جملہ لڑکے ما قبلندہ یا ما بعدندہ ندا و تنبیہ طریقہ مخاطبک اسمی د
 بر حرف ندا ایله ذکر ایدلور: یا عبد الله، عبد الله، اُعبد الله، یا عبد الله!
 جملہ لرنده اولدیغی کبی.

مذکور مثالده گی (عبد الله) کبی ندا و دعوت ایچون حرف ندادن
 صوکره مذکور اولان اسمه (منادی) دییلور. عروف ندا اَلتَبْر:

(یا، ایا، هیا، ای، ا، وا). امثله سی: یا عبد الله، ایا خیراً من زید،
 هیا زید، ای احمد، احمود، وازیداه کبی.

منادی دورت نوعدر: منادی مضاف، منادی شبه مضاف، منادی
 نکره مجهوله، منادی معلوم (غیر مضاف).

(١) منادی مضاف: یا عبد الله؛ یا رسول الله؛ یا رب العالمین؛
 یا ارحم الراحمین کبی.

(٢) منادی شبه مضاف: یا خیراً من زید؛ یا حسناً وجهه؛ یا رؤفاً
 بالعباد کبی

(٣) منادی نکره مجهوله: یا فاسقاً، دَعِ الْفَسِقَ؛ یا رجلاً، لَا تُحَقِّرِ
 النِّسَاءَ؛ یا عجولاً، لَا تَتَعَجَّلْ کبی.

(٤) منادی معلوم: یا زید؛ یا علی؛ یا رجل؛ یا حبيب؛ یا خادم کبی.
 معلوم بر کهسه یه نکره اسم ایله ندا ایدلسه. اومنادی، منادی نکره

مجهوله جملہ سندن دگل، بلکه منادی معلوم جملہ سندنر: (یا رجل؛ یا حبيب؛
 یا خادم) کبی.

قواعد

۱) قاعده: منادی مضاف، منادی شبه مضاف و منادی نکره مجهوله هر
بری منصوب اولور لر: (یا عبد الله؛ یا خیراً من زید؛ یا فاسقاً؛ دَعِ الفسق) کبی.

۲) قاعده: منادی معلوم دائماً مرفوع اولور: (یا زید؛ یا زیدان؛
یا زیدون؛ یا رجل) کبی.

۳) قاعده: منادی معلوم هیچ منون اولماز؛ مثلاً هیچ (یا زید) دیلمز؛
بلکه (یا زید) دیلور.

۴) قاعده: منادی معلومک مضاف وشبه مضاف اولمایان صفتی هم تا کیدی
و معطوفی هم مرفوع اولور لر: یا زید العاقل؛ یا قوم اجمعون یا زید
وبکر کبی...

۵) قاعده: منادی معلومک مضاف یا شبه مضاف اولان صفت و تا کیدی
هم معطوفی هر بری منصوب اولور لر، چونکه منادی معلوم لفظاً مرفوع
اولسه ده حکماً منصوبدر، مضاف اولان صفت، تا کید و معطوفلری اعراب
حکمیینه تابع اولور لر:

(یا زید صاحب بکر؛ یا قوم کلهم؛ یا زید و عبد الله؛ یا رجل خیراً من
زید) کبی.

۶) قاعده: عام اولان منادی معلوم، علم آخره مضاف اولان (ابن)
یا (ابنة) لفظلریله موصوف اولسه، تنوینسز اولورق منصوب اولور:
(یا زید بن بکر؛ یا احمد بن محمود یا مریم ابنة زید) کبی.

۷) قاعده: علم اولمایان منادی معلوم، ودخی علم اولسه ده، اسم جنسه
مضاف اولان (ابن) یا (ابنة) لفظلریله موصوف اولان منادی معلوم منصوب
اولماز، سائر منادی معلوملر کبی، مرفوع اولور: یا رجل ابن بکر، یا زید
ابن غنی، یا خادمة ابنة بکر، یا مریم ابنة فقیر کبی.

§ بعض منادالر لام جاره ايله مجرور اولورلر: (يا لزيد؛ يا ل بكر) كبی.

اوشبو مثاللر كبی لام جاره لی منادالره (منادی مستغاث) دییلور، چونكه منادایی بولام جاره ايله استعمال ایتك استعانه واستمداد وقتینه مخصوصدر.

۸) فاعده: لام جاره اصلده مكسور ایسه ده منادی مستعانه وهم ضمیرلره

داخل اولدوقده مفتوح اولور: (يا لزيد؛ له لهما لهم) كبی.

§ (وا) ايله اولان منادالره (مندوب) دییلور، چونكه (وا) ايله دائما

وجودی یا عدمی محزونیتنه سبب اولان شیلره ندا ایدلور؛ (مندوب) دیمکدن

مراد وجودی یا عدمی محزونیتنه سبب اولان شی دیمکدر:

(واویلاه، واحسرتاه، وازیداه) كبی.

§ منادی مندوبك آخرینه اکثر یا بر الف ودخی برهءسکنه زیاده فیننور.

بعضایا ايله اولان منادالرده (مندوب) اولورلر: (يا زیداه، يا ویلاه) كبی.

۹) فاعده: معرف باللام اولان اسملره حروف ندا داخل اولماز؛

معرف باللام اولان بر اسم ايله ندا ایتك لازم اولدوقده، حرف ندا ايله

معرف باللامك آراسنی (ایها، ایتها) لفظلری ايله فصل ایدلور:

(يا ايها الرجل؛ يا ايته المرأة) كبی.

§ یای منکلمه مضاف اولان منادالر دورت درلو استعمال ایدلورلر:

(يا غلامی؛ يا غلامی؛ يا غلام؛ يا غلاما) ديمك كبی.

ماءسکنه ايله (يا غلامیه، يا غلامیه، يا غلامیه، يا غلاماه) ديمك ده جائزدر.

§ (آب، امی) لفظلری بییدیشه درلو استعمال ایدلورلر:

يا ابي؛ يا ابي؛ يا اب؛ يا ابا؛ يا ابت؛ يا ابت؛ يا ابتا
يا امی؛ يا امی؛ يا ام؛ يا اما؛ يا امت؛ يا امت؛ يا اماتا

منادی مرخم

رباعی وخماسی اولان ومضاف اولمایان منادالر ك بریا ایکی حرفلرینی

حذف ايله ترخیم ایدوب سویله مكده جائزدر:

(يَا جَعْفُ ، يَا صَاحِ ، يَا حَمَّ ، يَا مَنْصُ ، يَا مَسْكَ ، يَا عِثْمَ) کبی کہ اصلده:

(يَا جَعْفَرُ ، يَا صَاحِبُ ، يَا حَمَّادُ ، يَا مَنْصُورُ ، يَا مَسْکِينُ ، يَا عِثْمَانُ) دیمکدر لر .

§ بعض مناد الرک حرف ندالری مخدوف اولور:

(يَوْسُفُ ؛ رَبَّنَا ؛ أَيُّهَا النَّاسُ) کبی کہ اصلده:

(يَا يَوْسُفُ ؛ يَا رَبَّنَا ؛ يَا أَيُّهَا النَّاسُ) دیمکدر لر .

ودخی (اللَّهُمَّ) کبی کہ اصلده: (يَا اللَّهُ) دیمکدر . (یا) حذف ایدلدکن

صوکره (یا) دن بدل آخرینه بر میم مشدده کنور له مشدر .

§ گاهها منادی اوزی ده مخدوف اولور:

(الْآيَا ... ادْخُلُوا) کبی کہ اصلده: (الْآيَا قَوْمُ ادْخُلُوا) دیمکدر .

§ ۶۸ تَغْيِيرَاتِ جَمَلِ اسْمِيهِ

جمله اسمیه نك مبتداسی ده خبری ده هر زمان مرفوع اولدقلری معلومكزدر .

قاعدہ: جمله اسمیه نك اولینه حروف مشبهه بالفعل نك بری داخل اولسه،

مبتداسی منصوب اولور:

(۱) اِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ ؛ اِنَّ الرَّجُلَيْنِ عَالِمَيْنِ ؛ اِنَّ الْمُسْلِمِينَ مَفْلِحُونَ ؛

اِنَّ الْمُسْلِمَاتِ مَخْدَرَاتٌ كَبِي .

(۲) سَمِعْتُ اَنَّ زَيْدًا عَالِمٌ ؛ وَاَنَّ الرَّجُلَيْنِ عَالِمَيْنِ ؛ وَاَنَّ الْمُسْلِمِينَ

مَفْلِحُونَ ؛ وَاَنَّ الْمُسْلِمَاتِ مَخْدَرَاتٌ كَبِي .

(۳) كَانَ زَيْدًا اَسَدًا ؛ كَانَ الزَّوْجَيْنِ مُتَّحِدَانِ ؛ كَانَ الْمُسْلِمِينَ

اِخْوَةً ؛ كَانَ الْمُسْلِمَاتِ اِزْهَارًا كَبِي .

(۴) مَا جَاءَنِي زَيْدٌ ، لَكِنَّ خَادِمَهُ حَاضِرٌ ؛ لَا يَعْلَمُ زَيْدٌ شَيْئًا ، لَكِنَّ

اِخَاهُ عَالِمٌ كَبِي .

(۵) لَعَلَّ زَيْدًا سَخِمٌ ؛ لَعَلَّ الْعُلَمَاءَ صِلْحَاءَ ؛ لَعَلَّ الْمُسْلِمِينَ مَتْرُقُونَ كَبِي .

٦ (لَيْتَ زَيْدًا غَنِيًّا؛ لَيْتَ عَمْرًا صَبِيًّا؛ لَيْتَ الشَّبَابَ عَائِدًا كَبِيًّا .

٧ (لَأَشِيَّ أَفْضَلَ مِنَ الْإِدْبِ؛ لَأَحْسَدَ فَائِزًا؛ لَأَخِيرًا مِنْ زَيْدٍ حَاضِرًا كَبِيًّا .

§ مذکور حروف مشبهه نك (لا) دن باشقه سی بعض جمل لرده ضمیره متصل

اولورلر: (إِنَّهُ عَالِمٌ، إِنَّكَ عَالِمٌ، إِنِّي عَالِمٌ) كَبِيًّا .

اوشبو ضمیرلر حکماً منصوب اوله رق جمل نك مبتداسی و محکومیدرلر .

(إِنِّي أَنَا) لفظلری بعض وقت برر نونلری محذوف اوله رق (إِنِّي أَنَا)

دییلورلر: (إِنِّي خَائِفٌ، أَنَا خَائِفُونَ) كَبِيًّا .

§ بعض کلامده (أَنَّ) نك اؤلینه (حروف جاره) داخل اولور:

تَفَكَّرْتُ بِأَنَّ الْعَالَمَ مَخْلُوقٌ . زَيْدٌ رَفِيعٌ ، لِأَنَّهُ عَالِمٌ . أَشْكُ فِي أَنَّ

زَيْدًا غَنِيًّا كَبِيًّا .

١٩ اوشبو کلاملرده (أَنَّ) جمل لری حروف جاره ایله حکماً مجروردرلر .
قاعده: (لا) داخل اولان جمل نك محکومی منصوب اولمقلقی نکره اولمقلقی
و حکمندن مقدم اولمقلقی ایله مشروطدر؛ اگرده اوشبو ایکی شرط اولماسه،
فرضاً محکومی یا معرفه اولسه یا حکمندن مؤخر اولسه اوزمان منصوب اولماز،
بلکه مرفوع اولور:

(لَا زَيْدٌ غَنِيٌّ وَلَا عَمْرٌو . لِأَقَائِمِ رَجُلٌ وَلَا امْرَأَةٌ) كَبِيًّا .

قاعده: مذکور (لَا) جنسیه داخل اولان جمل نك مبتداسی نکره صرفه

اولسه ، ما بعدنده حکمندن باشقه هیچ بر قیدی اولماسه ، آخرنده تنوینی

اولماز: (لَا رَجُلٌ (..)) فِي الدَّارِ . لَأَشِيَّ (..) فِي السُّوقِ) كَبِيًّا .

قاعده: اوشبو محکوملرک صفتلری ده تنوینسز اولورلر :

لَا رَجُلٌ عَاقِلٌ (..) فِي الدَّارِ . لَأَشِيَّ عَجِيبٌ (..) فِي السُّوقِ) كَبِيًّا .

قاعده: اگرده اوشبو (لا) داخل اولان جمل نك محکومی نکره مقیده اولسه

یعنی ما بعدنده حکمندن باشقه بر قیدی ده اولسه، اوزمان (مَنُونٌ) اولور :

لاخيراً من زيد (. .) في المجلس ؛ لاحسناً خلقه مدهوم ؛
لا كثيراً خيره بخيل كبي .

قاعده: اوشبو (لا) داخل اولان جهله نك محكومى بر نكرهيه مضاف اولسه ده
منصوب اولور، چونكه نكرهيه مضاف اولان اسم معرفه دگلدر:

لابيت فقير مزين . لاصاحب خير شير . لاسر احد معلوم كبي

قاعده: حروف مشبوه بالفعل گاها فاعلى مقدم اولان جهله فعليه به داخل
اولوب آنك فاعلنى ده منصوب ايدرلر:

ان زيدا ضرب . ان الزيدين ضربا . ان الزيدين ضربوا . ان مريم
ضربت . ان المريمين ضربتا . ان المريمات ضربن كبي .

§ ٦٩ ادوات نفى

قاعده: جهله اسميه نك اولينه ادوات نفى دن (ليس، ما، لا، ان) داخل
اولسه، خبرى منصوب اولور . اوشبو دورت كلمه هر برى (دگلدر) ديمكدرلر .

(١) ليس زيد جاهلاً ؛ ليس الرجلان جاهلين ؛ ليس المسلمون

جاهلين كبي .

(٢) ما زيد جاهلاً ؛ ما الرجلان جاهلين ؛ ما المسلمون جاهلين كبي .

(٣) لا رجل افضل منك ؛ لا احد خيراً منك لاشى على الارض باقياً كبي .

(٤) ان زيد (افضل من احد) الا من الحيوانات . ان احد خيراً من

احد الا بالعلم كبي .

ليس اصله ادات ايسه ده فعل كبي تصريح اولئمقده در . بعينه فعل ماضى

صيغه لرى شكنده (١٤) صيغه سى واردر:

ليس لیساً ليسوا لیسوا لیست لیستا لسن لست لستما لستم لست لسته

لست لستم لستن لستن لستن لستن لستن لستن لستن لستن لستن لستن لستن

قاعدہ: اوشبو (لِيس) نڱ غائب صيغہ لری جملہ نڱ مبتداسندن مقدم مذکور اولسہ لری، دائما مفرد اولورلر: لیس زید جاهلاً؛ لیس الزیدان جاهلین؛ لیس الزیدون جاهلین کبی.

قاعدہ: اگرده مذکور غائب صيغہ لری جملہ نڱ مبتداسندن سوکره مذکور اولسہ لری، مفرد، تثنيه و جمع اولمقدہ مبتدایہ تابع اولورلر: هو لیس جاهلاً؛ هما لیسا جاهلین؛ هم لیسوا جاهلین؛ هی لیست جاهلۃ؛ هما لیستا جاهلتین؛ هن لسن جاهلات کبی.

قاعدہ: (لیس) نڱ مخاطب و متکلم صيغہ سنده اولان صيغہ لری نڱ مبتدالری اکثر یا مخدوف اولورلر:

لست جاهلاً؛ لستم جاهلین؛ لست جاهلة؛ لستما جاهلتین؛ لستن جاهلات؛ لستنا جاهلین کبی که اصلده: انت لست جاهلاً؛ انتما لستما جاهلین؛ انتم لستم جاهلین؛ انت لست جاهلة؛ انتما لستما جاهلتین؛ انتن لستن جاهلات؛ انا لست جاهلاً؛ نحن لسننا جاهلین دیمکدرلر.

قاعدہ: (ماولا) نڱ خبری مبتداسندن مؤخر اولسه، دائما منصوب اولورق مفرد، تثنيه و جمع اولمقدہ مبتداسینه تابع اولور:

مازید قائماً؛ ما الزیدان قائمین؛ ما الزیدون قائمین؛ لارجل حاضرًا؛ لارجلان حاضرین؛ لارجال حاضرین کبی.

قاعدہ: اما اگر مذکور (ماولا) نڱ خبری مبتداسندن مقدم اولسه منصوب اولباز، بلکه مرفوع اولورق مطلقا مفرد صيغہ سنده اولور:

ما قائم زید؛ ما قائم الزیدان؛ ما قائم الزیدون کبی.

لا حاضر رجل؛ لا حاضر رجلان؛ لا حاضر رجال کبی.

8 بعض وقت اوشبو (لیس، ماولا) نڱ خبری بیا جاره اول مجرور اولورلر:

لیس زید بعالم؛ مازید بعالم؛ لارجل بعالم کبی.
 اوشبو باء جاره باء زائده در، معناسی یوفدر؛ فقط نفیی تاکید ایچون
 زیاده فیلمشدر. مذکور جمله لرك خبرلری لفظاً با ایله مجرور ایسه لرده ،
 حکما ادوات نفی ایله منصوبدرلر .
 § اوشبو ادوات نفی گاهها فاعلی مقدم اولان جمله فعلیه لرده داخل اولورلر:
 لیس زید ضرب؛ مابکر دخل؛ لارجل خرج؛ ان عمرو ضرب احدًا
 الا بکراً کبی.

§ ۷۰ اجمال معربات

جمله لرك اجزا و تزیناتینك قنغیلری مرفوع اوله جفی و قنغیلری منصوب
 یا مجرور اوله جفی با بلرنده مخصوص فاعده لر یله بیان ایدلمش ایدی.
 شویله ایسه ده حفظ و ضبطی سهل اولسون ایچون جمله و کلامده نیچه درلو
 اسملر مرفوع اولدیغنی و نیچه درلو اسملر منصوب یا مجرور اولدیغنی اجمالاً
 بیان ایده جگزر.

مرفوعات

- لسان عربده دورت درلو اسملر مرفوع اولورلر:
 مبتدا، خبر، فاعل، منادی معلوم:
 ۱، ۲) مبتدا و خبر: زید کاتب؛ الرجلان عالمان؛ الرجال علماء؛
 المسلمون مسرورون؛ المسلمات مستورات؛ ابو بکر ذومال کبی.
 ۳) فاعل: کتب زید؛ کتب الزیدان؛ کتب الزیدون کبی.
 ۴) منادی معلوم: یازید، یا احمد، یا عارف، یا رجل، یا خادم کبی.

منصوبات

- لسان عربده اون آلتی درلو اسملر منصوب اولورلر:
 مفعول مطلق، مفعول به، ظرف زمانی، ظرف مکانی، حال، تمیز،
 مستثنی، محذوف الجار، متمم فعل ناقص، متمم فعل قلبی، بعض تزینات
 شتی، مبتدا حروف مشبهه بالفعل، خبر ادوات نفی، منادی مضاف،
 منادی شبه مضاف، منادی نکره مجهوله:

(۱) مفعول مطلق : جلستُ جلّسةً ؛ سجدتُ سجدةً ؛ ضربتُ ضرباتٍ كُبي .

(۲) مفعول به : ضربتُ زيداً ؛ رأيتُ رجلينِ ؛ اكرمتُ المسلمينَ ؛ اكرمتُ المسلماتِ كُبي .

(۳) ظرف زماڻي : كُتبتُ اليومَ ؛ خرجتُ نهاراً ؛ رجعتُ ليلاً ، اذهبُ غداً كُبي .

(۴) ظرف مكاني : جلستُ امامَ زيدٍ ؛ قمتُ فوقَ الدكانِ ؛ نمتُ تحتَ السّطحِ كُبي .

(۵) حال : سرتُ ماشياً ؛ جئتما راکِبيْنِ ؛ خرجتم محزونينَ ؛ رجعتُ باكياتٍ كُبي .

(۶) تمييز : طاب زيدٌ خلقاً ؛ زيدٌ اكثرُ مالاً ؛ قيمةُ هذا الكتابِ ثلاثون درهماً كُبي .

(۷) مستثنى : جائي القومُ الازيداً ؛ قرأتُ الكتابَ الاصحيفَةَ ؛ صمتُ الشهرَ الايوماً كُبي .

(۸) محذوف الجار : امتلاءُ الاناءِ ماءً ؛ ضربتهُ تأديباً ؛ جئتُ وزيداً ؛ هذا حرامٌ شرعاً كُبي .

(۹) متمم فعل ناقص : كان زيدٌ عالماً ؛ كان الرجلانِ غنيينِ ؛ كان المسلمونَ صالحينَ ؛ كانتِ المسلماتُ مستوراتٍ كُبي .

(۱۰) متمم فعل قلبي : ظننتُ زيداً عالماً ؛ ظننتُ الرجلينِ غنيينِ ؛ ظننتُ المسلمينَ صالحينَ ؛ ظننتُ المسلماتُ مستوراتٍ كُبي .

(۱۱) بعض تزيينات شتى : زيدٌ غنيٌ جداً ؛ زيدٌ عالمُ البتّةِ ؛ جئتُ اليه ايضاً كُبي .

(١٢) مبتدا حروف مشبهه: إِنَّ زَيْدًا عَالِمٌ؛ إِنَّ الرَّجُلَيْنِ غَنِيَانِ؛ إِنَّ الْمُسْلِمِينَ صَالِحُونَ؛ إِنَّ الْمَسَلِمَاتِ مُسْتَوْرَاتٌ كَبِي .

(١٣) خبر أدوات نفى: لَيْسَ زَيْدٌ جَاهِلًا؛ لَيْسَ الرَّجُلَانِ جَاهِلَيْنِ؛ لَيْسَ الْمُسْلِمُونَ جَاهِلِينَ؛ لَيْسَتِ الْمَسَلِمَاتُ فَاجِرَاتٍ كَبِي .

(١٤) منادى مضاف: يَا عَبْدَ اللَّهِ؛ يَا خَادِمِي (ن) زَيْدٍ؛ يَا مُسْلِمِي (ن) الْبَلَدَةِ؛ يَا مُسْلِمَاتِ الْبَلَدَةِ؛ يَا أَبَا بَكْرٍ كَبِي .

(١٥) منادى شبه مضاف: يَا خَيْرًا مِنْ زَيْدٍ، يَا حَسَنًا وَجْهًا، يَا رَوْفًا بِالْعِبَادِ كَبِي .

(١٦) منادى نكرة مجهولة: يَا فَاسِقًا، دَعِ الْفَسَقَ؛ يَا رَجُلًا لَا تُحَقِّرِ النِّسَاءَ، يَا عَجُولًا لَا تَتَعَجَّلْ كَبِي .

مجرورات

لسان عربده ايكي درلو اسملر مجرور اولورلر: مضاف اليه، ذوالجار.

(١) مضاف اليه: كتابُ زيدٍ؛ كتابُ الزيدَيْنِ؛ كتابُ الزيدَيْنِ؛ كتابُ

المريماتِ؛ كتابُ ابي بكرٍ؛ كتابُ احمدَ كَبِي .

(٢) ذوالجار: بِالْأَدَبِ، لِلْعَمَلِ، كَالزُّهْدِ آءٌ فِي الْمَدْرَسَةِ، ... الخ كَبِي .

§ ٧١ توابع

مذكور مرفوعات، منصوبات ومجرورات بالاصالة كندی اعرابلى ايله معرب اولان اسملردر، لسان عربده ماقبلنده گى متبوعى اولان بر اسمه تابع اولورق شو اسمك اعرابى ايله معرب اولان اسملرده اولوركه آنلره (توابع) دييلور.

توابع مشهوره اوچدر: صِفَتٌ، تَاكِيْدٌ، مَعْطُوْفٌ .

اوشبو اوج توابعك هيچ برينك كنديلرينه مخصوص اعرابلىرى بوقدر،
متبوعلىرىنك اعرابى نه اولسه، بونلرك اعرابلىرى ده شو اولور.
يعنى توابع مذكوره نك متبوعلىرى مرفوع اولسه، آنلرده مرفوع اولورلر،
متبوعلىرى منصوب اولسه، آنلرده منصوب اولورلر، متبوعلىرى مجرور اولسه،
آنلرده مجرور اولورلر.

(۱) صفت: جائى رجل عالم؛ رايث رجلاً عالماً؛ جلست مع رجل
عالم كى.

(۲) تاكيد: جائى زيد نفسه؛ رايث زيداً نفسه؛ جلست مع زيد
نفسه كى.

(۳) معطوف: جائى زيد وبكر؛ رايث زيداً وبكراً؛ جلست مع
زيد وبكر كى.

جواب: توابعدن (بدل وعطف بيان) محذوف اولان (اى) واسطه سيله
متبوعلىرينه معطوف اولدقلرندن، متاخرين عندنده معطوفات جهلسندن عد
ايدلمشاردر، شويله كه:

۲۵

(جائى زيد اخوك) اصلده: (جائى زيد اى اخوك) ديمكدر.
(رايث زيد راسه) اصلده: (رايث زيداً اى راسه) ديمكدر.
(سلب زيد ثوبه) اصلده: (سلب زيد اى ثوبه) ديمكدر.
(رايث رجلاً حماراً) اصلده: (رايث رجلاً اى حماراً) ديمكدر.
(جائى اخوك زيد) اصلده: (جائى اخوك اى زيد) ديمكدر.

§ ۸۲ تفصيلات شتى

§ بعض جهلهرده بر مبتدآنك ايكى خبرى اولور: (زيد عالم، عاقل) كى.

§ بعض جهلهرده ايكى مبتدآيه بر خبر اولور: (زيد وبكر عالمان) كى.

§ اكثر يا مبتدآ خبردن مقدم اولور:

(زيد عالم؛ الزيدان عالمان؛ الزيدون عالمون) كى.

§ بعضا خبرده مبتدآدن مقدم اولور: (عالم زيد؛ منطلق زيد) كى.

قاعدہ: ہر خبرك اُولئندہ ہر حرف نفی یا ہر حرف استفہام اولسہ، اوخبر
 دائماً مفرد صیغہ سندہ اولہرق مبتدائن مقدم ذکر ایدلور:
 ما قائمُ زيدُ؛ ما قائمُ الزيدانِ، ما قائمُ الزيدونَ؛ لا قائمُ زيدُ؛ اَ قائمُ
 زيدُ؟؛ هَلْ قائمُ زيدُ؟؛ اَيْنَ قائمُ زيدُ؟؛ كَيْفَ جالسٌ زيدُ؟ كَبى .

محدوفات

§ بعضاً مبتداً محذوف اولور: (مَنْ هُوَ؟) سوألينہ جواباً (... زيدُ)
 ديمك كَبى کہ اصلده (هُوَ زيدُ) ديمكدر . ودخى (رايَتُ شَخْصًا فَقُلْتُ ... بكرُ)
 جملہ سندہ اولديغى كَبى کہ اصلده (هُوَ بكرُ) ديمكدر

§ بعضاً خبر محذوف اولور: (استيقظتُ فَاذَا السارقُ ...) ديمك
 كَبى کہ اصلده: (فَاذَا السارقُ داخلُ) ديمكدر .

ودخى: (الرجلُ ... فى الدارِ؛ الرجالُ ... فى الدارِ؛ الرجالُ ...
 فى الدارِ؛ المرأةُ ... فى الدارِ؛ المرأتانِ ... فى الدارِ؛ النساءُ ... فى الدارِ)
 كَبى کہ اصلده: (الرجلُ كائنُ فى الدارِ؛ الرجالُ كائنانِ فى الدارِ؛
 الرجالُ كائنونَ فى الدارِ؛ المرأةُ كائنةٌ فى الدارِ؛ المرأتانِ كائنتانِ فى الدارِ؛
 النساءُ كائئاتُ فى الدارِ) ديمكدرلر .

ودخى: (زيدُ ... عندَكَ؛ مريمُ ... عندَكَ) كَبى کہ اصلده:

(زيدُ كائنُ عندَكَ؛ مريمُ كائنةٌ عندَكَ) ديمكدرلر .

ودخى: (اَيْنَ ... زيدُ؟؛ كَيْفَ ... زيدُ؟) كَبى کہ اصلده:

(اَيْنَ كائنُ زيدُ؟؛ كَيْفَ كائنُ زيدُ؟) ديمكدرلر .

ودخى: (لا بأسَ ...) كَبى کہ اصلده: (لا بأسَ كائنُ عَلَيْكَ) ديمكدر .

ودخى: (لا إلهَ ... إلا اللهُ ...) كَبى کہ اصلده: (لا إلهَ موجودُ إلا اللهُ)

موجودُ) ديمكدر .

§ بعضاً مبتداً وخبر هر ایکیسی محذوف اولورلر : (هَلْ زَيْدٌ نَائِمٌ)
 سوؤالینه جواباً : (نَعَمْ ...) دېهك كېی که اصلده : (نَعَمْ زَيْدٌ نَائِمٌ) دېمكدر .
 § بعض ذوالجار محذوف اولان صفت مقامینه قائم اولور :
 (الرَّجُلُ (...) فِي الدَّارِ عَالِمٌ . الْمَرْأَةُ (...) فِي الدَّارِ عَالِمَةٌ)
 كېی که اصلده :

(الرَّجُلُ السَّائِنُ فِي الدَّارِ عَالِمٌ ؛ الْمَرْأَةُ السَّائِنَةُ فِي الدَّارِ عَالِمَةٌ)
 دېمكدرلر .

§ بعض ذوالجار محذوف اولان جمله موصولیه مقامینه قائم اولور :
 (مَا ... فِي الْيَدِ قَلِيلٌ ؛ مَنْ ... فِي الدَّارِ غَنِيٌّ) كېی که اصلده : (مَا هُوَ
 كَائِنٌ فِي الْيَدِ قَلِيلٌ ؛ مَنْ هُوَ كَائِنٌ فِي الدَّارِ غَنِيٌّ) دېمكدرلر .
 § بعض ظرف محذوف اولان صفت مقامینه قائم اولور :

۲۷ (الرَّجُلُ ... عِنْدَكَ جَاهِلٌ ؛ الْمَرْأَةُ ... عِنْدَكَ جَاهِلَةٌ) كېی که اصلده :
 (الرَّجُلُ السَّائِنُ عِنْدَكَ جَاهِلٌ ؛ الْمَرْأَةُ السَّائِنَةُ عِنْدَكَ جَاهِلَةٌ) دېمكدرلر .
 § بعض ظرف محذوف اولان جمله موصولیه مقامینه قائم اولور :
 (مَا ... عِنْدَكَ قَلِيلٌ ؛ الَّذِي ... أَمَامَكَ رَجُلٌ غَنِيٌّ) كېی که اصلده :
 (مَا هُوَ كَائِنٌ عِنْدَكَ قَلِيلٌ ؛ الَّذِي هُوَ كَائِنٌ أَمَامَكَ رَجُلٌ غَنِيٌّ) دېمكدرلر .
 § بعض جمله فعلیه نك فعلی محذوف اولور : (مَنْ جَاءَ ؟) سوؤالینه جواباً
 (... زَيْدٌ) دېهك كېی که اصلده : (جَاءَ زَيْدٌ) دېمكدر .

§ بعضاً فعل وفاعل هر ایکیسی محذوف اولورلر : (هَلْ جَاءَ زَيْدٌ ؟)
 سوؤالینه جواباً (نَعَمْ) دېهك كېی که اصلده : (نَعَمْ جَاءَ زَيْدٌ) دېمكدر .

§ بعض جمله لرده مفعول بهك فعلی محذوف اولور : (مَنْ رَأَيْتَ ؟) سوؤالینه
 جواباً (... زَيْدًا) دېهك كېی که اصلده : (رَأَيْتَ زَيْدًا) دېمكدر .
 ودخی : (مَرَّحَبًا وَأَهْلًا وَسَهْلًا) دېهك كېی که اصلده :
 (آتَيْتَ مَرَّحَبًا وَأَهْلًا وَسَهْلًا) دېمكدر .

§ بعض جملہ نردہ مفعول مطلقك فعلی مخذوف اولور: (...عجباً) كبی كه:
 (عَجِبْتُ عَجْبًا) دیمكدر. و (حَمْدًا لَهُ وَشُكْرًا) كبی كه: (أَحْمَدُ حَمْدًا لَهُ
 وَأَشْكُرُ شُكْرًا) دیمكدر و (سَمْعًا وَطَاعَةً) كبی كه (أَسْمَعُ سَمْعًا وَأُطِيعُ طَاعَةً)
 دیمكدر. و (سُبْحَانَ اللَّهِ) كبی كه (أُسَبِّحُ اللَّهَ سُبْحَانًا) دیمكدر.
 و (لَبِيكُ وَسَعْدِيكَ) كبی كه (الْبِكُ لَبِيْنِ وَأَسْعِدُكَ سَعْدِيْنِ) دیمكدر.
 (الْبُ) (أَقِيْمُ فِي خَدَمَتِكَ) دیمكدر. (لَبِيْنِ) (الْبَابِيْنِ) معناسندك ثننيه
 صیغه سنده مصدر در.

(أُسْعِدُ) (أُعِيْنُ) دیمكدر (سَعْدِيْنِ) (أَسْعَدِيْنِ) معناسنده ثننيه
 صیغه سنده مصدر در. (لَبِيْكُ وَسَعْدِيْكُ) نك تركیچه مآلی:

(سكًا خدمت و معاونتی ایكى مرتبه قبلماغه حاضر م) دیمكدر.

§ بعضاً ظرف زمانی نك فعلی مخذوف اولور: (مَتَى أَكَلْتِ؟) سوءالینه
 جواباً: (...نَهَارًا) دیمك كبی كه اصلده: (أَكَلْتِ نَهَارًا) دیمكدر.

§ بعضاً ظرف مکانینك فعلی مخذوف اولور: (أَيْنَ جَاسْتِ؟) سوءالینه
 جواباً: (...عِنْدَ الْأَسْتَاذِ) دیمك كبی كه اصلك: (جَلَسْتُ عِنْدَ الْأَسْتَاذِ) دیمكدر.

§ بعضاً حالك فعلی مخذوف اولور، سفره حاضر لانان كیمسه به: (...رَأَشَدًا)
 دیمك كبی كه اصلده: (سِرُّ رَأَشَدًا) دیمكدر.

§ بعض وقت مضاف مخذوف اولورق مضاف الیه آنك مقامینه فائم اولور:
 (فَتَحَّتْ الْبَيْتَ) كبی كه اصلده: (فَتَحَّتْ بَابَ الْبَيْتِ) دیمكدر.

(أَكْرَمْتُ الْقَرْيَةَ) كبی كه اصلده: (أَكْرَمْتُ أَهْلَ الْقَرْيَةِ) دیمكدر.

§ بعض وقت مضاف الیه سی مخذوف اولورق مضاف معرف باللام
 اولوب فالور: (زَيْدٌ طَيِّبٌ؛ الْبُنْيَةُ صَحِيحَةٌ وَالْخُلُقُ حَسَنٌ) كبی كه اصلده:

(...بُنْيَتُهُ صَحِيحَةٌ وَخُلُقُهُ حَسَنٌ) دیمكدر.

§ گاهما طرف زمانیه دن (حین) محذوف اولورده آنک مضاف الیه سی
منصوب اولوب فالور: (جئتُ ... طلوع الشمس) کبی که اصلده: (جئتُ
حین طلوع الشمس) دیکدر.

ردخی: (تفهم... أن يكون المدرس مقررًا) کبی که اصلده:
(تفهم حين أن يكون المدرس مقررًا) دیکدر.

۷۳ § اشتراك فعلین

§ بعضاً ایکی فعله بر فاعل اولور: (ضربنی واکرمنی زید) کبی.

§ بعضاً ایکی فعله بر مفعول به اولور: (ضربتُ واکرمتُ زیداً) کبی.

§ بعض وقت بر اسم، بر فعله نسبة فاعل، ایکنجی فعله نسبة مفعول به
اولور؛ بس شو اسمک مرفوع اولمقلقی ده منصوب اولمقلقی ده جائز اولور:
(ضربنی واکرمتُ زیدُ) یا که (ضربنی واکرمتُ زیداً) کبی.

§ اکثریا فاعل، مفعول به دن مقدم اولور: (ضربَ زیدَ عمراً) کبی.

§ بعضاً مفعول به فاعل دن مقدم اولور: (ضربَ عمراً زیدُ؛ ضربَكَ

زیدُ؛ ضربَ خادمهَ زیدُ) کبی.

§ اکثریا فعل فاعل دن مقدم اولور: (ضربَ زیدُ؛ ضربَ الزیدانُ؛

ضربَ الزیدونَ) کبی.

§ گاهما فاعل فعل دن مقدم اولور: (زیدُ ضربَ؛ الزیدانُ ضرباً؛ الزیدونُ

ضربوا) کبی.

§ بعضاً مفعول به ده فعل دن مقدم اولوب، فَعْلُكَ شَوْ مفعوله انحصارینه

دلالت ایدهر: (زیداً ضربتُ؛ الخیرَ نریدُ؛ اللهَ نعبدُ) کبی.

§ گاهما فعل مجهولک فاعلی محذوف اولرق آنک مقابینه (بر طرف زمانی)

یابر (ذوالجار) فائم اولور:

(سُرِقَ نهاراً) كى، كه اصلده (سُرِقَ المَالُ نهاراً) ديمكدر.

(أَجْتَمَعَ لِلدَّرْسِ) كى، كه اصلده: (فَعَلَ الاجْتِمَاعُ لِلدَّرْسِ) ديمكدر.
(تنبيه: هر فعل لازمك مجهولى اوشبو تاويلدهدر).

(قِيلَ، يُقَالُ) فعل مجهوللربنك فاعللى مابعدارنده گى لفظ مقول اولور:
(قِيلَ: زَيْدٌ عَالِمٌ؛ يُقَالُ: زَيْدٌ عَامِلٌ) كى.

قواعد جمله فعلیه

قاعده: فاعل مؤنث غير حقیقی اولوب فعلدن مؤخر اولسه، فعل مذکر اولمقده جائزدر، مؤنث اولمقده جائزدر: (طَلَعَ الشَّمْسُ - طَلَعَتِ الشَّمْسُ؛ غَلَبَ الظُّلْمَةُ - غَلَبَتِ الظُّلْمَةُ) كى.

قاعده: اگرده اوشبو جملهلرده فعل فاعلدن مؤخر اولسه، فعلی مؤنث اولمق لازمدر: (الشَّمْسُ طَلَعَتْ؛ الظُّلْمَةُ غَلَبَتْ) كى.

قاعده: فاعل جمع سالم مذکر صیغهسى اولمق فعلدن مقدم اولسه، فعلده جمع مذکر صیغهسى اولمق لازمدر: (المسلمون جاؤا) كى.

قاعده: اگرده اوشبو جملهده فاعل فعلدن مؤخر اولسه، فعل مفرد مذکر صیغهسى اولمق لازمدر: (جاء المسلمون) كى.

قاعده: فاعل جمع سالم مؤنث یا جمع مکسر صیغهسى اولوب فعلدن مقدم اولسه، فعل یا مفرد مؤنث صیغهسى اولور یا جمع صیغهسى اولور: المسلماتُ جاءتُ؛ الرجالُ جاءتُ؛ المسلماتُ جئن؛ الرجالُ جاؤا كى.

قاعده: اگرده اوشبو صورتده فاعل فعلدن مؤخر اولسه، فعل مفرد مذکر اولمقده جائزدر مفرد مؤنث اولمقده جائزدر:

جاءت المسلماتُ؛ جاء الرجالُ؛ جاءت المسلماتُ؛ جاءت الرجالُ كى.

قاعده: فاعل مؤنث حقیقی اولسهده، فعل مقارن اولماسه، فعلک مذکر صیغهسى اولمقده جائزدر، مؤنث صیغهسى اولمقده جائزدر:

(جاءَ اليومَ امرأةٌ. جاءتِ اليومَ امرأةٌ) كى.

قاعدہ: تشبیہ و جمع سالم مذکر صیغہ لری معرف باللام اولان بر اسمہ مضاف اولسہ لر، آخر لرنده گی نونلری ساقط اولدیقی کبی، اجتماع ساکنین اولاسون ایچون رفع حالنده تشبیہ نك الفی وجهعک وای ده ساقط اولور: (جائنی مسلماً القوم؛ جائنی مسلمو القوم) کبی.

نصب وجر هالرنك تشبیہ نك یاسی ساقط اولماز بلکہ مکسور اولر ق ذکر ایدلور، اما جمعک یاسی محذوف اولور: رایت مسلیمی القوم؛ جلست مع مسلمی

القوم؛ رایت مسلمی القوم؛ جلست مع مسلمی القوم کبی

(ابو، اخو، ذو) لفظلری معرف باللام اولان بر اسمہ مضاف اولسہ لر، اوج حالنده حرف علتلری محذوف اولور: (ابوالرشاد، ابوالرشاد، ابی الرشاد)، (اخوالرشید، اخا الرشید، اخی الرشید)، (ذوالمال، ذالمال، ذی المال) کبی.

۷۴ § خبر حقیقی و خبر مجازی

مبتدائک کندی اوصافندن اولان خبره (خبر حقیقی) دیبلور:

(زید عالم؛ زید حسن) کبی.

مبتدایه مناسبلی باشقه بر شیئک اوصافندن اولان خبره (خبر مجازی)

دیبلور: (زید عالم آبه؛ زید حسن غلامه) کبی

قاعدہ خبر مجازی دن صوکره دائما مبتدائک ضمیرینه مضاف اولان بر فاعل ذکر ایدلمک لازمدیر؛ اوفاعل ایسه هر زمان خبر مجازینک حقیقی

موصوفی اولور: مذکور مثاللرده گی (آبه) ایل (غلامه) کبی

§ بعض خبر مجازی فاعلینه مضاف اولور، اوزمان فاعلی معرف باللام اولر ق مجرور اولور، آخرنده ضمیری اولماز:

(زید عالم الاب؛ زید حسن الغلام) کبی.

قاعدہ: خبر مجازی فاعلینه مضاف اولماسه، دائما مجرد اولر ق مذکر ومؤنث اولمقده ما بعدنده گی فاعلینه تبع اولور:

زيد حسن غلامه؛ زيد حسنة جاريتہ؛ الزيدان حسنة جاريتہما؛
 الزيدون حسنة جاريتہم؛ زيد حسنة جاريتاہ؛ زيد حسنة جواريه؛ زيد
 حسن غلاما؛ زيد حسن اولاده؛ الزيدان حسن اولادہما؛ الزيدون
 حسن اولادہم كبي.

قاعده: اگرده خبر مجازی فاعلینہ مضاف اولسہ، بعینہ خبر حقیقی
 حکمندہ اولہرق آنک کبی، مذکر ومؤنث اولمقدہ وهم مفرد، تثنیہ وجمع
 اولمقدہ ما قبلندہ گی مبتداسینہ تابع اولور:

زيد حسن الغلام؛ زيد حسن الجارية؛ الزيدان حسناً الجارية؛
 الزيدون حسناً الجارية؛ زيد حسن الجاريتين؛ زيد حسن الجوارى؛
 زيد حسن الغلامين؛ زيد حسن الاولاد؛ الزيدان حسناً الاولاد؛
 الزيدون حسناً الاولاد كبي.

صفت حقیقیہ و صفت مجازیہ

موصوفینک کندی اوصافندن اولان صفته (صفت حقیقیہ) دیبلور:
 جائی الرجل الحسن؛ جائی الرجلان الحسنان؛ جائی الرجال
 الحسان؛ جائتني المرأة الحسنة؛ جائتني المرأتان الحسنتان؛ جائتني النساء
 الحسنات كبي

موصوفہ مناسبتلی باشقه بر شیک اوصافندن اولان صفته (صفت مجازیہ)
 دیبلور: جائی الرجل الحسن غلامه؛ جائتني المرأة الحسنة جاريتہ كبي.
 قاعده: صفت مجازیہ دن صوکره دائما موصوفک ضمیرینہ مضاف اولان
 بر فاعل ذکر ایلمک لازمدر؛ اوفاعل ایسه هر زمان صفت مجازیہ ناک
 حقیقی موصوفی اولور: مذکور مثاللرده گی (غلامه) ایله (جاريتہ) کبی.

قاعده: صفت مجازیہ دائما مفرد اولہرق مذکر ومؤنث اولمقدہ ما
 بعدندہ گی فاعلینہ تابع اولور؛ اما اعرابده وهم معرفه ونکره اولمقدہ ماقبلندہ گی
 موصوفینہ تابع اولور:

جامنی الرجلِ الحسنِ غلامه؛ رأيتُ الرجلَ الحسنِ غلامه؛ جلستُ
مع الرجلِ الحسنِ غلامه؛ جآءني رجلٌ حسنٌ غلامه؛ جاءني الرجلانِ
الحسنُ غلامهما؛ جاءني الرجالُ الحسنُ غلمانهم؛ جاءني الرجلُ الحسنَةُ
جاريته؛ جاءتني المرأةُ الحسنُ غلامها كبي.

قاعده: صفت مجازيه خبر مجازى كبي فاعلينه مضاف اولسه، بعينه صفت
حقيقيه حكمنده اولارق اعرايدنه هم مذکر ومؤنث اولمقده وهم مفرد، تثنيه
وجمع اولمقده ودغى معرفه ونكره اولمقده ما قبلنده گى موصوفينه تابع اولور:
جاءني الرجلُ الحسنُ الجارية؛ جآءتني المرأةُ الحسنَةُ الغلام؛ جآءني
الرجلانِ الحسنانِ الجارية؛ جآءني الرجالُ الحسنانِ الجارية؛ جآءني الرجلُ
الحسنُ الغلمانِ؛ جاءني الرجلُ الحسنُ الجوارى كبي.

قاعده: صفت مجازيه فاعلينه مضاف اولدقده فاعلى معرف باللام اولارق
ضمير دن خالى اولور: (مذكور مثالله باقى).

حال حقيقيه وحال مجازيه.

صاحب مالک کندی صفتی اولان حاله (حال حقيقيه) دييلور:

(جاء زيدٌ راكباً؛ رأيتُ زيداً راكباً) كبي.

صاحب حاله مناسبلى باشقه بر شينك صفتی اولان حاله (حال مجازيه)

دييلور: (جاء زيدٌ راكباً خادمه؛ رأيتُ زيداً مشدوداً لباسه) كبي

٧٥ § تکرارات

تکرار مبتدا

خبر لری معرف باللام اولان مبتدا لر گاهها کندیلرینه راجع اولان ضمیر
ایله تکرار ابدلورلر:

الرجلُ هو العالم؛ الرجلانِ هما العالمانِ؛ الرجالُ هم العلماءُ؛ المرأةُ
هي العالمة؛ المرأتانِ هما العالمتانِ؛ النساءُ هنَّ العالماتُ كبي.

§ ہونٹ کی ترکیبوں میں خبر کا مبتدایہ مخصوص و منحصر اولدیغی مفهوم اولمقدہ در .

تکرار مفعول

فعلین مقدم ذکر ایدیلن مفعول به بعضاً بر ضمیہ ایلن تکرار ایدلور :
 (زیداً ضربته؛ الزیدین ضربتہما؛ الزیدین ضربتہم) کی
 اوشبو مفعوللری مرفوع ایدرک مبتدا قیلوب ما بعدندگی جملہیی
 خبر ایتکده جائزدر :
 (زید ضربته؛ الزیدان ضربتہما؛ الزیدون ضربتہم) دیمک کی .

تکرار ضمیر

بعض ضمیر منصللر ضمیر مفصل ایلن تکرار ایدلورلر :
 (انه هو الغفور الرحیم * انک انت علام العیوب * انا نحن
 نحیی الموتی * کی .

تکرار تاکید (تأکید لفظی)

تأکید قبلهقی ایچون هر لفظی تکرار ذکر ایتکده جائزدر :
 (زید - زید عالم؛ زید عالم - عالم؛ ضرب - ضرب زید؛
 نعم - نعم؛ لا - لا) کی .

تأکید عرفی

بعض اظہار، حرف اوللری بایه قلب اولنهرق تکرار ایدلورلر :
 (کتاب - بتاب - قلم، بلم، هلیج - بلیج) کی .
 اوشبو تأکید عرفی لسان فارسیده (پ) حرفیلہ لسان ترکیده (میم)
 حرفیلہ اولور : (کتاب - بتاب، آقچه - ماقچه، قارا - مارا) کی .

لاحقه

§ امر نفی واستفیامدن صوگره حروف عطفدن (و) و (ف) حرفیلہ
 مذکور اولان فعل مضارع محذوف اولان (ان) مصدر به ایلن منصوب اولور :
 (زرنی فاکرمک) کی که اصلده : (زرنی ان تزرنی فلیکن منی
 ان اکرمک) دیمکدر .

ودغی: (لَا تَأْكُلِ السَّمَكَ وَتَشْرَبِ اللَّبْنَ) کبی کہ اصلده:
(لَا تَأْكُلِ السَّمَكَ وَلَا تَكُنْ مِنْكَ أَنْ تَشْرَبِ اللَّبْنَ) دیمکدر.

ودغی: (مَا تَأْتِينَا وَتَسْرِنَا) کبی کہ اصلده:

(مَا تَأْتِينَا وَلَا يَكُونُ مِنْكَ أَنْ تَسْرِنَا) دیمکدر.

ودغی: (هَلْ عِنْدَكُمْ مَاءٌ، فَاشْرَبْهُ) کبی کہ اصلده: (هَلْ كَائِنٌ عِنْدَكُمْ
مَاءٌ فَإِنْ كَانَ عِنْدَكُمْ مَاءٌ فَيَكُونُ مِنِّي أَنْ أَشْرَبَهُ) دیمکدر.

§ (إِلَى) معناسنده اولان (أَوْ) بهرنده مذکور اولان فعل مضارعده

(أَنْ مَقْدَرِهِ) ایله منصوب اولور: (لَا حَقْرَنَكَ أَوْ تُعْطِيَنِي حَقِّي) کبی کہ اصلده:
(لَا حَقْرَنَتْ إِلَيَّ أَنْ تُعْطِيَنِي حَقِّي) دیمکدر.

§ ۷۶ اقسام جمله و کلام

جمله مجردده و جمله مزینه

نقط ایکی کلمه دن یعنی فقط محکوم ایله حکمدن مرکب اولان جمله لره

(جمله مجردده) دییلور: (زید کاتب؛ کتب زید) کبی.

محکوم و حکمدن باشقه دها بر نیچه کلمه یی حاری اولان جمله لره

(جمله مزینه) دییلور: أَكَلَّ زَيْدٌ أَكْلًا؛ أَكَلَ زَيْدٌ تَفَاحًا؛ رَجَعَ زَيْدٌ

الْيَوْمَ؛ جَلَسَ زَيْدٌ مَهْنًا؛ قَرَأَ زَيْدٌ جَالِسًا؛ زَيْدٌ أَحْسَنُ خَلْقًا؛ خَرَجَ الْقَوْمُ

إِلَّا زَيْدًا؛ كَتَبَ زَيْدٌ بِالْقَلَمِ؛ امْتَلَأَ الْإِنَاءُ مَاءً؛ رَجَعَ زَيْدٌ فَقَطُّ؛ كَانَ زَيْدٌ

عَالِمًا؛ ظَنَنْتُ زَيْدًا عَالِمًا؛ جَاءَ زَيْدٌ وَعَمْرُو كَبِي

جمله اسمیه و جمله فعلیه

حکمی اسم اولان جمله لره (جمله اسمیه) دییلور: (زید کاتب؛ الکاتب

زید) کبی.

حکمی فعل اولان جمله لره (جمله فعلیه) دیبلور: (کَتَبَ زید؛ زید کَتَبَ) کبی.

جمله وجودیه و جمله عدمیه

محکومینک حکمی ایله موصوف اوامقنینه دلالت ایدن جمله لره (جمله وجودیه) دیبلور: (زید کاتب؛ کَتَبَ زید؛ یکتب زید؛ ان زیداً کاتب) کبی.

محکومینک حکمی ایله موصوف اولما دیغینه دلالت ایدن جمله لره (جمله عدمیه) دیبلور: (زید لا کاتب؛ لیس زید کاتباً؛ ما کَتَبَ زید؛ لم یکتب زید؛ لا یکتب زید؛ لَنْ یکتب زید) کبی

جمله تعلیقیه و جمله حکمیه

بری شرط، دیگرى مشروط اولوق اوزره ایکی جمله فصیره دن مرکب اولان جمله طویل لره (جمله تعلیقیه) دیبلور:

(ان اجتهد المتعلم - یحبه المعلم) کبی.

(جمله تعلیقیه) کبی اولمایان جمله فصیره لره (جمله حکمیه) دیبلور: زید کاتب؛ لیکتب زید؛ هل زید کاتب؟ کبی.

جمله شرطیه و جمله جزائیه

(جمله تعلیقیه) نك هر برى ایکی (جمله حکمیه) دن مرکب اولور: او ایکی جمله نك دائما برى شرط، دیگرى مشروط اولور؛ شرط اولان جمله به (جمله شرطیه) دیبلور؛ مشروط اولان جمله به (جمله جزائیه) دیبلور؛ مثال مذکورده (ان اجتهد المتعلم) جمله سی (جمله شرطیه) در، (یحبه المعلم) جمله سی (جمله جزائیه) در.

جمله شرطیه اکثر یا جمله جزائیه دن مقدم اولور؛ نادراً جمله جزائیه ده مقدم ذکر ایدلور؛ (أحبك - ان اجتهدت) کبی.

کلمات شرطیه

هر جمله شرطیه نك اولنده بر کلمه شرطیه اولوق لازمدر.

کلمات شرطیه (۱۸) در: ان، ما، من، ای، ایه، متی، ایان، این، انی،

هوا، کیفما، حیثما، اذما، اذا، کما، لو، لما ❀

اوشبو (كلمات شرطيه) نڭ اولڭى اون دوردى (كلمات جازمه) دندرلر كه جملہ شرطيه ده و جملہ جزائيه ده مذکور اولان فعل مضارعلى مجزوم ايدرلر.

اما صوغى دوردى يعنى (اذا، كلما، لو، لما) (كلمات جازمه) دن دگلدرلر.

امثلهء جمل تعليقه:

ان تكرمى - اكرمك * ما تصنع - اصنع *
 من يجتهد - يعلم * ايهم يكرمى - اكرمه *
 ايتهن تجتهد - تعلم * متى تخرج - اخرج *
 ايان تحسن - احسن * اين تجلس - اجلس *
 انى تاخذ - اخذ * مهما تطلب - تجد *
 كيفما تذهب - اذهب * حيثما تجلس - اجلس *
 اذا تقرأ - اقرأ * اذا ما تكتب - اكتب *

۳۷

اذا كتبت - اكتب * كلما كتبت - اكتب *
 لو خرجت - خرجت * لما كتبت - قرأت *

۷۷ § انواع جمل حكميه

جملهء حكميه اوچ نوعدر:

(۱) اولهش يا اوله چق بر واقعه دن خبر و برهن جمله لره (جملهء اخباريه) دييلور:

(زيد كاتب؛ كتب زيد؛ يكتب زيد) كى.

(۲) بر ايش ايله امر ايدن يا بر ايشدن نهى ايدن جمله لره (جملهء طلبيه) دييلور:

(ليفتح زيد؛ لايفتح زيد؛ افتح يازيد؛ لا تفتح يازيد) كى.

(۳) بر حكمى سؤال ايدن جمله لره (جملهء استفهاميه) دييلور:

(هل يذكت؟؛ هل كتبت زيد؟؛ انذكت؟؛ اكتب زيد؟) كى.

کلمات استفہامیہ

مر جملہ استفہامیہ نك اولندہ بر کلہ استفہامیہ اولیٰ لازمدر۔
کلمات استفہامیہ (۱۲) در: هل، ا، ما، من، متی، ایان، این، ائی،
کاین، کم، کیف، ایہم *

امثلہ جمل استفہامیہ:

هل زيدٌ كاتبٌ؟ * ازید کاتب؟ * ماہو؟ *
من زيدٌ؟ * متی تخرج؟ * ایان تضاربون؟ *
این تجلس؟ * ائی تاخذ؟ * کاین درہما تعطی؟ *
کم دیناراً مالک؟ * کیف جلتست؟ * ایہم اعلم بینہم؟ *

§ (ما استفہامیہ) یہ حرف جر داخل اولسہ تخفیفاً الی سافط اولور:

بیم، لیم، فیم، مِم، عم، الام، علام، کیم *

نہ ایلہ، نہ ایچون، نہدہ، نہدن، نہدن، نہیقدر، نہ اوزرینہ، نہ ایچون.

§ شرح: (کیم) دہگی (کی) لام جارہ معناسندہ حرف جردر؛ (کیم)

بعینہ (لم) دیمکدر.

جملہء مستقلہ و جملہء مربوطہ

کیدی باشینہ مذکور اولوب باشقہ بر جملہ بہ زیادہ تعلق وارتباطی اولما بیان

جملہ لرہ (جملہء مستقلہ) دیبلور: (زيد کاتب؛ کتب بکر) کبی.

ما قبلندہ گی یا ما بعدندہ گی باشقہ بر جملہ بہ مربوط اولان جملہ بہ

(جملہء مربوطہ) دیبلور: (ان جاء زيد - يستقبله بکر) کبی اوزون

جملہ لر ایچندہ گی جملہء فصیرہ لر کبی

۷۸ § انواع جمل مربوطہ

جملہء مربوطہ سکز نوعدر:

جملہء شرطیہ، جملہء جزائبیہ، جملہء خبریہ، جملہء توصیفیہ، جملہء حالیہ،

جملہء موصولیہ، جملہء مصدریہ، جملہء مقولہ *

(۱) جملهء تعلیقیه ده شرط اولان جملهیه (جملهء شرطیه) دییلور:
(ان جاء زید - یتقبله بکر) جمله سنک گی (ان جاء زید) جمله سی کی.

(۲) جملهء تعلیقیه ده مشروط اولان جملهیه (جملهء جزائییه) دییلور:
جملهء مذکورده گی (یتقبله بکر) جمله سی کی.

(۳) بر مبتدایه خبر اولوق ایچون ذکر ایدلن جمله لره (جملهء خبریه) دییلور:
(زید - انفه طویل) جمله سنده گی (انفه طویل) جمله سی کی.

(۴) نکره اسم صفت حکمنک مذکور اولان جمله لره (جملهء توصیفیه) دییلور.
(جاءنی رجل زال عقله)؛ (رایت رجلاً سرق ماله) جمله لرنده گی

(زال عقله) و (سرق ماله) جمله لری کی.

(۵) بر فاعل یا بر مفعول بهک حالی بیان فیلمق ایچون ذکر ایدلن
جمله لره (جملهء حالیه) دییلور: (جاءنی زید (وهورا کب)؛ تيقظت والشمس

طالعة)؛ لا تنقل شیاً (وانت غضبان)؛ (جاءنی زید یسرع)؛ رایت زیداً (وقد
زال عقله)؛ تيقظت (وقد طلعت الشمس) کی.

۳۹

(۶) اسماء موصول و ظروف موصولدن برینه صل اولوق ایچون ذکر
ایدلن جمله لره (جملهء موصولیه) دییلور:

الذی (هو عدوک) رجل جاهل؛ التی (رایتها) امرأة عقیفة؛ من
(عابنی) فهو جاهل؛ ما (رایته) شیء عجیب؛ جلیست اذ (جلس زید)؛

جلیست حیث (جلس زید) کی.
غضبت لما (ذهبت)؛ عظم استاذک کما (تعظم اباک) کی (*).

(۷) (ان ناصبه) و (ان مشبهه بالفعل) بعدنده مذکور اولان جمله لره
(جملهء مصدریه) دییلور، چونکه مذکور ایکی هر فدن صوکره مذکور اولان
جمله لره هر بری صدر نأویلمده و بسیط بر اسم حکمنده اولور لر:

ارید (ان اقرا القرآن) کی که مآلی: (ارید قراءة القرآن) دیمکدر.

(*) اوشبو ایکی جمله ده گی (ما) کلمه سنی (ما مصدریه) اعتبار ایتمه یه نظراً، ضمیره محتاج اولمایان (ما موصوله) عد ایتمک اصلح و اشهد.

سَمِعْتُ (أَنَّ زَيْدًا سَارِقٌ) کبی که مآلی: (سَمِعْتُ سَارِقِيَّةَ زَيْدٍ) دیمکدر:

عَسَى زَيْدٌ (أَنْ يَخْرُجَ) کبی که مآلی: (عَسَى زَيْدٌ الْخُرُوجَ) دیمکدر.

كَادَ زَيْدٌ (يَخْرُجُ) کبی که مآلی: (كَادَ زَيْدٌ الْخُرُوجَ) دیمکدر.

اوشبو جمله ده گی (يَخْرُجُ) اصلده (أَنْ يَخْرُجَ) در. افعال مقاربه دن
صوگره مذکور اولان مضارع لر هر بری مصدر معناسنده درلر.

۸) (قول، جهر، ندا) فعللرندن صوگره ذکر اولنسان جمله لره

(جملهء مقوله) دیبلور:

قال زَيْدٌ: (اللهُ أَكْبَرُ)؛ يقولُ زَيْدٌ: (السلامُ عليكم)؛ قلتُ (استغفرُ الله)

جهر زَيْدٌ: (اللهُ أَكْبَرُ)؛ ناديتُهُ: (يا زَيْدُ - يا زَيْدُ) کبی.

§ ۷۹ تحلیل تراکیب

هر جمله و کلامک ایچنده اولان کلماتک قواعد صرفیه و قواعد نحویه به
منعلق اولان احوالینی بر بر تفصیلا بیان ایتمه به (تحلیل تراکیب) دیبلور.
ایهدی بورایه قدر اوشبو کتابده علم نحوک تقریبا جمیع قواعد مهمه سی
بیان ایدلدی. قواعد صرفیه دن صوگره اوشبو کتابی اوقویان مبتدی هر بر
عربی سوزلری تحلیل ایده بیلمه لیدر.

مبتدی بی تراکیب شتی بی تحلیل ایتمه به ملکه لندر مک ایچون کله چک
درسلرده یازلمش جمله عربیه ننگ هر برینی تحلیل ایتدر مک لازمدر.
تحلیل سهل اولسون ایچون جمله آتیه ده، هر کلمه دن صوگره اوشبو
اشاره لری وضع ایتدک:

(مضه) مضای الیه، (صفت) صفت، (تا) تأکید، (مب) مبتدأ، (خب) خبر،
(فل) فعل، (فال) فاعل، (مفط) مفعول مطلق، (مفب) مفعول به، (ظز) ظرف
زمانی، (ظم) ظرف مکانی، (حا) حال، (تم) تمییز، (مست) مستثنی، (ذجر)
ذوالجار، (محد) محذوف الجار، (تز) تزیین، (متن) متمم فعل ناص، (متق) متمم فعل
فلی، (معط) معطوف، (مند) منادی.

تراکیب شتی

زید (مب) - عالم (خب)

(زید) مبتدأ در (عالم) خبر در.

سؤال: (زید) اسمی، فعلی یا حرفی؟ ناصل اسم؟ معربی، مبنی می؟
مرفوعی، منصوبی یا مجروری؟ رفع علامتی نه؟ نه ایچون مرفوع؟
معرفه می نکره می؟ (عالم) اسمی، فعلی یا حرفی؟ ناصل اسم؟ نه صیغه سی؟
معربی، مبنی می؟ مرفوعی، منصوبی یا مجروری؟ رفع علامتی نه؟ نه
ایچون مرفوع؟ معرفه می نکره می؟ اوشبو جمله، جمله اسمیه می یا که جمله
فعلیه می؟

نوصیه: مبتدی بر عباری تحلیل ایتدکنن سوکره شو عبارنک هر
کلمه سی حقنده قواعد صرفیه وقواعد نحویه به متعلق درلو سوأللر ایراد
ایدیرهك استجواب ایتمه لیدر.

کتاب (مب) زید (مضه) کبیر (خب) * التمر (مب) الرطب (من) طعام (خب)

لذیذ (من) * الزیدان (مب) کلاهما (نا) عالمان (خب) * زید (مب) ... (خب)

فی الدار (ذج) * فی الدار (ذج) ... (خب) رجل (مب) * الرجل (مب) ... (من)

فی الدار (ذج) عالم (خب) * زید (مب) ابوه (مب مضه) غنی (خب) * زید (مب)

غنی (خب) ابوه (نال مضه) * ان زیداً (مب) عالم (خب) * ان فی الدار (ذج)

... (خب) رجلاً (مب) * لارجل (مب) ... (خب) فی الدار (ذج) * لیس

زید (مب) عالماً (خب) * ما زید (مب) عالماً (خب) * لارجل (مب) افضل (خب)

منك (ذج) * زید (مب) عالم (خب) و اقل (معط) * زید (مب) وعمرو (معط)

عالمان (خب) * اخوكم (مب مضه) ... (ای) زید (معط) غنی (خب) *

الذی (مب) هو (مب) غنی (خب) غنی (خب) الذی (مب) ... (موکائن) فی الدار (ذج)

رجل (خب) جاهل (من) * کتب (فل) زید (نا) * زید (نا) کتب (فل) * قتل (فل)

الدئب (نا) * لم یکتب (فل) زید (نا) * ضرب (فل) زید (نا) عمراً (مف) ضرباً (مفط)

شدیداً (من) * کتبت (فل نا) الیوم (ظن) ههنا (ظم) * ذهب (فل) زید (نا) الی

السُّوقِ (ذج) رَاكِبًا (حا) * جاء (نع) في (مفب) زَيْدٌ (نا) وهو (مب) رَاكِبٌ (خب) *
 طَابَ (دل) زَيْدٌ (نا) خُلُقًا (نم) * ذَهَبَ (دل) القَوْمُ (نا) الى المسجدِ (ذج) الأُ
 زَيْدًا (مست) * ما ذَهَبَ (دل) القوم (نا) الى المسجدِ (ذج) الا زَيْدٌ (نا) ... (دل) *
 ما رَأَيْتُ (دل نا) في الحديقه (ذج) الا زَيْدًا (مفب) . . . (دل نا) * امتلاء (دل)
 الا نَاءٌ (نا) مَاءٌ (عد) * أَكَلْتُ (دل نا) اليومَ (طر) مَرَّةً (تر) فقط (تر) * كانَ (فلن)
 زَيْدٌ (نا) عالمًا (متن) * ظَنَنْتُ (فل نا) زَيْدًا (مفب) عالمًا (متن) * ان زَيْدًا (نا)
 ضَرَبَ (دل) * بالقلمِ (ذج) الجَدِيدِ (مف) كَتَبْتُ (دل نا) هذا (مفب) الكِتَابَ (مف) *
 جَاسَ (دل نا) في الحديقه (ذج) (فَعَلَ الجُلُوسُ) * خَرَجْتَ (دل نا) يومَ (طر. موصول)
 (تَمَطَّرُ (دل) السَّمَاءُ (نا)) * جَتَهْدُ (دل نا) للعلمِ (ذج) لِأَنَّهُ (مب) فَرَضَ (خب) *

أَجْتَهَدُ (دل نا) لِأَعْلَمَ (دل نا) * قَالَ (دل) زَيْدٌ: (نا) اللهُ (مب) اكْبَرُ (خب) *
 جمله مقوله

نَعَمْ (دل) الرَّجُلُ (نا) زَيْدٌ (مب) * بِمَنْسُ (دل) الرَّجُلِ (نا) زَيْدٌ (مب) *
 ما (نا) أَحْسَنَ (دل) زَيْدًا (مفب) * أَحْسِنُ (دل نا) بزَيْدٍ (مفب) * عَسَى (دل)
 (انت)

زَيْدٌ (نا) أَنْ يَخْرُجَ (دل نا) * رَأَيْتُ (دل نا) مَا اشْتَرَيْتَهُ (دل نا) (مفب) *
 (هو) (انا) (انت)

جاء (دل) نِي (مفب) الَّذِي (نا) رَأَيْتَهُ (دل نا) (مفب) فِي السُّوقِ (ذج) *
 (نحن)

هَيِّبَاتٍ (دل حكى) الوُصُولُ (نا) * حَيٌّ (دل نا) على الصلاة (ذج) * أَيَّاكَ (دل نا)
 (انت)

والشَّرُّ (من الشر) * ان جاء زَيْدٌ - يَسْتَقْبَلُهُ بِكُرٍّ * ان تُكْرِمْنِي -
 شرطيه جزائيه شرطيه

أَكْرَمَكَ * أَخْرَجَ - ان تَخْرُجَ * ان كَتَبَ زَيْدٌ - أَكْتُبُ *
 (انا) (انا) (انت) (انا) (انا)

این تکتب - اکتب * من عآمسنی حرقآ

رطبه (انت) جزائیه (انا) شرطیه

فقد (ذل) صیرنی (نا مغب) عبدآ (متق) * لولا (ذل) ... (کا) (زید) (نا)

جزائیه (انا تزرنی)

لهلك عمرو * زرنی ... اكرمك * (انت) (انا)

۸۰ * تراکيب غریبه

ما (خب) هو؟ (مب) * ما (نا) وقع؟ (ذل) * ما (مغب) رأیت؟ (ذل) * بم (ذج) کتبت؟ (نع نا) (اصلده بما) * لم (ذج) جئت؟ (ذل نا) * کیم (ذج) خرجت؟ (ذل نا) (انت)

من (خب) هو؟ (مب) * من (نا) جاء؟ (ذل) * من (مغب) رأیت؟ (ذل نا) (انت)

بمن (ذج) خرجت؟ (ذل نا) * کم (خب) الساعه؟ (مب) * کم (خب) دینارآ (تم) (انت)

۱۴۳

مالك؟ (مب مضه) * کم (نا) رجلاً (تم) جاء؟ (ذل) * کم (مغب) درهماً (تم)

تطلب؟ (ذل) * کم (ظن) يوماً (تم) سوت؟ (ذل نا) * کم (ذج) درهماً (تم) (انت)

تبيع؟ (ذل نا) * کم (نا) من غني؟ (ذج) صار (فلن) فقيراً؟ (متن) * (انت)

(اوشبو کم (کثیر) . معناسنده کم خبریدر) .

کاین (نا) من فقیر (ذج) صار (فلن) غنيا؟ (متن) * (اوشبو (کاین) ده (کثیر) معناسنده) .

این (ظم) ... (خب) زید؟ (مب) * کیفی (تز) ... (خب) حالک؟ (مب مضه) *

ایهم (مب مضه) احسن؟ (خب) * ایهم (نا مضه) خرج؟ (ذل) * ایهم (مب مضه)

رأیت؟ (ذل) * بايهم (ذج مضه) نذهب؟ (ذل نا) (انت)

جائی الرجلان ... زید و بکر * لابد ... من العلم اصلده (لافراق)

موجود من العلم) دبکدر * لابد . وان يعلم (لابد موجود من ان يعلم)

دبکدر * (ضرب زید عمراً و بکر خالداً) اصلده : (ضرب زید عمراً

وَضَرَبَ بَكَرٌ خَالِدًا) ديبكدر * (في الدارِ ... زيدٌ والحجرِ ... عمرو) اصله: (في الدارِ كائنٌ زيدٌ وفي الحجرِ كائنٌ عمرو) ديبكدر * (ما كلُّ سوداءٍ تهرّ ولا بيضاءٌ شحمةٌ) اصله: (ما كلُّ سوداءٍ تهرّ ولا كلُّ بيضاءٍ شحمةٌ) ديبكدر.

(معلومٌ أنّ زيداً غنيٌّ جداً) جمله سنده (معلومٌ) خبر مقدم. (ان زيداً غنيٌّ جداً) جمله سی مبتدا مؤخر.

(أكرموا الغريبَ سوءاً كانَ عالماً أو جاهلاً) جمله سنده (سوءاً) خبر مقدم (كان عالماً أو جاهلاً) جمله سی مبتدا مؤخر.

(أيّاً ما كانَ المسافرُ يُراعى) جمله سنده (أيّاً) منصوب اول ر ق (كان) نك منمیدر. (ما) ما منكره در.

(منذُ شهرٍ لا اری زیداً) جمله سنده (منذ) (مدته) معناسنده مبتدا در (شهر) خبر در. (نحن ... معشر العلماء فقراء) جمله سی اصله: (نحن اعني معشر العلماء فقراء) ديبكدر.

(جائني زيدٌ ... الفاسق) اصله: (جائني زيدٌ اعني الفاسق) ديبكدر. (عندي ... رجلٌ جاهلٌ) اصله: (عندي كائنٌ رجلٌ جاهلٌ) ديبكدر.

(انسان ... عندك أم فرس؟) اصله: (انسان كائنٌ عندك أم فرس؟) ديبكدر.

(اقراء دروسك وإلا ... اضربك) اصله: (وان لاتقراء - اضربك) ديبكدر.

(ما من عالمٍ فاضلٍ إلا ... وله حاسدٌ جاهلٌ) اصله: (ما (احد) من عالمٍ فاضلٍ (موجوداً) إلا (عالمٌ فاضلٌ موجودٌ) وله (كائنٌ) حاسدٌ جاهلٌ) ديبكدر.

كلمات شتى .

(مؤلفينك طابه وقتك جمع ايدان مجموعه سندن آلوب طبع ايدلى، عبارسى اصلاح ايدلمدى .)
 بو رساله ده عربچه خلاف ظاهر بر حالى يا اشتراكى اولان كلمه لردن
 درلو ادوات، اسما و افعال حروف هجا ترتيبى اوزره صايلمشدر . عربچدى
 مكل رو شده بلو ايچون بوپك لازمدر .

۱ . (ا) (ازيد = اى زيدا) كى . بعضا ، بعيد كيمسه يه ندا ايدلسه (آ عبدالله) ديومد
 ايله استعمال اولنور . (۲) استفهام ايچون : (ازيد كاتب ؟ الاتر هون ؟ الم نكنت ؟) كى .

۲ . (ابدأ) خالدون فى الجنة ابتدا : لا افعال شرا ابتدا) كى .
 دائما ، هيچ انتهاسر اولارق معنا سنده ، ظرف زمان استقبالى در : (ان المؤمنين

۳ . (اجل) نعم كى . حرف جوابسر ، ذكر ايدلان بر خبرنى تصديق ايچون استعمال
 اولنور : (يا شيخ ! ان زيدا من العلماء) دييلدكده : (اجل ، اعلم) ديمك
 كى كه اوت بيليورم ديمكدر .

۴ . (اذن) شو زمان ، اوتقديرده ياكه شمدى حاضر معنا سنده ظرف زمانيسر . اكثر يا
 مضارع اولنده استعمال اولنور . اگر (اذن) كلامك اولنده اولوب زمان
 مستقبل ايچون اولان فعل مضارع داخل اولسه ، آنى منصوب ايسر : (انا زورك فى ايام العيد)
 ديهن كيمسه يه جوابا : (اذن اكرمك) ديمك كى . اذن كلامك اولنده اولمازسه ، يعنى اذن دن اول
 باشقه بر شى ذكر ايدلسه ، مضارع كنه منصوب اولماز ، بلكه مرفوع اولور : (انا اذن اكرمك)
 كى . فعل مضارع زمان حال ايچون اولسه ده منصوب اولماز : (اذن اظنك كاذبا) كى . بن شيمدى سنى
 كاذب ظن ايدرم ديمكدر . بعضا مجرد ظرف زمانى بيان ايچون ذكر اولنور : (لو اعطاني الله علما)
 ومالا لكنت اذن من اسعد الناس) كى . اذن بعضا الفى وتنوين ايله (اذا) شكلنده يازلور ...

۵ . (اذ) ظرف زمانيسر . شو زمانده كه ياخود شو زمان كه معنا سنده بر جمله يه مضاف
 اولارق ذكر اولنور . زمان ماضيه مخصوصدر : (اذ كنت فقيرا فاغناك الله)
 كى . (اكرمك اذ انت فقير) = فقير اولديغك زمانده بن سنى اكرام ايتدم . بعض وقت
 (زيرا) (چونكه) معنا سنده تحليل ايچون اولور : (اكرمك اذ اكرمنى ابوك ؛ اغفرك اذ
 لاتجهت لبروسك) كى .

۶ . (اذما) ظرف زمانيسر . نه وقتكه معنا سنده جمله شرطيه يه داخل اولارق فعل
 مضارعلى مجزوم ايسر : (اذما تجتهد تعلم ؛ اذما تطاب تجد) كى .

۷ . (اذا) ظرف زمانيسر . هرزه وقتكه معنا سنده زمان مستقبل ايچون اولور : اكثر يا
 شرط ايچون اولارق جمله شرطيه لرده استعمال اولنور ؛ باشقه ادوات شرط كى
 فعل مضارعلى مجزوم ايتمز : (اذا تجتهد تعلم ؛ اذا اجتهد الطالب يكون عالما) كى . بعضا شرط
 ايچون اولماز ، مجرد ظرفيت ايچون اولور : (اذهب الى البلدة اذا طلعت الشمس) كى . دخى بعضا
 مفاجا ايچون يعنى آكسزدن بر حال اولديغنى بيان ايچون استعمال اولنور : (خرجت عن
 البيت فاذا الناس مجتمعون ؛ انتبهت فاذا الباب مفتوح) كى .

۸. (اِذَا مَا) ظرف زمانیدر. نه وقتکه معناسنده جهله شرطیه به داخل اولارق فعل مضارعی مجزوم ایدر: (اذا ما تکتب اکتب) کبی.

۹. (اَزَلًا) ابدانگ عکسی اولوب قدیمه دائما معناسنده ظرف زمانیدر. (علم الله تعالی المخلوقات قبل وجودها ازلا) کبی.

۱۰. (اَفِي) کلمه تضردر. های بیقدم (طوبیوم جوده دم) معناسنده: (اف لکم ایها الجولاء) کبی. بن بیقدم سزدن ای نادانلر دیمکدر.

۱۱. (اَلْ) حرف تعریفدر. اسملرک اؤلنه داخل اولارق معرفه ایدر. مشهورده دورت درلو معنی اوزره استعمال ایدلور: اولا؛ (معلومییت ایچون: الکتاب=شو

معلوم کتاب: الرجل=شو معلوم ایدر). ثانیاً؛ جنسیت ایچون: (الفریس احسن من الحمار = جنس فرس جنس حماردن گوزل). ثالثاً؛ استغراق ایچون: (الانبیاء کانوا مرشدین للناس = جمیع انبیاء جهله آدمی ارشاد ایدر اولدیبار). رابعاً؛ مجرد تزیین لفظ ایچون ذکر ایدلور: (اذهب واشتر اللحم) جهله سنده کی (اللحم) ننگ الفلامی کبی. اوشبو الفلام داخل اولان اسم مطلقاً (معرفه) صایلور ودخی اشبو الفلامنگ همزه سی ساقطه درکه وصل حالنده ساقط اولور: (اؤل الکتاب) کبی. معرف باللام اولان اسم همزه استفهام داخل اولسه، الفلامنگ همزه سی الفی ساکنه قلب اولنور: (ألحسن عندک؟) کبی که اصله (ألحسن عندک؟) دیکدر ودخی (الان؟) کبی که (أألآن) دیکدر. الفلام، اؤلنده حروف شمیسه اولان اسملره داخل اولسه لامی مدخولنگ حرف اولنه قلب اولدور:

۱۲. (اَلَا) اصواتدن در. مخاطبی تنبیه ایدوب دقتنی جلب ایتنگ ایچون استعمال ایدلور: (الا، انکم غافلون) کبی. (الاتذهب الی السوق؟ الا تأکل الطعام معنا؟) جهله لرنده گی همزه استفهام ایله لانا فیه دن مرکب اولان (الا) بوکا باشقه در.

۱۳. (اَللّٰهُ) حرف ترغیب در. فعل مضارع اؤلنده بر ایشه ترغیب وهوسلندر مک ایچون، فعل ماضی اولنده بر یاپلمش ایشه پشیمان ایتندر مک ایچون استعمال اولنور: (الا تصلی=نماز قیامق کرکساک، نماز قیلما لیساک؛ الاصلیت=نیچون نماز قیلما داک، نماز قیلما ایدک). بعض وقت ان ایله لانا فیه مجتمع اولسه ده (الا) شکله یازلور: (ارید الا اخرج من بلدی.) کبی.

۱۴. (اَلَا) حرف استثنادر. (مگر آنجق) معناسنه: اشو (الا دن صوگره مذکور اولان اسم (مستثنی) نامنک اولور: الا ننگ ما قبلی (مستثنی منه) نامنده

اولور: ۱) اگرده (الا) کلام مثبت دن صوگره مذکور اولسه، مابعدی مطلقاً منصوب اولور: (جائی القوم الازیدنا: رأیت القوم الازیدنا: مررت بقوم الازیدنا) کبی. ۲) اگرده کلام منفی دن صوگره مذکور اولسه، مابعدنده، ما قبلنگ عکسی بر (جهله خفیه مثبته) حاصل اولارق (مستثناسی) شو جهله خفیه ننگ مقتضاسیچه معرب اولور: (ما جائی احد الازید) کبی که اصله: (الازید جائی) در؛ (ما رأیت احدا الازیدنا) کبی که اصله: (الازیدنا رأیت) در؛ (لا اذهب الی احد الا الی زید) کبی که اصله: (الا الی زید اذهب) در: (لا اله الا الله) کبی که اصله: (لا اله الا الله موجود) در. بعض وقت (الا) ننگ ما قبلنده (مستثنی منه) سی محذوف اولور: (ما جائی... الازید...) کبی اصله: (ما جائی احد الازید جائی) در؛ (ما رأیت... الازیدنا...) کبی اصله: (ما رأیت احدا الازیدنا رأیت) در؛ (لا اذهب... الا الی زید) کبی اصله: (لا اذهب الی احد الا الی زید اذهب) در؛ (لا اجلس... الا فی الخدة) کبی اصله: (لا اجلس فی شیء الا فی الخدة اجلس) در؛ (ما زید... الا قائم) کبی اصله: (ما زید شیئا الا هو قائم) در؛ (ما کان زید... الا مغموما) کبی اصله: (ما کان زید شیئا الا کان مغموما) در؛

(ما ظننت زيدا... الاجاعلا) كىبى اصلده: (ما ظننت زيدا شيئا الاظننه جاهلا) در: (ما اعطيت زيدا... الاثوبا) كىبى اصلده: (ما اعطيت زيدا شيئا الى اعطيته ثوبا) در. بعض وقت (الا) نك مستثنى سى جمله فعليه اولور: (ما عدلت شيئا الا كذبت) كىبى. بعضا وتبر جمله فعليه نك (مستثنى منه) سى اولان جمله فعليه محذوف اولور: (ان انتم الاغنيابون) كىبى كه اصلده: (ان انتم تفعلون شيئا الا اغنيابون) ديمكدر: ودخى (ان انتم الاذكوبون) ده بوگما مشاهدر. بعضا الا نك مستثنى سى اولان جمله محذوف اولورده، مابعدنك بر جمله حاليه منكور اولور: (ما يجلس زيد باحد الا يشتهه) كىبى كه اصلده: (ما يجلس زيد باحد الا يجلس به ويشتهه) در: ودخى (ما من عالم فاضل الا اوله حاسد خيث) كىبى كه اصلده: (ما احد من عالم فاضل موجود الا عالم فاضل موجود وله كائن حاسد خيث) در. ۳. بعض وقت (الا) ملحقات حروف مشبهه بالفعل اولارق جمله اسميه يه داخل اولوب مبتدأ بى منصوب ايدر: (ما جائنى زيد الا عمرا حاضر) كىبى. ۴. بعض وقت مجرد استندراك جمله ايجون ذكر اولنور: (نام اهل البلدة ليلا - الا) ان بعض اهل الصنائع اشتغل بصناعاته) كىبى. بعض وقت (الا) غير معناسنده اولارق استعمال ايدلوب صفت اولورده ما بعدينك اعرابى موصوفينك اعرابيه تابع اولور: (لو كان فيهما آلهة الا الله لفسدنا) جمله سنده گى (الا الله) غير الله) معناسنده در. بعض وقت (ان) ايله (لا) مجتمع اولسده (الا) شكلنده يازلور: (الا تنكرونا - لانكروكم) كىبى كه اصلده: (ان لانكرونا - لانكروكم) در.

۱۵. (الَّذِي) كىبه موصول نصرىفى: (اسى اللذان اللذين) كىبى. نهميه: بعضا (الذى) نك جمعى (اللاؤن اللاؤين) كلور و بعضا (الاولى) كلور. ۱۶. (الَّتِي) بونلر نك مثاللى موصولات بابنده كچوش ايدى.

۱۷. (الآن) شى حاضر معناسنده ظرف زمانيدر: (خرج الان) كىبى.

۱۸. (الى) حرف جررد (يه، كه) معناسنده: (خرجت الى السوق؛ نمت الى الصباح) كىبى. گاها (مع) معناسنده اولور: (لا تأكلوا اموال الناس الى اموالكم) كىبى كه: (مع اموالكم) ديمكدر. گاها (عند) معناسنده اولور: (التفاح الذى من السكثرى) كىبى. گاها (فى) معناسنده اولور: (يجمعنكم الى يوم القيامة) كىبى. ضميره داخل اولوقده التى بيايه قلب اولنور: (اليه اليهما... الخ.) كىبى.

۱۹. (الِيكَ) اوز نك كه كيت معناسنده فعل حكيمدر. (اليك عنى) كىبى كه: مينم يانمدين كيت اوز اشك ايله مشغول اول ديهكدر.

۲۰. (ألى) اولى نك جمعى اولان (اول) دن مقلوبدر: (ذهبت العرب الى) كىبى.

۲۱. (أولو) صاحبلىر معناسنده (ذو) نك جمع سيدر: (جائنى اولو العلم و رأيت اولى العلم و مررت باولى العلم) كىبى. اولو لگى و اوى يازلسده اوقولماس، اشباع ضمه ايجوندر.

۲۲. (أولات) (اولو) نك مؤنثى در. صاحبات معناسنده، مفردى (ذات) در. (اولات) الجمال حسنات) كىبى. اولانك و اوى ساكن اولارق اوقولور.

۲۳. (أولاء) كىبات اشاره دن جمع صيغه سيدر كه منكر ايله مؤنث بيننده مشتركدر، بعضا (مؤلاء) و بعضا (اولئك) و (اولى) ديو استعمال ايدلور.

۲۴ . (أَلَوِي) الذین معناسنده: (مات العلماء الاولي صفوا كتباً كثيرة) كبی .

۲۵ . (أَم) حروف عاطفه دندر: (یاکه، بوقسه، وه لله) معناسندک مابعدی ماقبلنه معطوف اولور .
اکثریا همزه استفهام دن صوگره کلور: (أزید هذا أم عمرو؟؛ أفا هم زید ام نائم؟) کبی . بعضا (بل) معناسنده استعمال ایدلور: (هذا زید ام عمرو؟) کبی . (او) ایله (ام) آراسنده تفاوت وارد: (ام) ایکننگ برسی حقنده جمله ننگ صدق متکلمه معلوم اولان زمانده تعیین ایچون استعمال ایدلور: ام ایله ذکر ایدلان جمله استفهامیه یه (لا) ایله ده (نعم) ایله ده جواب بیرو مقبول دگلندر . ایکی شیئنگ برینی تعیین ایله جواب بیرو لازمدر .

۲۶ . (أَمَّا) اصواتدندر . تنبیه مخاطب ایچون ذکر اولنور: (الا) کبی . (اما انالغافلون!) کبی . بعض وقت همزه استفهام ایله ما نافیعه ده (اما) شکلنده یازلور: (اما سعت ان الحرص محروم؟) کبی .

۲۷ . (أَمَّا) ادات تفصیلدر . داخل اولدیغی جمله ننگ خبرینه فا داخل اولور: (رأیت اهلك واولادک اما ایننگ فطویل واما بنتک فحسنة واما زوجتک فعقیفة) کبی .

۲۸ . (أَمَّا) حرف تردیددر . اکثریا جمله ده اما ایکی دفعهیا اوج دفعه تکرار ایدلور، بر نیچیسنده او اولماز، اما ایکنجی اوونچجی لرنده بر او عاطفه ده اولور: (خذ اما درهما واما دینارا؛ هذا اما شجر واما حجر) کبی .

۲۹ . (أَمْسِ) دون، کیچه معناسنده ظرف زمانیدر که الفلامسز اولسه داغماکسور اولورق مبنیاتدن اولور: (کتبت امس) کبی . الفلامی اولسه معرب اولور: (مضى الامس المبارك) کبی .

(أَمِينٌ) استجب == قبول ایت یارب دعای معناسندک فعل حکمیدر . آخری مفتوحدر . حالت وقفه آخری ساکن اولور .

۳۰ . (أَنْ) ادات شرطدر . (اگر) معناسنده جمله شرطیه به داخل اولور . اگرده شو جمله شرطیه ده جمله جزائیه ده فعل مضارع اولسه آتی مجزوم ایدر: (ان تجتهد تعلم) کبی . اگرده جمله شرطیه ده فعل ماضی اولوب جمله جزائیه ده فعل مضارع اولسه شو فعل مضارع مرفوع اولمقلغی ده مجزوم اولمقلغی ده جائز اولور: (ان زرت - ازور) و (ان زرت - ازور) کبی . (ان اتاک زید - فاکرمه): (ان شتمک عمرو فلا تشتمه): (ان اجتهدتم فسوف تکرمون): (ان مات الانسان کافرا فان یدخل الجنة): (ان کنت عالما - فانت مسعود) کبی . اگر ان دن صوگره لا نافیعه تصادف ایدرسه (الا) شکلندک یازلور: (الاتکرمونا لانکریمکم) کبی . اگرده ان ننگ جمله جزائیه سی آمریکا نهی اولسه یاکه (سین، سوف وان) داخل اولان فعل مضارع اولسه یاکه جمله اسمیه اولسه جمله جزائیه فای جزائیه ایله بده اولنور: (وان) اگرده (ان) او وصلیه ایله استعمال ایدلسه (گرچه اولسه ده) معناسنده اولور: (خذ السارق وان کان اذاک: اکتب وان لم تکتب: صم وان کنت مریضا) کبی . بویله او وصلیه اولان (وان) ننگ فوقه وصل اشارسی وضع اولنور . (ان) بعض وقت نفی ایچون استعمال ایدلور: (ان زید الامسافر): (ان الکافرون الا فی غرور): (ان انتم الا فی ضلال مبین): (ان اجرى الا علی رب العالمین) الآیه کبی . ان بعض وقت زائد اولور: (ما (ان) شبيت من کبر بل من الحوادث المؤسسة) کبی . بعض وقت حروف مشبهدن اولان (ان) شده سز اولورق (ان) کبی سویله نور: بو وقت (ان مخففة) نامنده اولور: (ان زید لاخوک: ان جرحتم لیسما فعلیک القصاص) کبی که: تحقیقاسن مسلمی جرح

أبتدأ إيمدئ سكا فصاص لازمدر ديمكدر . (ان) مشدده جمله اسميه نك مبتداسنى منصوب ايدر ايسده
(ان) مخففه منصوب ايدمز: (ان زيدا لاخوك - ان زيد لاخوك) كبي .

حروف مشبهه دنبر . (تحقيقا شبهه سر) معناسنده: (ان زيدا عالم) كبي .
۰۳۱ (ان) بعضا (اوت) معناسنده اولارق تصديق خبر ايجون استعمال ايدلور: (انت
جاهل) دين كيمسه يه (ان) ديو جواب ويرمك كبي . (انما) آنجق، فقط معناسنده ادات حصر دره
اصلده (ان) ايله (ما) دن مركبدر: (انما زيد غنى: انما ذهبت الى السوق) كبي .

دورت درلودر: برنجيسى (ان مصدر يه) دركه فعللره داخل اولارق فعل لري
۰۳۲ (ان) مصدر معناسنده ومفرد حكيمده ايدر . اگرده فعل مضارعه داخل اولسه آنى
منصوب ايدر: (اريد ان اقرأ القرآن: ان تصوهوا خير لکم) كبي . ايسته اوشبو جمله لرده
(ان اقرأ القرآن) جمله سى (قرأه القرآن) معناسنده اولارق مفرد حكيمه اولوب (اريد) نك مفعولى
اوله شدر . (ان تصوموا) جمله سى مفرد ومصدر حكيمه اولارق مبتدأ اولمشدر . (خير لکم) خبردر ،
مأى . (صيامكم خير لکم) حكيمده در . ان گاها مخنوف اولور ، او وقت مدخولى اولان فعل
مضارع منصوب اولماز بلكه مرفوع اولور: (تسمع بالمعيدي خير من ان تراه) كبي كه (ان
تسمع . . .) ديمكدر . ايكنجيسى (ان تفسير يه) دركه ترجمه ده (ديو ، ديه ، ديب) معناسنده
اولور وهر وقت سويله نيش و ذكر ايدلش برامردن اول مذكور اولور: (قلت له: ان صل: كتبت اليه:
ان ارسل المكتوب: امرتك ان اقرأ: ناديته: ان يا محمود تعال تعال!) كبي . اوچنجيسى حروف
مشبهه دن اولان (ان) نك مخففى اولان (ان) در: (اشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله)
كبي . دوردنجسى (ان) زائده در: (فلما ان جاءه البشير) كبي .

ان كبي تحقيقا معناسنده حروف مشبهه دن در . اوشبو همزه سى مفتوح اولان
۰۳۳ (ان) (ان) داها اعراب حكيم ايله معرب اولارق مفرد بيرنده مذكور اولان
جمله لرك اولنده استعمال اولنور: (بلغنى ان زيدا عالم: سمعت ان زيدا عالم: معلوم ان زيدا
عالم: عجبت من ان زيدا عالم: لاشك فى ان زيدا عالم) كبي .
تضييه: اشبو (ان) داخل اولان جمله نك مضمونى مصدر حكيمده در . يعنى او جمله دن
بر مصدر معناسى مفهوم اولور .

(انما) (انما) كبي . آنجق بودر بوندن غيرى ايمس ديه كه كبي ادات حصر در: (انما
الاعمال بالنيات) (فاعلموا انما كتبت للتسهيل) كبي .
(نه رعدن ياكه زهره ده) معناسنده ظرف مكانيدر: (انى خرجت: انى لك هذا:
۰۳۴ (انى) انى يكون هذا) كبي .

يقينده . بر آزاؤل معناسنده ظرف زمانيدر . (كما قلت آنفا؟) كبي .

حروف عاطفه دن (ياكه، ياخود) معناسنده ادات نردبدر: (ادم زيدا
۰۳۶ (او) او عمرا: اقطع بالسيف اوبالسكين) كبي بعضا (اولا) دييلور: (اذهب
عدا الى الصحراء سواء كان الهواء طيبا اولا) كبي كه (اولم يكن الهواء طيبا) ديمكدر .

ادات تفسيردر . (يعنى) معناسنده حروف عاطفه دن عد ايدلور: (رأيت
۰۳۷ (اى) ليثا اى اسدا: رأيت زيدا اى رأسه) كبي . بعض وقت مخنوف اولور:
(رأيت اخاك . . . زيدا) كبي كه اصلده: (اخاك اى زيدا) در ودخى: (رأيت زيدا . . . اخاك)
كبي كه اصلده: (رأيت زيدا اى اخاك) در . (اى) بعض وقت نداء ايجون دخى استعمال اولنور:
(اى ابراهيم!) كبي .

۳۸. (ای) (اوت، ابو) معناسنده بر استفهامه جواب اولارق واقع اولور وکنندن دیمک کبی که (اوت والله کوردم) معناسند: در .

۳۹. (آیا) حروف ندادندر : (ایا زید! اقبل) کبی .

۴۰. (آی) (هانگیسی وقابوسی) معناسنده اسم استفهامدر . اکثر یادگیر براسمه مضاف اولارق استعمال اولور. کندیسی معربدر: جمله کوره مرفوع، موصوب و مجرور اولور : (ایهم عالم ؟ ایهم جاه ؟ ایهم رأیت ؟ ایهم مررت ؟ غلام ایهم عالم ؟) کبی .

بعضا جمله شرطیه لرده استعمال اولور. جمله شرطیه ده یا جمله حذافیه در فعل مضارع تصادف ایدرسه آتی مجزوم ایدر: (ایهم تضرب - اضرب؛ ایهم یکرمنی - اکرمه) کبی. ای کلمه سی بعضا کلمه موصول اولارق جمله موصولیه ایله استعمال اولور: (ای رجل (رأیته الیوم) عالم) کبی. ای کلمه سی بعضا کمالی اشعار ایچون صفت اولور: (جأنی رجل ای رجل ؛ (کامل اولان رجل) رأیت رجلا ای رجل؛ مررت برجل ای رجل) کبی . ای کلمه سی ها تنبیه ایله ضم اولنرق معرف باللام اولان منادی لردن مقدم حرف ندادن صوگوره مذکور اولور: (یاایها الناس ! یاایها الرجل !) کبی . بعضا ما زائده ایله (أیما) دیولور: (ایما طاب اجتهد - کان عالما) کبی.

تنبیه: نادرا (أبان، أبین وأبون، أبین) دیو تنبیه وجع ایدلور: (أباهم ضریا ؟ آیوهم ضربوا) کبی. (ایة) (ای) (ای) ننگ مؤنثدر: (ایتهم اکتک ؟ ایتهن تحب ؟) کبی.

۴۱. (ایاه، ایاک، ایایی) ضمیر لردر که ضمیر بحثنده معنالی کچدی. (ایاک) صاقین، احترازیت معناسنده اولور. بوندن صوگوره واولیه

براسم مذکور اولور، واسم دائما منصوب اولور، وای (من) معناسنده اولور. (ایاک والشر = اتق من الشر) معناسنده: (ایاکم والغیبة = اتقوا من الغیبة) معناسنده در .

۴۲. (آین) ظرف مکانیدر که اکثریا استفهام ایچون اولور: (نمرده ؟) معناسنده: (این زید ؟ این تجاس ؟) کبی. بعضا جمله شرطیه لره داخل اولارق

فعل مضارعی مجزوم ایدر: (این تجلس اجلس) کبی. بعضا (اینما) دیولور: (اینما تجلس اجلس) کبی. (متی) کبی ظرف زمانیدر. (نزمان ؟) معناسنده اکثریا استفهام

۴۳. (آیان) ایچون اولور: (ایان یوم الدین ؟ ایان تعار بون بالاعداء ؟) کبی. (ایان) بعضا جمله شرطیه لره داخل اولوب مضارعی مجزوم ایدر: (ایان تحسن الی احسن الیک) کبی.

۴۴. (ایضا) (دخی ینه وکنه) دیمکدر. تزیینات و متعلقات جمله دنندر: (حمت الیوم ایضا) کبی؛ بن ینه بو کونده کلدیم دیمکدر. بعضا واولیه (وایضا)

دیولورده (وبرده وینه) معناسنده اولور. نعم، اوت، دیو، دیمک کبی صوت قبولندر: (هل تعلمنا غدا؟) سؤالنه

۴۵. (آیوه) (آیوه) دیوب جواب ویرلور.

۴۶. (ایه) دما سویله سه، دهانه لر اولمش؟ معناسنده اصواتنددر.

۴۷. (ایه ایها) اولسه ایددی اولور، بیتشور سویله سه معناسنده اولور.

حروف چاره‌دندر. درلو معناده استعمال اولنور: (۱) معیت ایچون اولور:
۴۸. (بِ) (خرجت بریفی) کبی. ۲۰) وساطت ایچون اولور: (کتبت بالقلم:

رجعت بالزقاق الجدید) کبی. ۳) سببیت ایچون اولور: (عزل زید بالخیانة؛ تفوق زید
بکثرة الاجتهاد) کبی. ۴) مقابله ایچون اولور: (اشتریت هذا الكتاب بدینارین) کبی.
۵) ظرفیت ایچون اولور: (جلست بالمسجد؛ نقیم بالبلدة) کبی. ۶) مفعولیت ایچون اولور:
(مرت بالجل؛ امسکت بزید) کبی. ۷) تعدیه ایچون اولور: (خرجت بزید، فجاء بظیر)
کبی که زیدی چیقاردم سوگره اوده بر خبر کتوردی معناسنده و دخی: (ولاتلقوا بایدیکم الی
التهلكة) آیه کریمه سنده اولدیغی کبی. ۸) (الی) معناسنده اولور: (تعلق زید بعمر) کبی.
۹) قسم ایچون اولور: (بالله لاذهبن الی مکة؛ بالله لاصومن فی رمضان) کبی. ۱۰) معناسز اولورق
زائد اولور: (وکفی بالله) ای (وکفی الله): (لیس زید بعالم) ای (لیس زید عالما)
(ما زید بقایم) ای (ما زید قائما): (جانی زید بنفسه) ای (نفسه) کبی.

۴۹. (بَسَّسَ) فعل ذمیر: (بَسَّسَ الرجل زید؛ بَسَّسَت المرأة هند) کبی

۵۰. (بَجَلَ) اوت معناسنده (نعم) کبی. بعضا اولور. بیتشور دیمک کبی فعل
معناسنده اولور.

۵۱. (بَخَّ) مدح ایچون استعمال اولنور: (های های! ماشأ الله، سبحان الله) معناسنده.

۵۲. (بَعَدَ) هنوز معناسنده ظرف زمانیدر: (رأیت زیدا وهو لم ینهب بعد) کبی.
بعض وقت مضاف اولورق منصوب اولور: (قرأت بعد الصلاة) کبی. بعضا
(بعدها) دیبلور بوندن سوگره دیمک: (لاتخرج بعدما) کبی.

۵۳. (بَسَّ) کفی یا که یکفی معناسنده فعل حکمیدر. بیتندی، بیتهر دیمک.

۵۴. (بَلَّ) بلکه معناسنده در که کلام منفی دن سوگره مابعدینک حکمی ماقبلینه مخالفی
اولور: (لاتضرب زیدا، بل عمر) کبی که زیدی ضرب ایتمه، بلکه عمری ضرب
ایت دیمکدر. کلام مثبتدن سوگره اولسه ما قبلی خطأ ذکر ایدلدیکندن مقصود اولان ما بعدنی
اعاده ایچون اولور: (جائی زید، بل عمر) کبی که زید کلدی، خیر عمر کلدی دیه چکم یا شگلش
سویله دم دیمکدر.

۵۵. (بَلَّهَ) (براق، ترک ایت) معناسنده در: (بله، ما تشتغل به!) کبی.

۵۶. (بَلَّأَ) (دن باشقه، سر) معناسنده حکما حروف چاره دن معدوددر. اصله باء چاره ایله
لانافیهدن مرکبدر: (جلس زید بلا ادب) کبی.

۵۷. (بَلَّى) (یوق، اویله دگل) معناسنده نفی طریقهجه استفهام اولنان جمله ناک عکسنی
تفهیم ایتمک ایچون قوللانیلور: (الست بغنی؟) دیبولدکه: (بلی) دیو
جواب ویرلسه (لا، بل انت غنی) معناسنده اولور، یوق (سن زنگین دگل) دگل، سن زنگین سن
دیمکدر. (بلی) (نعم) لک عکسی در. (نعم) اوت اویله در دیمک: (بلی) یوق اویله دگلدر دیمکدر.

۵۸. (بَيَّدَ) لکن معناسنده. کلام سابقی استدراک ایچون: یعنی آشکا ظاهرده خلاف
اولان بر جمله اخراقی ذکر ایچون کلور. وراثتا (ان) ایله استعمال ایدلور:

زید کثیر المال؛ بید انه بخیل) کبی.

۵۹. (بَيْنَ) ظرف مکانیدر. بعضا ظرف زمانی ده اولور. آرالرندہ معناسندہ: (جلست بین زید و عمر؛ ختمت القرآن بین العصر والمغرب) کبی. بعضا محذوف اولان (کان) ننگ متهمی اولور: (ما بین المدرسة والمسجد عشرون ذراعا) کبی کہ اصلده: (ما کان بین المدرسة . . .) دیکندر.

۶۰. (بَيْنًا) شو وقتده کہ معناسنک ظرف زمانیدر: (بینا نحن فی الحديقة اذ امطرت السماء) کبی. (بینا) گاہا (بینما) روشنده استعمال ایدلور. (بینا) دن صوگفی جملده کوبسنجه (اذ) اولور.

۶۱. (تَ) حروف جارہ دندر قسم ایچون اولور: (ت) کبی: (بالله تالله والله لا فعلن کذا . . .) کبی.

۶۲. (تا) کلمہء اشاردر، (ذا) ننگ مؤنثی: (تا نان تین اولاء) کبی. گاہا (ته) دیلور.

۶۳. (ثُمَّ) حروف عاطفہ دندر صوگرہ معناسندہ: (حائنی زید ثم عمرو) کبی.

۶۴. (تَعَالَى) (کل بیرو) معناسندہ فعل حکمیدر: (تعال یارجل!) کبی. تصریفی: (تعال تعالیا تعالوا تعالی تعالیا تعالین) کبی.

۶۵. (ثُمَّ) شوراہ معناسندہ مکانہ اشاره ایچون استعمال ایدلور. جملده طرف مکان اولور: (جلس زید ثم عمرو ههنا وزید ثم) کبی. بعضا حالہ وقفده هاسکنده ایله استعمال ایدلورده (ثمہ) شکلنده یازلور. (من ثم) دیو من ایله استعمال ایدلسه شو سبیدن معناسندہ اولور: (الصلوة فريضة ومن ثم لايجوز تركها) کبی.

۶۶. (جِيرَ) اوت معناسندہ (اجل) کبی. بر خبری تصدیق ایچون قوللانیلور: (ان ابی من العلماء) دیو تمدح ایدن کسمهیه: (جیر) دیمک کبی کہ اوت بیلیورم اویلدر دیمک اولور.

۶۷. (جَلَّ) (جیر) (احل) کبی.

۶۸. (حَاشَا) بعضا حرف جر اولورده مابعدی مجرور اولور: (جائنی القوم حاشا زید) کبی. بعضا حرف استثنا اولارق مابعدی منصوب اولور: (جائنی لقوم حاشا زیدنا) کبی و بعضا (فعل) اولارق مابعدی فاعل اولوب مرفوع اولور: (جائنی القوم حاشا زید) کبی و بعضا تنزیه ایچون ده استعمال ایدلور: (حاشا لله؛ حاشالی ان اکون من الفاسقین) کبی. خدا حفظ ایلاسون اویله ایش اولورمی؟ معناسندہ اولارق (حاشا وحاشا) دیلور.

۶۹. (حَتَّى) (الی) کبی حرف جردر: (نمت البارحة حتى الصباح) کبی. حرف جر اولارق (ان) مقدره ایله منصوب اولان مضارع جملده داخل اولور:

(سرت حتی تغیب الشمس) کبی کہ اصلده: (حتى ان تغیب الشمس) در. (سرت سریعا حتی ادخل البلد) کبی کہ اصلده: (حتى ان ادخل البلد) در. بعضا عطف ایچون اولور: (اکلت السمكة حتى رأسها) کبی. بعضا (کی) معناسندہ تعلیل ایچون اولارق فعل مضارعی منصوب ایدر: (الفت حتى اسهل النحو؛ تزهدت حتى ادخل الجنة) کبی. بعضا مجرد ابتدای کلام ایچون اولور: (وقت تزکده) معناسندہ اولور: (احتهدت البارحة (حتى) لم اتم اصلا؛ اکت السمكة حتى رأسها) (ماکول) کبی. بعض وقت منصوب اولان ب فعل مضارع اولنده استعمال ایدلور: (احتهد

حتى اكون عالما) كبی که اصلده: (حتى ان اكون) در. اوشبو فعل مضارع محذوف اولان ان ايله منصوب در: حتى حرف جر در: جمله حكما مجرور در. حتى ضميره داخل اولماز. (اكلت السمكة حتى رأسها) جمله سنده حتى نك حرف جر اولماسی ايله حرف عطف اولماسی آراسنده تفاوت بيوكدر: حتى حرف جر اولوب مابعدی مجرور اولسه، بالغك باشی مأكول اولدیغی آكلاشلمان. اگرده حتى حرف عطف اولوب مابعدی منصوب اولسه، بالغك باشی ده مأكول اولدیغی آكلاشلور.

۷۰. (حَسَبٌ) كافی معناسنده. (حسبنا الله: حسبى الله نعم المولى ونعم الوكيل (هو) اوشبو جمله ده كی حسب لفظا با ايله مجرور ايسه ده حكما مرفوع اولارق درهم گه خبردر. اضافه ايدله رسه فقط معناسنده اولارق تزييناتدن اولور: (رأيت زيدا حسب) ياكه (فحسب) كبی.

۷۱. (حَيْثُ) ظرف مكاندر. ضم اوزره مبنيدر. اكثر يا بر جمله يه مضاف اولارق ديكمدر. (اجلس حيث زيد جالس) كبی. زيد او طرفیغی یرده او طرفم ديكمدر. (اذهب حيث شئت) كبی: استه ديگه یره كيمت ديكمدر. بعضا سمه مضاف اولور: (جاست حيث زيد) كبی. زيدك مكانه او طرفم. حيث بعضا تعليل ايچون اولور: (فلت حيث قلت) كبی. سن سويله ديكن بنده سويله دم. بعضا با ايله بعيت ديپولور: شو حيث يتچه كه معناسك: (قد ضعف بصره بحيث لا يرى شيئا) كبی. بعضا دخی من ايله (من حيث) ديپلورده: شو حيث نكه معناسك اولور: (الانسان من حيث هو انسان اشرف المخلوقات) كبی. (حيثما) جمله شرطيه لره داخل اولارق فعل مضارعی مجزوم ايدر: (حيثما تجلس اجلس) كبی.

۷۲. (حَيْفٌ) اظهار تاسفی ايچون استعمال ايدلور، اصواتدنر: (أردنا ان نخرج للتفرج حيف! كان الهواء رديا) كبی.

۷۳. (حِينَ) وقتده معناسنده ظرف زمانيدر، اكثر يا جمله مضاف اولور: (فمت حين تمت) كبی. (حينئذ) شو وقتده بو وقتده معناسنده ظرف زمانيدر.

۷۴. (حَى) هايدى چابوق كلگنر معناسنده كلمه ترغيب واستعمالدر: (حى على الصلاة حى على الفلاح) كبی. بعضا حيول ديپولور: (حيهل الثريد) كبی هايدى چابوق كتر ثريد طعامنى ديكمدر.

۷۵. (حَيْصٌ، بَيْصٌ) بيوك بلا وقتنه شديده دن كنايه در. (وقع زيد في حيص بيص) كبی.

۷۶. (خَلَا) حرف جر در: (جأني القوم خلا زيد) كبی. (ما خلا) ديپلد كده حرف جر اولماز بلكه ادات استثنأ اولارق ما بعدى بنى منصوب ايدر: (جأني القوم ما خلا زيدا) كبی.

۷۷. (دُونٌ) (دن باشقه) (دن آشافى) معناسنده حكما حروف جردن معدوددر: (جأني زيد دون عمر: جلس زيد دون عمرو) كبی بعضا محذوف اولان (كان) نك متممى اولور: (قيمة هذا الكتاب ما: . . . دون عشرة دراهم) كبی كه اصلده: (ما كان دون عشرة دراهم) در. بعضا بأيله (بدون) ديپلور: (جلس زيد بدون أدب) كبی. بعضا (من) ايله (من دون) ديپو استعمال ايدلور: (لا اتخذ من دونك وليا) كبی. دون (ادنى) معناسنده يعنى آشافى درجه ده گى شى معناسنده اسم ده اولور: (من كان دونا يقنع بالدون) كبی.

۷۸. (دُونَكُ) هايدى آل آن معناسنده فعل حكيمدر: (دونك زيدا) كبی.

۷۹. (دَخِيْلَكَ) زینهار معناسنده شدتله رجا ایچون استعمال ایدلور: (دخيلك ، تفضل الى بيتنا) کبی .

۸۰. (ذَا) بو، اوشبو معناسنده مذکره مخصوص اشاره کلمه سیدر. مؤنثی : (ذی) و (ذه) (تا، تی، ته) در: (ذا عبدالله، وذی زوجته، وذه خادمته) کبی. ذانگ تننیه سی:

(ذان، ذین) در تانگ تننیه سی (ذان، ذین) در جمع لری (اولاء) درکه مذکر و مؤنث ده. مشترک لری. بعض وقت هاء تننیه ایله : (هَذَا، هَذَان، هَذَايْن، هَذِي، هَذِهِ، هَاتَا، هَاتِي، هَاتِه، هَاتَان، هَاتِيْن، هَوْلَاء) دییلور. ذاماء استفهامیه دن سوگوره الذی معناسنده اسم موصول اولور: (ماذا تصنع) کبی که (ما الذی تصنع) معناسنده در.

۸۱. (ذَاكَ) شو او نه گی معناسنده اشاره کلمه سیدر: (ذاك، ذاكما، ذاكم ذاك، ذاكما: ذاكمن) مؤنثی: (تاك تا كما تا كمن تا كمن تا كمن) در. تننیه سی،

(ذانك ذینك تانك تینك) در: جمع لری (اولئك) در .

۸۲. (ذَلِكَ) شو، اوشبو و بو معناسنده کنه اشاره کلمه سیدر: (ذلك ذالكما ذالكم ذلك ذالكما ذالكمن) مؤنثی: (تلك تلكما تلكم تلكم تلكما تلكمن) در.

جمع لری: (اولالك) در .

۸۳. (ذُو) صاحب معناسنده اسماً معتله دن در. داٹما بر اسم ظاهره مضاف اولور. حالت رفعه، آخری و اولی اولور، حالت نصبه الفلی اولور. حالت جرده یالی اولور:

(جأنی ذومال ورأیت ذامال ومررت بذی مال) کبی. ذونگ تننیه سی (ذوا و ذوی) در، داٹما مضاف اولدقلرندن نونلری بوقدر: (جأنی ذوا عدل ورأیت ذوی عدل ومررت بذوی عدل) کبی. جمع سی: (اولو) در: (جأنی اولوالالباب ورأیت اولی الاباب ومررت باولی الاباب) کبی. نادرا ذونگ جمع سی (ذوو و ذووی) کلور: (جأنی ذوو الفضل)؛ (ورأیت ذووی الفضل)؛ (ومررت بذووی الفضل) کبی . ودخی: (انما یعرف ذا الفضل ذوه) کبی . طی قبیله سی لغتنده ذو = الذی یا التی معناسنده اسم موصول اولور لر: (جأنی ذو ذهب امس؛ جاءتنی ذو ذهب امس) کبی، (الذی ذهب والتی ذهب) دیمکلر لر.

۱۵

۸۴. (ذَات) ذونگ، مؤنثی در: صاحبه معناسنه. تننیه سی. (ذواتان ذواتین) در، جمع سی (ذوات واولات) در: (هذه امرأة ذات جمال، هاتان امرأتان ذواتا جمال، هؤلاء نساء ذوات

جمال یا که اولات جمال) کبی. (ذات) دیو بعضا بر شیئک عیننه و کنسنه اطلاق ایدلور: (ذات المعدن، الذوات الکرام) کبی .

۸۵. (ذَيْتَ وَذَيْتَ) شویله شویله دیمکلر. (کیت و کیت) کبی. کنایات دن در (کان الامر ذیت و ذیت) کبی .

۸۶. (رُبَّ) بعض، کثیر معناسنده اسم مبنیدر. اکثریا محلا در نوع اولارق مبتدا اولور: (رب صدیق خیر من شقیق) کبی . (رب) گاهها بر ضمهیره مضاف ده

اولور. او وقت مرجع ضمیر تمییز اولارق مناصوب اولوب سوگوره مذکور اولور: (ربه رجلا اجبن من النساء) کبی.

(ربما) گاهها، بعض وقت، احتماله معناسنده: (ربما يكون العدو والعاقل خیر من الصدیق الجاهل) کبی .

۸۷. (رَوَيْدَ) اهل = مهلت ویر معناسنده فعل حکمیدر: (روید زیدا) کبی زیده بر آزه مهلت و فرصت ویر دیمکلر. و بعضا اهل معناسنده مصدر معناسنده

اولور: (اهلهم رویدا) کبی که (اهلهم اهلها) دیمکلر. و بعضا (مهلا) معناسنده: (أقرین آقرین) دیمک اولور: (بیشی زید رویدا) کبی

۸۸. (رَيْثَمَا) شو قدر وقتکه معناسنده : (وقف زيدا ريثما صلينا الفجر) كى كه زيد طورى شوقدر وقتکه بزله صاح نماز بنى اوقو دق ديمكدر .

۸۹. (زَهْ) (مى!) معناسنده اظهار تعجب صوتيدر: (زه زيد عريان!) كى .

۹۰. (سَهْ) حرف استقبالدر فعل مضارع اولنه داخل اولور: (سير جمع ان شاء الله تعالى) كى .

۹۱. (سَوْفَ) استقبالی بعيد ایچوندر: (سوف تنفعك صدقاتك) كى .
غير معناسنه حروف جردن معدوددر: (جائى القوم سوى زيد) كى .

۹۲. (سَوَى) بعضاً محذوف اولان كان ننگ متمدی اولور: (اصل البرفوعات الفاعل وما سواه فرع علیه) كى كه (وما كان سواه . . .)

۹۳. (سَوَاءَ) بوده غير معناسنده. تزیین کلام اولارق ما بعدنی ما قبلک حکمندن استثنای و اخراج ایچون استعمال ایدلور. ما بعدی مضاف الیه اولدیغندن دائماً مجرور اولور، کنديسى ایسه کلام مثبت دن صوگره واقع اولسه مصوب اولور: (جائى القوم سواء زيد) كى . ا گر کلام منفی دن صوگره واقع اولسه اعرابه ماقبلنه تابع اولور: (ما جائى احد سواء زيد؛ ما رأيت احدا سواء زيد؛ ما مرت باحد سواء زيد) كى .

۹۴. (شَوِيهَ شَوِيهَ) آرزو معناسنده اسان عوادمه مستعملدر: (اعطاني شويه شويه).

۹۵. (صَبَاحَ مَسَاءً) صباح و آخşam: ایرته و کیچ معناسنده ظروف زمانیه دندر: (جائى زيد صباح مساء) كى .

۹۶. (صَهْ) اسکت معناسنده فعل حکميدر.

۹۷. (طَائِمًا) چوق زمان، اوزون وقت معناسنده ظروف زمانیه دندر: (طالما زيد يقيم في البلده) كى .

۹۸. (طَوْبِي) نه سونچ، نه بيوك سعادت معناسنده: (طوبى لزيد رجع ابنه) كى .

۹۹. (طُرًّا) تمییزانندن تزیینات شتى در: (خرج الطلاب طرا الى الصحراء للمفرج) كى .

۱۰۰. (عَدَا) حروف جاره دندر: (جائى القوم عدا زيد) كى . بعضاً ما عدا دييلور؛ او وقت اداث استثنای اولدیغندن ما بعدی منصوب اولور: (جائى القوم ما عدا زيدا) كى .

۱۰۱. (غَدَاً) یارین، صباح، ایرته گه معناسنده: (اذهب غدا الى المدرسة صباحا) كى .

۱۰۲. (عَسَى) قریبدر، یا قلاشمش معناسنده افعال غیر متصرفه دندر. بعضاً ضمیر متصل ایله استعمال اولنور: (عسا عساهما عساهم... عساك...)

(عسا كما) كى . (عسى زيد ان يضرب) كى . فقط (۱۴) صیغه اوزره تصريف اولنور: (عسى رسيا عسوا هست صستا عسین عسیت عسیتما عسیتم عسیت عسیتما عسیتن عسیت عسینا) .

۱۰۳. (عَلَى) حروف چاره‌دندر. ۱) اوزرينه معناسنده استعمال ايچون اولور: (صعد زيد على السطح: أطلع على الجبل؛ سرت على الفلك) كبی . ۲) بعضا (الى)

معناسنده اولور: (قسمت المال عليهم) كبی . ۳) بعضا (مع) معناسنده اولور: (هو سخی على فقره) كبی (مع فقره) ديمكدر . ۴) بعضا سببیت ايچون اولور: (جئتک على كونك بشوشا) كبی (بسبب كونك) ديمكدر . ۵) گاهها علاوه ايچون اولور . یعنی جمله مذکورگه دها بر قيد وتفصيل علاوهسی ايچون اولور: (هو غنى على انه بخيل) كبی . ۶) نادراً فوق معناسند، اولور:

(نزلت من على السطح) كبی (من فوق السطح) ديمكدر . بعضالامه مقابل تضرر معناسنی افاده ايچون استعمال اولور: (حكم في المحكمة على زيد لبكر) كبی که : محكمهه زيدك ضررينه وديكر ك فائده سينه حكم ايدلدى ديمكدر . (لا على الف درهم) كبی که يعنى فلانك بنده بيك درهم آلاچقى وار ديمكدر . (صلوة سلام) كبيلىر على ايله استعمال اولور: (الصلوة والسلام على محمد وعلى آل محمد :

السلام عليكم وعليكم السلام) كبی . (دعا) على ايله استعمال ايدلسه بد دعا مراد اولور: (دعا استاذه عليه) كبی . اما گرده دعا لام ايله استعمال ايدلسه خير دعا مراد اولور: (دعا استاذه له) كبی .

لازم اول ، براقمه معناسنده فعل حكيمدر : (عليك بكفى نفسك عن لازم اول) هواها) كبی : (الزم بكفى نفسك) ديمكدر .

۱۰۴. (عَلَيْكَ) ۱۰۵. (عَلَى) بئنا كتور معناسنده فعل حكيمدر : (على بزید) كبی .

حروف چاره‌دندر . ۱) برشيدن كچمكى و آيرلمقى افهام اينر : (تركى به، دن) ايله ترجمه اولور: (ربيت السهم عن القوس: اخذت علمى عن

زيد) كبی . گاهها بعد معناسنده اولور: (عن قريب، عن قليل، عما قريب، عما قليل) كبی که آز زماندن سوگزه، ياقينده تيزدن ديمكدر . ۲) سببیت اوچون اولور: (تركت العمل عن قولك) كبی که (بسبب قولك) ديمكدر . ۳) جانب معناسنده اولور: (اجلس من عن يسار) كبی (من جانب يسارك) ديمكدر .

ظرف مكانيدر . يانك معناسنده : (جلست عند زيد ؛ تركت الكتاب عند المجلد) كبی .

ظرف زمانيدر . زمان مستقبله مخصوصدر ، هيچ بر وقتده معناسنده : (لا انفارك عوض) كبی که بن سندن هيچ آيرليمه چم ديمكدر .

باشقه معناسنده دائماً مضاف اولارق استعمال اولور: (غيرك من رفائى

كلم فقرأ) كبی . تزيين كلام اولارق ما بعدنى ما قبلنك حكمندن استئنا و اخراج ايچون استعمال اولور که : ما بعدنى مضاف اليه اولارق دائماً مجرور اولور ، كنديسى ايسه اگرده كلام مثبت دن سوگزه واقع اولسه منصوب اولور: (جائنى القوم غير زيد) كبی . كلام منى دن سوگزه كلسه اعرابه ما قبلينه تابع اولور: (ما جائنى احد غير زيد ؛ ما رأيت احدا غير زيد ؛ ما مررت باحد غير زيد) كبی . گاهها (لكن) معناسنده استدر اك ايچون اولور: (وما انت الا مثلنا

غير انك غنى) كبی . بعضا بغير دييلورده حكما حروف چاره دن معدود اولور: (خرجت بغير اذن) (غير) مضاف اولسه ده معرفه دگلدر . بناء عليه بعضا معرفه به صفت اولدقه الفلام ايله معرف اولور: (جائنى الرجل الغير المستحى ؛ ولا تسلك الى الطريق الغير المستقيم) كبی . بعضا (لا غير ليس غير) ديبلور . باشقه يوق فقط شوغنه معناسنده در .

۱۱۰. (فَ) درلوجه مستعملدر: ۱) فاعاطفه تعقيبه (برآز سوگره دخی) معناسنده اولور: (جائی زید فبکر؛ قننا فصلینا؛ نظرت فرأیت) کبی. ۲) فاه سبیه (شوسیدن) معناسنده: (ضربت زیدافبکی؛ ضربته فواجعته) کبی. ۳) فاه تفصیلیه؛ برایشی تفصیل ایچون اولور: (نوضئت؛ فغلست وجهی ویدی و مسحت علی رأسی و علی خفی) کبی. (غضبت؛ فقلت انت احق وانت جاهل وانت خبیث) کبی. ۴) فاه تعلیلیه؛ زیرا معناسنده لام کبی (ان) به داخل اولور: (اضر بک فانک سارق) کبی که (لانک سارق) معناسنده در. ۵) فاه جوائیه؛ جمله شرطیه دن سوگره اولان جمله جزائی؛ لرده بولور: (ان تکرمنی، فانت محسن؛ ان احببتنی، فانتعنی) کبی. اشبو فاه جوائیه معنای شرطیت مفهوم اولان مبتدأ لک خبر لرنده اولور: (الئی یعبنی فهو صدیقی؛ کل رجل یعادى علی فهو جاهل) کبی. ودخی (اما) دن سوگره اولان مبتدأ لک خبر لرنده اولور: (اعلم خدامک؛ فاما زید فهو کسلان واما عمرو فهو احق واما بکر فهو عجول) کبی.

تنبیه: فاه جوائیه داخل اولان جمله اکثریا جمله اسمیه اولور. فعل مضارعک اؤلنه داخل اولان. مثلا: (ان تضربنی اضر بک) دییلور؛ فاضر بک دییلمز. ۶) فاه فضیحه؛ (ایشته، آنه، مؤنه) معناسی مفهوم اولان فادر. بعض جمله لرده استعمال ایدلور. شهره یقین کلدکه: (فقد جئنا البلده) دیو ابتدای کلام ایتمک کبی که ایشته شهره کلدک معناسنده در. ۷) فاه استینافیه؛ مجرد ابتدای کلام جدید ایچون استعمال اولور: (ذانما یقول له کن فیکون) آیتنده فیکون ده گئی فاکبی؛ فهو یکون حکمنه در. اگرده بو فا فاه جوائیه اولسه، مدخولی ان مقدره ایله مجزوم اولوب فیکن دییلور ایدی؛ ان قال له کن فیکن تقدیرنده اولور ایدی.

۱۱۱. (فَضْلًا) نه رده قالدیکه معناسنده: (أکرمت الاعداء فضلا عن الاصدقاء؛ زید لا یعرف القراءة فضلا عن الكتابة) کبی، اصلده محذوف اولان فضلناک مفعول مطلقه دیر.

۱۱۲. (فَصَاعِدًا) دهاز یاده معناسنک: (اعطنی درهمین فصاعدا) کبی تقدیری فصعد صاعدا در.

۱۱۳. (فَقَطُّ) انحق، بالکثر (شولغنه) معناسنک: (جائی زید فقط؛ اشرب فقط ولاتأکل) کبی.

۱۱۴. (فِي) (ده) معناسنده حرف جر در: (جلست فی المسجد؛ المأ... فی الکوز؛ النجاة... فی الصدق؛ والهلاك... فی الکذب) کبی. بعضا (الی) معناسنده اولور: (دخلت فی الدار؛ وقع الدلو فی البشر؛ شرعت فی الکتابه) کبی. تنبیه: بعضا (فی) محذوف اولور: (سرت خارج البلد) کبی که اصلک: (فی خارج البلد) دیمکدر؛ (کتبت بوم الجمعة) کبی اصلده: (فی بوم الجمعة) در.

۱۱۵. (قَبْلُ) (اؤلا، ایلک) معناسنده (بعد) ننگ عکسیدر. مضاف اولهاسه آخری مضموم اولورق مبنی اولور: (الله الامر من قبل ومن بعد؛ الاجتهاد... قبل والاستراحة... بعد) کبی. مضاف اولسه معرف اولورق اکثریا منصوب اولور: (نسیر قبل الصلاة فی الحدیقه) کبی. (قبل) ننگ مصغری (قبیل) اولور، بعدنک مصغری (بعید) اولور.

۱۱۶. (قَدْ) فعل ماضی اؤلنده اولسه (تحقیقا) معناسنده اولور: (قد جاء زید؛ وقد خرج عمرو) کبی. مضارع اؤلنده اولسه بعض وقت وگاها معناسنده اولور: (قد یصدق الکذوب وقد یجود البخیل) کبی.

تنبیه: قرآنده (قد یعلم الله) مستثنادر. آنده اولان (قد) (تحقیقا) معناسنده در. بعضا یکنی معناسنده فعل حکمی اولور: (قد زیدا عشرة دراهم) کبی (کی زیدا عشرة دراهم) معناسنده در.

۱۱۷. (قَط) آنجق، يالگنز معناسند، فقط کبی: (جائی زید قط) کبی.

۱۱۸. (قَطُّ) زید قط؛ ولم یغن اصلا؛ من ذا الذی ما سنا قط؛ ومن لالحسنی فقط) کبی. طرف زمانیدر. (هیچ برونتده) معناسند، زمان ماضی به مخصوصدر: (لم یسرق

۱۱۹. (کَ) کلبه؛ کتبت کالخطاط) کبی. اوشبو کای جاره ضمیر لره داخل اولماز، مثلاً (کم ککم کنا) دیلمنز؛ بلکه (کهلهم کهثلکم کهثلنا) دییلور. ودخی کله لرلک آخربنه متصل اولارق ضمیر مخاطب اولور: (ضربک ضربکما ضربکم . . . الخ) کتابک کتابکما کتابکم . . . الخ (بک بکما بکم . . . الخ) کبی.

۱۲۰. (کَمَا) نصل که معناسند، تزیینات شتی دندر: (کتبت کما یکتب الخطاط الباهر) کبی. ودخی تیز شو زمانده که معناسند اولور: (صل کما یدخل الوقت؛ سلم کما یدخل الدار؛ لانقم کما یسلم الامام) کبی.

۱۲۱. (کَمَا) (اوشانداق) دیمکدر. لسان ادبی ده یوقدر فقط شه یکبی لسان عوامده مستعمل اولمقدنر: (ان تذهب اذهب کمان) کبی.

۱۲۲. (کَادَ یَکَادُ) (اوله یازدی، اوله یازیور) معناسند، افعال مقاربه دندر: (کاد زید یسقط = یکاد زید یسقط) کبی.

۱۲۳. (کَانَ یَکُونُ) افعال ناقصه دندر: (اولدی، اولور) معنارند، دافعا منصوب اولان بر متم ایله استعمال ایدلورلر: (کان زید عالما؛ یكون زید غنيا) کبی. بعضا (وجد یوجد) معنارند، اولوب فعل تام اولارق متعه محتاج اولمازلر: (کان الله قبل وجود المخلوقات؛ یكون ابنی بعد سنتین) کبی.

۱۲۴. (کَذَا هَکَذَا) (شویله بویله) معناسند، تزیینات دندر: (فعلت کذا؛ قلت شویله بویله) کنا) کبی. (کذاک) بویله شوژنگ کبی معناسند: (کما ان زیدا عالم کذاک لیس ابوه جاهلا) کبی.

۱۲۵. (کَانَ) گویا که، سانکه معناسند، حروف مشبهه بالفعل دندر: (کأن زیدا حمار) کبی.

۱۲۶. (کَانَ) گویا که سانکه معناسند، تزیینات دندر: (وئب زید کانا هو جراد) کبی. به قدر چوق معناسند. (کم) کبی: (کاین من عالم لایغاف من الذنوب) کبی. بعضا استفهام ایچون اولور: (کأین درهما تعطی لی؟ بکأین تبیع الکتاب؟) کبی.

۱۲۷. (کَرَبَ) کاد کبی افعال مقاربه دندر: (کرب زید یسقط) کبی.

۱۲۸. (کَلَّ) (بعض) نلک خلافیدر. هر برسی جمعی معناسند اکثریا مضاف اولور: (کل انسان حیوان؛ کل ات قریب؛ طالعت کل الکتاب) کبی. بعضا مضاف اولماز یعنی مضاف انیهسی محذوف اولور: (کل یشتری بته) کبی که اصلده: (کل نسان یشتری بئنه) دیمکدر. وبعضا مصدره مضاف اولارق مفعول مطلق اولور: (اجتهدت کل

۱۲۹. (كَلَا) فعل حكيمىر. (براق، وازكچ، اولماز اولماز) معناسنده: (اقول عيبك لاييك) ديهن كمسهيه (كلا) ديبك كىبى (زىنهارسويلمه) ديمكسر. ودخى (هل لاتذهب الى القرى) ديو سوؤال ايدهنه (كلا) ديبك كىبى يوق يوق، اولماز اولماز ديمكسر. گاما (حقا) معناسنده اولور: (كلا ان الانسان ليطغى) كىبى .

۱۳۰. (كَلَا) هرايكيسى معناسنده. داؤما تثنيه صيغهرينه مضاف اولور. (كلاهما رأت الرجلين كليهما؛ مرتت برجلين كليهما) كىبى. جملهده اكثريا تاكيد اولور. بعضا مبتدأ اولور: (كلاكما عالمانا كلاكما عالمان) كىبى. اسم ظاهره يعنى ضميردن باشته اسمله مضاف اولسه لر عربلى تقديرى اولور: (جائى كلا الرجلين؛ مرتت بكلا الرجلين) كىبى.

(كَلَا) كلانك مؤنثيدر: (كلتاها، كلتاكما) كىبى .

۱۳۱. (كَم) نه قدر معناسنده اذات استفهامدر. اكثريا منصوب اولان برتميزى اولور: (كم ديناراً مالك؟ كم ساعة تمام؟) كىبى. بعضا تميزسز اولور: (كم الساعة؟ كم ولدك؟) كىبى. بعض وقت چوقاقى تفهيم ايچون (كثير) معناسنك استعمال ايدلور: (كم من رجل في السوق)؛ ياكه اضاغه ايله: (كم رجل في السوق) كىبى؛ بازارده نه قدر ار وار! ديمكسر. اوشبو جملهده گى كم حكما مرفوع اولارق مبتدادر (في السوق) نك متعلقى اولان محذوف كاؤن خبريدر. بعضا تميزى محذوف اولور: (بكم تبيع؟) كىبى (بكم ثمناً تبيع) معناسندهر. (كم مالك؟) كىبى (كم ديناراً مالك) معناسندهر .

۱۳۲. (كَمَى) ايچون معناسنده فعل مضارع داخل اولوب آنى منصوب ايدر: (اعبد اللهى ادخل الجنة) كىبى. بعضا نفى مضارع داخل اولوب آنى ده منصوب

ايدر: (اجتهد كيلا اكون جاهلاً) كىبى. بعضا (ما) استفهاميهيه داخل اولورده لام جاره معناسنده اولور. اووقت (لم) كىبى نيچون معناسنده اولور: (كيم تحصل العلوم؟ كيه عصيت؟) كىبى .

۱۳۳. (كَيْتَ وَكَيْتَ) (ذيت وذيت) كىبى. شويله وشويله معناسنده: (قال زيد كيت وكيت) كىبى .

۱۳۴. (كَيْفَ) نصل؟ نه كيفينده معناسنده: (كيف انت؟ كيف حالك؟ كيف جيئت؟) كىبى. بعضا نيچون اويله اولماسون البته اويله اوله چق مألنده اولور: (ان زيدا سخى جدا كيف؟! . . . وهو قداطعم في رمضان ثلثة آلاف مسكينا) كىبى. (كيفما) نه كيفينده كه معناسنده ادوات شرطيه دن در: (كيفما تجلس اجلس) كىبى .

۱۳۵. (لِ) تاكيد ايچون اولور البته معناسنده. موضعه كوره درلو آدى واردر: (لِ) لام ابتداييه: (لزيد قائم؛ لانتم العلماء؛ لتكونن من العلماء) كىبى . (۲) لام جواييدركه اوچ درلودر: جواب قسم، جواب او، جواب لولا جواب قسم: (والله لافعلن كذا) كىبى. جواب لو: (لو اجتهدوا لعلموا) كىبى . جواب لولا: (لولا العلماء لهلك الناس) كىبى . لام فارقه، لام موطنه، لام تبين نامنده اولانلارى دها بيوكجه كتابلردن باقاور.

۱۳۶. (لِ) ايكى درلودر: برنجيسى حروف جاره دن در، مدخولنى مجرور ايدر: اوشبو حرف جر اولان لام سيمكز درلو معناده استعمال ايدلور: (۱) تحليل ايچون اولور. ايچون معناسنده: (عزرت للناييب: اجتمعنا لتحصيل العلم) كىبى. (۲) منفعت وفائده معناسى ايچون: (حكمت في المحكمة لزيد على عمرو) كىبى كه محكمده زيدك فائده سينه وعمرلك ضررينه حكمت ايدلدى ديمكسر. (۳) تحليل اجمنك كىبى: (ذات) معناسنده: (ذات) معناسنده:

لزید) بومال زیدئندر و(ذلك الفرس لیکر) کبی شو فرس بکرئندر دیمکدر . (ع) اختصاص ایچون اولور : (الجل للفرس: اللحية للرجال والثدي للنساء) کبی . (۵) مفعولیت ایچون اولور: او وقت بعضا (بی نی) معناسنده اولور : (اللهم اغفر لی؛ قال کذا واجبت له کذا) کبی . و بعضا (به، گه) معناسنده اولور: (قلت لزید، اظهرت لزیدا عطیت لزید، درهما) کبی . (۶) (فی) معناسنده ظرفیت ایچون اولور: (کتبت لسبع خلون من رمضان) کبی (فی سبع) معناسنده در . بعضا : لسبع خلت (یا که) مضت (یا که) مضین دیبلور . ودخی (ونضع الموازين القسط لیوم القيامة) آیه کریمه سنده اولدیغی کبی که (فی يوم القيمة) مآلنده در . (۷) بعد معناسنده اولور: (اقیبوا الصلوة لدلوك الشمس) کبی که (بعد دلوك الشمس) دیمکدر . (۸) نادر (عن) معناسنده اولور: (قلت لزیدانه لم یفعل الشر) کبی که قلت (عن زید) دیمکدر . (۹) قسم ایچون اولور: (لله لا یؤخر الاجل) کبی و الله لایؤخر الاجل معناسنده در . (۱۰) زائده اولور : (ردف لکم) کبی که ردنکم دیمکدر . اوشبو لام جارء بعضا ان مقدره ایله منصوب اولان فعل مضارع له داخل اولور: (جلست لاکتب) کبی که اصله : جلست لان اکتبدر . ودخی: (ما کان زید لیربی عمرا) کبی که اصله: (لان یربی عمرا) دیمکدر .

تنبیه : (اوشبو مثال) کبی کون منفی دن سوئره مضارعه داخل اولان لام جارء (لام جحد) نامیله تسمیه ایدلور . ودخی اوشبولام جارء ضمیر لره داخل اولسه مکسور اولماز مفتوح اولور: (له لهما لهم . . . الخ) کبی .

تنبیه : بعضا اوشبولام جارء محذوف اولور: (سیروا فی البساتین تفرجا) کبی اصله: للترفح در . ایکنچی لام مکسوره (لام امر) در که امر غائب صیغه لرته اولور: (لیفتح، لینصر، لیضرب) کبی . اگرده اوشبولامدن اول (واو) یا که (نا) یاخود (ثم) مذکور اولسه مکسور اولماز ساکن اولور : (ولیفتح، فلینصر، ثم لیضرب) کبی .

۱۳۷ (لا) یوق معناسنده حرف نفیدر . طوقز تورلی اولور : (۱) لا ناهیة : فعللره نفی اوچون داخل اولور . فعل اعرابینی اوزگهرتمس : (لاضرب لایضرب) کبی . (۲) لا ناهیة : مضارعه نهی اوچون داخل اولور . آخرینی مجزوم ایدر : (لاضرب، لاتضرب، لاضررب، لانضرب) کبی . (۳) لاجنسیه : مبتدا وخبری نکره اولان جمله اسمیه داخل اولوب حروف مشبهه بالفعل دن اولارق مبتدایی منصوب ایدر: (لاشیء علی؛ لاارض دائم؛ لا رجل فی الدار؛ لاصحاب جود ممقوت؛ لا خادمین لی؛ لا کتب عندی) کبی .

تنبیه : بولادن سلب کلی، یعنی هیچ معناسی چغار، شونگ اوچون نفی جنس لاسی دیب آتالور . (ع) لامشبهه : لیس معناسنده اولان لادرکه مبتدا وخبری نکره اولان جمله اسمیه داخل اولوب مبتداسینی دگل، خبرینی منصوب ایدر: (لا رجل حاضر؛ لا شیء علی الارض باقیا) کبی . لامشبهه هر وقت سلب کلی اوچون اولماز سلب فرد واحد اوچونده استعمال ایدله بلور . شونگ اوچون لارجل حاضر، بل رجلان دیمکدر . مکندر . (۵) لامطلقه : مطلق نفی اوچون جمله اسمیه داخل اولان لادرکه عامله دگلدر . نه مبتدایی ونهده خبری منصوب ایدر : بولادن گاهها هیچ معناسی چغار، گاهها چقماس . مراد زیننه ایله آگلانور . (۶) لاعاطفه : (جاوید لاعمر و؛ احب العلم لالمال) کبی . (۷) لاجوابیه: (هل لکم طعام؟) جوابنک (لا) دیهک کبی . (۸) لاغیریه: یعنی غیر معناسنده اولان لاکه اسمدر : (زید لا عالم) کبی که (غیر عالم) دیمکدر . ودخی: (جئت بلا زاد وغصبت من لاشیء) کبی . (۹) زائده : (لا اقسام . . . آلیة) کبی اصله اقسامدر .

۱۳۸. (لات) لانفی ایلهنا زائدھن مرکبدر: (لات ساعة الاستراحة) کبی اصلده: لات الساعة ساعة الاستراحةدر: بوساعت استراحت ساعتی دگلدر دیککدر. ودخی (لات حین مناس) کبی: (لیس الحین حین خلاص) مآئنده و (لات الحین حین مناص) تقدیرندهدر. (لات وقت ندامة) کبی لات الوقت وقت ندامة تقدیرندهدر. اوشبو (لات) لیس، ماولا کبی جمله اسپهنگ خبرینی منصوبایدیر. لکن بو حرف داخل اولان جملهنگ مبتداسی وقت وزمان معناسنه اولان براسم اولوب دائما محذوف اولور. محذوف اولان مبتداناگنها بدیکی مذکور اولان خبرندن پلنور. چونکه متدا و خبر هر ایکسی برلفظدن عبارت اولور لر.

۱۳۹. (لابد) آیرلمق ممکن دگل، بالضروره لازمدر مآئندهدر: (لابد من العلوم) کبی. علومدرن آیرلمق ممکن دگلدر، البته علوم لازمدر دیککدر. اصلده: لابد من العلوم کالئندر ودخی: (لابد من ان اقرأ) کبی. اوشبو لابددرن صوگره (من) لازمدر. بعض وقت (من) معناسنده اولان (واو) ایله استعمال ایدلور: (لابد وان اقرأ) کبی اصلده: (من ان اقرأ) معناسندهدر.

۱۴۰. (لاشك) شك یوقدر معناسنه: (لاشك في ان زيد عالم) کبی. (لا محالة) شبهه یوقدر، قورتلمغه حمله یوقدر، معنالنرند، استعماله ایدلور: (الموت آت لا محالة) کبی. (لاجرم) لاشك و لا محالة معنالنرند: (لاجرم لا تینك) کبی. (لاریب) لاشك معناسنده، (لاریب فی ان زیدا عالم) کبی.

۱۴۱. (لاسیما) اخصوصا (بیگرهكك): (اكرمت القوم لاسيما زيدا) کبی. بعضا و ایله (ولاسيما) دیلور. مدخولینك اعرابی استثنایا باند، مبیندر.

۱۴۲. (لندن) عندنده معاسفده دائما مضاف اولارق استعماله ایدلور: (جلست لندنه: خرج من لندنه). بعضا: (لندن، لندن، لندن، لندن، لندن، لندن) دیواستعماله ایدلور.

۱۴۳. (لندی) هندنه معناسنه حروف چارهدن معدوددر: (جلست لندی زید) کبی. مضوره مضاف اولدوقده آخرندککی الفی پایه قلب اولنور: (لندی لدیك لندی) کبی.

۱۴۴. (لعلّ) حروف مشبهه بالفعلندر: شاید، بلکه، احتمالک معناسنده: (لعلّ زیدا سخن) کبی.

۱۴۵. (لکئی) ایچون معناسنه: (اجتهد لکی اکون عالما: لا اذنب لکیلا ادخل جهنم) کبی.

۱۴۶. (لثلاثا) اصلده: (ل، ان، لا) در: (اجتهد فی الدرّس لثلاثا بقی جاهلا) کبی.

۱۴۷. (لکن) استدراک ایچوندیر، اکثریا مشدد اولارق حروف مشبهدن اولور: (ما جائت احد، لکن زیدا حاضر) کبی. بعض وقت حروف عاطفهدن اولور. لکن اووقت آخری مشدد اولماز، ساکن اولور: (لم ار زیدا، لکن خادمه) کبی. بعض وقت مجرد استدراک و ابتدای کلام ایچون اولور: (سرائینما شئت، لکن لاتدخل البساتین) کبی. ما ایله (لکنما) دیکلکدهده شویلهدر.

۱۵۷. (لِيسَ) بوقدر، دگلدر، معناسنده افعال جامده دنترکه جمله اسمیه لره داخل بوقدر، دگلدر، معناسنده افعال جامده دنترکه جمله اسمیه لره داخل

بوقدر، دگلدر، معناسنده افعال جامده دنترکه جمله اسمیه لره داخل بوقدر، دگلدر، معناسنده افعال جامده دنترکه جمله اسمیه لره داخل

۱۵۸. (ما) (طلب؟) کبی. ۲ نجی ما شرطیه (نه که، نهی که) معناسنده: (مایخرج

یسرق؛ ماتطلب اطلب) کبی. ۳ نجی مانافیه فعلیه (بوقدر، دگلدر): (مانتع، مایفتح) کبی.

۴ نجی مانافیه مشبهه بلیس: (مازید قائما؛ مازید بقائم) کبی. ۵ نجی ماموصوفه (شی) معناسنک:

(اشتریت ببا عزیزی؛ رأیت ماسوی زید) کبی. اوشبو جمله لره ماشی معناسنک اولارق موصوفدر،

(عزیز) و (سوی زید) صفتدر لر. ۶ نجی ما منکره (شی لردن بر شی) مألنده: (رأیت شیأما. اقرأ

کتابا ما؛ جلس فی مکان ما) کبی. ۷ نجی ماموصوله (شوشی که) معناسنده: (ماکتبتہ رسالہ؛ وقع

ماوضع فوق الخوان) کبی. ۸ مامصدریه: (احبکم ببا اطعم ای باطاعتکم کبی اطاعتکز سببیلہ سزی

سویورم دیمکدر. ۹ نجی مازمانیه (بوده مصدریه کبی): (اکرم ضیفک مادام فی بیتک) خانه گنده

اولدینی مدتده مسافرکی اکرام ایت. خرجت مالم یخرج زید کبی. زید چیقما دیغی وقتده، زید

چیقمانجه یه قدر بن چیقمد. (بکی زید بعد ما ضحک) کبی. زید کولدی کی زماندن سوگره آغلادی دیمکدر.

۱۰ ما زائده: (انما کانما اینما) کلمه لرنده اولان مالر کبی. (لم عم کیم الام علام) کبیلرده

(ما) ننگ الفی ساقط اولوب مخفف اولور.

۱۵۹. (مأذأ) زهدر اوکه؟ معناسنک: (ماذا تصنع) کبی که ما الذی تصنعه معناسنکدر.

۱۶۰. (متی) نه زمان؟ نه زمانکه) معنالرنده: (متی جئت؟ متی تخرج - اخرج)

کبی. بری استفهامیه دیگرى شرطیه در. بعضا ما زائده ایله متیما

دییلور: (متیما تخرج - اخرج) کبی.

۱۶۱. (مد) (دنبور) معنالرنده در. حرف جرر: (ما رأیتہ مذیوم الجمعة) کبی. گاه

بوینچه، مدتدنجه معناسنک اولور: (ما رأیت زید امد یومنا هذا) کبی. بعض

وقت (مد) (مدته) معناسنده اولور، او وقت اسم اولوب حکما مرفوع اولارق مبتدا اولور:

ما بعدی مرفوع اولارق خبر اولور: (مدسنه لم ار زیدا) کبی. بعضا ظرف زمان اولور،

(جئت مددعا) کبی که دعوت ایتدی کی زمانده کلمد دیمکدر. مذک مد خولی معرف باللام اولسه،

آخری مضموم اولارق آشکا وصل اولنور: (ما رأیت زیدا مذ اللیلۃ) کبی.

(مئذ) (مد) کبی استعمال اولنور: (ما رأیت زیدا مذیوم الجمعة) کبی.

۱۶۲. (مع) حروف جاره دنتر: (سرت مع زید) کبی. گاه مجتمعا معناسنده اسم

منصوب اولارق حال اولور: (ذهینا معاور جعنا منفردین) کبی.

اوج درلودر: (استفهامیه، شرطیه، موصوله). ۱. استفهامیه (کیم؟)

معناسنک: (من هو؟ من کتب؟ من ضربت؟) کبی. ۲. شرطیه: (کیمکه)

معناسنده: (من یضربنی اضربه) کبی. ۳. موصوله: (شو کیمسه که) معناسنده: (رأیت من ضربک،

من ضربک جاهل): (من ذا) کیم شو؟ معناسنک تر: (من ذا الذی ماسهاقط ومن له الحسنی فقط) کبی.

(دن) معناسنک حرف جرر. ۷ درلو استعمال ایدلور: ۱. ابتدایه:

۱۶۴. (من) (سرت من البصره الی الکوفه) کبی. ۲. تبعیضیه: (اخذت من الدرهم؛

جأنی من الرجال) کبی اصلده: (اخذت بعضا من الدرهم؛ جأنی بعض من الرجال) کبی.

۳) تبیینیه: (خاتمی من فضة؛ هذا من حديد) کبی . ۴) تعلیلیه: (رجعت من الخوف؛ بکیت من رقة فلبی) کبی. ۵) ظرفیه: (اذا نودی للصلوة من يوم الجمعة ای فی يوم الجمعة . وفالته الحج یقضیه من قابل) ای فی السنة الاتیة . ۶) مفعولیة بمعنی الی: (بعث المال من زید) کبی. ۷) زائده ما جاتی من احد) کبی اصله: (ما جاتی احددر) . (من) نك زائده اولمقلی جمله عدمیه به مخصوصه
تنبییه: اوشبو (من زائده) دن فی الجملة تأکید آنگلاشلور .

تنبییه: بعضا (من) محذوف اولور: (واختار موسى قومه) کبی اصله: (من قومه دیمکسر ودخی: (اخاف اسدا) کبی که اصله: (اخاف من اسد) دیمکسر .

۱۶۵. (مَه) طوخته قیلیمه ایتمه معناسنده اصواتدندر .

۱۶۶. (مَهِيم) (نه وار؟ نه اولدی؟) معناسندهدر .

۱۶۷. (مَهَلًا) (مبطلًا) دیمک کبی: (یواش ، یواش آفرین آفرین اول) معناسنده حالدر: (مهلا یا رفیق!) سر مهلا دیمکسر ودخی: (اقرأ مهلا) کبی . بعضا علی مهل دیلور .

۱۶۸. (مَهْمًا) هر نه که معناسنده: (مهيا احد آخذ) کبی . بعضا هر نه وقتکه معناسنده: (مهيا تخرج اخرج) کبی . بعضا اولدیفی قمر معناسنده: (اجتهد مهيا امکن) کبی .

۱۶۹. (ن) تنوین نامنده نون ساکنه در که کلمه نك آخرنده تلفظ ایدلور . کتابت ایدلیمز: (زید، زیدا، زید، حکمة، حکمة، حکمة) کبی . اوشبو تنوین اسملره مخصوصدر . فلهمه وحر فده اولماز؛ ودخی معرف باللام ومضاف وغیر منصرف ومبنی اولان اسملرده هیچ تنوین اولماز: مثلا (ضرب ، من ، الكتاب ، احد ، انت) دیلمیز . ودخی ابن لفظیه موصوف اولان علملرده تنوین اولماز: (جائی زید بن عمرو؛ ورأیت زید بن عمرو؛ ومررت بزید بن عمرو) کبی . تنوین گاهما محذوف اولان بر مضاف الیه دن عوض اولور: (وجعلنا بعضهم نوق بعض) دهگی تنوین کبی که (بعضهم) حکمندهدر . (یومئذ ، حیثئذ ، عامئذ ، ساعتئذ) کبی ظرفلردهگی تنوین (كان کذا) جمله سندن عوضدر .

۱۷۰. (ن) تأکید ایچون فعللرک آخرینه متصل اولور: (افتحن افتتاحن افتحن افتحن اولمق لازمدر: (والله أوصوم غدا) کبی . حتی اگرده جواب قسم اولان بر مضارع متبطلرده نون تأکیددن باشقه ذکر ایدلسه مضارع مثبت اولماز . بلسکه (لا) مقدره ایله مضارع منفی اولور؛ شویله که فرضا بر کیمسه (والله أوصوم غدا) دیسه (والله لا أوصوم غدا) دیمش حکمنده اولور؛ پناه علیه اوکیمسه به غنده ماضم اولماق لازم اولور؛ اگرده غنده ماضم اولسه ، حانت اولورا . بعضا ساکن اولور . (افتحن افتتاحن ... الخ) کبی: اوشبو ساکن اولانی تنبیهلره وجعمه مؤنثلره داخل اولماز: اوشبو نون تأکید خفیفه ساکنه ملاقی اولسه اجتماع ساکنین اولماسون ایچون محذوف اولور: (لانهین الفقیر ...) کبی که اصله: (لانهین الفقیر ...) در .

۱۷۱. (نَعِم) ههوت، ابو، شویلهدر معناسنده حرف جوابدنر .

۱۷۲. (نَعْمَ) = (نعمت): بری مذکر ایچون و دیگرى مؤنث ایچون اولور. أفعال مدحندرلر. (نعم الرجل زيد) یاکه (نعم رجلاً زيد) (نعمت المرأة

هند یاکه نعمت خادمه‌هند) کبی. گاها همینک کسری و مینک تشدیدیه (نعمنا) دییلور اصلک: (نعم) (نعم الشيء) دیمکدر: (ان تبدوا الصدقات فنعماهی) کبی.

۱۷۳. (وَ) (۶) درلودز: (ابتدائیة، عاطفه، حالیه، معیه، قسمیه، واو رب). (۱) ابتدائیة بر کلامدن سوکوره سویله‌نه‌ن و کلام اوله مناسبتی اولمایان کلام جدیدک

اؤلنده اولور (وما ولكن) کییلر ده اولدیغی کبی: (احضرنی هذا الموضع وما تجد فيه فهو لك): (سراینا اشئت ولكن لا تدخل البساتین) کبی. (۲) عاطفه: (جائنی زيد وعمرو: زيد قرأ وعمرو كتب: زيد قائم وعمرو فاعد) کبی. (۳) حالیه: (جائنی زيد وقد تدمع عیناه: تيقضت وعمرو نائم) کبی. (۴) معیه: (جئت وزيدا: سرت والنیل: طالعت والصبح) کبی. (۵) قسمیه: (والله، تالله لا ارضى اهداء والتین والزیتون؛ والسما) کبی. (۶) بمعنی رب: (وبلدة ليس بها انيس...) کبی که (رب بلدة ليس بها انيس...) دیمکدر.

۱۷۴. (وا) منادی مندوره داخل اولور: (وازيداه؛ واويلاه؛ واحسرتاه) کبی.

۱۷۵. (واه) اظهار حسرت، ابرار تأسف ایچون ذکر اولنور.

۱۷۶. (واها) های نه گوزل معناسنده: (واها لزید) کبی.

۱۷۷. (وی) (های بك عجيب ايمش) معناسنده صوت تعجبدر: (وی لزید) کبی.

۱۷۸. (ويح) های بیچاره دیو اظهار مرحمتدر: (ويح لزید) کبی.

۱۷۹. (ويئ) (نه عذابدر ا نه کوچ حالدر ا) معناسنده: (ويل لزید) کبی.

۱۸۰. (والآ) یونسه مألنده: اصلده: (وان لا در): (اقرأ دروسك والا اضربك) کبی که: (وان لا تقرأ اضربك) دیمکدر. (ان تجتهد تعلم والا فلا) کبی که: (وان لا تجتهد فلا تعلم) دیمکدر.

۱۸۱. (وان) گرچه معناسنده: (أكرمتم زيدا وان كان عدوا لي) کبی. تنبییه: (اشبو واو؛ واووصليه نامندهدر.

۱۸۲. (ولو) گرچه معناسنده (وان) کبی: (اطلبوا العلم ولو بالصين؛ أكرموا الشيوخ ولو كانوا جاهلين) کبی.

۱۸۳. (ه) ماه سخته نامندهدر. وقف حالنده ضم اولنور: (ماهي؟ وازيداه!) کبی.

۱۸۴. (ه) ضمیر غائب متصلدر تصریفی: (ه هاهم هاهم هاهم)

۱۸۵. (هو) ضمیر غائب منفصلدر. تصریفی: (هو هاهم هي هاهم)

١٨٦. (ها) تنبيه ایچون استعمال ایدلور: (هئا، هذ، هؤلا، ها أنتم، هئا) کبی.
١٨٧. (هَاء) ودخی: (خذ) و طوت معناسنده فعل حکیمیر: (ها زیدا) کبی.
١٨٨. (هَات) طوت آل معناسنده. تصریقی: (هَاء، هاؤما، هاؤم، هاء، هاؤما، هاؤن). (هاؤم اقرأو الکتاب) کبی.
١٨٩. (هَات) کتوره و بیر معناسنده. تصریقی: (هات، هاتا، هاتوا، هاتی، هاتا، هاتن). (هاتوا الکتاب؛ فوله تعالی: قل هاتوا برهانکم ان کنتم صادقین) الایه کبی.
١٩٠. (هَب) فرض ایبت، فرض ایده لم معناسنده فعل قبیلیر: (هب زیدا قال کذا و لکنه لم یقل کذا) کبی.
١٩٠. (هَل) حرف استفاهدر: (هل جا زید؟ هل زید قائم؟) کبی. بعضاوشبو (هل دن لیس معناسی مفهوم اولور: (هل جزأ الاحسان الا الاحسان) کبی که لیس جزأ الاحسان شیئا الا الاحسان) مألنده.
١٩١. (هَلَّا) (الا) کبی. حرف ترغیب و توییحدر: (هلا قرأت؛ هلا تقرأ) کبی.
١٩٢. (هَلْم) (برو کل، برو کتور) معناسنده. تصریقی: (هلم، هلما، هلموا، هلمی، هلم، هلمن). (هلم بازید؛ هلم زیدا) کبی. یا که آلوت کیت دیمکده اولور: (عدالعداد فقل واحد اثنان ثلثة وهام جرا الخ) کبی.
١٩٣. (هُنَا، هَهُنَا، هُنَاكَ، هُنَاكَ) اشارات ظروفیه دندر.
١٩٤. (هَيَا) حروف ندادر: (هیا عبدالله، هیا زید) کبی.
١٩٥. (هَيْتَ لَكَ) سکا سویله بیورم کل برو معناسنده. تصری: (هیت لك، هیت لكما، هیت لكم، هیت لك، هیت لكما، هیت لکن).
١٩٦. (هِيَهَاتَ) (نقصر اوزاق و یراقصر، اوشی پک معیددر) معناسنده: (هیهات الوصول) کبی.
١٩٧. (يَوْمَئِذٍ) شو کونده بو کونده معناسنده ظروف زمانیه دندر.
١٩٨. (يَوْمَ يَوْمٍ) هر کون، کون صاین معناسنده: (اف لزید یأتی یوم یوم ا) کبی.
١٩٩. (يَا) حرف ندادر: (یا عبدالله؛ یا زید؛ یارب؛ یارب العالمین و یا ارحم الراحمین) کبی.
٢٠٠. (يَعْنِي) اصلده عنی یعنی دن فعل مضارعدر، بقصد معناسنده، لکن اکثر استعمالده (ای) کبی عطف تفسیر اوچون قوللانیلور: (جاءني الاحق یعنی زید؛ زید یشغل بامور مفیده، یعنی یؤلنی کتبا مفیده) کبی.

قواعد رسم خط .

۱. هر بر کلمه‌نگ حرفلری ممکن اولدقجه بر برینه متصل یازلور : قمر، قلم، علم کبی .
- (قمر)، (قمر)، (قمر) شکلنده یازمق جائز دگلدر.
۲. اگرده بر کلمه‌نگ اولنده یا اورتاسنده بر حرف منصل اولسه اوکلمه‌نگ حرفلری عموماً متصل اولمزله: ادب، امر، رمز، باب، مدح، عنبر، فرح، عزم، قول کبی.
۳. ایکی کلمه بر برینه متصل یازلمازلر، آیری آیری یازلورلر: عین بکر، تحت بیت جعفر کبی. هینبکر، تحت بیت جعفر شکلنده یازلمازلر
۴. لکن ضمیر متصل لر و بسیط اداتلر کند یاری کلمه مستقله اولمادقلرندن دیگر بر کلمه یه . صلا یازلورلر: کتابه . . . کتابک . . . کتابی . . . بیکر، لبیکر، کبیکر کبی.
۵. همزه کلمه‌نگ اولنده اولسه الی کبی اوزنجه یازلور: امر، اذن، احد کبی.
۶. همزه کلمه‌نگ آخرنده اولوب ما قبلی حرف ساکن اولسه فقط اشبو (ه) عین باشی اشاره سیله یازلور: بدء، جرء، شیء، ملء، ماء، صحراء کبی.
۷. همزه کلمه‌نگ وسطنده اولسه ده آخرنده اولسه ده ما قبلی متحرک اولسه اکثر یا ما قبلنک حرکسنه تابع اولور؛ شویله که: اگر ما قبلی مفتوح اولسه (أ) شکلنده یازلور: الرأس، الرأي، المأمور، المأذون، سأل، قرأ کبی . مستثنی: کند یسی و ما قبلی متحرک اولان همزه کلمه‌نگ وسطنده اولدقده فعللرده (ه، ه) شکللرنده یازلوویده جائز اولور: سئل کبی .
۸. همزه مکسوره‌نگ ما بعدی یا اولسه ده (ه، ه) شکللرنده یازلور: الرئيس، اللئیم کبی.
۹. اگر ما قبلی مکسور اولسه (ه، ه، ئ) شکللرنده یازلور: الذئب، البئر، القاریء، الباریء، یندیء، یندیء کبی .
۱۰. اگر ما قبلی مضموم اولسه (ؤ) شکلنده یازلور : المؤمن، المؤمن، المؤذن، المؤذب، الرؤیة الرؤیاء السؤال کبی.
۱۱. اگرده همزه کلمه‌نگ وسطنده اولوب ما قبلی حرف ساکن اولسه، کند ی حرکسنه تابع اولور؛ شویله که: اگر همزه کند یسی مفتوح اولسه (أ) شکلنده یازلور: المسأله، المرأه کبی.
۱۲. اگر کند یسی مکسور اولسه (ه، ه) شکللرنده یازلور: السائل، السائل، الاستئله کبی.
۱۳. اگر کند یسی مضموم اولسه (ؤ) شکلنده یازلور: المسؤول، المرؤوس کبی.
۱۴. همزه دن سوگره الی ساکن تصادف ایتسه همزه هیچ یازلماز. همزه‌نگ وارلیغی الفنگ نوقنده گی مد علامتندن بییلنور: آمین، آمر، آدم، آه، مرآت، قرآن، قرآ کبی.
۱۵. همزه ساقط الی کلمه یه همزه استفهام ضم اولندقده شوکلمه‌نگ همزه ساقطه سی تلفظدن ساقط اولدیغی کبی خط دن ده ساقط اولور: أفتخرت؟ أستغبرت؟ کبی، اصلده: أفتخرت؟ أستغبرت؟ در.
۱۶. ایکی همزه ثابته کلمه‌نگ اولنده اولسه لر، (ا) شکلنده یازلورلر: اذا، انتم، ان کبی. (آلان؟) بوقاعده دن مستثنادر. اصلده (الان) اولوب (ایمده یمی) دیمکدر.
۱۷. (بسم الله الرحمن الرحیم) کلمه شریفه سنک اسم لفظنک همزه سی یازلماز. اما (باسمه تعالی) ده یازلور.

۱۸. ابن لفظنك همزسى ساقطه در. اگر ابن علمه صفت اولسه وما بعدى ده علم اولسه همزهسى
 كتابت ايدلمز: جاني زيد بن عمرو؛ رأيت زيد بن عمرو؛ مررت بزيد بن عمرو كيبى.
۱۹. اگر ابن لفظى علمه صفت اولميو ب اسم جنسه صفت اولسه يا خود ما بعدى اسم جنس
 اولسه ياكه هيچ صفت اولماسه همزهسى كتابت ايدلور: جاني الرجل ابن عمرو؛ جاني زيد
 ابن اخيك؛ ابن زيد جاهل؛ زيد ابن عمرو؛ رأيت ابن زيد كيبى.
۲۰. همزه ثابتة مفتوحه يا مضموم اولوق الفى شكلنده يازلور: ان، انت، اعلم، اهلم،
 احد، اسد كيبى.
۲۱. اگرده همزه ثابتة الفى شكلنده يازلوبده كنديسى مكسور اولسه گاهه تحتنده همزه
 اشارهسى ايله يازلور: ان، ان، اكرام، امام كيبى.
۲۲. همزه ساقطه دافما الفى شكلنده يازلور فوقنده تحتنده همزه اشارهسى وضع ايدلمز:
 اجتماع، استغفر، اسم، ابنه، اثنان، الكتاب كيبى.
۲۳. اولنده همزه ساقطه اولان كلمه به ديگر بر لفظ ضم ايديلهرك وصل اشارهسى اولان (-)
 علامتى وضع اولنور: واجتمع، واستغفر، وآسم، وآبن، وآثنان، وآلكتاب كيبى.
۲۴. الفلام تعريف ايله معرف اولان اسملرك حرف اولى حروف شمسية نامنك اولان حرفلرك برى
 اولسه، الفلامك لامى شو حرفلره قلب اولنورق ادغام ايدلور: يعنى لام لاملقندن چيقار باشقه
 حرف كيبى تلفظ اولنور؛ شه يله ايسده خطده كتابت ايدلور: التمر، الثمر، الدار، الفكر،
 الرحمة، الزكاة، السلام، الشمس، الصلاة، الضلال، الطبع، الظلم، اللحم، النعمة كيبى.
- تبيينه: حروف شمسية (۱۴) حرفلر: ت ث د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ل ن .
 ۲۵. اگرده اشبو اسملره باشقه بر اسم وصل قيلسه الفلامك همزه سيدة لاميده اوقتماز وتلفظ
 ايدلمزلر ومع ذلك خطده يازلورلر: نواة التمر، لذة الثمر، باب الدار، دوام الذكر، نزول
 الرحمة، اعطاء الزكاة، رد السلام، نور الشمس، وقت الصلاة، منع الضلال، سلامة الطبع، دفع
 الظلم، اكل اللحم، شكر النعمة كيبى.
۲۶. معرف باللام اولان اسمه لام جاره يا لام تأكيد (ل، ل) داخل اولسه الفلامك الفى
 كتابت ايدلمز: للكتاب - للمال - للعال - للعالم كيبى .
۲۷. اما باء جاره وكاف جاره داخل اولسه بويله دگكلمر. يعنى الفى كتابت ايدلميو ب قالماز:
 المال - بالمال، كالمال كيبى .
۲۸. الف ساكن اوزونجه اولوق كندى شكلنده يازلور: ما، لا، قال، باع، دعاء، غزا كيبى.
۲۹. الف ساكن دائما سكونلى اولبقده ايسده اوزينه سكون هلامتى هيچ يازلماز.
۳۰. ضمه دن موكره اولان واو ساكن ايله كسردن موكره اولان يا ساكنه نكده، سكون هلامتلى
 يازلمازلر: بقوله، يبيع، يدعو، یرمی كيبى .
۳۱. كلمه نك آخونده اولوب اصلده (يا) دن منقلب اولان الفلر (ى) صورتنده يازلورلر:
 رمى، هدى، سعى كيبى، اصلده: رمى، هدى، سعى ايديلر.
۳۲. الى، هلى، لى، كلمه لر نيك الفلر ده يا صورتنده يازلور: بو حرفلر بر ضميره داخل
 اولسه لر، الفلر يايه منقلب اولور: اليه، هليه، لديه كيبى.
۳۳. كلمه نك آخونده حرف رابع يا خود حرف خامس اولان الفلر ده (ى) صورتنده يازلورلر:
 موسى، هيسى، المصطفى، المرتضى، المعنى، الهدى، اهتدى، ضربى، حتى، شتى كيبى.

۳۴. الفلری یا صورتنده یازان کلمه لره بر ضمیر متصل اولسه، الفلری اصلنجه الفی شکلنده یازلورلر: رما، هدا، مصطفا، مرتضا، معنا، اهداء، کبی.
۳۵. بعض کلمه لره الفی ساکن و صورتنده یازلور: الصلوة، الزکوة، الفسوة، الربوا کبی.
۳۶. بعض کلمه لره الفی هج یازلمیوب مقدر اولوب قالور: اله، الله، الرحمن، اسحق اسمعیل، هدا، ذلك، اولئك، ثلثة، لکن کبی.
۳۷. بعض وقت یازان الفلره اجتماع ساکنین لازم اولماسون ایچون اولولما یوب قالورلر: ما الانسان؟، الی المسجد، علی الارض، سمعنا الهدی کبی.
۳۸. اجتماع ساکنین لازم اولاجق اولسه، الفی ساقط اولدیغی کبی (واو) و (یا) ده خطده یازلسه لره قرانده ساقط اولورلر: ابوالقاسم، ابوالقاسم، ابی القاسم، ذوالمال، ذالمال، ذی المال، خذو المال، خذو المال، خذی المال کبی.
۳۹. فعلردن آخرنده واولان جمع صیغه لرندن سوکورهده برالفی یازلور لکن هج اولقماز: ضربوا، ان یضربوا، لم یضربوا، اضربوا کبی.
۴۰. بویله اخرا لرینه الفی یازلاجق جمع لره بر ضمیر متصل اولسه منکور الفی یازلماز: ضربوه، اضربوه کبی.
۴۱. آخرنده تنوین فتحه اولان اسملردن سوکورهده بر الفی یازلور: زیرو فتحه دن سوکوره اولان حالة وقفه الفه قلب اولنور: علیما، عزیزا، شهیدا، کبی.
- تنبیه: اشبو الفی حالة وقفن باشقه وقت هج اولقماز.
۴۲. اگرده براسه ک آخرنده تادائیث یاخود هیزه اولسه یاخود تنوین سببیه آخرندن برالفی محذوف اولسه اولسک آخرنده تنوین فتحه اولسهده الفی یازلماز: رحمة، عالیة، فدا، فدا، هدی، معنی کبی.
۴۳. اسم فاعلر کبی فاعل وزننده اولان اسملر (فاعیل) شکلنده (یا) ایله یازلماز: یاسز اولارق (فاعل) شکلنده، یازلور: مثلا: عالم، عارف، فایع کبی. عالیم، عاریف، فایع شکلنده یازوق خطادر.
۴۴. ثلاثی مزید ورباعی بابلرینک اسم فاعلرینده (یا) یازلماز: منعم، معلم، متعلم، موافق، متناسب، مشتهر، منفرد، مسترشد، مدحرج کبی.
۴۵. (مفعول) وزننده اولان اسم مکان صیغه لرینده (یا) اولماز: مسجد، منزل، مشرق، مغرب کبی.
۴۶. (فعیل) وزننده اولان اسملرده (یا) یازلور: علیم، عریف، شریف، عزیز کبی.
۴۷. (فعل) وزننده اولان اسملرده یا یازلماز: ملک، فطن، فرح کبی.
۴۸. مکتبه ک جمع (مکتب)، مقصد ک جمع (مقاصد)، مصرف ک جمع (مصارف) شکلنده یازلور.
۴۹. اما مکتوب ک جمع (مکتیب)، مقصود ک جمع (مقاصید)، مصرف ک جمع (مصاریف) شکلنده یازلور.
۵۰. موصولانن الفی، الی و جمع اولان الفین فقط برلام ایله یازلورلر.
۵۱. اما تنبیه لری اولان (اللذان، اللذین، اللتان، اللتان) والتی نك جمع لری اولان (اللاتی، اللاتی واللاتی) ایکیشر لام ایله یازلورلر.

۵۲. ضمیر متصل غائبه مفرد منکرى اولان (ه، هـ) نڭ ماقبلى مفتوح يامضموم اولسه، برولو ايله مد اولنور؛ لکن او و او خطده يازيلماز؛ له، عليه كى كه لهو، علمو ديو اوقونورلر.
۵۳. ماقبلى مكسور اولسه، بر (يا) ايله مد اولنور؛ بوياده خطده يازيلماز؛ به، بعلمه كى كه بهى، بعلهه ديو اوقونورلر.
۵۴. اكرده شو ضميرك ما قبلى ساكن اولسه، يا مضموم اولور يا مكسور اولور؛ واو ايله ده يا ايله ده مد ايدلمز؛ منه، عنه، اليه عليه كى .
۵۵. حرف اصلى اولان تا (ت) شكندده اوزون يازلور؛ الوقت، الاخت، السكوت، السبت، اليافوت كى .
۵۶. فعل ماضى ده علامت تأنيث وعلامت خطاب وعلامت تكلم اولان تالرده (ت) شكندده اوزون يازلورلر؛ فتحت، فتحت، فتحت، فتحت، فتحت كى .
۵۷. اسملرده جمع مؤنث علامتى اولان تاده اوزون يازلور؛ مسلمات، عالمات كى .
۵۸. بويله اوزونجه اولارق (ت) شكندده يازلان تالر (تاهطوبله) نامنك اولورلر. تاه طوبيله لر حالت وقفده، (تا) آوازي ايله اوقونورلر.
۵۹. اشبو تالردن غيرى حرف زائد اولان تاه تأنيثلر عموماً (ة، ة) شكلىلرندده يازلورلر؛ فاطمة، عالمة، رسالة، رحمة، اعانة، استعانة، مداراة، منافاة، رماة، هداة، اخوة، البسة كى .
۶۰. بويله ها شكندده يازلان تالر (تاه مدوره) نامنده اولورلر. تاه مدوره لر حالت وقفده مابه منقلب اولورلر. ها شكندده مدور يازلورلر نڭ سببى شوهر.
۶۱. هرې عباره ايچنده تاه مدوره ايله يازلمقده اولان سوزلر نڭ لسان تركيده استعمال ايدلمكده اولانلرى ايكى درلو يازلور؛ آخىرلرندده گى تالرى تركيده تلفظ ايدلنلرى تا ايله يازلورلر؛ عزت، ملت، دولت، حقيقت، رحمت، منافات كى .
۶۲. آخىرلرندده گى تالرى تركيده تلفظ ايدلمه يه نلرى هاى رسميه ايله يازلورلر؛ عالمة، فاطمة، علة، حيلة، فرقة، طائفة كى .
۶۳. حرف استثنا اولمايان (الا) اصلده؛ (ان لا) در. نون ساكنه لامه اوغراديفندن تجويد قاعدهسى موجبجه لامه قلب اولنلر ق ادغام ايدلمش اولديفندن خطده ده اويله كتابت ايدلور؛ (الا تكرمونا لا نكرمكم) كى كه اصلده (ان لا تكرمونا لانكرمكم) در.
۶۴. (والا) اصلده؛ (وان لا) در؛ (اقراً والا اضربك) كى كه اصلده (اقراً وان لاتقرأ اضربك) در.
۶۵. (الا) اصلده؛ (ان لا) در؛ (اريد الا اخرج) كى كه اصلده (اريد ان لا اخرج) در.
۶۶. (لثلا) اصلده؛ (لان لا) در؛ (اجتهدت لثلا اكون جاهلا) كى كه اصلده (اجتهدت لان لا اكون جاهلا) در.
۶۷. (مم) اصلده؛ (من ما) در. نون ساكنه تجويد حكمنجه ميمه قلب اولنلر ق ادغام ايدلمشدر. (ما نڭ الفى اختصارا حذف اولنمشدر؛ (مم تأكل؟) كى كه اصلده (من ما تأكل؟) در.
۶۸. (عم) اصلده؛ (من ما) در؛ (عم تسأل؟) كى كه اصلده (عن ما تسأل؟) در.
۶۹. (ممن) اصلده؛ (من من) در؛ (ممن تخاف؟) كى كه اصلده (من من تخاف؟) در.

۷۰. (عمن) اصلده: (من من) در: (من تعزله؟) كى كه اصلده (من من تعزله؟) در.
۷۱. (عمرو) لفظى (عمر) لفظيله ملتبس اولماسون اچون مرفوع و مجرور اولديغى حالده بر (واو) زياده سييله يازلور: جاني عمرو، و مررت بعمر و كى.
۷۲. اما منصوب اولديغى زمان (واو) ايله يازلماز: زيرا او وقت آخري منون اولديغندن الف ايله يازلور: رأيت عمرا كى. بونده (عمر) لفظيله التباس بو قدر. زيرا (عمر) غير منصرف اولديغندن آخرنده هيچ تنوين اولماز. بنا عليه آنك آخرنده منصوب اولديغى حالده، هيچ الف يازلماز: رأيت عمر كى.
۷۳. داود، طاوس، رؤف، رؤس، بقرؤن لفظلى بر واو ايله يازلسه لرده، داود، طاوس، رؤف، رؤس، بقرؤن شكلنده ايكيشر واو ايله اوقولورلر.
۷۴. (انا) الف ايله يازلسه ده، الف اوقونماز. زيرا او اصلده فقط (ان) در. الف ايله يازلماسى (ان، ان) كىيلردن تفریق اچوندر. ودخى حالت وقفده، (انا) ديو قرائت اولنديغى اچوندر.
۷۵. فقط بر حرف اولان امر حاضر لر حالت وقفده هاسكته ايله اولدقلرندن بر هاليله يازلورلر: و فى يقي نك امرى: (فه) كى؛ و حى يحيى نك امرى: (حه) كى؛ رأى برأى نك امرى: (ره) كى؛ انى يأتى نك امرى: (ته) كى.
۷۶. (مائة) لفظى خلاف قياس بر الف زياده سييله يازلور. ايكى كلمه يي بر برندن منفصل يازمق قياسى ايسه ده ثلثائى گاهما متصل يازلور. اربعمائة خمسمائة . . . اويله در. (ثلثة آلاف)، (مائة الف)، (الف الف) منفصل يازلورلر.
۷۷. اولوا، اولى، اولاه، اولئك لفظلر ينگ همزه لرنده گى ضمه ده اشباع اولديغندن اشباعه اشاره اچون بررر واو زياده سييله يازلورلر.
۷۸. رجل معناسنده اولان (امرؤ) لفظى مرفوع اولديغى وقت همزه سى مضموم اولديغندن واو صورتنده يازلور. منصوب اولديغى وقت همزه سى مفتوح اولديغندن الف صورتنده يازلور. مجرور اولديغى وقت همزه سى مكسور اولديغندن يا صورتنده يازلور: جاني امرؤ، رأيت امرأ؛ مررت بامرؤ كى.
۷۹. (جزء) لفظينه ضمير متصل اولسه حاله رعه ده (جزؤه) حاله نصبده (جزأه) حاله جرده (جزفه) شكللرنده يازلور: هذا جزؤه؛ اخنت جزأه؛ اكتفتت بجزفه كى.
۸۰. مد اشاره سى همزه يه تصادف ايدين يعنى همزه دن اول كلن حرف علتلرلك فوقته يازلور. شو شرط ايله كه اگر حرف علتلر ساكن اولوب ماقبللرينك حرکه لرى كنديلرينه موافق اولسه يعنى واو لك ماقبللى مضموم، الفاك ماقبللى مفتوح، يانك ماقبللى مكسور اولسه: سو، ساء، سى كى.
۸۱. همزه دن سو كره كلن الف ساكنك فوقته ده گاهما مد اشاره سى يازلور: آمين، قرآن، مرآت كى.
۸۲. بر كلمه ده بر حرف تكرر ايدلر اولى ساكن ثاني سى متحرك اولسه شو حرفلر يكد يگرينه ادغام ايدلر كرنده ايكى حرف بيرينه بر حرف يازلور. ايكى حرف اولديغنه علامت اولسون اچون شو حرفك فوقته اشبو (س) شده و ادغام اشاره سى وضع اولور: مر، فر، يمر، يفر كى.

۸۳. آندە سورەلرڭ قراۋلندە اولان حرفلار اسملر يە قراۋت ايدلسەلر دە خۇدە، بىسۇت پىرەو حرف كىبى يازلورلر: ق، ن، ص، حم، يس، الم، البر، كھىصص كىبى .

۸۴. (الخ) = الى اخره دن (ه) = انتهى دن (الآية) = الى آخر الآية دن (الحديث) = الى اخر الحديث دن مرخمىلر .

۸۵. مصحف شريفە بەس كەلەر بوندە مذکور قاعدەلردن باشقە بر طرزدە يازلمىشلردر . بونڭ سىبى شول: قرآن كريم يىدى درلو قراۋت ايله اوقولور . حرکەلر يە ايتەدكە شو قراۋتلك هەسى ايله اوقومق مېكن اولسون اېچون مصحفە قراۋتى اختلاڧلى كەلەر مېكن اولدىغى قىرەر درلو قراۋتى قابل برشکل مشرکە يازلمىشلردر .

خطوط عربيه.

۱. معلوم شۇرەكە حرفلردن مركب اولارق لسان ايله تلفظ ايدىلن كەلەر كاهد اوزرىنە اشكل حروف ايله تصوير ايدلورلر . كالماتى كاهد اوزرىنە اشكال حروف ايله تصوير ايتىمك كىتابتىر .
۲. كىتابتك قاعدەلرىنى بيان ايدىن علم (علم املا) نامىلە تىسبە ايدلور . علم املاڭ القبالرە كوستەرىلەن قواعد ظاهەرسندن باشقە قاعدەلرى صرف نحو وغير فنلرگە طاغلمىشدر .
۳. علم املا، علم انشايە باشقەدر . انشاء - قېلدەگى مرادى مخاطب سەولتە آشكار روشدە لسان ايله تلفظ ايتىكەن ھبارتىر . املا ايسە — تلفظ ايدەن يا ايدەك الفاظى قارى سەولتە آشكار اوقور روشدە قلم ايله تىكىت ايتىكەن ھبارتىر .
۴. حروف عربيه يكرىمى طوقزدر: ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص ض ط ظ ع ف ق ك ل م ن و لا ي .
۵. اشبو (۲۹) حرف آغزە اولان (۱۷) مخرجدن چىقار . اشبو مخرج حروف آغزلك نەلرندە اولدقلى ومانگى حرف مانگى مخرجدن چىقىدىغى (علم تجويد قراۋت) دە تفصیل ايدلمىشدر .
۶. اشبو حرفلرڭ اون بش دانەسى نقطەلیدر كە آنلر (منقوطة ومعجبه) ناملر يە تىسبە ايدلورلر: ب، ت، ث، ج، خ، ذ، ز، ش، ض، ظ، ع، ف، ق، ن، ي . خط كوفىدە اشبو حرفلر دە نقطەسز يازلورلر .
۷. اون دورت حرف نقطەسزدرلر . آنلر (غير منقوطة ومهمله) ناملر يە تىسبە ايدلورلر: ا، ح، د، ر، س، ص، ط، ع، ك، ل، م، و، ه، لا .
۸. خط عربى، آروپا لسانلر يڭ خطوطى كىبى سولە طرفدن صاخ طرفە دگلا، صاخ طرفدن سولە طرفە يازلور و ايله اوقولور .
۹. كەلەنگ حروفى بر پرىنە متصل يعنى قوشق يازلور . هر حرف ما قېلىندەگى حرفە متصل اولە ييلور، اما ما بعدىنە هر حرف متصل اولەمز .
۱۰. ما بعدىنە متصل يازىلان حرفلر (حروف متصله) نامندە اولورلر: حروف متصله (۲۲) در: (ب، ت، ث، ج، ح، خ، س، ش، ص، ض، ط، ظ، ع، ف، ق، ك، ل، م، ن، ه، ي) .
۱۱. ما بعدىنە متصل اولەمىوب كىسلوب و اوزلوب يازىلان حرفلر (حروف منفصله) نامندە لولورلر: حروف منفصله (۶) در: (ا، د، ذ، ر، ز، و) .
۱۲. بوندە يازلمىش (ا) الفى ھىزە شكلى دگلىر، الفى ساكن شكلىدر، زىرا ھىزەنگ كندىنە

اولونق قابلدر. واشبو اوقونناسی ممکن اولان احتمالاتاڭ هر بری بر معنایی افاده ایدمچکدر.
هوما مهمل دگلدر لر.

۲۲. خط کوفی ایله یازمق بر آز آخرجه در تیز یازلیبور. یواش یواش تصویر ابدلماشه
هر فلری گوزل چیقماز، بناذ علیه اوخط ایله تیزلك اوزره گوزل یازمق مشکدر. شونسین
علیاه اسلام خط کوفی بی فی الجملة تغییر ایله خطوط جدیده ایجاد واختراع ایتمشلدر.

۲۳. خطوط جدیده نك مشهورلری: خط نسخ وثلث (هربی)، خط تعلیق (فارسی)، خط رقعه
(ترکی)، خط دیوانی، خط عرفی وغیر ذلکدر.

۲۴. خط عرفی ده درلوجه در. هر دیار ومیلکةڭ کندینه مخصوص خط عرفیلری واردکه
تذکره، مکتوب، مراسله، ومعااهده، سند ودقترلرده استعمال اولنور لر.

خط عرفی استانبولده بر درلو، ایرانده وترکستانده باشقه درلو وقزانده دها باشقه درلودر.
اشبو کتاب طبع اولنان خط، خط نسخدن بوزمه بر خط طبعیدر.

اشبو خطوط شتی نك هر برینك مخصوص قاعده ورسملری واردوشو قاعده لر موجینچه
گوزل یازمق مشق وحسن خط تعلیمه حاصل اولور. گوزل یازمق صنایع نفیسه دنبر. ماهر
خطاطلر طرفندن یازلغان گوزله یازولر ناظرلرینك کوکللرینه باشقه گوزللك ومحاسن عبی
فرح وسرور ویرور لر.

اشارات صوتیه.

۱. یازلمش عبارهلری سلیس ومؤثر تکام سسیله اوقویه بیلمک، شبهه والتباس قالمايه چق درجه ده،
مضونلرینی تماما آشکلامق سهل اولسون ایچون، علماً غرب، بر طاقم اشارات صوتیه اختراع
ایتمشلدر که، شمسی آنلر عربی جریده لر دویگی کتابلرده بالمقبولیه استعمال اولنمايه باشلامشدر.
بناذ علیه لزومی تقد برند، مراجعت ایدوب استفاده ممکن اولسون ایچون، بوراده مختصراً شو
علامات و اشاراتدن بعضلرینك معانی ومواضع استعماللرینی بیان ایدمچگز.

۲. محررات عربیه ده استعمال اولنمقده اولان اشاره لر اون برحر:

(.) ، (:) ، (...) ، () ، (:) ، (—) ، (=) ، (؟) ، (!) ، (...) ، « .. »
نقطه ، نقطتین نقاط ، ضمه ، نقطه وضیه ، خط ، خطین ، استفهام ، جهر ، قوسین ، هلالین.
۳. بر نقطه وفق علامتیدر. جمله وکلام تمام اولدیغنه اشارهدر. بر عباره اوقولدیغی زمان
نقطه به کلدکه توفق ایدوب تنفس ایتک ممکندر: جانی الیوم خادم بکر را کبا علی فرس
نهارا. اذهب فدا الی البستان بعد الظهر. کبی. اشبو نقطه مصحف شریفلرده اولدیغی کبی بعضا
ییلدیز شکنده مزین اولور: * ❀ ❁ ❂ ❃ ❄ ❅ ❆ ❇ ❈ ❉ ❊ ❋ ❌ ❍ ❎ ❏ ❐ ❑ ❒ ❓ ❔ ❕ ❖ ❗ ❘ ❙ ❚ ❛ ❜ ❝ ❞ ❟ ❠ ❡ ❢ ❣ ❤ ❥ ❦ ❧ ❨ ❩ ❪ ❫ ❬ ❭ ❮ ❯ ❰ ❱ ❲ ❳ ❴ ❵ ❶ ❷ ❸ ❹ ❺ ❻ ❼ ❽ ❾ ❿

۴. نقطتین، جمله منقولدن مقدم وضع اولنور: قاله ابي: ان العلوم الدینیة والفنون
الدنیویة لازمتان لسکل انسان کامل. فقلت له: واذا كان الامر كذلك فأذن لی وأهنتی أن
اجتهد وأحصل العلوم والفنون.

۵. اشیاً معدوده دن مقدم ده نقطتین وضع اولنور: الکلمة علی ثلاثة انصام: اسم وفعله وحرف
والاسم علی نوهین: معرب ومبنی کبی.

۶. بر نوع تفصیل وتمثیل ایچون ذکر اولنان جمله لر دن مقدم ده نقطتین وضع ایدلور: لاتمش

بطالا : کن متعلما او محترفا اوتاجرا کبی . مابعد نقطتین جملهٔ سابقه‌نگ پامنقوی ، پامعدودی ، یا
تفصیلی ، یا مثالی ، یا دلیلی اولمالینر .

۷ . نقطتین علوم ریاضیهده تقسیم ایچون استعمال ایدلوب ما قبلینک ما بعدینه منقسم اولدیغنی
آکلاتور : (۱۰۰ : ۴) رقمیری آراسندهغی ایکی نقطه المنقسمه کلمه‌سندن بدلدر . منکور
رتملر (الماقه المنقسمه علی اربعة اقسام) عبارسندن بدلدرلر .

۸ . نقاط اختصارا یازلمیوب ویا سویله نییوب فالان سوزلر اولدیغنه اشاره‌در : اذا اجتهد
الطالب یكون عالما والا فلا . . . ؛ قلت له : من كتب هذا الكتاب ؟ فقال : انسا . . .
بونقطه لرفقط اوچ دانه اولوق لازم دگلدر : محذوفاتنگ کثرتنه نظرا بییش اون دانه اوله ییلورلر .

۹ . ضمه حرف عطفی اولان واودن بدلدر . واو محذوف بیرینی طوتار : (زید عالم و غنی)
بیرینه : (زید عالم ، غنی) دیمک کبی .

۱۰ . بر برینه شرط مشروط کبی مربوط اولان جمله لر آراسینه ده ضمه قویلور : (لوجتتمونی ،
لا کویتمک) کبی . ضمه هر اسانده پک شافع ایسه ده ، لسان عربیهده نادرر . زیرا آنده حرف
عطفی حذف معروف دگلدر .

۱۱ . نقطه ضمه بر برینه آز مربوط اولان اوفاق وقیصه جمله لرک آراسینه وضع اولنور : جانی
زید ؛ فاستقبلته عند الباب ؛ فقلت له : مرحبا اهلا وسهلا ؛ کبی .

۱۲ . لسان ترکی ده ، اشبو ؛ نقطه ضمه دن ما عدا برده (؛) ضمه ونقطه نامنده بر اشاره واردرکه
جمله ایچنده (سکنه) قیلوق ، یعنی بر آز توفقی قیلوج اوقویغنه اشاره ایچون وضع اولنور :

بن زیدی ؛ انصافی اولدیغی ایچون ، سویبورم ؛ یوقسه بن آکا ؛ هیچ التفات ایتمزدم .

۱۳ . خط بعضا شعر ونظملرک ایکی مصراعنی بر برندن تقریق ایچون وضع اولنور : عین الرضا
هن کل عیب کلیده - وعین السخط تبدی المساویا .

۱۴ . بر کلمه سطرک آخرینه کلوب اوسطره تامیله صغایوب فقط نصفی یازلسه ونصف آخری
سطر آخراک باشنه یازلسه سطر اولک آخرینه ده ، اشبو بر خط وضع اولنورکه کلمه‌نگ نصف
آخری سطر آخرده اولدیغنه اشاره‌در : ابرا - اسما - مفا - کبی .
هم . عیل . تیج . کبی .

۱۵ . خطین یکدیگرینه مساوی ویرادف اولان کلمه لرک آرارینه وضع اولنور : انسان = بشر ،
لیث = اُسد ، قعود = جلوس کبی .

۱۶ . خطین علوم ریاضیهدهده رقم لر آراسنده مساواتی یا نتیجه عملی آکلاتنوق اوچون
استعمال ایدلور : (۱۰۰ = ۴ = ۲۵) الماقه المنقسمه علی اربعة مساوی خمسة وعشرین طرزنده اوقولور .

۱۷ . سوال واستفهام اشاره‌سی اولان (۹) علامتی جملهٔ استفهامیه لر بعدنده وضع اولنورلر :
ما هو ؟ ؛ من هو ؟ ؛ هل زید عالم ؟ ؛ هل رأیت زیدا ؟ ؛ این تذهب ؟ ؛ لم تضحك ؟
کیف حالک ؟ ؛ کم الساعة ؟ کبی .

۱۸ . جهر وتعجب اشاره‌سی اولان (ا) علامتی بر کلمه یا بر جمله‌نگ جهر تلفظ ایدلرکنی
اشعار ایچون وضع اولنور : یار فریق ا یار فریق ا تعجل ا والا تبقی عنی ا کبی .

۱۹ . ودخی تعجب واستفهام ایدلرکنی ایما ایچون وضع اولنور : ما بك یا صدیقی ؟ ؛ قد
اسود وجهک واضربت ثیابک ا کبی .

۲۰. فوسين شكللرى خاص و معتبر شيلرك و اهميتلى سوزلرك ايكى طرفينه وضع اولنورلر: نبينا (محمد) صلى (الله) عليه وسلم .

۲۱. ودخى معناسى پك ظاهر اولمايان كلمه لرك تفسير وترجمه لرى ده فوسين ايچنه يازلور: سافرت جالسا فى شند و فر (السكة الحديد) وفى واپور (البأخرة) الى استانبول (القسطنطينية) فارسلت منها الى وطنى (قران) مكتوبا بالبوسة (البريد) واستخبرت منها بواسطة التلغراف (القوة الكهربية المعلومة) .

۲۲. ودخى شرح تفسير وازاله شبهه ايچون برجمله نك ايچنده يازلان جملة معترضه لره فوسين ايچينه يازلورلر: أرجع من باغجه سراى (هى بلدة فى قطعة قريم التى هى شبه جزيرة فى الطرف الشمالى من البحر الاسود ومعناه قصر الحديقة) الى قران (بلدة فى شاطى نهر ايتل) .

۲۳. ودخى شرح كتابلرند ده متن سوزلرى ده فوسين ايچنده يازلور: شرح تعريف الجملة (الجملة لفظ) قوله (مؤلف) اى مركب (من كلمتين) اسما كان او فعلا (واكثر) من كلمتين (احديهما) اى احدى الكلمتين (مسند) اى منسوب (الى الاخرى) بحيث يكون احديهما حكما والاخرى محكوما عليه (مثل زيد قائم) هذا مثال الجملة المؤلفة من اسمين ولفظ قائم فى هذه الجملة مسند الى زيد (و) مثل (كتب زيد) هذا مثال الجملة المؤلفة من فعل واسم ولفظ كتب فيه مسند الى زيد .

۲۴. ايكى هلال، يا ايكى داله، ياكه ايكى ضمه شكللرند ده اولان اشاره لر: بركشيدن ياخود بر كتابدن منقول اولان اوزون جملة و كلاملرك ايكى طرفينه وضع اولنورلر: وفى الاحاديث القيسيه : « يا ابن آدم أحسن خلقك لعبادى حتى أحبك وأحبك فى قلوبهم حج و نبيها أيضا : « يا ابن آدم لاتؤذ أحدا من خلقى رعاية لخلقى »: وروى عن النبي صلى (الله) عليه وسلم انه قال : « صنفان من أمتى اذا صلحوا صلح الناس وإذا فسدوا فسد الناس : الامرا و الفقهاء . » صدق رسول الله ونعم ما قال صلى الله عليه وسلم .

۱۷

فد استراح قلم المرتب من تسويد هذه المجموعة، فى اوله المعرم الحرام سنة اربع عشرة وثلث مائة والى ۱۳۱۴ ، يوم الجمعة، فى بلدة باغجه سراى، من بلاد قريم .

تمام

